

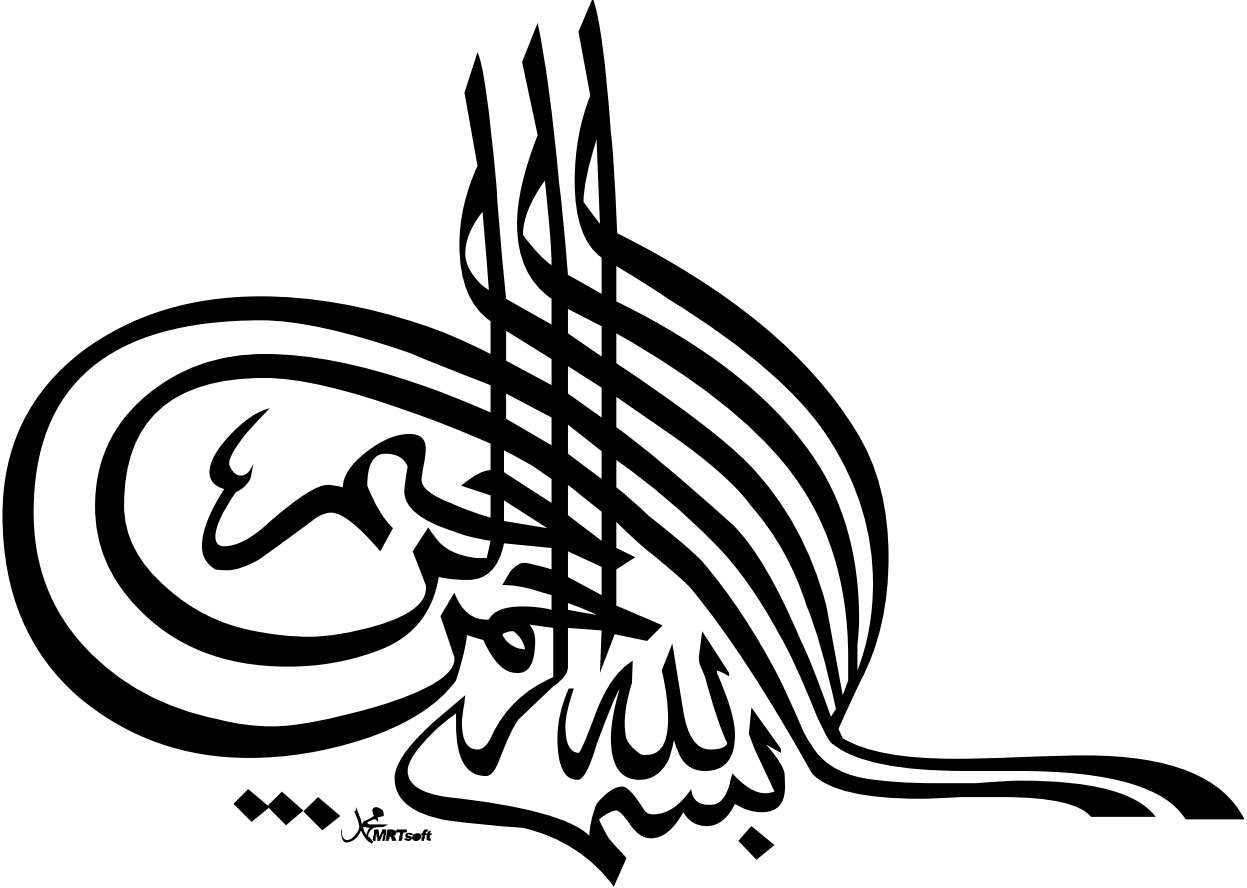

ریاست جمهوری
سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور
سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

گزارش اقتصادی - اجتماعی

سال ۱۳۹۲ استان اردبیل

سازمان مدیریت و برنامه ریزی

مکتبہ
MKTsoft

...

پیشگفتار

سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل در جهت انجام وظایف سازمانی و به منظور تشریح آخرین وضعیت اقتصادی و اجتماعی استان، هر سال گزارش اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان را تهیه و منتشر می نماید.

این سازمان تلاش می کند علی رغم مشکلاتی که در تهیه آمار و اطلاعات وجود دارد با سازو کار فراهم شده، به نحوی این گزارش را تهیه و ارائه نماید که پاسخ گوی نیاز اطلاعاتی و تحقیقی استفاده کنندگان باشد.

یکی از محورهای فعالیت اصلی در تهیه این گزارش علاوه بر تولید اطلاعات مورد نیاز، تلاش برای جمع آوری، طبقه بندی، تحلیل، خلاصه سازی و انتشار اطلاعات مناسب برای همه گروه ها به خصوص برنامه ریزان می باشد. لذا این گزارش با ارائه تصویری از وضع استان در سال ۱۳۹۲ و مقایسه آن با سال ۱۳۹۱ می تواند مدیران، برنامه ریزان و سیاست گذاران را در تصمیم گیری موثرتر و کارآمد یاری دهد.

امید است گزارش حاضر تصویر خلاصه ای از شرایط اقتصادی- اجتماعی استان را در اختیار مسوولان و برنامه ریزان، مدیران دستگاه های اجرایی محققان و دانش پژوهان و سایر علاقمندان قرار دهد. در پایان از مساعدت و همکاری دستگاه های اجرایی استان اردبیل که در تهیه اقلام آماری همکاری لازم را داشته اند و از همکاران محترم معاونت هماهنگی برنامه و بودجه این سازمان، که تدوین گزارش حاصل زحمات و تلاش آنان بوده است، تشکر و قدردانی می نمایم.

داود شایقی

رییس سازمان مدیریت و برنامه ریزی

سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

گزارش اقتصادی - اجتماعی سال ۱۳۹۲ استان اردبیل / تهیه شده در معاونت هماهنگی برنامه و بودجه

اردبیل : سازمان مدیریت و برنامه ریزی، ۱۳۹۲

۳۱۷ ص، سازمان مدیریت و برنامه ریزی

۱- اردبیل (استان) اوضاع اقتصادی ۲- اردبیل (استان) اوضاع اجتماعی

۳- اردبیل (استان) اوضاع زیربنایی

عنوان : گزارش اقتصادی – اجتماعی سال ۱۳۹۲ استان اردبیل

ناشر: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

نظارت و هماهنگی: داود شایقی

تایپ: سهیلا عبدالله زاده

تاریخ تهیه و انتشار: آبان ماه ۱۳۹۴

فصل ۶- بودجه و درآمدهای عمومی استان فصل ۹- حمل و نقل فصل ۱۱- عمران شهری، روستایی و عشایری فصل ۱۶- آموزش فنی و حرفه ای استان فصل ۱۷- آموزش عالی	خانم شیخی
فصل ۱۰- ارتباطات فصل ۱۲- آب، کشاورزی و منابع طبیعی فصل ۱۳- صنعت و معدن فصل ۱۴- بازرگانی فصل ۲۱- فرهنگ و هنر	خانم قلی زاده
فصل ۱- سرزمین و آب و هوا فصل ۴- نهادهای پولی و مالی فصل ۷- امور پیمانکاران، مشاوران و گزارش نظارتی پروژه ها فصل ۱۵- آموزش و پرورش فصل ۱۸- بهداشت و درمان فصل ۲۰- تربیت بدنی	آقای عبادی آلودژگه
فصل ۳- ساختار رشد اقتصادی فصل ۵- هزینه و درآمد خانوارها فصل ۸- انرژی و سوخت فصل ۱۹- رفاه و تأمین اجتماعی	آقای سیدکاظمی
فصل ۲- جمعیت، نیروی انسانی و بازار کار	آقای سنائی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱-۱۷	۱- سرزمین و آب و هوا ۱-۱- حدود و موقعیت ۲-۱- اقلیم و عوامل شکل دهنده آب و هوای استان ۳-۱- ناهمواریهای استان ۴-۱- حوضه‌های آبخیز و شبکه رودخانه‌ها ۵-۱- دشتها ۶-۱- تقسیمات جغرافیایی بر حسب شهرستان ها در سال ۱۳۹۲ ۷-۱- پیشینه تاریخی استان اردبیل ۸-۱- زبان و گویش های منطقه اردبیل ۹-۱- دین و مذهب ۱۰-۱- محیط زیست ۱-۱۰-۱- وضعیت زیستگاه ها و محیط های طبیعی استان ۲-۱۰-۱- وضعیت حیات وحش استان ۳-۱۰-۱- پایش رودخانه های استان
۱۸-۳۲	۲- جمعیت، نیروی انسانی و بازار کار ۱-۲- جمعیت استان ۲-۲- باروری، امید به زندگی و وقایع حیاتی ۱-۲-۲- باروری ۲-۲-۲- امید به زندگی و وقایع حیاتی ۳-۲- مهاجرت ۴-۲- نیروی انسانی و بازار کار ۱-۴-۲- تقاضای نیروی کار ۲-۴-۲- عرضه نیروی کار
۳۳-۶۵	۳- ساختار رشد اقتصادی ۱-۳- تولید ناخالص داخلی، رشد اقتصادی و تولید سرانه ۱-۱-۳- ارزش افزوده به تفکیک بخش های اقتصادی ۲-۳- شاخص قیمت ۱-۲-۳- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری ۲-۲-۳- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق روستایی
۶۶-۸۷	۴- نهادهای پولی و مالی ۱-۴- پول و بانکداری ۱-۱-۴- جذب سپرده و اعطای تسهیلات ۲-۴- بازار سرمایه و بورس ۳-۴- اعتبار بنگاه های کوچک اقتصادی زود بازده و کارآفرین

- ۵- هزینه و درآمد خانوارها.....۱۰۲-۸۸
- ۱-۵- میزان هزینه های مصرفی خانوارهای شهری و روستایی
- ۱-۱-۵- خانوارهای شهری
- ۲-۱-۵- خانوارهای روستایی
- ۳-۱-۵- نسبت هزینه های غیر خوراکی به هزینه های خوراکی و دخانی
- ۴-۱-۵- متوسط درآمد سالانه خانوار (شهری و روستایی)
- ۵-۱-۵- نسبت هزینه های خوراکی و دخانی به کل هزینه ها(ضریب انگل)
- ۶- بودجه و درآمدهای عمومی استان.....۱۱۰-۱۰۳
- ۶- بودجه عمومی استان
- ۱-۶- عملکرد درآمدهای عمومی استان
- ۲-۶- اعتبارات استانی
- ۱-۲-۶- اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای
- ۲-۲-۶- اعتبارات هزینه ای استان
- ۷- امور پیمانکاران، مشاوران و گزارش نظارتی پروژه ها.....۱۲۶-۱۱۱
- ۱-۷- تعداد پیمانکاران به تفکیک حقیقی و حقوقی
- ۲-۷- گزارش نظارتی پروژه های عمرانی ملی استان
- ۳-۷- گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی
- ۸- انرژی و سوخت.....۱۳۷-۱۲۷
- ۱-۸- برق
- ۱-۱-۸- تعداد مشترکین برق، انواع مصارف و سرانه آن
- ۲-۱-۸- منابع تأمین انرژی برق استان
- ۳-۱-۸- تعداد و ظرفیت پست های انتقال نیروی برق
- ۴-۱-۸- فعالیت های برق رسانی به روستاها
- ۲-۸- نفت
- ۱-۲-۸- مصرف انواع فرآورده های نفتی
- ۲-۲-۸- ذخیره سازی و پخش فرآورده های نفتی
- ۳-۸- گاز
- ۱-۳-۸- گازرسانی به شهرها و روستاها
- ۲-۳-۸- تعداد مشترکین، انشعابات و سرانه مصرف گاز در استان
- ۹- حمل و نقل.....۱۴۸-۱۳۸
- ۱-۹- حمل و نقل جاده ای
- ۱-۱-۹- وضعیت راه های استان
- ۲-۱-۹- وضعیت راه ها به تفکیک شهرستان های استان
- ۳-۱-۹- حمل و نقل مسافر در سیستم حمل و نقل جاده ای استان
- ۴-۱-۹- نقاط حادثه خیز استان
- ۲-۹- حمل و نقل هوایی
- ۳-۹- حمل و نقل ریلی

- ۱۲-۲-۳-۱- محصولات زراعی
- ۱۲-۳-۲- محصولات باغی
- ۱۲-۲-۴- دام و طیور
- ۱۲-۲-۴-۱- جمعیت دام های استان
- ۱۲-۲-۴-۲- تولیدات دامی استان
- ۱۲-۲-۵- شیلات و آبزیان
- ۱۲-۲-۶- تولید عسل
- ۱۲-۲-۷- جنگل و مرتع
- ۱۳- صنعت و معدن ۲۳۶-۲۲۵
- ۱۳-۱- صنعت و نقش آن در اقتصاد استان
- ۱۳-۱-۱- کارگاههای صنعتی استان
- ۱۳-۱-۲- ارزش افزوده بخش صنعت
- ۱۳-۲- معدن
- ۱۳-۲-۱- جایگاه اقتصادی معادن استان
- ۱۴- بازرگانی ۲۴۴-۲۳۷
- ۱۴-۱- بازرگانی داخلی
- ۱۴-۱-۱- مراکز نگهداری و ذخیره سازی کالا
- ۱۴-۱-۲- مراکز توزیع کالا(اتحادیه ها و اصناف)
- ۱۴-۲- بازرگانی خارجی
- ۱۴-۲-۱- صادرات غیر نفتی استان
- ۱۴-۲-۲- عملکرد گمرکات
- ۱۴-۲-۲-۱- صادرات
- ۱۴-۲-۲- واردات
- ۱۵- آموزش و پرورش ۲۶۹-۲۴۵
- ۱۵-۱- آموزش و پرورش و اهمیت آن
- ۱۵-۲- آموزش و پرورش استان در یک نگاه (در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱)
- ۱۵-۳- بررسی تعداد دانش آموزان به تفکیک دوره های تحصیلی و جنسیت در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱
- ۱۵-۴- بررسی وضعیت آموزشگاه و کلاس در استان در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ و ۹۱-۱۳۹۰
- ۱۵-۵- بررسی تراکم دانش آموز در کلاس در مقاطع مختلف آموزشی استان به تفکیک جوامع شهری و روستایی طی سال تحصیلی ۹۲-۹۱
- ۱۵-۶- نرخ پوشش تحصیلی (اشتغال به تحصیل)
- ۱۵-۷- نرخ گذر تحصیلی
- ۱۵-۸- بررسی وضعیت کارمندان آموزش و پرورش استان در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱
- ۱۵-۹- نهضت سواد آموزی استان در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱
- ۱۵-۱۰- وضعیت مدارس نوبت دوم
- ۱۵-۱۱- نسبت دانش آموز به معلم
- ۱۶- آموزش فنی و حرفه ای استان ۲۷۲-۲۷۰
- ۱۷- آموزش عالی ۲۸۴-۲۷۳
- ۱۷-۱- بررسی وضعیت دانشجویان دانشگاه ها و مرکز آموزش عالی استان به استثناء دانشگاه آزاد طی سال ۹۳-۱۳۹۲
- ۱۷-۲- بررسی وضعیت دانشجویان دانشگاه های آزاد اسلامی استان در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲
- ۱۷-۳- وضعیت شاخص تعداد دانشجو به استاد در استان و مقایسه آن با کشور طی سال های ۱۳۹۲-۱۳۸۸
- ۱۷-۴- وضعیت دانشجویان دانشگاه های آزاد دولتی به تفکیک بومی و غیر بومی

۱۸- بهداشت و درمان ۲۹۱-۲۸۵

- ۱-۱۸- شاخص های بهداشتی
- ۱-۱-۱۸- جمعیت سرشماری اول سال بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان
- ۲-۱-۱۸- میانگین بعد خانوار بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان
- ۳-۱-۱۸- رشد طبیعی جمعیت بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان
- ۴-۱-۱۸- میزان باروری کلی
- ۵-۱-۱۸- میزان مرگ و میر نوزادان زیر یک ماه در هر هزار تولد زنده
- ۶-۱-۱۸- میزان مرگ و میر کودکان زیر ۵ سال
- ۷-۱-۱۸- میزان مرگ و میر کودکان زیر ۵ سال
- ۸-۱-۱۸- میزان زایمان ایمن
- ۹-۱-۱۸- میزان خام مولید(در هزار)
- ۱۰-۱-۱۸- امید به زندگی
- ۱۱-۱-۱۸- میزان دسترسی به آب آشامیدنی سالم در روستاها
- ۱۲-۱-۱۸- میزان پوشش واکسیناسیون کودکان
- ۲-۱۸- شاخص های درمانی استان
- ۱-۲-۱۸- نسبت پزشک به جمعیت (در هزار نفر)
- ۲-۲-۱۸- تعداد بیمارستان
- ۳-۲-۱۸- ضریب اشغال تخت ثابت
- ۴-۲-۱۸- تعداد تخت فعال
- ۵-۲-۱۸- تعداد آزمایشگاهها
- ۶-۲-۱۸- درمانگاه
- ۷-۲-۱۸- تعداد مراکز توانبخشی
- ۸-۲-۱۸- تعداد مرکز رادیولوژی
- ۹-۲-۱۸- مرکز MRI

۱۹- رفاه و تأمین اجتماعی ۳۰۲-۲۹۲

- ۱-۱۹- تأمین اجتماعی
- ۱-۱-۱۹- عملکرد شاخص های کلیدی سازمان تأمین اجتماعی
- ۲-۱۹- بیمه سلامت
- ۳-۱۹- اداره کل کمیته امداد امام خمینی(ره)
- ۴-۱۹- بهزیستی

۲۰- تربیت بدنی ۳۰۸-۳۰۳

۲۱- فرهنگ و هنر ۳۱۷-۳۰۹

- ۱-۲۱- فرهنگ
- ۱-۱-۲۱- بررسی وضعیت کتاب و کتابخانه های استان
- ۲-۱-۲۱- نشریات
- ۳-۱-۲۱- موسسات فرهنگی و هنری
- ۲-۲۱- میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
- ۱-۲-۲۱- امکانات گردشگری در استان
- ۲-۲-۲۱- جاذبه های تاریخی و گردشگری استان
- ۳-۲۱- صدا و سیما

فصل اول

سرزمین و آب و هوا

۱- سرزمین و آب و هوا

*موقعیت جغرافیایی، حدود و وضعیت طبیعی و محیط زیست

۱-۱- حدود و موقعیت

استان اردبیل با مساحتی بالغ بر ۱۷۸۰۰ کیلومتر مربع (۱/۰۹ درصد مساحت کل کشور) در شمال فلات ایران بین عرض ۳۷ درجه و ۴۵ دقیقه و ۳۹ درجه و ۴۲ دقیقه عرض شمالی از خط استوا و ۳۰ درجه و ۴۷ دقیقه تا ۵۵ درجه و ۴۸ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ در شمال غربی ایران واقع شده است. در شمال و شمال شرقی رود ارس و امتداد رشته کوه تالش، یعنی کوه‌های پشت سارا و رود بلقار یا بالهارود مرز بین استان و جمهوری آذربایجان را تشکیل می‌دهد. در شرق رشته کوه‌های تالش و باغرو این خطه را از استان گیلان جدا می‌کند. از غرب به استان آذربایجان شرقی منتهی شده و در جنوب کشیدگی رشته کوه‌ها، دره‌ها و جلگه‌ها موجب پیوستگی توپوگرافیک استان با استان زنجان می‌شود.

چهار شهرستان از این استان به طول ۲۸۲/۵ کیلومتر با جمهوری آذربایجان هم مرز می‌باشند که در ۱۵۹ کیلومتر آن رودهای ارس و بالها رود جریان دارند. در حال حاضر ارتباط استان با جمهوری آذربایجان در طول این مرز تنها از دو نقطه اصلاندوز و بیله‌سوار انجام می‌گیرد. از نظر همجواری استان آذربایجان شرقی با ۳۲۴ کیلومتر مرز مشترک با شهرستان‌های پارس آباد، مشگین شهر، نیر، کوثر و خلخال در رتبه اول قرار دارد. استان اردبیل در جنوب خود با استان زنجان همجوار بوده و در طول ۶۲/۵ کیلومتر همسایه جنوبی شهرستان خلخال محسوب می‌شود. با وجود وحدت قومی و فرهنگی استان‌های اردبیل و زنجان موانع طبیعی بین دو استان و همچنین قطب جاذبی چون تهران در آن سوی محور تبریز- زنجان (که جاذب هر گونه حرکت اقتصادی- اجتماعی در این محور می‌باشد) باعث شده است که روابط همجواری در طول این ۶۲/۵ کیلومتر رونق خوبی نداشته باشد و شاید به همین دلیل شهرستان خلخال از شهرستان‌های حاشیه‌ای استان به حساب می‌آید. استان گیلان با داشتن ۱۷۵ کیلومتر مرز مشترک با شهرستان‌های نمین، اردبیل و خلخال، همسایه شرقی استان اردبیل می‌باشد. رشته کوه صعب‌العبور تالش چون دیواره‌ای این دو استان را از هم جدا می‌کند. با این وجود جاذبه‌های اقتصادی کناره دریای خزر باعث شده که مردم استان بیشترین روابط همجواری اقتصادی- اجتماعی خود را پس از مرکز با استان گیلان داشته باشند. گردنه‌های صعب‌العبور حیران و اسالم تنها گذرگاه‌های بین دو استان می‌باشند که همواره ریزش برف‌های سنگین در فصل سرما سبب صعوبت تردد در این گذرگاه‌ها می‌گردد. محور اردبیل- آستارا، از طریق گردنه حیران، مهمترین خط ارتباطی استان با مرکز کشور می‌باشد که شهرستان‌های استان را از طریق رشت و قزوین به تهران مرتبط می‌سازد. در جدول شماره (۱-۱) موقعیت جغرافیایی استان در ارتباط با مناطق همجوار نشان داده شده است.

*منبع: گزارش اقتصادی سال ۱۳۹۰ استان

جدول (۱-۱) موقعیت جغرافیایی استان و چگونگی ارتباط استان با مناطق همجوار

جهت جغرافیایی	همجواری	طول مرز (کیلومتر)	نوع مرز	موانع طبیعی	محورهای ارتباطی	شهرستان های واقع شده در همجواری
شمال	جمهوری آذربایجان	۲۸۲/۵	آبی خاکی	رود ارس، بالهارود و کوه های پشت سارا	بيله سوار اصلا ندوز	پارس آباد- بيله سوار مغان- نمین
شرق	گیلان	۱۷۵	خاکی	کوه های باغرو و تالش	آستارا -اسالم	اردبیل - خلخال - نمین
جنوب	زنجان	۶۲/۵	خاکی	کوه های چله خانه	هشتجین - زنجان	خلخال
غرب	آذربایجان شرقی	۳۲۴	خاکی	کوه های کلیان و بز قوش	اردبیل - سراب - مشگین شهر - پارس آباد - اهر	مشگین شهر - پارس آباد - نیر - کوثر - خلخال

ماخذ: گزارش اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی سال ۱۳۹۱ استان اردبیل

۱-۲- اقلیم و عوامل شکل دهنده آب و هوای استان

طبق تعریف IMV^(۱) عواملی نظیر توپوگرافی، عرض جغرافیایی، ارتفاع از سطح دریا، دوری و نزدیکی از منابع آب و جریانات جوی، شرایط ویژه فیزیکی یک منطقه در کنترل اقلیم آن می باشند. بر این اساس و بر پایه طبقه بندی های رایج جغرافیایی، کشور ما جزو مناطق خشک جهان محسوب می شود. متوسط بارندگی سالیانه در جهان در روی خشکی ها با وسعت تقریبی ۱۴۹ میلیون کیلومتر مربع ۷۴۶ میلی متر است و این در حالی است که میزان متوسط بارندگی سالیانه در ایران با وسعت ۱/۶۴۸ میلیون کیلو متر مربع، ۲۴۵ میلی متر می باشد. در استان اردبیل این شاخص بین ۲۵۰ تا ۶۰۰ میلی متر متغیر است و از نظر میزان نزولات جوی استان اردبیل وضعیت بهتری نسبت به سایر مناطق کشور داشته و از نظر کشاورزی نیز در وضعیت مطلوبی در سطح کشور قرار گرفته است و این امر ناشی از ویژگی های خاص جغرافیایی و توپوگرافی استان و وجود رشته کوه هایی با ارتفاع بیش از ۴ هزار متر و دشت های وسیع می باشد که ضمن تامین آب، باعث تنوع اقلیمی گردیده و یکی از ویژگی های منحصر به فرد این استان محسوب می گردد.

(۱) International Meteorological Vocabulary

توپوگرافی یکی از عوامل مهم ویژگی های اقلیمی استان و عامل اصلی تنوع در آن می باشد. ارتفاع و تغییرات آن و جهت گیری رشته کوه ها در برابر جریانات هوایی، عوامل توپوگرافیک شکل یابی کليمای یک منطقه می باشد. سلسله جبال سبلان در جهت شرقی- غربی کشیده شده است و رشته کوه های باغرو چون دیواره ای بین قسمت های داخلی استان و دریای خزر حائل شده است. ارتفاع عمومی استان نیز از ۴۰ تا ۴۸۱۱ متر متغیر است. قاعدتاً چنین اختلاف ارتفاعی خود به تنهائی تفاوتی در حدود ۲۰ درجه سانتی گراد را در متوسط دمای سالانه سبب می شود .

بیان انرژی و یا بیان حرارتی یکی از عوامل اساسی اقلیم و آب و هوای یک منطقه می باشد، بنابراین دومین عامل موثر در خصوصیات اقلیمی، زاویه تابش آفتاب یا به عبارت دیگر عرض جغرافیایی است. همانگونه که گفته شد استان اردبیل بین (۳۷ درجه و ۴۵ دقیقه) تا (۳۹ درجه و ۴۲ دقیقه) عرض شمالی در شمالی ترین قسمت ایران قرار دارد که این امر اختلاف زاویه ای در حدود ۱۰ درجه را با قسمت های جنوبی ایران، در زاویه تابش آفتاب سبب می شود .

سومین عامل موثر در اقلیم استان، جریانات هوایی می باشد. در مجموع سه جریان هوایی با خصوصیات متفاوت، اقلیم و آب و هوای استان را تحت تاثیر خود قرار می دهند. جریان مدیترانه ای با ماهیت معتدل و بحری خود که قسمت اعظم بخارات خود را در کوهستان های ترکیه و زاگرس و آذربایجان غربی از دست می دهد، در نهایت استان اردبیل را نیز متأثر می سازد. این جریان منشاء قسمت اعظم نزولات جوی ایران می باشد و ورود آن به منطقه با تعدیل درجه حرارت و رطوبت هوا همراه است. جریان هوایی سیبری آسیای مرکزی که ماهیتی برّی و سرد دارد از سمت شمال و شمال شرق و پس از عبور از دریای خزر و جذب بخارات آن، استان را تحت تاثیر قرار می دهد . این جریان نیز قسمت اعظم بخارات خود را در دامنه های شرقی تالش و باغرو بر جای می گذارد. ورود این جریان هوایی در نواحی شمالی و مرکزی و جنوبی استان با سرما و افزایش میزان رطوبت هوا همراه است و در مناطق دیگر و بویژه مناطق مرتفع سرما و یخبندان خشک را سبب می شود. جریان هوایی سیبری در تابستان باعث کاهش شدت گرما و خنک شدن هوا می گردد. سومین جریان هوایی، جریان اطلس شمالی یا اسکندیناوی است که دارای ماهیتی سرد و بحری می باشد. با وجود اینکه این جریان نیز قسمت اعظم بخارات خود را در سراسر اروپا و روسیه بر جای می گذارد، ولی در استان نیز ورود این جریان از سمت شمال و شمال غرب با سرمای شدید و بارش برف سنگین همراه است. چهارمین عامل موثر در اقلیم استان، وجود دریای خزر در شرق استان می باشد که علاوه بر برخورد کردن منطقه از بخارات خود در مناطق نزدیک به ساحل، عامل تعدیل درجه حرارت نیز می باشد. بر اساس تقسیم بندی بیوکلیماتیک آمبرژه، اقلیم مدیترانه ای بر اساس ضریب رطوبت (Q)

و معدل حداقل درجه حرارت روزانه سردترین ماه (M) به شش نوع تقسیم شده است که به جز اقلیم صحرائی، دیگر انواع اقلیم در پهنه استان به چشم می خورد. اقلیم خشک سرد و نیمه خشک سرد، آب و هوای غالب در اکثر مناطق استان می باشد، که مقدار (Q) در اقلیم خشک سرد ۱۵ الی ۳۰ و در اقلیم نیمه خشک سرد ۲۰ الی ۵۰ و مقدار (M) نیز در این دو اقلیم ۵ تا ۱۴ درجه سانتی گراد زیر صفر می باشد. قسمتی از شهرستان های اردبیل، مشکین شهر و خلخال نیز دارای اقلیم نیمه مرطوب سرد می باشد. در این نوع اقلیم مقدار (Q) از ۴۰ تا ۸۰ و مقدار (M) از صفر تا ۷- درجه سانتی گراد زیر صفر می باشد. همچنین قسمت شمالی استان یعنی شهرستان های پارس آباد، بيله سوار و مغان دارای اقلیم نیمه خشک معتدل می باشد. ولی دامنه تغییرات مقادیر عوامل آب و هوایی، اقلیم این منطقه را نیز تا حدودی به سردی متمایل می کند. با وجود تنوع اقلیمی در استان، از نظر ویژگی های حرارتی، سرد بودن (در اثر ارتفاع، جریان هوایی سرد و عرض جغرافیایی) ویژگی مشترک تمامی گونه های اقلیمی استان می باشد. حتی قسمت شمالی استان که به جهت پست بودن منطقه دارای اقلیم معتدل می باشد، بطور متوسط در ۵۰ روز سال شاهد یخبندان بوده و پدیده یخبندان در ایستگاه های مرتفع استان (مناطقى که ارتفاع آنها حدود ۲۰۰۰ متر می باشد) تا ۱۷۰ روز در سال افزایش می یابد و این اتفاق در ۹ ماه از سال به چشم می خورد. با توجه به این واقعیت که حدود ۲۰ درصد از استان دارای ارتفاع بیش از ۲۰۰۰ متر می باشد و با توجه به گرادیان حرارتی در دامنه های کوهستان ها، می توان نتیجه گرفت که در قسمت قابل توجهی از استان در بیش از نصف روزهای سال، یخبندان رخ می دهد که در سراسر ماه های سال حتی در تابستان، قابل رویت می باشد. با وجود شدت سرما و ثبت برودت های کمتر از ۳۰- درجه سانتی گراد در ایستگاه های هواشناسی مرتفع، درجه حرارت های بالای ۴۰ درجه سانتیگراد نیز در گرمترین ساعات روز ماه های گرم تابستان، در داده های برخی از ایستگاه ها مانند پارس آباد قابل رویت می باشد. دامنه نوسان بین معدل حداقل و حداکثر درجه حرارت سردترین و گرم ترین ماه سال یک منطقه در حدود ۴۰ درجه سانتی گراد می باشد. میانگین دمای روزانه نیز در بین ایستگاه های استان ۶/۵ تا ۱۵ درجه سانتی گراد می باشد. بر اساس داده های این ایستگاه ها، نواحی پست دره رود، ارس و دشت مغان گرم ترین و ارتفاعات دامنه های سبلان سردترین مناطق استان محسوب می شود. میزان نزولات جوی در استان بطور متوسط از ۲۵۰ الی ۶۰۰ میلی متر در نوسان است. فصول بهار و زمستان، فصول بارندگی منطقه محسوب می شوند و بیشترین شدت بارندگی در بهار مشاهده می شود و فصل پاییز از نظر میزان بارندگی پس از بهار و زمستان در مرتبه سوم قرار دارد.

۱-۳- ناهمواریهای استان

معروف ترین و بزرگترین رشته کوه های استان، سبلان و تالش می باشد. رشته کوه سبلان از شمالی ترین نقطه استان و ادامه رشته کوه قره داغ در استان آذربایجان شرقی به سمت شرق کشیده است و به دره رودخانه قره سو و دره رود ختم می شود. شاخه ای از این کوه در آن سوی دره رود به کوه های خروسلو و شاخه ای دیگر به کوههای برزند (صلوات داغ) می پیوندد که این کوه ها نیز پس از عبور از شهرستان های بيله سوار و مغان در حدود شرقی استان به منتهی الیه شمالی رشته کوه تالش می پیوندد. سبلان با ۴۸۱۱ متر ارتفاع، منتهی الیه شرقی رشته کوه قوشا داغ و بلندترین نقطه استان بشمار می آید و این آتشفشان خاموش با مناظر بدیع و نعمت های فراوان اطراف خود، از زیباترین قله جهان محسوب می شود. از قله دیگر این توده آتشفشانی هرم، کسری، قرخ بلاغ و قزل بره را می توان نام برد. دیگر رشته کوه بزرگ استان، تالش می باشد که به موازات کناره دریای خزر از شمال به جنوب کشیده شده است. این رشته کوه از منتهی الیه شرقی کوههای برزند، آغاز و در سراسر حدود شرقی استان با افزایش تدریجی ارتفاع به طرف جنوب کشیده می شود و در خارج حدود استان سرانجام به رشته کوه های البرز می پیوندد. در رشته کوه تالش در قسمتهای مختلف خود به نامهای باغرو، پشت سارا، و پلنگا نیز نامیده می شود. رشته کوه پلنگا در حوالی دریاچه نئور از رشته اصلی منشعب و در سراسر شهرستان خلخال کشیده شده است. بلندترین نقطه این شاخه فرعی، قله ۳۳۲۲ متری آق داغ است و کوه های پلنگا، سهدی و ازناو، از دیگر قله آن می باشند. از قله دیگر رشته کوه تالش می توان حصار بلاغی، عجم و شاه معلم را نام برد. در جدول شماره (۱-۲) مهمترین قله های استان به همراه توضیحاتی آورده شده است .

جدول (۱-۲) مهمترین قله استان اردبیل

نام قله	ارتفاع (متر)	رشته اصلی	شهرستان محل استقرار
یاغلی داغ	۲۸۴۵	قوشا داغ	مشگین شهر
قراوول	۲۲۰۴	صلوات	مشگین شهر
خروسلو	۱۰۹۶	خروسلو	بيله سوار
سبلان	۴۸۱۱	سبلان	مشگین شهر
قرخ بلاغ	۳۸۹۰	سبلان	اردبیل
قره گونی	۳۸۸۲	سبلان	مشگین شهر
قزل بره	۳۸۵۰	سبلان	اردبیل
چال	۳۶۰۴	سبلان	مشگین شهر
ای قار	۳۷۸۳	سبلان	مشگین شهر
آق داغ	۳۳۲۲	تالش پلنگا	خلخال
اسر خانی	۲۸۶۵	تالش پلنگا	خلخال
پلنگا	۲۸۸۶	تالش پلنگا	خلخال
سهدی	۲۷۱۵	تالش پلنگا	خلخال
از ناو	۲۴۱۲	تالش پلنگا	خلخال
شاه معلم	۳۱۰۰	تالش	خلخال
بابا رشت	۲۸۵۰	تالش	خلخال
علا مجار	۲۷۵۰	تالش	خلخال
حصار بلاغی	۲۹۰۴	تالش - باغرو	اردبیل
عجم	۳۰۱۰	تالش - باغرو	خلخال

ماخذ: گزارش اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی سال ۱۳۹۱ استان اردبیل

۱-۴- حوضه‌های آبخیز و شبکه رودخانه‌ها

وجود کوهستان‌های مرتفع و قرار گرفتن آنها در مسیر جریانات هوایی مدیترانه‌ای و اطلس شمالی، پیدایش مناطقی با بیش از نه ماه پوشش برفی و دامنه‌هایی با چشمه‌های فراوان را سبب شده و این پهنه به صورت آبخیز رودخانه‌های بزرگ و کوچک متعددی در آمده است. استان اردبیل آبخیز حوضه بسته خزر به شمار می‌رود که کلیه نزولات جوی آن توسط دو شریان اصلی ارس در شمال و قزل اوزن در جنوب به دریای خزر می‌ریزند.

الف) رود ارس:

رود ارس در محدوده استان اردبیل توسط رودخانه‌های کوچک و بزرگ متعددی که از چند کیلومتر تا بالای ۲۵۰ کیلومتر طول دارند تغذیه می‌شود و از پرآب‌ترین رودهای استان می‌باشد. قسمتی از حوزه آبریز ارس شامل حوزه دره رود و بالهارود می‌باشد. این رود با ۲۸۰ کیلومتر طول و حدود ۵۵۴ میلیون متر مکعب متوسط آبدهی سالانه طویل‌ترین و پرآب‌ترین رودخانه داخلی استان اردبیل به شمار می‌رود. رودخانه دره رود که به ارس می‌ریزد، از وسیع‌ترین حوزه آبخیز برخوردار می‌باشد و قسمت اعظم کوه‌های سبلان، برزند، خروسلو، تالش، باغرو و پشت سارا آبخیز این رودخانه به شمار می‌آیند. از شاخه‌های اصلی دره رود می‌توان قره سو، بالیغلو و خیابو چای را نام برد. بالها رود یکی دیگر از رودهای مرزی ایران و جمهوری آذربایجان می‌باشد که از ارتفاعات شرقی کوه‌های برزند سرچشمه می‌گیرد. شاخه اصلی این رودخانه از شرق گرمی تا بیل‌سوار مرز مشترک ایران و جمهوری آذربایجان را تشکیل می‌دهد. از شاخه‌های فرعی بالها رود، گرمی چای، ساری قمیش، آزاد چای، شره دره و آزاد لو را می‌توان نام برد. مساحت واقع شده در حوزه عمل استان در حوزه آبریز ارس ۱۲۸۳۳ کیلومتر مربع و در حوزه آبریز بالهارود ۱۴۳۰ کیلو متر مربع می‌باشد.

ب) رود قزل اوزن:

قسمت جنوبی حوضه آبریز خزر شامل حوزه قزل اوزن می‌باشد که کوه‌های بزقوش، جنوب شرقی سهند و تالش را در برمی‌گیرد. در این قسمت نیز که منطقه نسبتاً وسیعی از جنوب استان اردبیل یعنی شهرستان خلخال را تحت پوشش دارد، وجود کوه‌های مرتفع و برف‌گیر، جاری شدن رودهای پرآبی را سبب گشته است که از طریق شریان اصلی خود یعنی قزل اوزن از استان خارج و از طریق دره سفید رود به دریای خزر می‌ریزند. مساحت واقع شده در حوزه عمل استان در حوزه آبریز قزل اوزن ۳۶۹۰ کیلو متر مربع می‌باشد.

در میان رشته کوه ها و واحدهای توپوگرافیک یاد شده و در روند تکامل مورفولوژیک آنها، دشت های کوچک و بزرگ متعددی به وجود آمده است، که امروزه به عنوان یکی از بسترهای مهم فعالیت های اقتصادی در استان بشمار می روند. البته به جز دشت مغان که در محل پس روی آب دریای خزر، در اثر تغییرات آب و هوای دیرینه زمین و حرکات تکتونیکی آن به علت کوهستانی بودن منطقه بوجود آمده است، دشت های موجود در این استان از وسعت قابل توجهی برخوردار نمی باشند و عموماً بصورت جلگه های کوچک و بزرگ آبرفتی پایکوهی به چشم می خورند که از مهمترین آنها به لحاظ وسعت می توان به دشتهای اردبیل و مشکین شهر اشاره نمود.

دشت مغان ایران تنها قسمت کوچکی از دشت بزرگ مغان می باشد، که قسمت اعظم آن در خاک جمهوری آذربایجان قرار گرفته است. این دشت پر برکت و حاصل خیز در محدوده استان اردبیل ۳۵۰ هزار هکتار وسعت دارد که به وسیله کوه های خروسلو از جنوب، رود ارس از شمال و مرز بین المللی ایران و جمهوری آذربایجان از شرق محدود شده است. این دشت در آن سوی مرز تا ساحل دریاچه خزر کشیده است. دشت مغان پست ترین منطقه استان محسوب می شود و ۱۲۰۰ متر پائین تر از دشتهای دیگر استان و در ارتفاع ۱۰۰ متری از سطح دریا قرار دارد. دشت اردبیل در بین دامنه های سبلان و رشته کوه تالش و بزقوش قرار دارد. این دشت با وسعتی در حدود ۹۵ هزار هکتار در ارتفاع ۱۳۵۰ متری واقع شده است. ارتفاع دشت مشکین شهر ۱۱۰۰ متر و حوزه آبخیز آن ۳۹۲۱ کیلومتر مربع و مساحت دشت در حدود ۴۳۰ کیلومتر مربع است که از شمال به کوههای صلوات و از جنوب به دامنه سبلان و از شرق به اردبیل و از غرب به شهرستان اهر محدود می شود و رودخانه های مهم این دشت عبارتند از قره سو و خیاوچای که اهمیت فوق العاده ای در تولیدات باغی و تاکی منطقه مذکور دارند .

راهنمای نقشه

شهرها

شهرستانها

اردبیل

بيله سوار

خلخال

سرعین

مشگین شهر

نمین

نیر

پارس آباد

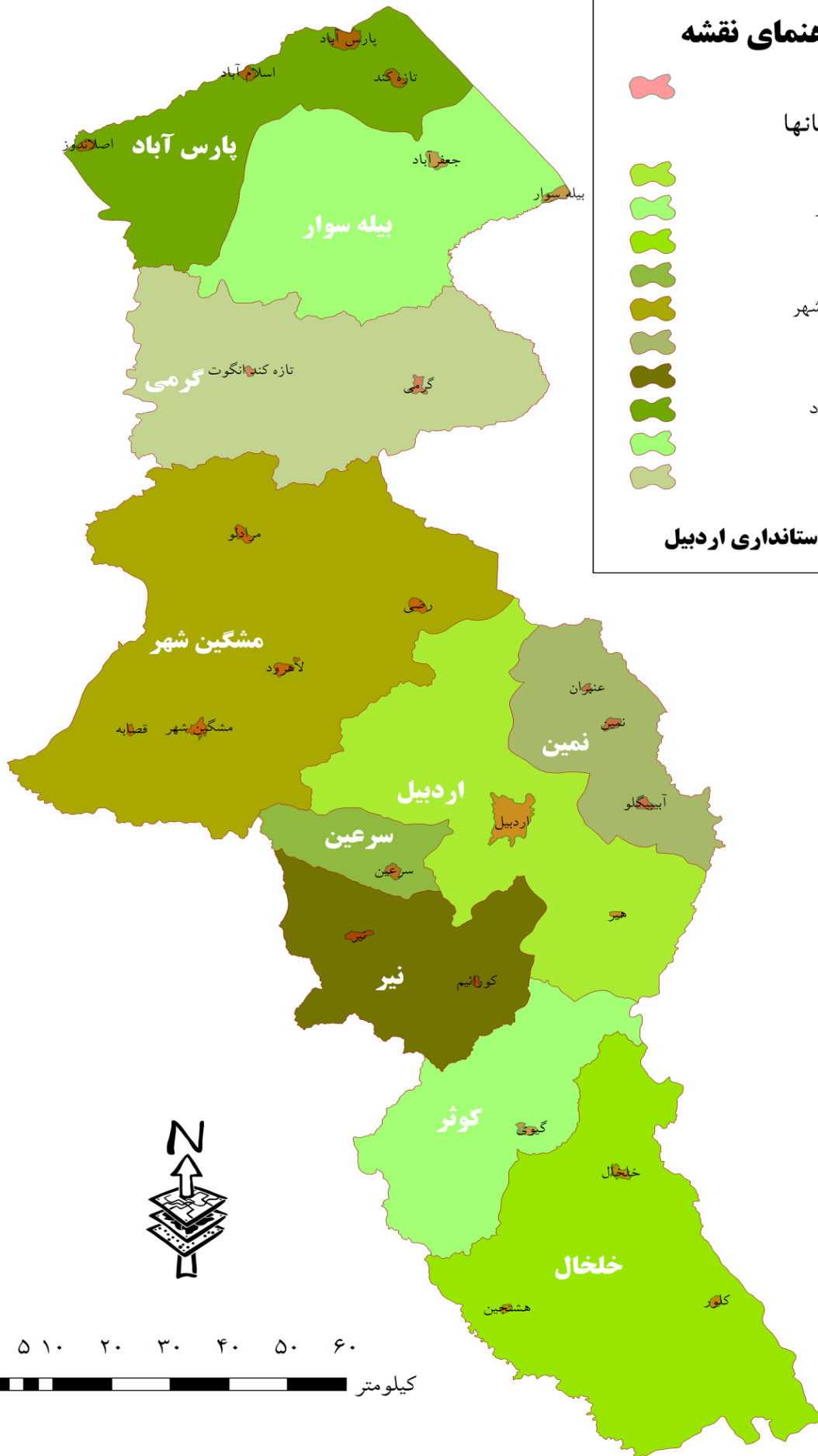

کوثر

گرمی

استانداری اردبیل

۱-۶- تقسیمات جغرافیایی بر حسب شهرستان ها در سال ۱۳۹۲

بر اساس آخرین تقسیمات کشوری در سال ۱۳۹۲، استان اردبیل با وسعتی بالغ بر ۱۷۸۰۰ کیلومتر مربع حدود ۱/۰۹ درصد مساحت کل کشور را به خود اختصاص داده است. این استان به مرکزیت شهر اردبیل دارای ۱۰ شهرستان، ۲۶ شهر، ۲۹ بخش، ۷۱ دهستان و ۱۸۵۵ آبادی می باشد که تعداد ۱۶۹۶ آبادی دارای سکنه و تعداد ۱۵۹ آبادی خالی از سکنه بوده و به عبارت دیگر حدود ۹۱/۴ درصد آبادی های استان دارای سکنه و ۸/۶ درصد دیگر نیز خالی از سکنه می باشد. مراکز شهرستان های استان عبارت است از اردبیل، بیله سوار، پارس آباد، خلخال، سرعین، کوثر، مشکین شهر، مغان، نمین و نیز مراکز شهری استان نیز عبارتند از: اردبیل، هیر، بیله سوار، جعفرآباد، پارس آباد، اصلاندوز، تازه کند، اسلام آباد، خلخال، کلور، هشتجین، سرعین، گیوی، مشکین شهر، مرادلو، فخر آباد، لاهرود، رضی، قصابه، نمین، عنبران و آبی بیگلو، نیر، کورائیم، گرمی، تازه کند انگوت.

جدول (۱-۳) اطلاعات مربوط به آخرین تقسیمات کشوری استان بر حسب شهرستان در سال ۱۳۹۲

شرح نام شهرستان	تعداد بخش	تعداد شهر	تعداد دهستان	مساحت (کیلومتر مربع)	تعداد آبادی		
					جمع	دارای سکنه	خالی از سکنه
اردبیل	۳	۲	۱۰	۲۱۷۸/۶	۱۸۰	۱۵۱	۲۹
بیله سوار	۲	۲	۴	۱۷۸۱/۲	۲۹۵	۲۵۲	۴۳
پارس آباد	۴	۴	۸	۱۴۳۴/۴	۲۵۷	۲۴۷	۱۰
خلخال	۳	۳	۸	۲۶۵۱/۴	۱۵۰	۱۴۲	۸
سرعین	۲	۱	۴	۴۰۶/۷	۲۸	۲۷	۱
کوثر	۲	۱	۴	۱۲۵۸/۵	۱۰۴	۹۹	۵
مشکین شهر	۵	۶	۱۲	۳۹۲۰/۶	۳۱۴	۲۷۳	۴۱
مغان	۳	۲	۹	۲۰۳۱/۷	۳۳۳	۳۱۵	۱۸
نمین	۳	۳	۷	۹۵۹/۷	۹۴	۹۱	۳
نیر	۲	۲	۵	۱۱۷۷/۲	۱۰۰	۹۹	۱
جمع	۲۹	۲۶	۷۱	۱۷۸۰۰	۱۸۵۵	۱۶۹۶	۱۵۹

ماخذ: معاونت آمار و اطلاعات سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان

منطقه اردبیل دست کم از هزاره ششم قبل از میلاد مسکون بوده است. بر اساس پژوهش های مقدماتی باستان شناسی، سراسر منطقه از تپه های باستانی یا به عبارت دیگر مناطق استقراری که روزگاری دژ یا شهرک یا روستا بوده اند، پوشیده است. کاوش های مقدماتی در برخی از نواحی اردبیل نشان می دهد که اردبیل و به طور کلی شرق آذربایجان از کانون های مهم فرهنگ مگالی تیک یا سنگ افراستی بوده است. مردم مگالی تیک شرق آذربایجان که ماهیت قومی آنها می باید از عناصر کاسی و هوری بوده باشد دهها اثر مگالی تیک پر ارزش از خود به یادگار گذاشته اند. کشفیات اخیر در محوطه باستانی «شهر یئری» مشکین شهر، پرتو تازه ای به تمدن و فرهنگ هشت هزار ساله اقوام ساکن در اردبیل و اطراف آن افکنده است و انتشار نتیجه کشفیات می تواند ارتباط تمدن و فرهنگ مگالی تیک اردبیل را با دیگر مناطق ایران و آذربایجان تاریخی و قفقاز و شرق آسیای صغیر مشخص نماید. به نظر می رسد که تصاویر هیکل های سنگی «شهر یئری» با تصاویر هیکل ها و سرهای آدمیانی که بر روی اجاق های نعل اسبی ایغدیر (ایگدیر در شمال شرق ترکیه) در نزدیکی مرز ایران و ارمنستان نقش بسته، شباهت زیادی دارد.

در اردبیل از عصر مفرغ نیز آثار ارزنده ای کشف شده است، شمشیرهای مسی، خنجرهای مختلف، تیر و سرنیزه، حلقه برای گرفتن زه کمان و تیردان های مسی، تبر از نوع تبری که در لرستان پیدا شده و باستان شناسان قدمت آنرا قریب سه هزار سال قبل از میلاد معین کرده اند. اشیاء مفرغی اردبیل غالباً از مفرغ های لرستان ساده ترند و احتمال داده می شود که از حیث قدمت زمان، مقدم بر آنها باشند.

در اواخر دوره مفرغ و بطور قطع در اواخر هزاره چهارم قبل از میلاد دو مهاجرت تاریخی از کرانه غربی دریای خزر و دره ارس به حوالی روسیه و فلسطین و کوه های زاگرس صورت گرفته است. این مهاجرت ها را مدارک باستان شناسی تأیید و تصدیق می نماید. به احتمال قوی دست کم خاستگاه یکی از عناصر مهاجر یعنی کاسی ها که در کوهپایه های زاگرس مرکزی در حدود لرستان و کرمانشاه اسکان یافتند اردبیل و نواحی اطراف آن بوده است.

بر طبق کاوش های میراث فرهنگی در استان اردبیل (تپه نادری اردبیل) آثاری از دوره مفرغ پیدا شده اند که ۵ هزار سال قدمت دارند. مدنیت این محل مربوط به تمدن کل آذربایجان است بطوری که قدمت این تمدن حداقل به دو هزار سال قبل از آمدن آریایی ها به فلات آذربایجان و ایران مربوط می گردد.

در خصوص ارتباط مهاجرت دوم با ناحیه اردبیل می توان گفت که عناصر مهاجر یعنی عناصری که در منابع تاریخی از آنها به عنوان هوری- هیتی نام برده شده است از اقوام مگالی تیک بوده و از لحاظ نام شناسی «حور»، «هیر» در اردبیل و هوراند در ۴۸ کیلومتری شمال اهر با نام قوم هوری در ارتباط است.

ناحیه اردبیل به احتمال بسیار قوی در عصر مفرغ در حوزه فرهنگ بزرگ و شگفت انگیز (کورا-ارس) قرار داشته است. این فرهنگ که از هزاره چهارم قبل از میلاد آغاز و تا هزاره سوم قبل از میلاد را در بر می گیرد از ناشناخته ترین فرهنگ هایی است که مرتبط با شمال غرب ایران و کشورهای گرجستان، آذربایجان، ارمنستان و شمال شرق ترکیه بوده و این مناطق را دربر می گرفته است. پژوهش های انجام یافته اخیر نشان داده است که محوطه های آق توره در پارس آباد (شمال شرق اردبیل) که شامل تعدادی اشیاء از دوره مفرغ است با نفوذ فرهنگ (کورا-ارس) در نواحی شرقی آذربایجان در رابطه می باشد.

چنانچه از گزارش جغرافی دانان و مورخان دوره اسلامی بر می آید اردبیل در اواخر دوره ساسانی مرکز آذربایجان و به تعبیر وسیع مرکز «کوست اباختر» یا «کوست آتورپاتکان» بوده است. کوست آتورپاتکان که موسی خورنی در جغرافیای خود از آن به عنوان کوست کپکوه (قفقاز) نام برده است از سرزمین های زیر (استان ها) تشکیل شده بود :

۱- آتورپاتکان ۲- ارمن (هایک) ۳- اری (ری) ۴- گلان و شنجان (گیلان و زنجان) ۵- رن (الوانک یا اران یا آلبانیا) ۶- بلسکان (بلاسجان، در منابع عربی دشت مغان یا میل مغان امروزی) ۷- دلمونک (دیلمان) ۸- دمباوند (دماوند) ۹- تبرستان (مازندران) ۱۰- رون (رویان در جنوب دریای خزر) ۱۱- سیسکان سیونیک در شمال رود ارس تا دریاچه گولی گول در ارمنستان) ۱۲- آمل (آمل در مازندران) ۱۳- ورجان (گرجستان)

اما نام اردبیل در قدیم چه تلفظی داشته دقیقاً معلوم نیست. آقای به آذین بر این باور است که چون نام اردبیل در منظومه ویس ورامین که منصوب به دوره اشکانی است آمده لذا نام اردبیل در دوره اشکانی موجود بوده است و وجود نام اردبیل در دوره اشکانی مورد قبول است. اردبیل در طول قرون نخستین اسلامی یعنی از سال ۲۲ هجری قمری تا قرن چهارم به مانند عصر ساسانی همچنان کرسی نشین آذربایجان بود.

نام اردبیل در منابع تاریخی بعد از اسلام به صورت های اردویل (حدود العالم)، اردبیل (تقویم البلدان ابوالفدا) و بیشتر به صورت اردبیل در اغلب آثار جغرافی دانان مسلمان (ابن خرد اذبه، ابن رسته،

یعقوبی و ...) آمده است. نام اردبیل به صورت کنونی اش در اکثر سکه هایی که در قرون چهارالی هشت در این شهر ضرب شده (به استثنای سکه ابوبکر بن محمد) تکرار شده است. مورخ ارمنی «لووند» در پایان قرن هشتم میلادی (قرن دوم هجری) نام اردبیل را به صورت «ارت ویت» ضبط کرده که بعدها به ظن مارکوارت «ارت ویل» شده است (یوزف مارکوارت. ایران شهر، ۲۰۶) تا آنجایی که منابع موجود نشان می دهند نام اردبیل یا اردویل در هیچ نوشته ای به صورت «آرتاویل» نیامده است بلکه این صورت، شکل بازسازی شده «اردویل» منابع بعد از اسلام می باشد.

۸-۱- زبان و گویش های منطقه اردبیل

قبل از مهاجرت آریایی ها به فلات ایران، مردمی در این سرزمین زندگی می کردند که بومی محل بودند و به زبان خود سخن می گفتند. برخی از محققان آمدن آریایی ها را به این منطقه از بیست تا چهارده قرن قبل از میلاد می دانند ولی تحقیقات دیگری که در این منطقه صورت گرفته است حکایت از آن دارد که پنج هزار سال پیش قوم اورارتو که محققان آن را شاخه هایی از نژاد آریایی می دانند در این ناحیه، یعنی منطقه ای که در جنوب کوه های قفقاز از ارمنستان تا کردستان و خلخال و سراب (در شرق و جنوب اردبیل) واقع است زندگی می کردند. زبان های باستانی را با آن که در اصل و ریشه یکی بوده است به سه شکل پارسی قدیم، اوستایی و پهلوی منقسم می دانند و بیشتر زبانهای کنونی ایران را شاخه های دگرگون گشته آنها می پندارند. زبان اوستایی از آن جهت که اوستا کتاب دینی و مقدس زردشت بدان نوشته شده است به زبان اوستایی معروف گردیده است. این پیامبر ایران باستان از آذربایجان و به احتمال قریب به یقین از مغان اردبیل و دامنه های کوه سبلان برخاسته که زبان رایج در آن زمان زبان مادها بود به این ترتیب می توان گفت که زبان اوستایی قدیمی ترین زبان آریایی است که احیاناً اردبیلی های باستان بدان سخن گفته اند. بعدها چون مادها شکست خوردند زبان پارسی بر اثر تسلط هخامنشیان، در آذربایجان نفوذ یافت ولی ساکنان این منطقه زبان پیشین خود را حفظ کردند و حتی سلوکیها و اشکانیان و ساسانیان نیز به زبان آذری که همان زبان مادی آمیخته با لغاتی از زبان بومیان پیشین بود سخن می گفتند.

زبان ترکی ره آورد ترکان است که با نفوذ تدریجی آنها در این منطقه کم کم رایج گشته است. طوایف ترک نژاد برای بدست آوردن مراتع و چراگاه به سمت ایران آمدند ولی با اقتداری که دولتهای اشکانی و ساسانی داشتند اجازه ورود به ایران نمی یافتند بعد از انقراض ساسانیان قبایل ترک به داخل ایران نفوذ کردند بعضی ها چنین پنداشته اند که شاه اسماعیل صفوی این زبان را رواج داد و آن را زبان مردم آذربایجان نمود در حالیکه در زمان او بیش از یک صد سال از آزادی و توطن

قزلباشها در آن نواحی می گذشت و لذا وقتی که شاه اسماعیل قیام کرد زبان ترکی بین مردم آذربایجان شایع بوده و عامه مردم نیز بدان سخن می گفتند.

۹-۱- دین و مذهب:

ساکنان باستانی اردبیل که از طایفه ماد و بازماندگان بومیان اولیه بوده اند و مذهب هورمزد پرستی داشته اند. هنگامی که زردشت قیام کرد و در دشت مغان و اردبیل و دامنه های سبلان به تبلیغ احکام دین خود پرداخت جمعی از مردم به آئین وی گرویدند. از نوشته مورخان چنین بر می آید که زردشت هورمزد پرستی را از اباطیل و اوهام زدوده و آئین زردشت همان دین اصلاح شده مردم باستان شده است. در این صورت باید قبول کرد که دین مذکور مثل آیین زردشت مبتنی بر ثنویت بوده و در مقابل هورمزد که آفریننده نور و نیکی ها بوده است به وجود خبیثی نیز اعتقاد داشته اند که خالق بدی ها و تاریکی ها بوده است و زردشت پس از آنکه آن دین را از خرافات پاک ساخته این دو منشاء قدرت را به نام های «هورامزدا» و «انگره مینیو» یا اهریمن معرفی کرده است.

پس از آن که مرزهای اردبیل به دست سپاه اسلام گشوده شد دین اسلام با استقبال مردم روبرو گردید و اسلام جانشین آیین گذشته شد. به طوری که اولین مسجد جامع این شهر در سال ۳۵ یا ۳۶ هجری به وسیله اشع بن القیس الکندی ساخته شده است و اعتقاد به وجود یگانه حضرت باریتعالی، جانشین ثنویت کیش زردشتی گردیده است مردم در اندک زمانی به احکام قرآن و اصول دیانت جدید آشنایی یافته اند و علماء آنان را به وظایف و تکالیف شرعی آگاه ساخته اند.

در اردبیل نیز مانند سایر بلاد اسلامی مذهب رایج آئین شافعی بود ولی کسانی به خاندان حضرت علی ارادت می ورزیدند و هر وقت مقتضیات زمان برای ترویج کیش علوی مساعد می گشت به تبلیغ تشیع می پرداختند. بعدها با نفوذ و قدرتی که فرزندان شیخ صفی الدین به دست آوردند، شیعه گری رواج یافت و شیخ جنید و شیخ حیدر صفوی، جد و پدر شاه اسماعیل اول، در زمان خود به حمایت از آن مذهب برخاستند و خود شاه اسماعیل نیز پس از آن که بر اریکه قدرت تکیه زد، آن را مذهب رسمی ایرانیان گردانید. از آن تاریخ مردم این شهر مذهب تشیع اختیار کردند و اکنون نیز بدان مذهب هستند و تنها بخش کوچکی از جمعیت شهرستان های نمین و خلخال اهل تسنن هستند که اکثراً مهاجرینی هستند که از سایر نقاط کشور به این منطقه مهاجرت داده شده اند.

۱۰-۱- محیط زیست

اهمیت محیط زیست در دو دهه اخیر خصوصاً با پیدایش الگوی توسعه پایدار موجب گردیده تا محیط زیست در تهیه و تدوین برنامه های سوم و چهارم توسعه و چشم انداز بیست ساله کشور از

جایگاه ویژه ای برخوردار گردد و به عنوان یک موضوع فرابخشی موقعیت نوینی را در نظام برنامه ریزی به خود گیرد. به رغم فعالیت های صورت گرفته در بخش محیط زیست به دلیل ضعف های بنیادی نتایج حاصل از اجرای سیاست ها، فاصله زیاد و قابل توجهی با فرایندهای تنش و تخریب در زیست بوم های منطقه دارد. لذا ضروری است برای رفع کمبودها و جبران ضعف ها، اقدامات جدی و اساسی در طول برنامه پنجم توسعه و برنامه های آتی توسعه کشور به عمل آید و مقابله با آثار مخرب فعالیت های انسان بر زیست بوم ها و رفع یا تقلیل آنها مورد توجه خاص مدیران قرار گیرد. از جمله سیاست های اصلی در حفاظت از محیط زیست ادغام ملاحظات زیست محیطی در فرایند تصمیم گیری های توسعه ای است که با هدف تصحیح و کاهش آثار و پیامدهای سوء آنها (صنعت، کشاورزی و امور زیربنایی) بر فرایندهای اکولوژیک می باشد.

۱-۱۰-۱- وضعیت زیستگاه ها و محیط های طبیعی استان

مناطق تحت مدیریت حفاظتی استان اردبیل در سال ۱۳۸۷ شامل ۲ منطقه حفاظت شده و ۲ اثر طبیعی ملی بوده که جمعاً با مساحتی بالغ بر ۷۵۸۰۵ هکتار در حدود ۴/۳ درصد از مساحت کل استان را به خود اختصاص داده و در محدوده مناطق حفاظت شده مجموعاً تعداد ۵۱ آبادی دارای سکنه واقع گردیده است. در مقایسه با سایر استان های مشابه وسعت مناطق حفاظت شده در استان بسیار ناچیز است.

الف) منطقه حفاظت شده لیسار (نئور)

این منطقه با وسعت ۴۰۶۲ هکتار در بخشی از فولادلوی جنوبی شهرستان اردبیل تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان قرار گرفته و در حدود ۵/۳۶ درصد از وسعت مناطق حفاظت شده و اثر طبیعی ملی استان را به خود اختصاص داده و ۲ آبادی دارای سکنه نیز در محدوده این منطقه واقع گردیده است.

ب) منطقه حفاظت شده و شکار ممنوع آق داغ

این منطقه به عنوان بزرگ ترین منطقه حفاظت شده و شکار ممنوع استان با وسعت ۶۴۰۰۰ هکتار در شهرستان خلخال تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان قرار گرفته و در حدود ۸۴/۴۳ درصد از وسعت مناطق حفاظت شده و اثر طبیعی ملی استان را به خود اختصاص داده و ۴۹ آبادی دارای سکنه نیز در محدوده این منطقه قرار گرفته است.

ج) اثر طبیعی ملی سبلان

ارتفاعات بالای ۳۶۰۰ متری رشته کوه سبلان به عنوان اثر طبیعی ملی حفاظت شده استان تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان درآمده و با ۶۶۴۳ هکتار حدود ۸/۷۶ درصد از وسعت مناطق حفاظت شده و اثر طبیعی استان را به خود اختصاص داده است.

د) اثر طبیعی ملی غار یخگان

این اثر طبیعی ملی در بخش مرکزی شهرستان خلخال با وسعت ۱۱۰۰ هکتار تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان قرار گرفته و در حدود ۱/۴۵ درصد مناطق چهارگانه تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان را به خود اختصاص داده است.

۱-۱۰-۲- وضعیت حیات وحش استان

بر اساس بررسی های به عمل آمده توسط اداره کل حفاظت محیط زیست استان در مناطق حفاظت شده و آثار طبیعی ملی استان (منطقه شکار ممنوع آق داغ- سبلان- گندیشمین- پارس آباد- تالاب ها) تعداد ۱۴ گونه حیوانات وحشی به این شرح مشاهده گردیده است: کل و بز کوهی (پاژن)، خرس قهوه ای، گرگ، گراز وحشی، روباه، خرگوش، گربه وحشی، قوچ و میش ارمنی، جوجه تیغی، موش مغان، زنگوله بال، تشی، پلنگ و سمور جنگلی.

۱-۱۰-۳- پایش رودخانه های استان

از رودخانه های مهم استان سه رودخانه (ارس، قره سو، بالخلو) تحت سنجش و کنترل آلودگی فیزیکی و شیمیایی می باشند و حداقل شش پارامتر فیزیکی و شیمیایی مهم در نمونه های اخذ شده مورد بررسی و کنترل می باشد.

فصل دوم

جمعیت، نیروی انسانی و

بازار کار

۲- جمعیت، نیروی انسانی و بازار کار

امروزه مطالعات جمعیتی و استفاده کاربردی از آن در اکثر برنامه ریزی های توسعه اهمیت ویژه ای یافته است و تحلیل جمعیت با ارائه شاخص های و ارزیابی داده های جمعیتی زمینه را برای برنامه ریزی های مختلف توسعه اقتصادی و اجتماعی فراهم می آورد.

۲-۱- جمعیت استان

جمعیت استان اردبیل براساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۰، ۱۲۴۸۴۸۸ نفر بوده است. از این تعداد ۶۳۱۹۷۲ نفر مرد و ۶۱۶۵۱۶ نفر زن بوده اند بنابراین نسبت جنسی حدود ۱۰۲/۵ بوده است. تعداد خانوار در این سال حدود ۳۳۸۲۲۴ خانوار و بعد آن ۳/۷ بوده است. در سال ۱۳۹۰ حدود ۷۹۸۹۴۲ نفر از جمعیت استان در نقاط شهری و ۴۴۹۵۴۶ نفر در نقاط روستایی زندگی می کردند. بنابراین حدود ۶۴ درصد جمعیت شهر نشین و حدود ۳۶ درصد روستا نشین بوده اند. (جدول ۱-۲)

با توجه به جمعیت سرشماری شده استان در سال ۱۳۹۰، متوسط نرخ رشد جمعیت بین سال های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ حدود ۰/۳۳ درصد بوده است. نرخ رشد جمعیت در نقاط شهری ۱/۴ درصد و در نقاط روستایی ۱/۴- درصد بوده است. بیشترین جمعیت استان در شهرستان اردبیل زندگی می کردند که حدود ۴۵/۲ درصد کل جمعیت استان را شامل می شود. پس از آن شهرستان پارس آباد با حدود ۱۳/۸ درصد جمعیت استان قرار دارد. چنانچه ملاحظه می شود نسبت بین شهرستان اول و دوم اختلاف فاحشی دارد و این اختلاف نشانه عدم توزیع مناسب جمعیت در عرصه استان و تمرکز بیش از اندازه آن در مرکز استان می باشد. (جدول ۱-۲)

طبق برآوردها انجام شده جمعیت استان در سال ۱۳۹۲ بالغ بر ۱۲۵۶۷۱۵ نفر می باشد که از این تعداد معادل ۴۹/۴ درصد زنان (۶۲۱۵۵۹ نفر) و ۵۰/۶ درصد را مردان (۶۳۵۱۵۶ نفر) تشکیل می دهند. همچنین براساس این برآورد ۶۵/۴ درصد را جمعیت شهرنشین و ۳۴/۶ درصد روستا نشین می باشد. پیش بینی نرخ متوسط رشد جمعیت استان بین سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲ حدود ۰/۳ درصد بوده است. (جدول ۲-۳)

جدول (۱-۲) جمعیت خانوارهای معمولی در نقاط شهری و روستایی بر حسب شهرستان ۱۳۹۰

شهرستان	استان			ساکن در نقاط شهری		ساکن در نقاط روستایی	
	مرد و زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
کل استان	۱۲۴۸۴۸۸	۶۳۱۹۷۲	۶۱۶۵۱۶	۴۰۵۰۵۰	۳۹۳۸۹۲	۲۲۶۹۲۲	۲۲۲۶۲۴
اردبیل.....	۵۶۴۳۶۵	۲۸۶۹۷۲	۲۷۷۳۹۳	۲۴۶۶۱۸	۲۳۸۵۳۵	۴۰۳۵۴	۳۸۵۸۸
بيله سوار.....	۵۳۷۶۸	۲۷۲۴۰	۲۶۵۲۸	۱۱۶۳۸	۱۱۲۵۱	۱۵۶۰۲	۱۵۲۷۷
پارس آباد.....	۱۷۳۱۸۲	۸۷۹۴۰	۸۵۲۴۲	۴۸۵۸۵	۴۷۶۹۴	۳۹۳۵۵	۳۷۵۴۸
خلخال.....	۹۲۳۳۲	۴۵۹۳۲	۴۶۴۰۰	۲۳۷۹۳	۲۴۰۵۵	۲۲۱۳۹	۲۲۳۴۵
سرعین.....	۱۸۲۳۱	۹۳۸۹	۸۸۴۲	۲۲۸۷	۲۱۵۳	۷۱۰۲	۶۶۸۹
کوثر.....	۲۶۱۹۸	۱۳۱۷۵	۱۳۰۲۳	۳۴۹۰	۳۶۶۸	۹۶۸۵	۹۳۵۵
مشکین شهر.....	۱۵۱۱۵۶	۷۶۵۴۸	۷۴۶۰۸	۳۷۵۳۵	۳۵۴۲۳	۳۹۰۱۳	۳۹۱۸۵
مغان.....	۸۴۲۶۷	۴۱۳۷۶	۴۲۸۹۱	۱۵۵۶۸	۱۵۹۲۹	۲۵۸۰۸	۲۶۹۶۲
نمین.....	۶۱۳۳۳	۳۱۲۱۲	۳۰۱۲۱	۱۲۱۶۶	۱۱۸۸۰	۱۹۰۴۶	۱۸۲۴۱
نیر.....	۲۳۶۵۶	۱۲۱۸۸	۱۱۴۶۸	۳۳۷۰	۳۳۰۴	۸۸۱۸	۸۱۶۴

ماخذ: سالنامه آماری استان - ۱۳۹۱

جدول (۲-۲) شاخص های جمعیتی استان در سال های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ و پیش بینی آن در سال های ۹۱ و ۹۲

شرح	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
جمعیت	۱۲۲۸۱۵۵	۱۲۴۸۴۸۸	۱۲۵۲۵۹۵	۱۲۵۶۷۱۵
زن	۶۰۹۴۱۳	۶۱۶۵۱۶	۶۱۸۵۳۲	۶۲۱۵۵۹
مرد	۶۱۵۹۳۵	۶۳۱۹۷۲	۶۳۴۰۶۳	۶۳۵۱۵۶
نسبت جنسی	۱۰۱	۱۰۲/۵	۱۰۲/۵	۱۰۲
جمعیت شهری	۷۴۶۲۲۶	۷۹۸۹۴۲	۸۰۹۴۹۹	۸۲۱۸۳۴
جمعیت روستایی	۴۸۱۹۲۹	۴۴۹۵۴۶	۴۴۳۰۹۶	۴۳۴۸۸۱
تراکم جمعیت (نفر در کیلومتر مربع)	۶۸/۷	۶۹/۷	۷۰	۷۰/۶
ضریب شهرنشینی	۶۰/۷	۶۴	۶۴/۶	۶۵/۴
درصد جمعیت روستایی	۳۹/۳	۳۶	۳۵/۴	۳۴/۶
خانوار شهری	۱۷۰۹۶۸	۲۱۸۸۳۷	۲۲۱۷۲۹	۲۲۲۱۱۷
خانوار روستایی	۱۱۰۲۴۸	۱۱۹۳۸۷	۱۱۷۶۷۴	۱۱۴۴۴۲
متوسط بعد خانوار	۴/۴	۳/۷	۳/۶	۳/۷
رشد جمعیت (درصد)	* ۰/۵	* ۰/۳۳	* ۰/۳	* ۰/۳
رشد جمعیت شهری (درصد)	۲/ ۱	۱/۴	۱/۳	۱/۳
رشد جمعیت روستایی (درصد)	- ۱/ ۴	- ۱/۴	- ۱/۵	- ۱/۵

*دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵ **دوره ۱۳۹۰-۱۳۸۵ ***دوره ۱۳۹۱-۱۳۹۰ و ****دوره ۱۳۹۱-۱۳۹۲

ماخذ: محاسبات نگارنده با همکاری معاونت آمار و اطلاعات

جدول (۲-۳) پیش بینی جمعیت و خانوار شهرستان های استان به تفکیک نقاط شهری و روستایی در سال ۱۳۹۲

شرح	جمعیت	مرد	زن	خانوار	بعد خانوار	نسبت جنسی
استان	۱۲۵۶۷۱۵	۶۳۵۱۵۶	۶۲۱۵۵۹	۳۳۹۶۵۳	۳/۷	۱۰۲
نقاط شهری	۸۲۱۸۳۴	۴۱۵۸۲۵	۴۰۶۰۰۹	۲۲۲۱۱۷	۳/۷	۱۰۲
نقاط روستایی	۴۳۴۸۸۱	۲۱۹۳۳۱	۲۱۵۵۵۰	۱۱۴۴۴۲	۳/۸	۱۰۲
اردبیل	۵۷۷۶۳۳	۲۹۳۷۱۲	۲۸۳۹۲۱	۱۶۰۴۵۴	۳/۶	۱۰۳
نقاط شهری	۵۰۲۴۵۶	۲۵۵۴۱۴	۲۴۷۰۴۲	۱۳۹۵۷۱	۳/۶	۱۰۳
نقاط روستایی	۷۵۱۷۷	۳۸۲۹۸	۳۶۸۷۹	۱۹۷۸۳	۳/۸	۱۰۴
بيله سوار	۵۳۲۳۳	۲۶۹۷۲	۲۶۲۶۱	۱۴۰۰۹	۳/۸	۱۰۳
نقاط شهری	۲۳۴۸۳	۱۱۹۴۰	۱۱۵۴۳	۶۱۸۰	۳/۸	۱۰۳
نقاط روستایی	۲۹۷۵۰	۱۵۰۳۲	۱۴۷۱۸	۷۶۲۸	۳/۹	۱۰۲
پارس آباد	۱۷۵۹۵۳	۸۹۳۳۷	۸۶۶۱۶	۴۵۱۱۶	۳/۹	۱۰۳
نقاط شهری	۹۹۲۴۷	۵۰۰۸۳	۴۹۱۶۴	۲۵۴۴۸	۳/۹	۱۰۲
نقاط روستایی	۷۶۷۰۶	۳۹۲۵۴	۳۷۴۵۲	۱۹۱۷۷	۴	۱۰۵
خلخال	۹۱۲۱۵	۴۵۳۷۶	۴۵۸۳۹	۲۵۳۳۸	۳/۶	۹۹
نقاط شهری	۴۷۸۵۶	۲۳۷۹۷	۲۴۰۵۹	۱۳۲۹۳	۳/۶	۹۹
نقاط روستایی	۴۳۳۵۹	۲۱۵۷۹	۲۱۷۸۰	۱۲۳۸۸	۳/۵	۹۹
سرعین	۱۸۵۹۶	۹۵۷۷	۹۰۱۹	۵۳۱۳	۳/۵	۱۰۶
نقاط شهری	۴۳۷۴	۲۲۵۳	۲۱۲۱	۱۲۱۵	۳/۶	۱۰۶
نقاط روستایی	۱۴۲۲۲	۷۳۲۴	۶۸۹۸	۴۰۶۳	۳/۵	۱۰۶
کوثر	۲۵۲۳۳	۱۲۶۸۵	۱۲۵۴۸	۶۶۴۰	۳/۸	۱۰۱
نقاط شهری	۷۱۱۱	۳۴۶۷	۳۶۴۴	۱۹۷۵	۳/۶	۹۵
نقاط روستایی	۱۸۱۲۲	۹۲۱۸	۸۹۰۴	۴۷۶۹	۳/۸	۱۰۴
مشکین شهر	۱۴۷۹۲۷	۷۲۷۳۰	۷۵۱۹۷	۳۹۹۸۰	۳/۷	۹۷
نقاط شهری	۷۳۸۰۲	۳۶۴۷۸	۳۷۳۲۴	۱۹۹۴۶	۳/۷	۹۸
نقاط روستایی	۷۴۱۲۵	۳۶۲۵۲	۳۷۸۷۳	۲۰۵۹۰	۳/۶	۹۶
مغان	۸۱۵۵۸	۴۱۱۸۳	۴۰۳۷۵	۲۰۳۹۰	۴	۱۰۲
نقاط شهری	۳۱۷۳۶	۱۶۳۲۷	۱۵۴۰۹	۸۱۳۷	۳/۹	۱۰۶
نقاط روستایی	۴۹۸۲۲	۲۴۸۵۶	۲۴۹۶۶	۱۲۴۵۶	۴	۱۰۰
نمین	۶۱۹۷۷	۳۱۵۳۶	۳۰۴۴۱	۱۷۲۱۶	۳/۶	۱۰۴
نقاط شهری	۲۴۹۵۲	۱۲۶۲۴	۱۲۳۲۸	۶۹۳۱	۳/۶	۱۰۲
نقاط روستایی	۳۷۰۲۵	۱۸۹۱۲	۱۸۱۱۳	۱۰۲۸۵	۳/۶	۱۰۴
نیر	۲۳۳۹۰	۱۲۰۴۸	۱۱۳۴۲	۶۴۹۷	۳/۶	۱۰۶
نقاط شهری	۶۸۱۷	۳۴۴۲	۳۳۷۵	۱۷۹۴	۳/۸	۱۰۲
نقاط روستایی	۱۶۵۷۳	۸۶۰۶	۷۹۶۷	۴۶۰۴	۳/۶	۱۰۸

ماخذ: داده های معاونت آمار و اطلاعات و محاسبات نگارنده

۲-۲-۲- باروری، امید به زندگی و وقایع حیاتی

۲-۲-۱- باروری

میزان کل باروری (T.F.R). عبارتست از تعداد فرزندان که یک زن به طور متوسط درسال های زناشویی خود از سن قانونی ازدواج تا یائسگی به دنیا می آورد.

سطح باروری در استان متأثر از دو دوره تحولات باروری در سطح کشور است. دوره اول از سال ۱۳۲۶ آغاز می شود که با شروع اولین فعالیت های رسمی مربوط به برنامه های تنظیم خانواده است و پایان آن را نیز می توان زمان شروع انقلاب (سال ۱۳۵۷) محسوب نمود. در این دوره با کاهش باروری مواجه هستیم. به طوری که میزان عمومی موالید در سال ۱۳۴۵ از ۵۰ در هزار به ۴۴/۵ در هزار در سال ۱۳۵۵ کاهش یافته است.

دوره دوم با افزایش سریع باروری بعد از سال ۱۳۵۷ و کاهش مجدد آن در سال ۱۳۶۸ که مقارن با آغاز دومین برنامه های تنظیم خانواده به وسیله دولت جمهوری اسلامی است، می باشد. بعد از سال ۱۳۵۷ و با شروع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران در سال ۱۳۵۹ و نیز امتیازاتی که از سوی دولت به خانواده های پراولاد تعلق گرفت از جمله عواملی هستند که پس از انقلاب سطح موالید را تحت تأثیر قرار داده و باعث شده میزان عمومی موالید چه در نقاط شهری و چه در نقاط روستایی نسبت به دوره ماقبل افزایش یابد و درسال ۱۳۸۵ میزان باروری کل در نقاط روستایی براساس گزارش مرکز بهداشت استان ۱/۷۳ بوده است که درطول سال های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ تقریباً ثابت بوده و در سال ۱۳۹۲ به عدد ۱/۹ افزایش یافته است. (جدول ۲-۴)

جدول (۲-۴) روند تغییرات در میزان باروری کل در سطح استان در سال های مختلف

سال	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
شهری	-	-	-	-
روستایی	۱/۷۳	۱/۷۲	۱/۷۵	۱/۹

مأخذ: دانشگاه علوم پزشکی استان

۲-۲-۲- امید به زندگی و وقایع حیاتی

مطالعه امید به زندگی به منظور دستیابی به شاخص عمر متوسط در بدو تولد صورت می گیرد که یکی از شاخص های مهم نشان دهنده درجه پیشرفت کلی اقتصادی و اجتماعی منطقه محسوب می شود. میزان امید به زندگی در استان در سال های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲ در جدول ۲-۴ ارائه شده است.

جدول (۲-۵) امید به زندگی در استان در سال ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱

۱۳۹۲		۱۳۹۱		۱۳۹۰		شرح
زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	
۷۷/۷	۷۳	۷۷/۲	۷۳/۳	۷۶/۳	۷۲/۴	امید به زندگی

مأخذ: دانشگاه علوم پزشکی استان

امید به زندگی نیز در استان در دو سال اخیر حدود یکسال افزایش یافته است به طوری که این رقم در سال ۱۳۹۲ برای مردها ۷۳ سال و در زنان ۷۷/۷ سال اعلام شده است. (جدول ۲-۵)

تعداد متولدین ثبت شده استان در سال ۱۳۹۲ بالغ بر ۲۴۸۰۴ نفر بوده که در بین استان های کشور رتبه هجدهم را دارا می باشد در سال ۱۳۹۲ از تعداد ۲۴۸۰۴ نفر متولدین ۱۲۸۶۸ نفر پسر و ۱۱۹۳۶ نفر دختر بوده اند. بنابراین نسبت جنسیت در تعداد متولدین در این سال ۱۰۷/۸ بوده است. همچنین از کل متولدین در همین سال ۱۶۸۷۲ نفر در شهر و ۷۹۳۲ نفر در روستا متولد شده اند. بین شهرستان های استان بیشترین تعداد متولدین مربوط به شهرستان اردبیل با ۱۲۸۵۵ نفر و پس از آن شهرستان پارس آباد با ۳۸۵۳ نفر و در رتبه سوم شهرستان مشکین شهر با ۳۱۹۹ نفر قرار دارد (جدول ۲-۶ و ۲-۷)

در سال ۱۳۹۲، ۶۵۷۴ نفر در استان فوت نموده اند که از این تعداد ۴۰۲۱ نفر در شهرها و ۲۵۵۳ نفر در روستاها بوده اند. همچنین ۳۶۴۰ نفر از فوت های ثبتی مرد و ۲۹۳۴ نفر زن بوده اند. (جدول ۲-۸)

در سال ۱۳۹۲ به ازای هر هزار نفر در استان ۱۳/۸ نفر ازدواج و ۲/۱ نفر طلاق گرفته اند. کل ازدواج ثبت شده در این سال ۱۷۳۹۳ و کل طلاق ثبت شده نیز ۲۶۶۶ فقره بوده است.

بیشترین ازدواج ثبت شده در بین شهرستان های استان همانند دیگر وقایع حیاتی با توجه به تعداد جمعیت شهرستان در اردبیل با ۷۶۳۰ ازدواج ثبت شده و پس از آن شهرستان پارس آباد با ۲۸۸۶ و در رتبه سوم شهرستان مشکین شهر با ۲۲۸۳ مورد ازدواج قرار داشته اند.

همچنین بیشترین طلاق ثبت شده نیز مربوط به شهرستان اردبیل با ۱۲۲۵ مورد پس از آن شهرستان مشکین شهر با ۴۲۹ مورد و در رتبه سوم شهرستان مغان با ۲۰۵ مورد طلاق قرار دارد. (جدول ۲-۹)

جدول (۲-۶) آمار ثبت وقایع حیاتی کشور به تفکیک استان (۱۳۹۲)

استان و سال	واقعہ	ولادت	فوت	ازدواج	طلاق
۱۳۹۰		۱۳۸۲۲۲۹	۳۸۳۵۰۴	۸۷۴۷۹۲	۱۴۲۸۴۱
۱۳۹۱		۱۴۲۱۶۸۹	۳۶۷۵۳۹۳	۸۲۹۹۶۸	۱۵۰۳۲۴
۱۳۹۲		۱۴۷۱۸۳۴	۳۷۲۲۷۹	۷۷۴۵۱۳	۱۵۵۳۶۹
آذربایجان شرقی		۶۹۸۴۰	۲۲۶۷۲	۴۴۴۳۸	۷۷۷۲
آذربایجان غربی		۶۵۸۱۱	۱۴۷۳۶	۳۷۲۵۵	۵۶۳۰
اردبیل		۲۴۸۰۴	۶۵۷۱	۱۷۳۹۱	۲۶۵۷
اصفهان		۷۹۳۷۱	۲۴۵۰۱	۴۳۷۲۰	۸۱۹۶
البرز		۳۶۹۳۵	۸۶۹۹	۱۸۷۴۳	۶۱۹۴
ایلام		۱۰۷۳۴	۲۵۰۲	۶۵۵۸	۶۱۸
بوشهر		۲۰۷۲۸	۴۱۳۰	۱۰۳۱۵	۲۱۶۱
تهران		۱۸۴۸۶۸	۵۳۸۶۸	۹۲۷۱۶	۲۹۲۵۲
چهارمحال و بختیاری		۲۰۳۹۲	۴۳۹۲	۱۱۳۷۶	۱۱۳۷
خراسان جنوبی		۱۷۴۳۰	۴۶۰۵	۸۲۹۲	۹۶۷
خراسان رضوی		۱۴۲۰۰۹	۳۰۴۱۲	۷۱۷۰۵	۱۶۳۲۴
خراسان شمالی		۱۹۸۷۸	۵۷۰۱	۱۱۸۱۶	۱۷۷۶
خوزستان		۱۱۰۱۶۲	۲۰۰۶۲	۵۲۱۲۸	۸۷۰۰
زنجان		۲۰۶۱۵	۵۲۷۱	۱۳۷۵۸	۱۹۱۲
سمنان		۱۰۰۵۹	۳۲۰۲	۵۷۱۳	۱۱۹۱
سیستان و بلوچستان		۹۵۸۵۸	۱۳۴۵۶	۲۱۸۳۳	۱۶۶۶
فارس		۸۴۵۸۶	۲۳۰۲۵	۴۷۱۷۰	۹۴۳۸
قزوین		۲۱۲۹۱	۵۶۳۳	۱۳۱۸۸	۲۵۷۳
قم		۲۲۸۷۸	۵۳۲۶	۱۰۶۱۱	۲۲۳۹
کردستان		۲۹۲۸۹	۷۷۳۰	۲۰۲۴۱	۳۹۳۲
کرمان		۶۰۸۰۹	۱۱۵۳۷	۲۳۴۹۹	۳۶۰۴
کرمانشاه		۳۵۰۳۸	۱۱۳۷۴	۲۲۶۸۳	۵۰۲۴
کهگیلویه و بویر احمد		۱۵۹۰۹	۲۸۰۵	۷۷۴۱	۱۰۲۵
گلستان		۴۱۷۴۷	۸۴۳۲	۲۱۴۰۳	۳۳۳۱
گیلان		۳۲۶۴۵	۱۵۶۴۸	۲۵۶۰۰	۶۵۲۱
لرستان		۳۷۹۴۴	۸۷۲۹	۲۲۲۱۱	۳۴۵۵
مازندران		۴۴۹۲۶	۱۶۱۲۸	۳۰۶۴۸	۷۴۰۳
مرکزی		۲۲۰۴۱	۸۲۷۹	۱۴۵۱۳	۳۵۰۷
هرمزگان		۳۸۴۴۶	۷۰۰۸	۱۵۲۳۷	۲۲۰۳
همدان		۳۲۲۸۹	۱۰۸۶۵	۲۱۹۱۶	۳۷۹۷
یزد		۲۲۵۰۲	۴۹۸۰	۱۰۰۷۷	۱۲۶۴

مأخذ: سالنامه آماری کشور سال ۱۳۹۲

جدول (۷-۲) متولدین ثبت شده بر حسب جنس در نقاط شهری و روستایی

نقاط روستایی			نقاط شهری			جمع			جنس و سن
دختر	پسر	پسر دختر	دختر	پسر	پسر دختر	دختر	پسر	پسر دختر	
۴۱۳۲	۴۲۶۲	۸۳۹۴	۷۰۱۷	۷۷۳۴	۱۴۷۵۱	۱۱۱۴۹	۱۱۹۹۶	۲۳۱۴۵۱۳۸۶
۴۲۱۵	۴۴۵۵	۸۶۷۰	۷۱۵۴	۷۶۱۸	۱۴۷۷۲	۱۱۳۶۹	۱۲۰۷۳	۲۳۴۴۲۱۳۸۷
۴۱۷۱	۴۴۲۹	۸۶۰۰	۷۰۸۱	۷۹۷۶	۱۵۰۵۷	۱۱۲۵۲	۱۲۴۰۵	۲۳۶۵۷۱۳۸۸
۳۶۲۱	۳۷۷۹	۷۴۰۰	۸۰۵۳	۸۵۳۲	۱۶۵۸۵	۱۱۶۸۵	۱۲۳۰۰	۲۳۹۸۵۱۳۸۹
۴۰۱۴	۴۳۱۴	۸۳۲۸	۷۴۹۹	۸۰۸۱	۱۵۵۸۰	۱۱۵۱۳	۱۲۳۹۵	۲۳۹۰۸۱۳۹۰
۳۷۲۷	۳۹۲۵	۷۶۵۲	۸۲۴۵	۸۷۰۴	۱۶۹۴۹	۱۱۹۷۱	۱۲۶۳۰	۲۴۶۰۱۱۳۹۱
۳۸۲۴	۴۱۰۸	۷۹۳۲	۸۱۱۲	۸۷۶۰	۱۶۸۷۲	۱۱۹۳۶	۱۲۸۶۸	۲۴۸۰۴۱۳۹۲
۱۲۱۳	۱۳۴۴	۲۵۵۷	۴۹۰۵	۵۳۹۳	۱۰۲۹۸	۶۱۱۸	۶۷۳۷	۱۲۸۵۵اردبیل
۱۸۷	۱۷۵	۳۶۲	۱۹۰	۲۳۸	۴۲۸	۳۷۷	۴۱۳	۷۹۰بیله سوار
۶۷۹	۷۴۷	۱۴۲۶	۱۱۹۵	۱۲۳۲	۲۴۲۷	۱۸۷۴	۱۹۷۹	۳۸۵۳پارس آباد
۳۲۸	۳۶۴	۶۹۲	۳۹۷	۳۷۴	۷۷۱	۷۲۵	۷۹۸	۱۴۶۳خلخال
۷۲	۶۷	۱۳۹	۲۱	۲۵	۴۶	۹۳	۹۲	۱۸۵سرعین
۱۲۲	۱۳۷	۲۵۹	۴۲	۴۵	۸۷	۱۶۴	۱۸۲	۳۴۶کوثر
۶۸۳	۶۹۵	۱۳۷۸	۸۶۳	۹۵۸	۱۸۲۱	۱۵۴۶	۱۶۵۳	۳۱۹۹مشکین شهر
۳۹۹	۴۴۱	۸۴۰	۳۸۰	۳۸۷	۷۶۷	۷۷۹	۸۷۸	۱۶۰۷مغان
۷۲	۸۳	۱۵۵	۹۰	۸۶	۱۷۶	۱۶۲	۱۶۹	۳۳۱نمین
۶۹	۵۵	۱۲۴	۲۹	۲۲	۵۱	۹۸	۷۷	۱۷۵نیر

مأخذ: سالنامه آماری استان سال ۱۳۹۲

جدول (۲-۸) فوت شدگان ثبت شده بر حسب جنس در نقاط شهری و روستایی

نقاط روستایی			نقاط شهری			استان			سال و شهرستان
زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	
۱۰۶۲	۱۴۲۶	۲۴۸۸	۱۶۸۲	۲۱۷۱	۳۸۵۳	۲۷۴۴	۳۵۹۷	۶۳۴۱۱۳۸۶
۱۱۳۴	۱۳۵۸	۲۴۹۲	۱۷۶۴	۲۱۹۷	۳۹۶۱	۲۸۹۸	۳۵۵۵	۶۴۵۳۱۳۸۷
۱۱۷۶	۱۵۷۴	۲۷۵۰	۱۴۶۴	۱۹۹۸	۳۴۶۲	۲۶۴۰	۳۵۷۲	۶۲۱۲۱۳۸۸
۱۲۸۸	۱۲۳۷	۲۵۲۵	۱۷۵۲	۲۲۱۷	۳۹۶۹	۲۹۳۰	۳۵۶۴	۶۴۹۴۱۳۸۹
۱۱۷۷	۱۴۴۴	۲۶۲۱	۱۶۵۰	۲۲۲۳	۳۸۷۳	۲۸۲۷	۳۶۶۷	۶۴۹۴۱۳۹۰
۱۱۱۴	۱۳۳۵	۲۴۴۹	۱۷۴۰	۲۲۹۰	۴۰۳۰	۲۸۵۴	۳۶۲۵	۶۴۷۹۱۳۹۱
۱۱۵۲	۱۴۰۱	۲۵۵۳	۱۷۸۲	۲۲۳۹	۴۰۲۱	۲۹۳۴	۳۶۴۰	۶۵۷۴۱۳۹۲
۲۴۸	۲۸۴	۵۳۲	۱۱۰۹	۱۴۲۷	۲۵۳۶	۱۳۵۷	۱۷۱۱	۳۰۶۸اردبیل
۳	۷۲	۱۲۵	۴۰	۵۳	۹۳	۹۳	۱۲۵	۲۱۸بيله سوار
۱۳۹	۱۵۶	۲۹۵	۱۸۴	۱۹۶	۳۸۰	۳۲۳	۳۵۲	۶۷۵پارس آباد
۱۴۸	۲۱۹	۳۶۷	۱۱۰	۱۳۴	۲۴۴	۲۵۸	۳۵۳	۶۱۱خلخال
۲۰	۲۹	۴۹	۶	۱۰	۱۶	۲۶	۳۹	۶۵سرعین
۴۴	۶۶	۱۱۰	۱۳	۲۳	۳۶	۵۷	۸۹	۱۴۶کوثر
۱۹۸	۲۴۹	۴۴۷	۱۶۷	۲۳۰	۳۹۷	۳۶۵	۴۷۹	۸۴۴مشکین شهر
۱۴۳	۱۵۵	۲۹۸	۸۲	۸۵	۱۶۷	۲۲۵	۲۴۰	۴۶۵مغان
۱۰۶	۱۱۸	۲۲۴	۵۹	۶۷	۱۲۶	۱۶۵	۱۸۵	۳۵۰نمین
۵۳	۵۳	۱۰۶	۱۲	۱۴	۲۶	۶۵	۶۷	۱۳۲نیر

مأخذ: سالنامه آماری استان سال ۱۳۹۲

جدول (۲-۹) ازدواج و طلاق ثبت شده در نقاط شهری و روستایی

نقاط روستایی		نقاط شهری		جمع		سال و شهرستان
طلاق	ازدواج	طلاق	ازدواج	طلاق	ازدواج	
۳۳۶	۴۳۲۶	۱۰۲۸	۱۲۶۹۱	۱۳۶۴	۱۷۰۴۷۱۳۸۶
۳۴۲	۴۳۸۹	۱۱۶۱	۱۳۹۳۷	۱۵۱۳	۱۸۳۲۶۱۳۸۷
۳۴۲	۴۳۸۹	۱۱۶۱	۱۳۹۳۷	۱۵۱۳	۱۸۳۲۶۱۳۸۹
۶۳۱	۶۶۰۳	۱۴۲۳	۱۲۱۴۷	۲۰۵۴	۱۸۷۵۰۱۳۹۰
۴۷۹	۴۸۳۳	۱۸۸۳	۱۳۵۶۸	۲۳۶۲	۱۸۴۰۱۱۳۹۱
۳۵۳	۴۲۲۳	۲۳۱۳	۱۳۱۷۰	۲۶۶۶	۱۷۳۹۳۱۳۹۲
۱۴۶	۱۷۳۹	۱۰۷۹	۵۸۹۱	۱۲۲۵	۷۶۳۰اردبیل
۲۲	۲۰۱	۱۶۳	۴۸۷	۱۸۵	۶۸۸بیله سوار
۰	۱۱۷	۳۲۲	۲۷۶۹	۳۲۲	۲۸۸۶پارس آباد
۵۳	۵۸۸	۸۶	۵۸۸	۱۳۹	۱۱۷۶خلخال
۴	۹۲	۶	۸۰	۱۰	۱۷۲سرعین
۳۶	۲۸۷	۴۲	۲۱۱	۷۸	۴۹۸کوثر
۴۸	۸۶۷	۳۸۱	۱۴۱۶	۴۲۹	۲۲۸۳مشکین شهر
۲۲	۱۳۵	۱۸۳	۹۳۴	۲۰۵	۱۰۶۹مغان
۱۹	۱۳۹	۴۷	۶۴۹	۶۶	۷۸۸نمین
۳	۵۸	۴	۱۴۵	۷	۲۰۳نیر

مأخذ: سالنامه آماری استان سال ۱۳۹۲

۲-۳- مهاجرت

بین سال های ۸۵ الی ۱۳۹۰ در مجموع ۵۵۳۴۶۶۶ نفر بین استان های کشور و نیز درون استانی جابجا شده اند. در طی این دوره تعداد ۷۰۹۰۶ نفر مهاجر وارد استان شده است که (از این تعداد ۴۰۴۹۴ نفر مهاجرت های درون استانی بوده اس) و ۱/۲۸ درصد کل مهاجرین وارده به استان ها را شامل می شود. در همین مدت ۸۴۸۲۱ نفر از استان خارج شده و مهاجرت نموده اند که ۱/۵۳ درصد از کل مهاجرین خارج شده از استان ها را شامل می شود. خالص مهاجرت در این دوره ۱۳۹۱۵ نفر می باشد. میزان خالص مهاجرت به جمعیت استان اردبیل، ۱/۱۱- درصد می باشد و مفهوم آن این است که به ازای هر صد نفر جمعیت استان این ۱/۱۱ نفر از استان مهاجرت کرده اند در طی این دوره ۵ ساله از لحاظ نسبت خالص مهاجرت به جمعیت، استان لرستان با ۲/۰۴- درصد در رتبه اول، استان کرمانشاه با ۲- درصد در رتبه دوم، استان چهارمحال و بختیاری ۱/۸۷- درصد در رتبه سوم، استان سیستان و بلوچستان با ۱/۳۲- درصد در رتبه چهارم و استان اردبیل در رتبه ششم قرار دارد. نکته قابل توجه کاهش روند مهاجرت نسبت به دوره زمانی ده ساله ۸۵ تا ۷۵ می باشد بطوری که خالص مهاجرت از ۶۹ هزار نفر در دوره زمانی ۷۵ تا ۸۵ به رقم ۱۳۹۱۵ نفر کاهش یافته است. جدول (۲-۱۰)

جدول (۲-۱۰) مهاجران داخلی وارد شده و خارج شده کل کشور به تفکیک استان از سال ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰

خالص مهاجرت		مهاجران خارج شده		مهاجران وارد شده		نام استان
درصد	تعداد(هزار نفر)	درصد	تعداد(هزار نفر)	درصد	تعداد(هزار نفر)	
-	۰	۱۰۰	۵۵۳۴۶۶۶	۱۰۰	۵۵۳۴۶۶۶	کل کشور
-۰/۱۹	-۷۴۰۱	۳/۹۱	۲۱۶۵۹۹	۳/۷۸	۲۰۹۱۹۸	آذربایجان شرقی
-۰/۴۵	-۱۴۰۳۷	۳/۴۶	۱۹۱۵۷۶	۳/۲	۱۷۷۵۳۹	آذربایجان غربی
-۱/۱۱	-۱۳۹۱۵	۱/۵۳	۸۴۸۲۱	۱/۲۸	۷۰۹۰۶	اردبیل
+۰/۹۵	۴۶۸۳۷	۵/۹۶	۳۳۰۲۶۰	۶/۸	۳۷۷۰۹۷	اصفهان
+۳/۸۸	۹۳۶۹۳	۳/۸	۲۱۰۱۵۷	۵/۴۸	۳۰۳۸۵۰	البرز
-۰/۴۸	-۲۷۱۴	۰/۸	۴۵۴۷۳	۰/۷۷	۴۲۷۵۹	ایلام
+۲/۴	۲۴۰۶۱۵	۱/۸	۹۹۸۴۳	۲/۲	۱۲۴۴۵۸	بوشهر
-۰/۱۷	-۲۰۸۳۸	۱۸/۲۵	۹۹۹۶۴۹	۱۷/۷۷	۹۷۸۸۱۱	تهران
-۱/۸۷	-۱۶۷۴۸	۱/۲۸	۷۰۹۴۴	۰/۹۸	۵۴۱۹۶	چهارمحال و بختیاری
+۲	۱۳۶۷۸	۱/۲۷	۷۱۰۱۴	۱/۵	۸۴۶۹۲	خراسان جنوبی
-۰/۰۹	-۵۷۳۵	۷/۴۷	۴۱۳۴۱۵	۷/۳۶	۴۰۷۶۸۰	خراسان رضوی
-۰/۰۶	-۵۲۵	۱/۴۸	۸۲۲۷۹	۱/۴۷	۸۱۷۵۴	خراسان شمالی
-۱/۲	-۵۴۵۳۰	۵/۳۶	۲۹۶۷۱۱	۴/۴	۲۴۲۱۸	خوزستان
+۰/۳۲	۳۳۴۰	۱/۳	۷۲۱۹۶	۱/۳۶	۷۵۵۳۶	زنجان
+۲/۹۳	۱۸۵۲۲	۰/۹۶	۵۳۵۷۶	۱/۳۰	۷۲۰۹۸	سمنان
-۱/۳۲	-۳۳۶۸۴	۲/۴۲	۱۳۴۱۳۷	۱/۸۱	۱۰۰۴۵۳	سیستان و بلوچستان
-۰/۵۶	-۲۵۹۷۵	۷	۳۹۰۳۷۱	۶/۷	۳۶۴۳۹۶	فارس
-۰/۵۵	-۶۶۲۷	۱/۷۳	۹۵۷۹۵	۱/۶۱	۸۹۱۶۸	قزوین
+۰/۴۲	۴۹۳۲	۱/۱۴	۶۳۲۷۰	۱/۲۳	۶۸۲۰۲	قم
-۰/۶۹	-۱۰۳۵۲	۲/۵۶	۱۴۱۹۲۰	۲/۳۷	۱۳۱۵۶۸	کردستان
-۰/۲۱	-۶۳۸۲	۳/۱۶	۱۷۴۹۳۳	۳	۱۶۸۵۵۱	کرمان
-۲	-۳۸۷۱۹	۲/۷۵	۱۵۲۳۳۱	۲/۰۵	۱۱۳۶۱۲	کرمانشاه
-۰/۶۶	۴۳۵۲	۱/۲۵	۶۹۵۲۷	۱/۱۷	۶۵۱۷۵	کهگیلویه و بویر احمد
+۰/۷۷	۱۳۷۵۰	۲/۴۸	۱۳۷۴۲۸	۲/۷۳	۱۵۱۱۷۸	گلستان
+۱/۲۱	۳۰۰۵۲	۳/۵۶	۱۹۷۱۳۳	۴/۱	۲۲۷۱۸۵	گیلان
-۲/۰۴	-۳۵۹۳۷	۱/۹۵	۱۰۷۹۹۹	۱/۳	۷۲۰۶۲	لرستان
+۰/۸۲	۲۵۳۸۲	۳/۸۱	۲۱۱۰۰۰	۴/۲۷	۲۳۶۳۸۲	مازندران
+۰/۵۴	۷۶۳۳	۱/۸۶	۱۰۲۸۳۲	۲	۱۱۰۴۶۵	مرکزی
+۰/۵۲	۸۲۱۹	۲	۱۱۲۷۵۷	۲/۱۸	۱۲۰۹۷۶	هرمزگان
-۱/۰۴	-۱۸۴۰۵	۲/۳	۱۲۷۶۰۷	۱/۹۷	۱۰۹۲۰۲	همدان
+۲/۴۴	۲۶۲۲۳	۱/۴	۷۷۱۱۳	۱/۸۶	۱۰۳۳۳۶	یزد

منبع: مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ و محاسبات نگارنده

۲-۴- نیروی انسانی و بازار کار

۲-۴-۱- تقاضای نیروی کار

- جمعیت فعال و نرخ فعالیت عمومی

تمام افراد ۱۰ ساله و بیشتر (حداقل سن تعیین شده) که در هفته تقویمی قبل از هفته آمارگیری (هفته مرجع) طبق تعریف کار در تولید کالا و خدمات مشارکت داشته (شاغل) و یا از قابلیت مشارکت برخوردار بوده اند (بیکار) جمعیت فعال اقتصادی محسوب می شوند. براین اساس تمام افراد ۱۰ ساله و بیشتر که در طول هفته مرجع طبق تعریف، در هیچ یک از دو گروه شاغلان و بیکاران قرار نمی گیرند جمعیت غیرفعال اقتصادی محسوب می شوند. بنابراین براساس تعریف نرخ فعالیت یا نرخ مشارکت اقتصادی، این نرخ عبارتست از نسبت جمعیت فعال (شاغل + بیکار) ۱۰ ساله و بیشتر (یا ۱۵ ساله و بیشتر) به جمعیت در سن کار ۱۰ ساله و بیشتر (یا ۱۵ ساله و بیشتر) ضرب در ۱۰۰.

جمعیت فعال ۱۰ ساله و بیشتر

$$\text{نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت)} = \frac{\text{جمعیت فعال ۱۰ ساله و بیشتر}}{\text{جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر}} \times 100$$

جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر

درسال ۱۳۹۱ نرخ فعالیت جمعیت ده ساله و بیشتر در استان ۴۲/۴ درصد بوده است که این نرخ در سال ۱۳۹۲ به رقم ۴۲/۶ درصد افزایش یافته است. این نرخ در کشور درسال ۱۳۹۲، ۳۷/۶ درصد بوده است. چنانچه ملاحظه می شود نرخ فعالیت در استان بیشتر از کشور می باشد و نشان می دهد که تقاضا برای کار در بین برخی گروه ها در استان بیشتر از کشور است.

- نرخ اشتغال (زنان و مردان)

طبق تعریف کار، تمام افراد ۱۰ ساله و بیشتر که در طول هفته مرجع، حداقل یک ساعت کار کرده و یا بنا به دلایلی بطور موقت کار را ترک کرده باشند شاغل محسوب می شوند. شاغلان بطور عمده شامل دو گروه مزد و حقوق بگیران و خود اشتغالان می شوند. ترک موقت در هفته مرجع با داشتن پیوند رسمی شغلی برای مزد و حقوق بگیران و تداوم کسب و کار برای خود اشتغالان به عنوان اشتغال محسوب می شود.

بر این اساس نرخ اشتغال عبارتست از نسبت جمعیت شاغل به جمعیت فعال (شاغل و بیکار) ضربدر ۱۰۰

جمعیت شاغل

$$\text{نرخ اشتغال} = \frac{\text{جمعیت شاغل}}{\text{جمعیت فعال}} \times 100$$

جمعیت فعال

نرخ اشتغال در استان در سال ۱۳۹۰، ۸۵/۳ درصد و در کشور ۸۵/۲ درصد بوده است. که تقریباً در حد میانگین کشوری می باشد.

۲-۴-۲- عرضه نیروی کار

- نرخ بیکاری:

براساس تعریف، بیکار به تمام افراد ۱۰ ساله و بیشتر اطلاق می شود که:

۱- در هفته مرجع فاقد کار باشند (دارای اشتغال مزدبگیری یا خوداشتغالی نباشند)

۲- در هفته مرجع و یا هفته بعد از آن آماده برای کار باشند (برای اشتغال مزدبگیری یا خوداشتغالی آماده باشند)

۳- در هفته مرجع و سه هفته قبل از آن جویای کار باشند (اقدامات مشخصی را به منظور جستجوی اشتغال مزدبگیری و یا خوداشتغالی به عمل آورده باشند)

افرادی که به دلیل آغاز به کار در آینده و یا انتظار بازگشت به شغل قبلی جویای کار نبوده ولی فاقدکار و آماده برای کار بوده اند نیز بیکار محسوب می شوند.

براین اساس نرخ بیکاری عبارتست از نسبت جمعیت بیکار به جمعیت فعال (شاغل و بیکار) ضربدر ۱۰۰

$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{جمعیت بیکار}}{\text{جمعیت فعال}} \times 100$$

با توجه به تعاریف فوق نرخ بیکاری در استان در سال ۱۳۹۱، ۱۳/۲ درصد بوده است. این نرخ در سال ۱۳۹۲ به ۱۲/۳ درصد افزایش یافته است. نرخ متناظر متوسط کشوری در سال ۱۳۹۱، ۱۲/۱ درصد بوده است که در سال ۱۳۹۲ به ۱۰/۴ درصد کاهش یافته است. چنانچه ملاحظه می شود نرخ بیکاری در استان از متوسط کشوری بالا تر می باشد.

- ترکیب اشتغال

منظور از ترکیب اشتغال در این قسمت شامل سه گروه کشاورزی، صنعت و خدمات و نیز بخش خصوصی و بخش عمومی می باشد. فعالیت های تولیدی بر اساس طبقه بندی بین المللی فعالیت های اقتصادی (ISIC ۳-۱۹۹۰)، Rev می باشد. در این بخش ها، کشاورزی شامل زراعت، باغداری، دامپروری، شکار، جنگلداری و ماهیگیری است. صنعت شامل استخراج معدن، ساخت، ساختمان و تأمین آب و برق و گاز است. کلیه فعالیت های خارج از کشاورزی و صنعت نیز در حوزه بخش خدمات جای می گیرد. هر کدام از افراد شاغل که در یکی از سه بخش فوق مشغول به فعالیت باشد در آن بخش طبقه بندی می شود.

براساس نتایج آمارگیری از نیروی کار در سال ۱۳۹۱، ۳۵ درصد از شاغلین استان در بخش کشاورزی، ۲۷/۷ درصد در بخش صنعت، ۳۷/۳ درصد در بخش خدمات مشغول به فعالیت بوده اند. این نسبت ها در سال ۱۳۹۲ به ترتیب ۳۲/۱، ۲۵/۵، ۴۲/۴ درصد بوده اند. چنانچه ملاحظه می شود ترکیب شاغلین فعالیت اقتصادی از بخش کشاورزی و صنعت به نفع بخش خدمات تغییر یافته است.

در سال ۱۳۹۱ در سطح کشور ۱۹/۴ درصد در بخش کشاورزی، ۳۳/۴ درصد در بخش صنعت و ۴۷/۲ درصد در بخش خدمات مشغول به کار بوده اند. در سال ۱۳۹۲ این نسبت ها به ترتیب ۱۸/۳، ۳۴/۳ و ۴۷/۴ درصد رسیده اند.

بررسی ترکیب اشتغال در استان و کشور نشان می دهد علیرغم کاهش سهم بخش کشاورزی در استان کماکان سهم اشتغال این بخش تقریباً نزدیک به ۱/۷ برابر رقم متناظر کشوری است. سهم اشتغال بخش صنعت استان از متوسط کشوری حدود ۵/۷ درصد کمتر بوده و همچنین سهم بخش خدمات استان در اشتغال به میزان ۵ درصد کمتر از متوسط کشوری می باشد. (جدول ۲-۱۰)

جدول (۲-۱۰) ترکیب اشتغال به تفکیک بخش، استان و کشور ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

خدمات	صنعت	کشاورزی	عنوان	
۳۷/۳	۲۷/۷	۳۵	۱۳۹۱	استان
۴۲/۴	۲۵/۵	۳۲/۱	۱۳۹۲	
۴۷/۲	۳۳/۴	۱۹/۴	۱۳۹۱	کشور
۴۷/۴	۳۴/۳	۱۸/۳	۱۳۹۲	

مأخذ: مرکز آمار ایران، نتایج آمارگیری از نیروی کار و سالنامه آماری استان سال ۱۳۹۲

فصل سوم

ساختار رشد اقتصادی

۳- ساختار رشد اقتصادی

۳-۱- تولید ناخالص داخلی، رشد اقتصادی و تولید سرانه

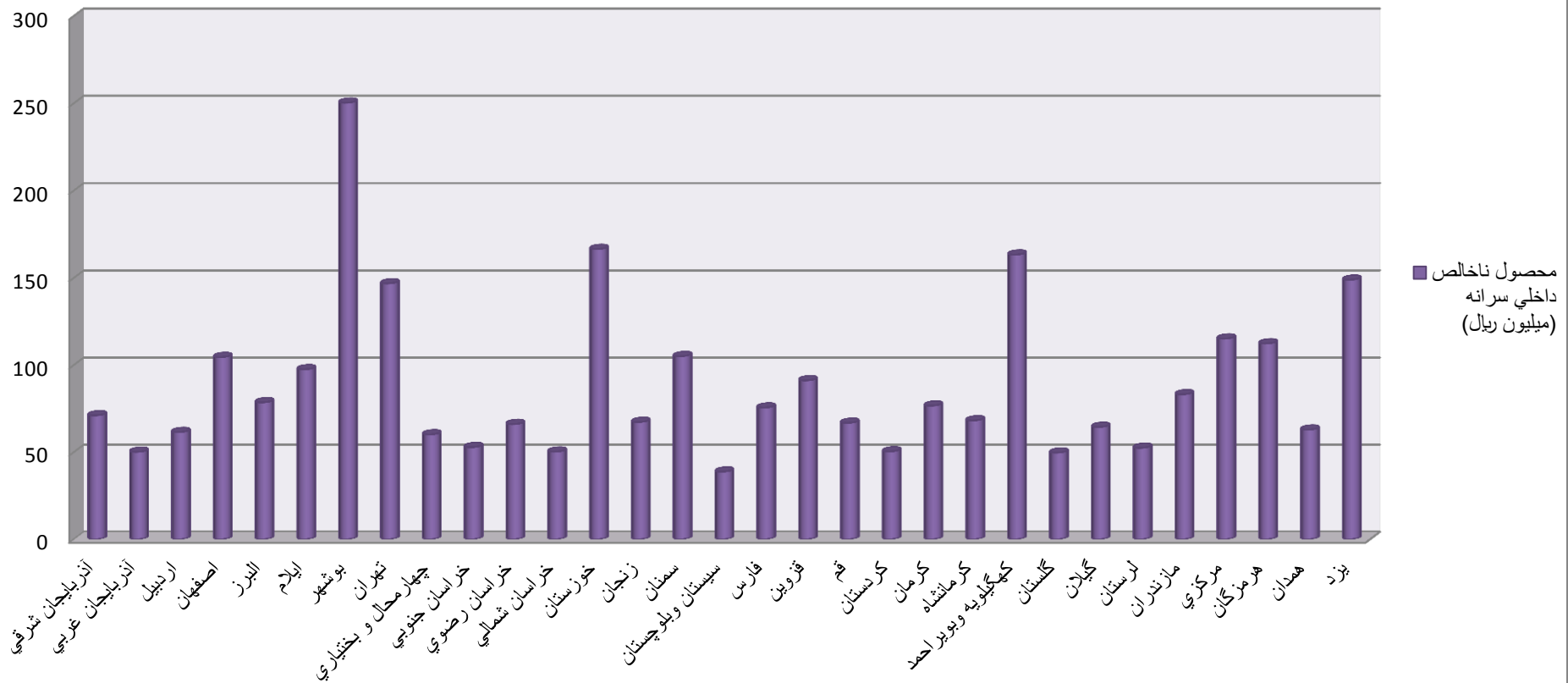
تولید ناخالص داخلی استان، مجموع ارزش ریالی سالانه کالاها و خدمات نهایی تولید شده به قیمت های جاری و در محدوده جغرافیایی استان است بنابراین این رقم نشانگر توان تولیدی استان و رشد آن نشانگر رشد اقتصادی استان است. در حساب های منطقه ای تولید ناخالص داخلی به دو صورت «با احتساب نفت» و «بدون احتساب نفت» ذکر شده است.

تولید ناخالص داخلی استان به قیمت های جاری در سال ۱۳۹۱، ۷۷۴۶۰۲۰۹.۵۷ میلیون ریال و بدون نفت ۷۷۴۳۱۶۱۶.۵۱ میلیون ریال بوده که هر دو نسبت به سال قبل ۳۰/۴ درصد رشد داشته اند. رشد تولید ناخالص کشور در این سال ۱۶/۳ درصد و بدون نفت ۲۶/۲ درصد بوده است.

بررسی سهم جمعیت و تولید ناخالص داخلی استان از کشور می تواند برآوردی از نحوه توزیع تولید ناخالص داخلی با توجه به پراکندگی جمعیتی در استان ها باشد. جمعیت استان در سال ۱۳۹۱، ۱۲۵۸۰۰۰ نفر بوده که حدود ۱/۶۵ درصد از جمعیت کشور را شامل می شود در همین سال سهم استان از تولید ناخالص داخلی کشور ۱/۰۵ و بدون نفت ۱/۱۹ درصد بوده است. بنابراین استان به نسبت جمعیت خود از تولید ناخالص داخلی برخوردار نمی باشد. جای امید واری این است که رشد اقتصادی استان در سال ۱۳۹۱ بالاتر از رشد اقتصادی کشور می باشد. این می تواند طی سال های آتی پایین بودن سهم تولید استان نسبت جمعیت را جبران کند.

تولید سرانه استان در سال ۱۳۹۱، ۶۱/۵۷ میلیون ریال و کشور ۹۶/۹۵ میلیون ریال بوده است. بنابراین تولید سرانه استان نیز در این سال حدود ۶۳ درصد تولید سرانه کشور است. اگر درآمد سرانه را به عنوان شاخص رفاه و سطح زندگی بدانیم در این سال سطح زندگی مردم استان پایین تر از متوسط کشور بوده است.

نمودار (۳-۱) محصول ناخالص داخلی سرانه استان های کشور (میلیون ریال)

جدول (۳-۱) توزیع استانی تولید ناخالص داخلی کشور

ردیف	نام استان	۱۳۹۱						
		محصول ناخالص داخلی (میلیون ریال)	محصول ناخالص داخلی بدون نفت (میلیون ریال)	جمعیت (نفر)	محصول ناخالص داخلی سرانه (میلیون ریال)	سهم استان ها از محصول ناخالص داخلی کشور	سهم استان ها از محصول ناخالص داخلی بدون نفت کشور	سهم استان ها از جمعیت کشور
۱	کل کشور	۷۳۷۲۱۸۲۲۹۰	۶۴۶۵۲۱۳۹۸۹	۷۶۰۳۸۰۰۰	۹۶۰۹۵۳۹۲۱۵۹	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۲	آذربایجان شرقی	۲۶۷۰۸۳۵۳۴۰۴	۲۴۹۹۸۷۹۵۰۰۱	۳۷۵۲۰۰۰	۷۱۰۱۸۴۳۱۰۸۹	۳۰۶۲۲۸۵۵۸۱	۳۰۸۶۶۶۶۱۶۵۲	۴۰۹۳۴۳۷۴۹
۳	آذربایجان غربی	۱۵۶۷۹۳۱۷۵۰۸	۱۵۶۷۴۱۲۴۹۰۸	۳۱۲۰۰۰۰	۵۰۰۲۵۴۲۲۳۰۳	۲۰۱۲۶۸۲۱۷۴۲	۲۰۴۲۴۳۷۸۳۷۴	۴۰۱۰۳۲۱۱۶
۴	اردبیل	۷۷۴۶۰۲۰۹۰۵۷	۷۷۴۳۱۶۱۶۰۵۱	۱۲۵۸۰۰۰	۶۱۰۵۷۴۰۹۳۴۶	۱۰۰۵۰۷۰۹۳۶۳	۱۰۱۹۷۶۶۵۱۷۶	۱۰۶۵۴۴۳۵۹
۵	اصفهان	۵۱۴۹۷۳۱۳۸۰۵	۴۵۰۸۸۳۴۶۴۰۳	۴۹۲۲۰۰۰	۱۰۴۰۶۲۶۸۰۵۹	۶۰۹۸۵۳۵۵۴۶۵	۶۰۹۷۳۹۹۱۳۴۹	۶۰۴۷۳۰۷۹۲
۶	البرز	۱۹۳۲۷۶۰۰۷۰۸	۱۹۳۰۶۸۸۷۳۰۶	۲۴۵۷۰۰۰	۷۸۰۶۶۳۴۱۳۸۲	۲۰۶۲۱۶۹۳۲۸۱	۲۰۹۸۶۲۷۱۹۷۷	۳۰۲۳۱۲۷۹۱
۷	ایلام	۵۴۹۴۹۴۳۲۰۸۸	۲۹۷۰۴۰۷۷۰۱۳	۵۶۳۰۰۰۰	۹۷۰۶۰۱۱۲۴۱۲	۰۰۷۴۵۳۶۱۸۳۱	۰۰۴۵۹۴۴۴۶۰۹	۰۰۷۴۰۴۱۹۳
۸	بوشهر	۲۶۴۱۷۰۹۹۹۰۴	۲۳۳۷۰۷۰۰۲۰۵	۱۰۵۵۰۰۰	۲۵۰۰۳۹۹۰۵۱۶	۳۰۵۸۳۳۴۸۷۱۶	۳۰۶۱۴۸۳۷۸۵۲	۱۰۳۸۷۴۶۴۲
۹	تهران	۱۸۰۸۲۰۷۴۴۹	۱۷۶۷۱۵۹۵۹۴	۱۲۳۰۸۰۰۰	۱۴۶۰۹۱۳۱۸۲۴	۲۴۰۵۲۷۴۳۸۱۲	۲۷۰۳۳۳۳۵۰۴	۱۶۰۱۸۶۶۴۴
۱۰	چهارمحال و بختیاری	۵۴۴۵۱۳۶۰۰۳۲	۵۴۳۸۶۲۰۹۰۳۶	۹۰۴۰۰۰	۶۰۰۲۳۳۸۰۵۶۶	۰۰۷۳۸۶۰۵۷۲۳	۰۰۸۴۱۲۱۲۸۲۷	۱۰۱۸۸۸۷۹۲
۱۱	خراسان جنوبی	۳۹۲۳۶۴۳۶۰۴۱	۳۹۲۳۳۴۴۴۰۳۲	۷۴۱۰۰۰	۵۲۰۹۵۰۶۵۶۴۲	۰۰۵۳۲۲۲۲۸۱۹	۰۰۶۰۶۸۳۹۰۶۸	۰۰۹۷۴۵۱۲۷
۱۲	خراسان رضوی	۴۰۲۴۰۲۶۸۳۰۶	۴۰۱۶۰۸۶۷۰۰۳	۶۰۸۲۰۰۰	۶۶۰۱۶۲۸۸۷۸۱	۵۰۴۵۸۳۹۳۰۲۱	۶۰۲۱۱۸۳۸۷۸۸	۷۰۹۹۸۶۳۲۳
۱۳	خراسان شمالی	۴۴۲۰۳۷۸۰۰۰۶	۴۴۲۰۲۶۹۰۰۴۴	۸۷۸۰۰۰	۵۰۰۳۴۵۹۹۱۵۷	۰۰۵۹۹۶۰۲۳۸۲	۰۰۶۸۳۷۰۰۳۴۶	۱۰۱۵۴۶۸۵۸
۱۴	خوزستان	۷۶۵۴۵۳۴۷۶۰۸	۳۸۹۴۸۳۴۹۸۰۵	۴۵۹۵۰۰۰	۱۶۶۰۵۸۳۹۹۹۳	۱۰۰۳۸۲۹۹۷۱۵	۶۰۰۲۴۲۹۴۰۰۱	۶۰۰۴۳۰۳۱۱
۱۵	زنجان	۶۹۱۴۷۹۹۵۰۳۴	۶۸۸۴۱۸۲۴۰۰۶	۱۰۲۶۰۰۰	۶۷۰۳۹۵۷۰۶۹۶	۰۰۹۳۷۹۵۸۲۹۵	۱۰۰۶۴۸۰۳۴۸۸	۱۰۳۴۹۳۲۵۳
۱۶	سمنان	۶۷۴۰۱۱۱۴۰۳۶	۶۶۹۱۵۲۰۵۰۳۲	۶۴۱۰۰۰	۱۰۵۰۱۴۹۹۴۴۴	۰۰۹۱۴۲۶۲۷۲	۱۰۰۳۵۰۰۳۷۲۱	۰۰۸۴۲۹۹۹۶
۱۷	سیستان و بلوچستان	۱۰۰۹۸۵۲۷۹۰۳	۱۰۰۹۸۵۲۷۹۰۳	۲۵۹۶۰۰۰	۳۸۰۹۰۰۳۳۸۷۲	۱۰۳۶۹۸۱۵۲۷۸	۱۰۵۶۱۹۷۸۹۱۵	۳۰۴۱۴۰۸۲۴

ادامه جدول (۳-۱) توزیع استانی تولید ناخالص داخلی کشور

ردیف	نام استان	۱۳۹۱						
		محصول ناخالص داخلی (میلیون ریال)	محصول ناخالص داخلی بدون نفت (میلیون ریال)	جمعیت (نفر)	محصول ناخالص داخلی سرانه (میلیون ریال)	سهم استان ها از محصول ناخالص داخلی کشور	سهم استان ها از محصول ناخالص داخلی بدون نفت کشور	سهم استان ها از جمعیت کشور
۱۸	فارس	۳۵۱۱۷۰۱۵۱.۷	۳۳۹۲۲۳۰۴۷.۶	۴۶۴۲۰۰۰	۷۵.۶۵۰۶۱۴۳۲	۴.۷۶۳۴۴۹۱۱	۵.۲۴۶۸۹۵۸۹۸	۶.۱۰۴۸۴۲۳
۱۹	قزوین	۱۱۰۸۱۷۷۱۴.۲	۱۱۰۵۹۵۷۴۳.۴	۱۲۱۴۰۰۰	۹۱.۲۸۳۱۲۵۴۱	۱.۵۰۳۱۸۷۳۸۶	۱.۷۱۰۶۲۷۷۳۲	۱.۵۹۶۵۷۰۱
۲۰	قم	۷۸۳۸۹۳۱۵.۰۵	۷۸۰۷۶۹۵۲.۸۶	۱۱۷۲۰۰۰	۶۶.۸۸۵۰۸۱۱	۱.۰۶۳۳۱۲۲۱۸	۱.۲۰۷۶۴۶۸۴۶	۱.۵۴۱۳۳۴۶
۲۱	کردستان	۷۵۹۲۴۶۶۲.۳۸	۷۵۹۱۷۲۵۵.۵۹	۱۵۰۴۰۰۰	۵۰.۴۸۱۸۲۳۳۹	۱.۰۲۹۸۸۰۴۲۶	۱.۱۷۴۲۴۱۹۶۲	۱.۹۷۷۹۵۸۴
۲۲	کرمان	۲۲۸۸۹۲۳۴۸.۶	۲۲۷۱۴۷۰۰۴.۵	۲۹۸۲۰۰۰	۷۶.۷۵۷۹۹۷۵۱	۳.۱۰۴۸۱۱۲۹۷	۳.۵۱۳۳۷۱۷۹۱	۳.۹۲۱۷۲۳۳
۲۳	کرمانشاه	۱۳۳۳۹۴۰۷۵.۶	۱۲۹۴۲۵۲۳۱.۷	۱۹۵۴۰۰۰	۶۸.۲۶۷۱۸۳	۱.۸۰۹۴۲۴۵۴۱	۲.۰۰۱۸۷۰۸۱	۲.۵۶۹۷۶۷۷
۲۴	کهگیلویه و بویراحمد	۱۰۹۳۰۰۵۱۰.۷	۳۴۴۵۴۸۲۰.۷۹	۶۶۹۰۰۰	۱۶۳.۳۷۸۹۳۹۷	۱.۴۸۲۶۰۷۲۷۱	۰.۵۳۲۹۲۶۲۲۴	۰.۸۷۹۸۲۳۲
۲۵	گلستان	۹۰۰۴۵۶۷۹.۰۶	۸۹۹۴۶۴۰۵.۹۸	۱۸۰۸۰۰۰	۴۹.۸۰۴۰۲۶۰۳	۱.۲۲۱۴۲۵۰۲۱	۱.۳۹۱۲۳۶۳۳۲	۲.۳۷۷۷۵۸۵
۲۶	گیلان	۱۶۱۰۸۴۰۴۳.۴	۱۶۱۰۱۸۴۰۵.۴	۲۴۹۶۰۰۰	۶۴.۵۳۶۸۷۶۳۵	۲.۱۸۵۰۲۵۲۳۴	۲.۴۹۰۵۳۴۸۱۸	۳.۲۸۲۵۶۹۲
۲۷	لرستان	۹۲۹۹۲۱۱۲.۰۶	۹۲۵۱۷۹۳۳.۵	۱۷۷۰۰۰۰	۵۲.۵۳۷۹۱۶۴۲	۱.۲۶۱۳۹۱۹۲۴	۱.۴۳۱۰۱۱۱۵۷	۲.۳۲۷۷۸۳۵
۲۸	مازندران	۲۵۸۰۸۸۶۵۰.۷	۲۵۷۸۱۵۱۱۵.۷	۳۱۰۰۰۰۰	۸۳.۲۵۴۴۰۳۴۶	۳.۵۰۰۸۴۴۶۷	۳.۹۸۷۷۲۷۴۹۳	۴.۰۷۶۹۰۸۹
۲۹	مرکزی	۱۶۴۵۳۱۰۳۲.۵	۱۳۸۸۳۰۱۹۲.۲	۱۴۲۸۰۰۰	۱۱۵.۲۱۷۸۰۹۹	۲.۲۳۱۷۸۱۹۳۴	۲.۱۴۷۳۴۱۰۲۴	۱.۸۷۸۰۰۸۴
۳۰	هرمزگان	۱۸۱۰۱۴۱۹۹.۸	۱۴۰۹۲۶۷۵۷.۷	۱۶۱۰۰۰۰	۱۱۲.۴۳۱۱۸	۲.۴۵۵۳۶۷۹۳۲	۲.۱۷۹۷۶۹۴۲۴	۲.۱۱۷۳۶۲۴
۳۱	همدان	۱۱۱۳۴۷۱۸۲.۴	۱۱۱۳۰۴۳۰۸.۶	۱۷۶۸۰۰۰	۶۲.۹۷۹۱۷۵۵۶	۱.۵۱۰۳۶۹۳۵۹	۱.۷۲۱۵۸۷۳۸۸	۲.۳۲۵۱۵۳۲
۳۲	یزد	۱۵۲۷۲۹۶۶۵.۱	۱۵۲۶۳۸۸۹۸.۹	۱۰۲۵۰۰۰	۱۴۹.۰۰۴۵۵۱۳	۲.۰۷۱۷۰۲۲۳۲	۲.۳۶۰۹۲۵۷۰۴	۱.۳۴۸۰۱۰۲
۳۳	فرمانطقه	۱۹۲۲۶۴۸۷۲	۱۰۳۵۲۶۵۰۲۶	-	-	۲.۶۰۷۹۷۷۷۲۵	۰.۰۱۶۰۱۲۸۵	-

منبع: سایت مرکز آمار ایران

۳-۱-۱- ارزش افزوده به تفکیک بخش های اقتصادی

ارزش افزوده عبارت است از اضافه ارزشی که در هر مرحله از تولید بر ارزش (یا قیمت) یک کالا افزوده می شود به عبارت دیگر ارزش افزوده تفاوت بین ستانده از مصارف واسطه می باشد تحلیل ارزش افزوده بخش های اقتصادی استان می تواند نقاط قوت و ضعف اقتصاد استان را نمایان کند تحلیل جزئی ارزش افزوده بخش های اقتصادی استان در سال ۱۳۹۱ نشان می دهد که فعالیت های کشاورزی، شکار و جنگلداری با ۲۵ درصد تولید ناخالص داخلی استان و عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها با ۲۴ درصد تولید ناخالص داخلی استان بیشترین سهم را در مجموع ارزش افزوده استان به خود اختصاص داده اند. مجموع این دو رشته فعالیت به ۴۹ درصد تولید ناخالص استان می رسد که رقم قابل توجهی است این در حالی است که صنعت تنها ۶/۴ درصد و هتل و رستوران ۲/۲ درصد و ساختمان ۷ درصد از تولید ناخالص استان را دارا است.

بررسی زیر فعالیت های بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری نشان می دهد که زراعت و باغداری با ۱۳ درصد تولید ناخالص داخلی استان و دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار با ۱۲ درصد تولید ناخالص داخلی استان بیشترین تاثیر را روی بخش کشاورزی دارد.

آمارهای ارائه شده حاکی از آن است که اقتصاد استان بر دو پایه مهم کشاورزی و فعالیت های واسطه گری و خدماتی بنا شده است و صنعت نقش چندانی در اقتصاد استان ندارد و همچنین با توجه به پتانسیل های گردشگری استان و وجود آب های گرم زیرزمینی و جاذبه های طبیعی متأسفانه سهم بخش هتل و رستوران نیز در تولید ناخالص داخلی استان جایگاه شایسته ندارد

بررسی سهم ارزش افزوده فعالیت اقتصادی استان نسبت به مقادیر مشابه کشوری در سال ۱۳۹۱ نشان می دهد که بخش های کشاورزی، شکار و جنگلداری با ۲/۶ درصد، هتل و رستوران با ۲/۴ درصد، عمده فروش، خرده فروشی و تعمیر وسایل نقلیه و کالاها با ۱/۷ درصد و بالاخره آموزش با ۱/۷ درصد بیش از سهم جمعیتی استان ارزش افزوده ایجاد کرده اند.

بررسی رشد ارزش افزوده بخش های اقتصادی استان جهت گیری های اقتصادی استان را برای تقویت بخش های اقتصادی خاص نشان می دهد.

تحلیل جزئی تر ارزش افزوده بخش های اقتصادی در سال ۱۳۹۱ نشان می دهد پیشی گرفتن رشد اقتصادی استان نسبت به کشور بدلیل رشد مناسب در بخش صنعت نسبت به سال های قبل می باشد در حالی که رشد بخش صنعت در کشور در این سال ۲۷ درصد (به قیمت جاری) بوده رشد

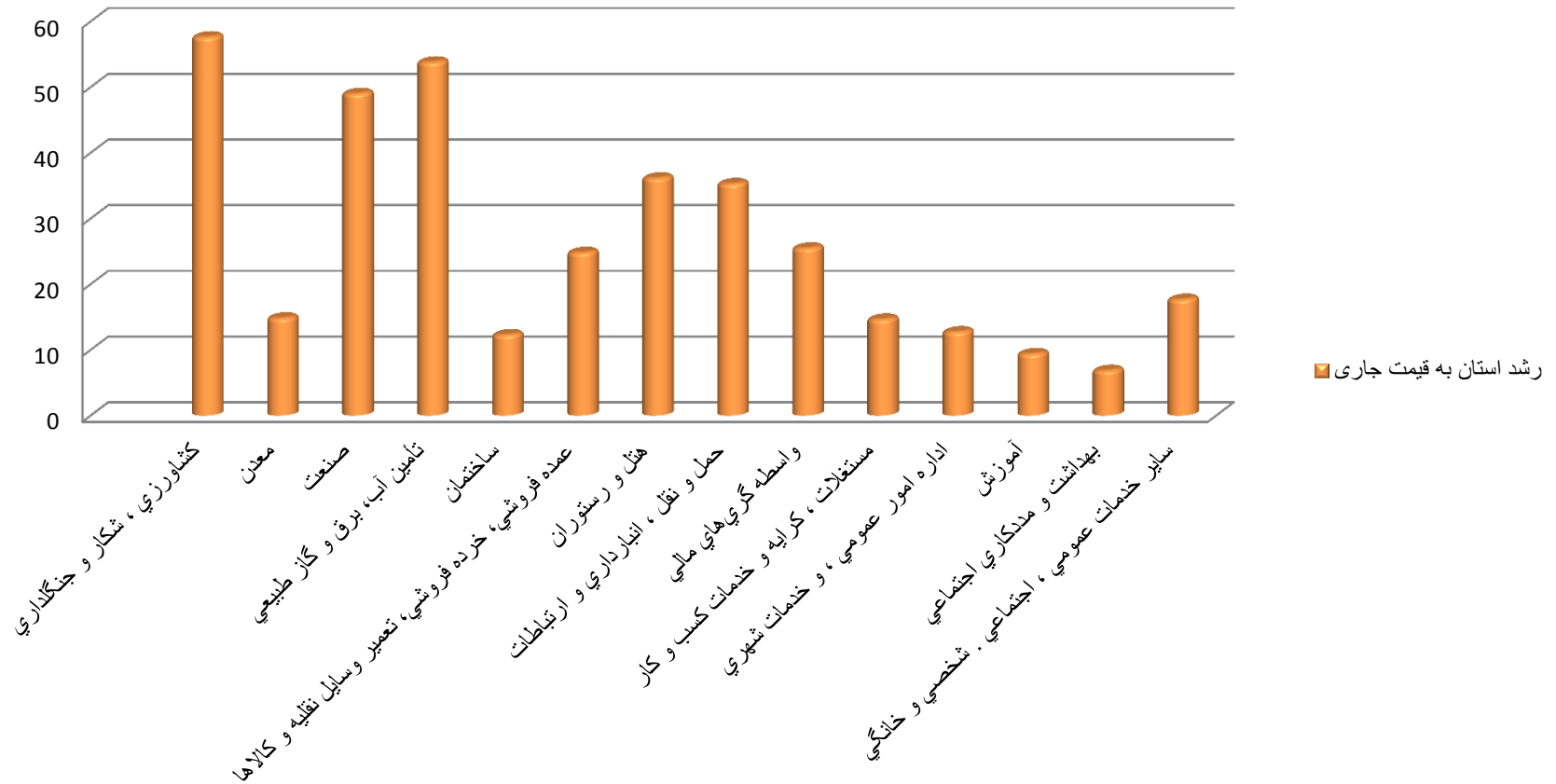
آن در استان ۴۹ درصد نشان می دهد که نسبت به رشد سال ۱۳۹۰ که معادل ۱۴/۶ درصد بود رشد مناسبی است. بخش معدن استان نیز نسبت به رشد منفی کشوری، رشد ۱۴/۸ را نشان می دهد. رشد ارزش افزوده بخش کشاورزی استان نیز در سال ۱۳۹۱ بالاتر از متوسط کشوری است. در حالی که رشد بخش کشاورزی کشور ۵۳/۷ درصد است بخش کشاورزی استان رشد ۵۷/۶ درصد داشته است.

بیشتر بخش های اقتصادی استان در سال ۱۳۹۰ نسبت به کشور از رشد بالاتری برخوردار بوده اند به طوری که بخش «واسطه گری ها مالی» در استان ۲۵/۵ درصد رشد داشته است در حالی که رشد کشوری آن ۱۸/۳ درصد بوده است.

همچنین بخش «تامین آب، برق و گاز طبیعی» در استان ۵۳/۸ درصد رشد نشان می دهد در حالی که رشد کشوری آن ۱۳ درصد می باشد.

بررسی نسبت مصارف واسطه به ستانده در سال ۱۳۹۱ نشان می دهد که بخش صنعت با ۷۳/۶ بیشترین و بخش آموزش با ۱۰ درصد کمترین مقدار را بین بخش های اقتصادی استان دارند. این نسبت برای کشاورزی ۳۶/۸، ساختمان ۵۸ و واسطه گری های مالی ۲۷/۷ می باشد. بالا بودن این نسبت نشان می دهد که تولید برخی از بخش ها نیازمند استفاده بیشتر از مواد واسطه است.

نمودار (۲-۳) رشد ارزش افزوده رشته فعالیت‌های اقتصادی در استان به قیمت‌های جاری در سال ۱۳۹۱

جدول (۲-۳) ارزش افزوده رشته فعالیت‌های اقتصادی در استان و کشور به قیمت‌های جاری در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱

(میلیون ریال)

ردیف	شرح فعالیت‌ها	۱۳۹۰				۱۳۹۱				رشد کشور به قیمت جاری	رشد استان به قیمت جاری
		کل کشور	اردبیل	سهم استان از کشور	سهم در تولید ناخالص استان	کل کشور	اردبیل	سهم استان از کشور	سهم در تولید ناخالص استان		
۱	کشاورزی، شکار و جنگلداری	۴۹۰۱۱۴۹۹۳.۹	۱۲۴۱۴۰۲۸.۱۴	۰.۰۲۵۳۲۸۸۰۷	۰.۲۰۸۹۹۰۴	۷۵۳۶۳۱۴۴۵.۷	۱۹۵۶۹۱۲۷.۵	۰.۰۲۵۹۶۶۴۴۲	۰.۲۵۲۶۳	۵۳.۷۶۶۲۴۹۷۷	۵۷.۶۳۷۲۰۹۰۷
۱.۱	زراعت و باغداری	۳۴۱۴۸۸۴۶۶	۶۵۸۴۸۲۷	۰.۰۱۹۲۸۲۷۲۳	۰.۱۱۰۸۵۵۷	۵۲۶۸۸۶۱۱۵	۱۰۰۹۶۶۱۳	۰.۰۱۹۱۵۹۰۰۳	۰.۱۳۰۳۲	۵۴.۲۹۱۰۴۲۹	۵۳.۳۰۱۱۰۱۸۲
۱.۲	دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار	۱۴۳۴۹۸۸۷۸	۵۷۷۰۱۰۸	۰.۰۴۰۲۱۰۱۲۴	۰.۰۹۷۱۳۹۹	۲۲۰۳۲۵۴۷۳	۹۴۰۴۴۷۹	۰.۰۴۲۶۸۴۴۸۴	۰.۱۲۱۴۱	۵۳.۵۳۸۱۱۵۶۲	۶۲.۹۸۶۱۹۷۰۴
۱.۳	جنگلداری	۵۱۲۷۶۵۰	۵۹۰۹۳	۰.۰۱۱۵۲۴۳۹۹	۰.۰۰۰۹۹۴۸	۶۴۱۹۸۵۷	۷۰۰۳۶	۰.۰۱۰۹۰۹۲	۰.۰۰۰۹۰	۲۵.۲۰۰۷۶۵۴۳	۱۸.۵۱۷۲۵۱۸۱
۲	ماهگیری	۱۶۷۱۰۷۹۳.۳۷	۷۴۵۵۵.۰۵۸۴۹	۰.۰۰۴۴۶۱۴۹۱	۰.۰۰۱۲۵۵۱	۲۹۹۲۹۷۵۷.۶	۱۱۸۵۱۰.۷۰۰۹	۰.۰۰۳۹۵۹۶۲۸	۰.۰۰۱۵۳	۷۹.۱۰۴۳۴۸۵۲	۵۸.۹۵۷۲۹۰۵۴
۲.۴	ماهگیری	۱۶۷۱۰۷۹۳	۷۴۵۵۵	۰.۰۰۴۴۶۱۴۹۱	۰.۰۰۱۲۵۵۱	۲۹۹۲۹۷۵۸	۱۱۸۵۱۱	۰.۰۰۳۹۵۹۶۲۸	۰.۰۰۱۵۳	۷۹.۱۰۴۳۴۸۵۲	۵۸.۹۵۷۲۹۰۵۴
۳	معدن	۱۰۳۹۸۱۹۱۸۰	۱۰۵۸۱۸	۰.۰۰۰۱۰۱۷۶۶	۰.۰۰۱۷۸۱۵	۷۳۷۹۰۶۲۰۱	۱۲۱۵۲۹	۰.۰۰۰۱۶۴۶۹۵	۰.۰۰۱۵۷	-۹.۰۳۵۱۴۲۳۲	۱۴.۸۴۷۱۶۷۴۴
۳.۵	نفت خام و گاز طبیعی	۹۸۹۵۳۴۲۹۸	.	.	.	۶۵۸۸۰۳۳۲۲	.	.	.	-۳.۴۲۲۸۹۱۶۵	.
۳.۶	سایر معادن	۵۰۲۸۴۸۸۱	۱۰۵۸۱۸	۰.۰۰۲۱۰۴۳۷۳	۰.۰۰۱۷۸۱۵	۷۹۱۰۲۸۷۹	۱۲۱۵۲۹	۰.۰۰۱۵۳۶۳۴۳	۰.۰۰۱۵۷	۵۷.۳۰۹۴۶۷۱۶	۱۴.۸۴۷۱۶۷۴۴
۴	صنعت	۸۸۷۶۶۹۸۰۸.۹	۳۳۱۵۵۷۴.۷۶۸	۰.۰۰۳۷۳۵۱۴۴	۰.۰۵۵۸۱۷۸	۱۱۳۰۳۴۵۲۹۳	۴۹۴۱۱۰۱.۳۲۶	۰.۰۰۴۳۷۱۳۲	۰.۰۶۳۷۹	۲۷.۳۳۸۴۸۵۷۸	۴۹.۰۲۶۹۹۱۴۵
۴.۷	ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها	۱۰۶۶۳۲۳۲۶	۱۰۱۴۷۰۴	۰.۰۰۹۵۱۵۹۱۶	۰.۰۱۷۰۸۲۶	۱۵۹۷۳۰۴۷۵	۲۰۱۲۴۰۰	۰.۰۱۲۵۹۸۷۲۴	۰.۰۲۵۹۸	۴۹.۷۹۵۵۴۵۷۷	۹۸.۳۳۳۸۲۱۳
۴.۸	ساخت محصولات از توتون و تنباکو	۲۱۵۱۵۸۸	.	.	.	۳۵۸۱۰۶۹	.	.	.	۶۶.۴۳۸۴۷۱۶۶	.
۴.۹	ساخت منسوجات	۲۱۵۱۴۲۶۴	۹۳۸۰۵	۰.۰۰۴۳۶۰۱۱۳	۰.۰۰۱۵۷۹۲	۲۹۴۹۰۹۵۵	۱۸۸۵۸۱	۰.۰۰۶۳۹۴۵۴	۰.۰۰۲۴۳	۳۷.۰۷۶۲۸۹۳۸	۱۰۱.۰۳۶۰۴۱۱

ادامه جدول (۲-۳) ارزش افزوده رشته فعالیت‌های اقتصادی در استان و کشور به قیمت‌های جاری در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱

(میلیون ریال)

ردیف	شرح فعالیت‌ها	۱۳۹۰				۱۳۹۱				رشد کشور به قیمت جاری	رشد استان به قیمت جاری
		کل کشور	اردبیل	سهم استان از کشور	سهم در تولید ناخالص استان	کل کشور	اردبیل	سهم استان از کشور	سهم در تولید ناخالص استان		
۴.۱۰	ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز	۳۱۷۵۷۹۵	۳۱۹۵۰	۰۰۱۰۰۶۰۵۰۳	۰۰۰۰۵۳۷۹	۲۹۴۳۸۶۷	۳۴۰۶۳۸	۰۰۱۱۷۶۶۲۴۵	۰۰۰۰۴۵	۷۳۰۲۹۹۹۶۹۵	۸۰۴۱۳۶۲۵۲۵۸
۴.۱۱	دباغی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی	۲۹۲۰۴۷۷	۴۸۱۰	۰۰۰۱۶۴۶۹۸۹	۰۰۰۰۰۸۱۰	۴۳۸۹۶۸۷	۷۰۷۹۳	۰۰۰۱۷۷۵۳۰۵	۰۰۰۰۱۰	۵۰۳۰۷۱۷۸۵۳	۶۲۰۱۷۵۴۶۷۳
۴.۱۲	ساخت چوب و محصولات چوبی	۶۰۳۲۸۳۶	۲۸۳۶۶۱	۰۰۴۷۰۱۹۵۲۴	۰۰۰۴۷۷۵۴	۷۵۶۲۹۰۶	۲۵۳۰۳۵۶	۰۰۳۳۴۹۹۸۳۸	۰۰۰۳۲۷	۲۵۰۳۶۲۳۵۱۷۸	-
۴.۱۳	ساخت کاغذ و محصولات کاغذی	۳۸۲۰۷۴۳	۴۴۹۸	۰۰۰۱۱۷۷۳۶۸	۰۰۰۰۰۷۵۷	۵۵۰۹۴۱۲	۴۰۹۹۰	۰۰۰۰۹۰۵۶۹۶	۰۰۰۰۰۶	۴۴۰۱۹۷۳۹۰۸۴	۱۰۰۹۲۴۵۵۱۶۶
۴.۱۴	انتشار، چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده	۴۳۷۰۳۷۲	۲۰۸۹۹	۰۰۰۴۷۸۲۰۳۴	۰۰۰۰۳۵۱۸	۴۳۰۱۴۰۰	۲۶۰۵۱۸	۰۰۰۰۶۱۶۴۹۲۳	۰۰۰۰۳۴	-۱۰۵۷۸۱۸۱۶۷	۲۶۰۸۸۳۸۵۷۵۹
۴.۱۵	ساخت کک، فراورده‌های حاصل از تصفیه نفت و سوخت‌های هسته ای	۲۲۱۳۷۹۲۴۲	۱۵۱۸۶	.	۰۰۰۰۲۵۵۷	۲۴۲۲۱۶۶۰۳	۱۶۰۱۳۳	.	۰۰۰۰۲۱	۹۰۴۱۲۵۱۷۶۳۷	۶۰۲۳۷۱۴۷۶۲۶
۴.۱۶	ساخت مواد شیمیایی و محصولات شیمیایی	۱۲۷۶۹۵۲۵۷	۲۱۸۶۵	۰۰۰۰۱۷۱۲۳۱	۰۰۰۰۳۶۸۱	۲۱۰۷۲۷۵۱۴	۱۲۰۵۶۲	.	۰۰۰۰۱۶	۶۵۰۲۳۷۶۰۰۶	-۴۲۰۵۴۷۴۳۴۱
۴.۱۷	ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک	۱۹۴۵۹۳۹۲	۲۰۸۲۳۶	۰۰۱۰۷۰۱۰۷۵	۰۰۰۳۵۰۵۷	۲۸۸۴۷۱۴۲	۴۰۰۰۷۱۵	۰۰۱۳۸۹۰۹۹۲	۰۰۰۵۱۷	۴۸۰۲۴۲۷۷۰۶۳	۹۲۰۴۳۲۹۲۵۷۷
۴.۱۸	ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی	۷۱۱۹۰۶۷۰	۸۴۰۲۶۶	۰۰۱۱۸۰۳۰۳۲	۰۰۱۴۱۴۵۹	۹۶۵۲۷۱۸۶	۱۰۰۹۰۸۲۲	۰۰۱۱۳۰۰۶۶۶	۰۰۱۴۰۸	۳۵۰۵۸۹۶۵۸۶۵	۲۹۰۸۱۸۶۳۹۰۳
۴.۱۹	ساخت فلزات اساسی	۹۶۰۸۰۱۸۳	۶۳۰۴۳	۰۰۰۰۶۵۶۱۵	۰۰۰۱۰۶۱۳	۱۵۲۸۷۹۵۲۸	۱۵۴۰۷۰۵	۰۰۰۱۰۱۱۹۴۴	۰۰۰۲۰۰	۵۹۰۱۱۶۶۰۷۸۶	۱۴۵۰۳۹۶۵۳۲۸
۴.۲۰	ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات	۳۰۳۶۲۷۶۸	۱۹۷۶۴۵	۰۰۰۶۵۰۹۴۳۷	۰۰۰۴۱۵۱۸۰۵	۳۶۵۸۹۹۴۱	۲۳۹۰۴۱۷	۰۰۰۰۶۵۴۳۲۴۲	۰۰۰۴۱۳۴۰	۲۰۵۰۹۲۳۸	۲۱۰۱۳۵۰۶۸۶۶
۴.۲۱	ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	۲۹۲۰۰۶۵۶	۹۴۵۶۳	۰۰۰۳۲۳۸۴۰۲	۰۰۰۱۹۸۶۴۴	۲۹۳۸۷۵۵۰	۱۷۵۰۷۳	۰۰۰۰۵۹۵۷۳۷۶	۰۰۰۳۰۲۳۰	۰۶۴۰۰۳۱۲	۸۵۰۱۳۷۷۶۶۹۴

ادامه جدول (۲-۳) ارزش افزوده رشته فعالیت‌های اقتصادی در استان و کشور به قیمت‌های جاری در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱

(میلیون ریال)

ردیف	شرح فعالیت‌ها	۱۳۹۰				۱۳۹۱				رشد کشور به قیمت جاری	رشد استان به قیمت جاری
		کل کشور	اردبیل	سهم استان از کشور	سهم در تولید ناخالص استان	کل کشور	اردبیل	سهم استان از کشور	سهم در تولید ناخالص استان		
۴.۲۲	ساخت ماشین آلات دفتري، حسابداري و محاسباتي	۱.۵۵۲.۵۱۹	۰	۰	۰	۱.۶۳۹.۴۳۳	۰	۰	۰	۵.۵۹۸۲۶۱۹	-
۴.۲۳	ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر	۱۷.۵۹۹.۲۳۳	۳۷.۶۶۰	۰.۰۰۲۱۳۹۸۸۱	۰.۰۰۰۷۹۱۱۰۷	۱۹.۶۲۱.۵۵۵	۴۰.۴۸۳	۰.۰۰۲۰۶۳۱۸۱	۰.۰۰۰۶۹۹۰	۱۱.۴۹۰۹۶۹	۷.۴۹۴۷۸۶۰۱۵
۴.۲۴	ساخت رادیو و تلویزیون، دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی	۱.۳۳۰.۵۴۴	۰	۰	۰	۱.۹۹۴.۴۴۴	۰	۰	۰	۴۹.۸۹۶۸۲۲	-
۴.۲۵	ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و انواع ساعت	۳.۹۶۲.۳۷۸	۲۳.۳۶۲	۰.۰۰۵۸۹۶۰۷۱	۰.۰۰۰۴۹۰۷۶۲	۴.۲۶۸.۳۴۷	۲۷.۵۹۲	۰.۰۰۶۴۴۴۳۷	۰.۰۰۰۴۷۶۴	۷.۷۲۱۸۳۴۷	۱۸.۱۰۵۹۵۲۶۴
۴.۲۶	ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر	۷۰.۳۹۵.۴۱۳	۲۶.۸۶۹	۰.۰۰۰۳۸۱۶۹۱	۰.۰۰۰۵۶۴۴۲۷	۷۵.۴۹۳.۳۰۵	۲۵.۸۴۷	۰.۰۰۰۳۴۲۳۷۱	۰.۰۰۰۴۴۶۳	۷.۲۴۱۷۹۵۵	- ۳.۸۰۵۷۱۲۴۹۱
۴.۲۷	ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل	۳.۸۴۲.۸۶۹	۷.۳۹۸	۰.۰۰۱۹۲۵۰۲۱	۰.۰۰۰۱۵۵۳۹۷	۴.۱۰۵.۱۲۷	۱۰.۳۹۶	۰.۰۰۲۵۲۲۳۳۳	۰.۰۰۰۱۷۹۵	۶.۸۲۴۵۴۱۹	۴۰.۵۲۵۸۹۹۳۷
۴.۲۸	ساخت میلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر	۲۵.۶۷۰.۲۵۲	۱۹۱.۳۸۸	۰.۰۰۷۴۵۵۶۴۹	۰.۰۰۳۲۲۲۰	۲۵.۶۰۷.۴۶۷	۲۳۷.۶۵۶	۰.۰۰۹۲۸۰۷۱۸	۰.۰۰۳۰۷	۰.۲۴۴۵۸۰۰۵۹	۲۴.۱۷۴۵۵۹۳
۴.۲۹	باز یافت	۱.۹۰۲.۳۱۰	۱.۵۰۸	۰.۰۰۰۷۹۲۸۲۴	۰.۰۰۰۰۲۵۴	۲.۷۹۵.۷۸۵	۲.۴۵۸	۰.۰۰۰۸۷۹۳۱۳	۰.۰۰۰۰۳	۴۶.۹۶۷۸۶۲۸۸	۶۳.۰۰۰۶۴۰۸۸
۵	تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۴۳۹۸۳۸۵۹۷.۷	۲۱۵۳۸۸۷.۰۷	۰.۰۰۴۸۹۶۹۹۴	۰.۰۰۳۶۲۶۰۷	۴۹۷۳۸۰۱۶۶.۸	۳۳۱۲۹۵۰.۲۹	۰.۰۰۶۶۶۰۸۰۱	۰.۰۰۴۲۷۷	۱۳۰.۸۲۴۲۸۲۸	۵۳.۸۱۲۶۲۷۲۶
۵.۳۰	برق	۹۴.۵۲۳.۶۲۴	۱۹۶.۸۹۲	۰.۰۰۲۰۸۲۹۹	۰.۰۰۳۳۱۴۷	۱۱۴.۵۰۴.۲۱۹	۹۲۵.۱۴۹	۰.۰۰۸۰۷۹۶۰۸	۰.۰۰۱۱۹۴	۲۱.۱۳۸۲۰۲۷	۳۶۹.۸۷۷۱۸۴۹
۵.۳۱	توزیع گاز طبیعی	۳۲۹.۰۳۹.۴۳۷	۱.۷۶۴.۹۱۱	۰.۰۰۵۳۶۳۸۳	۰.۰۰۲۹۷۱۲۳	۳۶۲.۹۵۳.۴۲۳	۲۰.۶۶.۷۴۴	۰.۰۰۵۶۹۴۲۳۹	۰.۰۰۲۶۶۸	۱۰.۳۰۶۹۶۶۸۴	۱۷.۱۰۱۸۳۰۸۵
۵.۳۲	آب	۱۶.۲۷۵.۵۳۷	۱۹۲.۰۸۴	۰.۰۱۱۸۰۱۹۹۸	۰.۰۰۳۲۳۳۷	۱۹.۹۲۲.۵۲۵	۳۲۱.۰۵۷	۰.۰۱۶۱۱۵۲۹۵	۰.۰۰۴۱۴	۲۲.۴۰۷۷۹۰۸۴	۶۷.۱۴۴۳۷۳۹۴

ادامه جدول (۳-۲) ارزش افزوده رشته فعالیت‌های اقتصادی در استان و کشور به قیمت‌های جاری در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱

(میلیون ریال)

ردیف	شرح فعالیت‌ها	۱۳۹۰				۱۳۹۱				رشد کشور به قیمت جاری	رشد استان به قیمت جاری
		کل کشور	اردبیل	سهم استان از کشور	سهم در تولید ناخالص استان	کل کشور	اردبیل	سهم استان از کشور	سهم در تولید ناخالص استان		
۶	ساختمان	۳۳۹۰۷۲۷۰۶.۱	۴۸۴۸۶۷۶.۵۲۵	۰.۰۱۴۲۹۹۸۱۴	۰.۰۸۱۶۲۷۵	۳۹۰۰۵۹۳۰۹.۴	۵۴۴۵۰۰۳.۱۷۵	۰.۰۱۳۹۵۹۴۲۴	۰.۰۷۰۲۹	۱۵۰۰۳۷۰۷۰۹۳	۱۲.۲۹۸۷۵۰۹۴
۶.۳۳	ساختمان‌های مسکونی	۱۴۳.۶۶۲.۴۸۲	۱.۹۳۵.۲۷۰	۰.۰۱۳۴۷۰۹۴۸	۰.۰۳۲۵۸۰۳	۱۸۷.۱۶۷.۴۸۱	۲.۶۸۷.۷۷۰	۰.۰۱۴۳۶۰۲۴۳	۰.۰۳۴۷۰	۳۰.۲۸۲۷۸۳۹۳	۳۸.۸۸۳۵۰۱۱۲
۶.۳۴	سایر ساختمان‌ها	۱۹۵.۴۱۰.۲۲۴	۲.۹۱۳.۴۰۷	۰.۰۱۴۹۰۹۱۸۲	۰.۰۴۹۰۴۷۲	۲۰۲.۸۹۱.۸۲۹	۲.۷۵۷.۲۳۳	۰.۰۱۳۵۸۹۶۶۸	۰.۰۳۵۶۰	۳.۸۲۸۶۶۵۷۷۷	۵.۳۶۰۵۲۹۱۹۳
۷	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۸۴۷۵۹۵۳۶۰.۷	۱۴۷۲۳۴۴۴.۶۸	۰.۰۱۷۳۷۰۸۴۲	۰.۲۴۷۸۶۹۴	۱۰۵۷۴۷۷۶۴۰	۱۸۳۷۷۹۳۳.۴۴	۰.۰۱۷۳۷۹۰۲۸	۰.۲۳۷۲۶	۲۴.۷۶۲۰۸۴۵۲	۲۴.۸۲۰۸۸۱۵
۷.۳۵	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۸۴۷.۵۹۵.۳۶۱	۱۴.۷۲۳.۴۴۵	۰.۰۱۷۳۷۰۸۴۲	۰.۲۴۷۸۶۹۴	۱۰۵۷.۴۷۷.۶۴۰	۱۸.۳۷۷.۹۳۳	۰.۰۱۷۳۷۹۰۲۸	۰.۲۳۷۲۶	۲۴.۷۶۲۰۸۴۵۲	۲۴.۸۲۰۸۸۱۵
۸	هتل و رستوران	۵۳۷۹۰۱۴۳.۹۴	۱۲۶۱۹۶۸.۵۵۵	۰.۰۲۳۴۶۰۹۶۳	۰.۰۲۱۲۴۵۳	۷۱۲۹۵۷۹۸.۹۴	۱۷۱۸۲۴۹.۳۶۵	۰.۰۲۴۱۰۰۲۸۹	۰.۰۲۲۱۸	۳۲.۵۴۴۳۵۴۲۴	۳۶.۱۵۶۲۷۴۰۶
۸.۳۶	هتل و خوابگاه	۱۲.۴۶۴.۲۱۱	۱۷۸.۱۶۵	۰.۰۱۴۲۹۴۱۲۴	۰.۰۰۲۹۹۹۴	۱۲.۷۶۷.۰۰۱	۱۸۲.۵۰۰	۰.۰۱۴۲۹۴۶۸۸	۰.۰۰۲۳۶	۲.۴۲۹۲۷۵۵۴۹	۲.۴۳۳۳۱۹۹۳۲
۸.۳۷	رستوران	۴۱.۳۲۵.۹۳۳	۱۰.۸۳.۸۰۴	۰.۰۲۶۲۲۵۷۵	۰.۰۱۸۲۴۵۹	۵۸.۵۲۸.۷۹۸	۱.۵۳۵.۷۴۹	۰.۰۲۶۲۳۹۲۰۴	۰.۰۱۹۸۳	۴۱.۶۲۷۲۸۷۲۳	۴۱.۶۹۹۹۴۳۷۲
۹	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۴۵۲۰۲۵۱۷۱.۴	۳۰۳۳۶۶۰.۴۳۲	۰.۰۰۶۷۱۱۲۶۴	۰.۰۵۱۰۷۱۷	۵۸۶۴۸۰۳۱۵.۴	۴۱۰۴۶۱۸.۸۸۲	۰.۰۰۶۹۹۸۷۳۳	۰.۰۵۲۹۹	۲۹.۷۴۵۰۵۶۸۱	۳۵.۳۰۲۵۱۵۷
	حمل و نقل و انبارداری	۳۶۰۶۷۸۴۳۸.۹	۲۷۸۵۲۴۵.۳۱۶	۰.۰۰۷۷۲۲۲۴	۰.۰۴۶۸۸۹۶	۴۸۱۱۸۵۵۷۳.۴	۳۸۲۷۱۶۶.۴۸۳	۰.۰۰۷۹۵۳۶۱۹	۰.۰۴۹۴۱	۳۳.۴۱۱۲۳۸۷۹	۳۷.۴۰۸۵۹۵۹۸
	حمل و نقل زمینی	۳۱۶۶۱۵۴۱۸.۳	۲۶۵۹۶۶۵.۱۶۴	۰.۰۰۸۴۰۰۳۰۲	۰.۰۴۴۷۷۵۵	۴۲۶۶۱۶۴۰۹.۱	۳۶۸۳۸۰۴۰۲	۰.۰۰۸۶۳۴۹۳۳	۰.۰۴۷۵۶	۳۴.۷۴۲۷۷۷۶۷	۳۸.۵۰۶۳۰۷۸۵
۹.۳۸	راه آهن	۹.۱۵۳.۸۸۱	.	.	.	۱۱.۵۴۲.۵۱۵	.	.	.	۲۶۰۹۴۲۲۲۹۸	.
۹.۳۹	حمل و نقل جاده ای	۳۰۳.۴۶۶.۲۳۶	۲.۶۴۹.۰۸۸	۰.۰۰۸۷۲۹۴۳۲	۰.۰۴۴۵۹۷۴	۴۱۰.۳۹۹.۴۶۰	۳.۶۷۱.۴۲۹	۰.۰۰۸۹۴۵۹۸۹	۰.۰۴۷۴۰	۳۵.۲۳۷۲۷۲۱	۳۸.۵۹۲۱۸۴۲۷

ادامه جدول (۲-۳) ارزش افزوده رشته فعالیت‌های اقتصادی در استان و کشور به قیمت‌های جاری در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱

(میلیون ریال)

ردیف	شرح فعالیت‌ها	۱۳۹۰				۱۳۹۱				رشد کشور به قیمت جاری	رشد استان به قیمت جاری
		کل کشور	اردبیل	سهم استان از کشور	سهم در تولید ناخالص استان	کل کشور	اردبیل	سهم استان از کشور	سهم در تولید ناخالص استان		
۹.۴۰	حمل و نقل لوله ای	۳.۹۹۵.۳۰۱	۱۰.۵۷۷	۰.۰۰۲۶۴۷۴۰۷	۰.۰۰۰۱۷۸۱	۴.۶۷۴.۴۳۴	۱۲.۳۷۵	۰.۰۰۲۶۴۷۴۰۷	۰.۰۰۰۱۶	۱۶.۹۹۸۳۰۱۱	۱۶.۹۹۸۳۰۱۱
۹.۴۱	حمل و نقل آبی	۲.۸۴۵.۴۶۹	.	.	.	۵.۰۲۵.۲۵۰	.	.	.	۷۶.۶۰۵۳۲۵۴۹	.
۹.۴۲	حمل و نقل هوایی	۷.۷۲۶.۰۴۶	۴۲.۶۳۱	۰.۰۰۵۵۱۷۷۸	۰.۰۰۰۷۱۷۷	۷.۲۰۷.۴۲۷	۳۸.۵۹۷	۰.۰۰۵۳۵۵۱۷۸	۰.۰۰۰۵۰	-	-
۹.۴۳	خدمات پشتیبانی و انبارداری	۳۳.۴۹۱.۵۰۶	۸۲.۹۵۰	۰.۰۰۲۴۶۷۶۳۳	۰.۰۰۱۳۹۶۵	۴۲.۳۳۶.۴۸۷	۱۰۴.۷۶۵	۰.۰۰۲۴۶۴۵۸۹	۰.۰۰۱۳۵	۲۶.۴۰۹۶۲۶۰۲	۲۶.۳۰۰۱۷۵۴۳
۹.۴۴	پست و مخابرات	۹۱.۳۴۶.۷۳۲	۲۴۸.۴۱۵	۰.۰۰۲۷۱۹۴۷۵	۰.۰۰۴۱۸۲۱	۱۰۵.۲۹۴.۷۴۲	۲۷۷.۴۵۲	۰.۰۰۲۶۳۵۰۰۷	۰.۰۰۳۵۸	۱۵.۲۶۹۳۰۳۱۸	۱۱.۶۸۹۰۱۶۱۵
۱۰	واسطه‌گری‌های مالی	۱۷۳۴۷۱۴۹۱.۳	۱۱۲۷۵۵۴.۸۷۴	۰.۰۰۶۴۹۹۹۴۳	۰.۰۱۸۹۸۲۴	۲۰۵۲۴۳۴۵۵.۹	۱۴۱۵۰۶۶.۶۱۴	۰.۰۰۶۸۹۴۵۷۶	۰.۰۱۸۲۷	۱۸.۳۱۵۳۸۱	۲۵.۴۹۸۶۹۱۵۹
۱۰.۴۵	بانک	۱۱۶.۳۵۹.۲۶۹	۶۶۵.۹۴۲	۰.۰۰۵۷۲۳۱۵۸	۰.۰۱۱۲۱۱۲	۱۲۲.۳۸۹.۸۰۷	۶۶۳.۱۵۲	۰.۰۰۵۴۱۸۳۶۱	۰.۰۰۸۵۶	۵.۱۸۲۶۸۸۶۴۸	-۰.۴۱۹۰۰۷۳۷
۱۰.۴۶	سایر واسطه‌گری‌های مالی و فعالیت‌های جنبی آنها	۲۷.۰۵۲.۱۱۸	۴۱.۴۱۷	۰.۰۰۱۵۳۰۹۹۲	۰.۰۰۰۶۹۷۲	۳۰.۲۶۱.۵۲۳	۸۹.۷۲۶	۰.۰۰۲۹۶۵۰۲۸	۰.۰۰۱۱۶	۱۱.۸۶۳۷۸۴۱۲	۱۱۶.۶۴۳۲۸۳
۱۰.۴۷	بیمه	۳۰.۰۶۰.۱۰۴	۴۲۰.۱۹۶	۰.۰۱۳۹۷۸۵۲۱	۰.۰۰۷۰۷۴۰	۵۲.۵۹۲.۱۲۵	۶۶۲.۱۸۸	۰.۰۱۲۵۹۱۰۱۵	۰.۰۰۸۵۵	۷۴.۹۵۶۵۶۳۳۱	۵۷.۵۹۰۳۹۶۳۶
۱۱	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۷۰۰۲۵۱۷۵۸.۲	۴۵۳۱۳۷۱.۵۵	۰.۰۰۶۴۷۱۰۶۱	۰.۰۷۶۲۸۵۷	۹۲۵۳۴۷۲۳۹.۸	۵۱۹۶۳۱۷.۷۶۴	۰.۰۰۵۶۱۵۵۳۳	۰.۰۶۷۰۸	۳۲.۱۴۴۹۳۶۳	۱۴.۶۷۴۲۸۱۴۱
	مستغلات	۵۹۹.۰۹۱۰۴۸	۴۰۷۵۲۳۷.۲۳۳	۰.۰۰۶۸۰۲۳۶۷	۰.۰۶۸۶۰۶۷	۸۱۰.۶۰۱.۷۴۳	۴۶۹۵۶۰۷.۳۹۱	۰.۰۰۵۷۹۲۷۴۳	۰.۰۶۰۶۲	۳۵.۳۰۵۲۶۷۰۷	۱۵.۲۲۲۹۲۱۳۴
	خدمات واحدهای مسکونی	۵۵۵.۸۴۱.۲۹۵	۳۷۰۵۱۳۲.۸۸۷	۰.۰۰۶۶۶۵۸۱۱	۰.۰۶۲۳۷۶۰	۷۵۴.۷۶۰.۹۸۸	۴۲۰۵۲۴۷.۲۸۵	۰.۰۰۵۵۷۱۶۲۸	۰.۰۵۴۲۹	۳۵.۷۸۷۱۳۸۳	۱۳.۴۹۷۸۸۰۲
۱۱.۴۸	خدمات واحدهای مسکونی شخصی	۴۲۳.۴۲۹.۱۲۳	۳.۲۶۷.۲۰۱	۰.۰۰۷۷۱۶۰۵۳	۰.۰۵۵۰۰۳۴	۵۹۰.۴۸۳۰۰۷۷	۳.۷۳۸.۶۷۴	۰.۰۰۶۳۱۵۵۲	۰.۰۴۸۲۷	۳۹.۴۵۲۶۳۶۶۲	۱۴.۴۳۰۴۸۳۰۹

ادامه جدول (۳-۲) ارزش افزوده رشته فعالیت‌های اقتصادی در استان و کشور به قیمت‌های جاری در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱

(میلیون ریال)

ردیف	شرح فعالیت‌ها	۱۳۹۰				۱۳۹۱				رشد کشور به قیمت جاری	رشد استان به قیمت جاری
		کل کشور	اردبیل	سهم استان از کشور	سهم در تولید ناخالص استان	کل کشور	اردبیل	سهم استان از کشور	سهم در تولید ناخالص استان		
۱۱.۴۹	خدمات واحدهای مسکونی اجاری	۱۳۲.۴۱۲.۱۷۲	۴۳۷.۹۳۲	۰.۰۰۳۳۰۷۳۳۶	۰.۰۰۷۳۷۲۶	۱۶۴.۷۷۷.۹۱۲	۴۶۶.۵۷۳	۰.۰۰۲۸۴۰۱۴۴	۰.۰۰۶۰۲	۲۴.۰۶۵۵۶۶۸۲	۶.۵۴۰۱۶۸۱۵۲
۱۱.۵۰	خدمات واحدهای غیر مسکونی	۲۹.۳۱۷.۹۰۰	۱۳۶.۷۵۲	۰.۰۰۴۶۶۴۴۳۷	۰.۰۰۲۳۰۲۲	۳۶.۸۱۷.۸۷۷	۱۷۱.۷۳۵	۰.۰۰۴۶۶۴۴۳۷	۰.۰۰۲۲۲	۲۵.۵۸۱۵۶۰۰۹	۲۵.۵۸۱۵۶۰۰۹
۱۱.۵۱	خدمات دلان مستغلات	۱۳.۹۳۱.۸۵۳	۲۳۳.۳۵۳	۰.۰۱۶۷۴۹۵۹۱	۰.۰۰۳۹۲۸۵	۱۹.۰۲۲.۸۷۸	۳۱۸.۶۲۵	۰.۰۱۶۷۴۹۵۹۱	۰.۰۰۴۱۱	۳۶.۵۴۲۳۴۱۴۷	۳۶.۵۴۲۳۴۱۴۷
۱۱.۵۲	کرایه و خدمات کسب و کار	۱۰۱.۱۶۰.۷۱۰	۴۵۶.۱۳۴	۰.۰۰۴۵۰۹۰۰۷	۰.۰۰۷۶۷۹۰	۱۱۴.۷۴۵.۴۹۷	۵۰۰.۷۱۰	۰.۰۰۴۳۶۳۶۶	۰.۰۰۶۴۶	۱۳.۴۲۸۹۱۶۲۶	۹.۷۷۲۵۷۲۱
۱۲	اداره امور عمومی، و خدمات شهری	۳۰۴۳۵۴۳۷۰	۳۲۹۰۴۳۲۰۵۱	۰.۰۱۰۸۱۱۱۸۷	۰.۰۵۵۳۹۴۵	۳۲۱۹۸۸۷۸۱.۶	۳۷۰۹۸۵۹.۹۶	۰.۰۱۱۵۲۱۷۰۶	۰.۰۴۷۸۹	۵.۷۹۴۰۳۹۲۴۶	۱۲.۷۴۶۸۹۴۷
	امور عمومی و خدمات شهری	۱۲۹۹۹۱۱۸۵.۱	۱۳۲۰۲۹۵.۲۴۳	۰.۰۱۰۱۵۶۸۰۶	۰.۰۲۲۲۲۷۲	۱۴۷۶۱۷۶۲۷.۱	۱۷۱۵۹۴۲.۹۸۸	۰.۰۱۱۶۲۴۲۴۲	۰.۰۲۲۱۵	۱۳.۵۵۹۷۲۰۹۶	۲۹.۹۶۶۶۱۱۳۳
۱۲.۵۳	امور عمومی	۶۷.۳۷۵.۷۴۳	۷۴۴.۳۰۴	۰.۰۱۱۰۴۷۰۵۵	۰.۰۱۲۵۳۰۴	۶۷.۲۲۰.۳۹۲	۹۴۷.۵۴۳	۰.۰۱۴۰۹۶۰۶۸	۰.۰۱۲۲۳	-	۲۷.۳۰۶۰۱۹۲۲
۱۲.۵۴	خدمات شهری	۶۲.۶۱۵.۴۴۳	۵۷۵.۹۹۲	۰.۰۰۹۱۹۸۸۷۶	۰.۰۰۹۶۹۶۸	۸۰.۳۹۷.۲۳۶	۷۶۸.۴۰۰	۰.۰۰۹۵۵۷۵۴	۰.۰۰۹۹۲	۲۸.۳۹۸۴۱۴۵۶	۳۳.۴۰۴۶۶۱۲۸
	امور دفاعی و انتظامی	۱۶۵۶۵۵۰۵۳.۹	۱۸۶۲۵۵۲.۵۴۶	۰.۰۱۱۲۴۳۵۶	۰.۰۳۱۳۵۶۱	۱۶۴۵۱۱۲۲۴.۶	۱۸۶۸۸۸۳.۴۷۲	۰.۰۱۱۳۶۰۲۱۹	۰.۰۲۴۱۳	-	۰.۳۳۹۹۰۵۸۹
۱۲.۵۵	امور دفاعی	۱۱۹.۵۹۴.۰۹۲	۱.۱۳۰.۷۰۶	۰.۰۰۹۴۵۴۵۲۷	۰.۰۱۹۰۳۵۴	۱۱۵.۰۴۹.۶۷۳	۱۰۰۸۱.۴۵۵	۰.۰۰۹۳۹۹۸۹۶	۰.۰۱۳۹۶	-	-
۱۲.۵۶	امور انتظامی	۴۶.۰۶۰.۹۶۲	۷۳۱.۸۴۷	۰.۰۱۵۸۸۸۶۵۹	۰.۰۱۲۳۲۰۷	۴۹.۴۶۱.۵۵۱	۷۸۷.۴۲۸	۰.۰۱۵۹۲۰۰۱۲	۰.۰۱۰۱۷	۷.۳۸۲۸۰۱۶۴۱	۷.۵۹۴۶۹۴۸۸۹
۱۲.۵۷	تأمین اجتماعی اجباری	۸.۷۰۸.۱۳۱	۱۰۷.۵۸۴	۰.۰۱۲۳۵۴۴۶۱	۰.۰۰۱۸۱۱۲	۹.۸۵۹.۹۳۰	۱۲۵.۰۳۴	۰.۰۱۲۶۸۰۹۷۲	۰.۰۰۱۶۱	۱۳.۲۲۶۷۰۷۸	۱۶.۲۱۹۱۳۷۰۳
۱۳	آموزش	۲۱۷۱۹۹۵۳۳.۴	۳۷۲۶۱۲۷.۶۹	۰.۰۱۷۱۵۵۳۲۱	۰.۰۶۲۷۲۹۴	۲۴۶۶۱۵۶۳۹.۳	۴۰۷۶۸۷۴.۲۳۳	۰.۰۱۶۵۳۱۲۸۸	۰.۰۵۲۶۳	۱۳.۵۴۳۳۵۵۹۷	۹.۴۱۳۱۶۴۸۷۱

ادامه جدول (۳-۲) ارزش افزوده رشته فعالیت‌های اقتصادی در استان و کشور به قیمت‌های جاری در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱

(میلیون ریال)

ردیف	شرح فعالیت‌ها	۱۳۹۰				۱۳۹۱				رشد کشور به قیمت جاری	رشد استان به قیمت جاری
		کل کشور	اردبیل	سهم استان از کشور	سهم در تولید ناخالص استان	کل کشور	اردبیل	سهم استان از کشور	سهم در تولید ناخالص استان		
	آموزش ابتدائی	۶۰۰۵۴۰۲۱.۸۶	۱۲۴۷۰۲۸.۷۰۸	۰.۰۲۰۷۶۵۱۱۶	۰.۰۲۰۹۹۳۷	۶۶۸۲۶۱۰۰.۹۱	۱۳۴۷۹۴۹.۸۱۵	۰.۰۲۰۱۷۱۰۰۸	۰.۰۱۷۴۰	۱۱.۲۷۶۶۴۵۳۴	۸.۰۹۲۹۲۵۷۵۲
۱۳.۵۸	آموزش ابتدائی دولتی	۵۸.۱۱۱.۵۱۶	۱.۲۲۷.۵۶۰	۰.۰۲۱۱۲۴۲۱۶	۰.۰۲۰۶۶۶۰	۶۴.۵۲۷.۰۱۴	۱.۳۲۴.۲۵۸	۰.۰۲۰۵۲۲۵۲۹	۰.۰۱۷۱۰	۱۱.۰۳۹۹۷۶۴۸	۷.۸۷۷۱۹۶۴۲۱
۱۳.۵۹	آموزش ابتدائی خصوصی	۱.۹۴۲.۵۰۶	۱۹.۴۶۹	۰.۰۱۰۰۲۲۳۷۲	۰.۰۰۰۳۲۷۸	۲.۲۹۹.۰۸۷	۲۳.۶۹۲	۰.۰۱۰۳۰۵۰۸۸	۰.۰۰۰۳۱	۱۸.۳۵۶۷۷۰۹۸	۲۱.۶۹۵۴۳۸۳۸
	آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای	۸۰۹۵۱۸۰۱.۹۵	۱۷۱۴۱۱۴.۰۶۸	۰.۰۲۱۱۷۴۵۰۲	۰.۰۲۸۸۵۷۱	۸۹۹۴۸۵۸۲.۱	۱۸۷۶۱۵۷.۵۸۴	۰.۰۲۰۸۵۸۱۱۲	۰.۰۲۴۲۲	۱۱.۱۱۳۷۴۹۱	۹.۴۵۳۴۸۴۹۴۹
۱۳.۶۰	آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی	۷۵.۸۵۵.۳۷۴	۱.۶۷۴.۶۴۵	۰.۰۲۲۰۷۶۸۱۱	۰.۰۲۸۱۹۲۷	۸۵.۴۷۳.۴۹۰	۱.۸۳۳.۲۴۰	۰.۰۲۱۴۸۰۵۵	۰.۰۲۳۶۷	۱۲.۶۷۹۵۴۵	۹.۴۷۰۳۸۷۹۰۱
۱۳.۶۱	آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای خصوصی	۵.۰۹۶.۴۲۸	۳۹.۴۶۹	۰.۰۰۷۷۴۴۵۰۹	۰.۰۰۰۶۶۴۵	۴.۴۷۵.۰۹۲	۴۲.۹۱۷	۰.۰۰۹۵۹۰۳۰۴	۰.۰۰۰۵۵	-	۸.۷۳۶۳۰۹۴۳۷
	آموزش عالی	۶۶۵۶۴۱۸۴.۴۲	۶۳۲۱۷۷.۴۲۸۹	۰.۰۰۹۴۹۷۲۶۱	۰.۰۱۰۶۴۲۷	۷۹۲۴۹۸۷۷.۳۵	۷۱۱۸۵۹.۳	۰.۰۰۸۹۸۲۴۶۶	۰.۰۰۹۱۹	۱۹.۰۵۷۸۳۵۷۵	۱۲.۶۰۴۳۵۲۴۴
۱۳.۶۲	آموزش عالی دولتی	۳۹.۲۷۳.۲۳۶	۲۶۵.۹۹۰	۰.۰۰۶۷۷۲۸	۰.۰۰۴۴۷۷۹	۴۸.۰۱۱.۰۰۶	۳۲۲.۶۸۵	۰.۰۰۶۷۲۱۰۶۲	۰.۰۰۴۱۷	۲۲.۲۴۸۶۶۱۵۸	۲۱.۳۱۴۷۹۴۸۴
۱۳.۶۳	آموزش عالی خصوصی	۲۷.۲۹۰.۹۴۸	۳۶۶.۱۸۸	۰.۰۱۳۴۱۷۹۱۶	۰.۰۰۶۱۶۴۸	۳۱.۲۳۸.۸۷۲	۳۸۹.۱۷۴	۰.۰۱۲۴۵۸۰۱۵	۰.۰۰۵۰۲	۱۴.۴۶۶۰۵۴۸۱	۶.۲۷۷۲۹۹۵۰۶
	آموزش بزرگسالان	۹۶۲۹۵۲۵.۱۵۲	۱۳۲۸۰۷.۴۸۵۳	۰.۰۱۳۷۹۱۶۹۶	۰.۰۰۲۲۳۵۸	۱۰۵۹۱۰۷۸.۹۷	۱۴۰۹۰۷.۵۳۴	۰.۰۱۳۳۰۴۳۶۱	۰.۰۰۱۸۲	۹.۹۸۵۴۷۴۹۱۲	۶.۰۹۹۰۹۰۵۱۶
۱۳.۶۴	آموزش بزرگسالان دولتی	۴.۴۲۲.۳۸۹	۱۰۲.۵۸۹	۰.۰۲۳۱۹۷۵۳۷	۰.۰۰۱۷۲۷۱	۴.۶۲۱.۰۶۷	۱۰۷.۰۰۳	۰.۰۲۳۱۵۵۵۰۱	۰.۰۰۱۳۸	۴.۴۹۲۵۳۶۹۹۹	۴.۳۰۳۱۸۶۵۰۹
۱۳.۶۵	آموزش بزرگسالان خصوصی	۵.۲۰۷.۱۳۶	۳۰.۲۱۹	۰.۰۰۵۸۰۳۳۷۲	۰.۰۰۰۵۰۸۷	۵.۹۷۰.۰۱۲	۳۳.۹۰۴	۰.۰۰۵۶۷۹۱۲۱	۰.۰۰۰۴۴	۱۴.۶۵۰۵۹۴۱۷	۱۲.۱۹۵۹۰۰۲۹

ادامه جدول (۳-۲) ارزش افزوده رشته فعالیت‌های اقتصادی در استان و کشور به قیمت‌های جاری در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱

(میلیون ریال)

ردیف	شرح فعالیت‌ها	۱۳۹۰				۱۳۹۱				رشد کشور به قیمت جاری	رشد استان به قیمت جاری
		کل کشور	اردبیل	سهم استان از کشور	سهم در تولید ناخالص استان	کل کشور	اردبیل	سهم استان از کشور	سهم در تولید ناخالص استان		
۱۴	بهداشت و مددکاری اجتماعی	۲۰۹.۹۷۱.۸۴۶	۲.۹۰۹.۹۴۰	۰.۰۱۳۸۵۸۷۱۷	۰.۰۴۸۹۸۸۹	۲۲۸.۳۹۱.۵۴۵	۳.۱۰۹.۸۲۰	۰.۰۱۳۶۱۶۱۷۹	۰.۰۴۰۱۵	۸.۷۷۲۴۶۱۴۰۶	۶.۸۶۸۸۵۹۳۱۷
	بهداشت و درمان	۱۹۳.۸۷۰.۳۹۷	۲.۷۲۸.۲۰۲	۰.۰۱۴۰۷۲۳	۰.۰۴۵۹۲۹۳	۲۱۱.۱۷۹.۶۶۳	۲.۹۱۷.۳۱۶	۰.۰۱۳۸۱۴۳۷۸	۰.۰۳۷۶۶	۸.۹۲۸۲۶۶۳۶۲	۶.۹۳۱۷۸۶۱۹۳
۱۴.۶۶	بهداشت و درمان دولتی	۱۰۱.۴۲۸.۷۰۳	۱.۷۰۶.۷۹۱	۰.۰۱۶۸۲۷۴۹	۰.۰۲۸۷۳۳۸	۱۱۲.۰۰۹.۴۴۶	۱.۷۹۵.۷۶۴	۰.۰۱۶۰۳۲۲۵۸	۰.۰۲۳۱۸	۱۰.۴۳۱۷۰۵۰۱	۵.۲۱۲۹۳۳۸۹۶
۱۴.۶۷	بهداشت و درمان خصوصی	۹۰.۲۷۳.۹۳۲	۹۷۶.۴۳۸	۰.۰۱۰۸۱۶۳۹۱	۰.۰۱۶۴۳۸۴	۹۶.۴۸۲.۶۱۶	۱.۰۵۷.۴۶۷	۰.۰۱۰۹۶۰۱۸	۰.۰۱۳۶۵	۶.۸۷۷۶۰۴۰۵۱	۸.۲۹۸۳۹۲۴۷۷
۱۴.۶۸	دامپزشکی	۲.۱۶۷.۷۶۲	۴۴.۹۷۴	۰.۰۲۰۷۴۶۶۴۵	۰.۰۰۰۷۵۷۱	۲.۶۸۷.۶۰۱	۶۴.۰۸۴	۰.۰۲۳۸۴۴۴۷۱	۰.۰۰۰۸۳	۲۳.۹۸۰۴۳۴۹۳	۴۲.۴۹۲۸۱۵۲
۱۴.۶۹	مددکاری اجتماعی	۱۶.۱۰۱.۴۴۹	۱۸۱.۷۳۸	۰.۰۱۱۲۸۷۰۵۴	۰.۰۰۳۰۵۹۶	۱۷.۲۱۱.۸۸۲	۱۹۲.۵۰۴	۰.۰۱۱۱۸۴۳۹۴	۰.۰۰۲۴۹	۶.۸۹۶۴۸۳۰۸۱	۵.۹۲۴۲۱۷۴۰۷
۱۵	سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی	۱۰۱۳۹۲۰۸۰	۱۳۰۰۱۶۱.۲۷۹	۰.۰۱۲۸۲۳۱۰۵	۰.۰۲۱۸۸۸۲	۱۲۱۸۷۰۰۷۷	۱۵۳۰۲۲۰۸۳۱	۰.۰۱۲۵۵۶۱۶۵	۰.۰۱۹۷۵	۲۰.۱۹۶۸۴۰۸۷	۱۷.۶۹۴۶۹۳۴۳
۱۵.۷۰	تفریحی، فرهنگی، و ورزشی	۶۴.۸۷۹.۷۵۹	۷۰۰.۸۳۳	۰.۰۱۰۸۰۲۰۳	۰.۰۱۱۷۹۸۵	۷۵.۹۸۰.۲۲۳	۷۷۵.۰۶۲	۰.۰۱۰۲۰۰۸۳۶	۰.۰۱۰۰۱	۱۷.۱۰۹۲۸۶۹۶	۱۰.۵۹۱۴۹۴۴۶
۱۵.۷۱	مذهبی و سیاسی	۶.۷۳۵.۷۲۴	۹۹.۴۷۸	۰.۰۱۴۷۶۸۶۶۳	۰.۰۰۱۶۷۴۷	۷.۳۷۲.۵۱۳	۱۰۸.۱۴۹	۰.۰۱۴۶۶۹۲۸۱	۰.۰۰۱۴۰	۹.۴۵۳۸۹۸۵۷۵	۸.۷۱۷۳۵۵۰۸۳
۱۵.۷۲	سایر خدمات	۲۹.۷۷۶.۵۹۷	۴۹۹.۸۵۱	۰.۰۱۶۷۸۶۶۹۲	۰.۰۰۸۴۱۵۰	۳۸.۵۱۷.۳۴۱	۶۴۷.۰۱۰	۰.۰۱۶۷۹۷۸۷۸	۰.۰۰۸۳۵	۲۹.۳۵۴۴۱۰۱۳	۲۹.۴۴۰۶۰۶۳۹
۱۶	جمع	۶.۲۷۳.۲۷۷.۸۳ ۴	۵۸.۸۱۷.۲۰۱	۰.۰۰۹۳۷۵۸۳۲	۰.۹۹۰۱۸۸۵	۷.۳۰۳.۹۶۲.۶۶۷	۷۶.۷۴۷.۱۸۳	۰.۰۱۰۵۰۷۶۰۹	۰.۹۹۰۷۹	۱۶.۴۲۹۷۶۵۴۳	۳۰.۴۸۴۲۴۹۰۵

ادامه جدول (۳-۲) ارزش افزوده رشته فعالیت‌های اقتصادی در استان و کشور به قیمت‌های جاری در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱

(میلیون ریال)

ردیف	شرح فعالیت‌ها	۱۳۹۰				۱۳۹۱				رشد کشور به قیمت جاری	رشد استان به قیمت جاری
		کل کشور	اردبیل	سهم استان از کشور	سهم در تولید ناخالص استان	کل کشور	اردبیل	سهم استان از کشور	سهم در تولید ناخالص استان		
۱۷	خالص مالیات بر واردات	۶۵.۲۱۷.۱۰۷	۵۸۲.۸۰۳	۰.۰۰۸۹۳۶۳۵۱	۰.۰۰۹۸۱۱۵	۶۸.۲۱۹.۶۲۳	۷۱۳.۰۲۶	۰.۰۱۰۴۵۱۹۲۳	۰.۰۰۹۲۱	۴۶.۰۳۸۷۶۶۳۸	۲۲.۳۴۴۳۰۲۸۸
۱۸	مالیات بر واردات	۷۵.۷۷۸.۳۳۵		.	.	۷۹.۷۲۳.۱۶۹		.	.	۵.۲۰۵۷۵۳۸۰۱	.
۱۹	یارانه بر واردات	-۱۰.۵۶۱.۲۲۸		.	.	-۱۱.۵۰۳.۵۴۶		.	.	۸.۹۲۲۴۳۲۲۷۸	.
۲۰	محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار)	۶.۳۳۸.۴۹۴.۹۴۲	۵۹.۴۰۰.۰۰۴	۰.۰۰۹۳۷۱۳۱۱	۱.۰۰۰۰۰۰۰	۷.۳۷۲.۱۸۲.۲۹۰	۷۷.۴۶۰.۲۱۰	۰.۰۱۰۵۰۷۰۹۴	۱.۰۰۰۰۰	۱۶.۳۰۸۰۸۸۲۴	۳۰.۴۰۴۳۸۳۹۹
۲۱	محصول ناخالص داخلی بدون نفت (به قیمت بازار) - منطقه ای	۵.۱۲۲.۲۳۴.۱۷۱	۵۹.۳۷۴.۱۴۸	۰.۰۱۱۵۹۱۴۵۵	۰.۹۹۹۵۶۴۷	۶.۴۶۵.۲۱۳.۹۸۹	۷۷.۴۳۱.۶۱۷	۰.۰۱۱۹۷۶۶۵۲	۰.۹۹۹۶۳	۲۶.۲۱۸۶۳۳۷۷	۳۰.۴۱۳۰۱۴۱۵

منبع: سایت مرکز آمار ایران

جدول (۳-۳) ارزش افزوده، مصرف واسطه و ستانده رشته فعالیت‌های اقتصادی استان به قیمت‌های جاری در دوره ۹۱-۱۳۹۰

(میلیون ریال)

شرح فعالیت‌ها	ارزش افزوده	ارزش افزوده	مصرف واسطه	مصرف واسطه	ستانده	ستانده	نسبت مصرف واسطه به ستانده	
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱
کشاورزی، شکار و جنگلداری	۱۲.۴۱۴.۰۲۸	۱۹.۵۶۹.۱۲۷	۶.۶۳۷.۲۶۵	۱۱.۴۱۷.۵۰۸	۱۹۰.۵۱.۲۹۳	۳۰.۹۸۶.۶۳۶	۳۴.۸۳۸۹۲.۴۹	۳۶.۸۴۶۵۵۶۳۵
زراعت و باغداری	۶.۵۸۴.۸۲۷	۱۰.۰۹۴.۶۱۳	۲.۶۶۶.۶۰۲	۳.۳۹۹.۳۸۲	۹.۲۵۱.۴۲۹	۱۳.۴۹۳.۹۹۵	۲۸.۸۲۳۶۷۵۶۱	۲۵.۱۹۱۸۱۳۵۲
دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار	۵.۷۷۰.۱۰۸	۹.۴۰۴.۴۷۹	۳.۹۴۴.۴۸۴	۸.۰۰۰.۱۱۶	۹.۷۱۴.۵۹۱	۱۷.۴۰۴.۵۹۵	۴۰.۶۰۳۷۰.۰۷۱	۴۵.۹۶۵۵۳۸۵
جنگلداری	۵۹.۰۹۳	۷۰.۰۳۶	۲۶.۱۷۹	۱۸.۰۱۰	۸۵.۲۷۲	۸۸.۰۴۶	۳۰.۷۰۰۷۶.۰۶۳	۲۰.۴۵۵۶۷۸۵۲
ماهیگیری	۷۴.۵۵۵	۱۱۸.۵۱۱	۵۱.۳۷۶	۸۱.۰۰۸	۱۲۵.۹۳۱	۱۹۹.۵۱۹	۴۰.۷۹۶۹۴.۷۹	۴۰.۶۰۱۸۳۳۹۴
ماهیگیری	۷۴.۵۵۵	۱۱۸.۵۱۱	۵۱.۳۷۶	۸۱.۰۰۸	۱۲۵.۹۳۱	۱۹۹.۵۱۹	۴۰.۷۹۶۹۴.۷۹	۴۰.۶۰۱۸۳۳۹۴
معادن	۱۰۵.۸۱۸	۱۲۱.۵۲۹	۶۱.۰۶۴	۷۵.۵۵۰	۱۶۶.۸۸۲	۱۹۷.۰۷۹	۳۶.۵۹۱.۰۲۹۱۳	۳۸.۳۳۴۷۹۵۲۵
نفت خام و گاز طبیعی	-	-	-	-	-	-	-	-
سایر معادن	۱۰۵.۸۱۸	۱۲۱.۵۲۹	۶۱.۰۶۴	۷۵.۵۵۰	۱۶۶.۸۸۲	۱۹۷.۰۷۹	۳۶.۵۹۱.۰۲۹۱۳	۳۸.۳۳۴۷۹۵۲۵
صنعت	۳.۳۱۵.۵۷۵	۴.۹۴۱.۱۰۱	۷.۳۳۴.۲۷۵	۱۳.۷۵۲.۲۸۲	۱۰.۶۴۹.۸۵۰	۱۸.۶۹۳.۳۸۳	۶۸.۸۶۷۴.۰۴۸۳	۷۳.۵۶۷۶۴۵۶۳
ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها	۱.۰۱۴.۷۰۴	۲.۰۱۲.۴۰۰	۳.۶۴۹.۴۰۹	۶.۸۷۷.۳۸۱	۴.۶۶۴.۱۱۳	۸.۸۸۹.۷۸۱	۷۸.۲۴۴۴۳۲۳۷	۷۷.۳۶۲۷۷.۰۱۴

ادامه جدول (۳-۳) ارزش افزوده، مصرف واسطه و ستانده رشته فعالیت‌های اقتصادی استان به قیمت‌های جاری در دوره ۹۱-۱۳۹۰

(میلیون ریال)

شرح فعالیت‌ها	ارزش افزوده		مصرف واسطه		ستانده		نسبت مصرف واسطه به ستانده	
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱
ساخت محصولات از توتون و تنباکو	-	-	-	-	-	-	-	-
ساخت منسوجات	۹۳.۸۰۵	۱۸۸.۵۸۱	۲۰.۱.۲۲۲	۵۳۹.۶۰۲	۲۹۵.۰۲۶	۷۲۸.۱۸۳	۶۸.۲۰۴۶۶۱۸۱	۷۴.۱۰۲۵۲۹۰۸
ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز	۳۱.۹۵۰	۳۴.۶۳۸	۵۲.۰۹۲	۴۴.۹۲۹	۸۴.۰۴۲	۷۹.۵۶۸	۶۱.۹۸۳۲۸۳۸۸	۵۶.۴۶۶۸۳۱۵
دباغی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی	۴.۸۱۰	۷.۷۹۳	۷.۵۹۷	۱۲.۱۵۲	۱۲.۴۰۷	۱۹.۹۴۵	۶۱.۲۳۲۱۳۰۹۵	۶۰.۹۲۷۵۴۲۱۸
ساخت چوب و محصولات چوبی	۲۸۳.۶۶۱	۲۵۳.۳۵۶	۵۸۰.۶۹۹	۶۵۱.۷۸۳	۸۶۴.۳۶۰	۹۰۵.۱۳۹	۶۷.۱۸۲۵۴۷۴۴	۷۲.۰۰۹۱۴۶۹۱
ساخت کاغذ و محصولات کاغذی	۴.۴۹۸	۴.۹۹۰	۲۱.۰۲۲	۱۶.۷۲۸	۲۵.۵۲۰	۲۱.۷۱۷	۸۲.۳۷۳۱۲۴۳۳	۷۷.۰۲۳۷۱۷۸۵
انتشار، چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده	۲۰.۸۹۹	۲۶.۵۱۸	۳۰.۶۹۳	۴۰.۱۴۹	۵۱.۵۹۲	۶۶.۶۶۷	۵۹.۴۹۱۵۵۸۸۱	۶۰.۲۲۳۵۰۲۱۷
ساخت کک، فراورده‌های حاصل از تصفیه نفت و سوخت‌های هسته ای	۱۵.۱۸۶	۱۶.۱۳۳	۲۶.۰۸۶	۲۶.۶۸۷	۴۱.۲۷۲	۴۲.۸۲۰	۶۳.۲۰۵۱۴۷۱۹	۶۲.۳۲۳۴۵۹۲
ساخت مواد شیمیایی و محصولات شیمیایی	۲۱.۸۶۵	۱۲.۵۶۲	۱۴.۹۵۱	۱۹.۴۳۷	۳۶.۸۱۶	۳۱.۹۹۹	۴۰.۶۰۹۶۲۹۵۲	۶۰.۷۴۱۸۳۰۲۸
ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک	۲۰۸.۲۳۶	۴۰۰.۷۱۵	۷۹۵.۶۰۸	۱.۵۲۶.۴۹۱	۱.۰۰۳.۸۴۴	۱.۹۲۷.۲۰۶	۷۹.۲۵۶۰۹۷۳۹	۷۹.۲۰۷۴۴۴۳۴
ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی	۸۴۰.۲۶۶	۱۰۹۰.۸۲۲	۸۵۱.۳۱۹	۱.۰۵۶.۶۶۰	۱.۶۹۱.۵۸۵	۲.۱۴۷.۴۸۱	۵۰.۳۲۶۷۲۲۹۵	۴۹.۲۰۴۶۰۳۹۴

ادامه جدول (۳-۳) ارزش افزوده، مصرف واسطه و ستانده رشته فعالیت‌های اقتصادی استان به قیمت‌های جاری در دوره ۹۱-۱۳۹۰

(میلیون ریال)

شرح فعالیت‌ها	ارزش افزوده		مصرف واسطه		ستانده		نسبت مصرف واسطه به ستانده	
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱
ساخت فلزات اساسی	۶۳.۰۴۳	۱۵۴.۷۰۵	۶۳.۴۲۷	۱.۷۸۴.۲۱۲	۱۲۶.۴۷۰	۱.۹۳۸.۹۱۸	۵۰.۱۵۱۶۹۰۴۹	۹۲.۰۲۱۰۳۹۶۹
ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات	۲۴.۰۰۰۰۲	۲۷۲.۰۳۸	۴۵۲.۴۸۷	۵۶۶.۹۹۲	۶۹۲.۴۸۸	۸۳۹.۰۳۰	۶۵.۳۴۲۱۶۰۲۸	۶۷.۵۷۷۰۵۵۸۱
ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	۱۷۵.۲۸۱	۱۰۲.۳۵۸	۱۶۲.۶۷۶	۹۹.۹۵۱	۳۳۷.۹۵۷	۲۰۲.۳۰۹	۴۸.۱۳۵۱۹۷۱۴	۴۹.۴۰۵۱۷۳۷۲
ساخت ماشین‌آلات دفتری، حسابداری و محاسباتی	-	-	-	-	-	-	-	-
ساخت ماشین‌آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر	۴۰.۵۴۴	۵۰.۱۱۱	۴۶.۱۴۳	۵۶.۳۱۲	۸۶.۶۸۷	۱۰۶.۴۲۴	۵۳.۲۲۹۲۱۲۹	۵۲.۹۱۳۴۴۱۹۴
ساخت رادیو و تلویزیون، دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی	-	-	-	-	-	-	-	-
ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و انواع ساعت	۲۷.۶۲۵	۳۸.۱۹۳	۲۵.۲۰۶	۳۳.۹۵۸	۵۲.۸۳۱	۷۲.۱۵۱	۴۷.۷۱۱۱۶۴۱۲	۴۷.۰۶۵۰۶۹۵۳
ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر	۲۵.۸۷۹	۲۷.۱۸۷	۲۵.۴۴۶	۳۴.۲۸۹	۵۱.۳۲۵	۶۱.۴۷۶	۴۹.۵۷۹۰۵۴۱۲	۵۵.۷۷۶۲۷۶۴۹
ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل	۱۰.۴۲۵	۷.۸۸۶	۲۳.۳۱۹	۱۲.۰۴۶	۳۳.۷۴۴	۱۹.۹۳۱	۶۹.۱۰۶۰۵۶۷۹	۶۰.۴۳۶۵۲۵۷۸
ساخت مبلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر	۱۹۱.۳۸۸	۲۳۷.۶۵۶	۳۰۲.۹۳۷	۳۴۹.۶۳۰	۴۹۴.۳۲۵	۵۸۷.۲۸۶	۶۱.۲۸۲۸۸۵۸۴	۵۹.۵۳۳۲۳۲۳۴

ادامه جدول (۳-۳) ارزش افزوده، مصرف واسطه و ستانده رشته فعالیت‌های اقتصادی استان به قیمت‌های جاری در دوره ۹۱-۱۳۹۰

(میلیون ریال)

شرح فعالیت‌ها	ارزش افزوده		مصرف واسطه		ستانده		نسبت مصرف واسطه به ستانده	
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱
باز یافت	۱.۵۰۸	۲.۴۵۸	۱.۹۳۷	۲.۸۹۳	۳.۴۴۶	۵.۳۵۱	۵۶.۲۲۷۵۲۹۳۱	۵۴.۰۵۹۴۵۸۸
تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۲.۱۵۳.۸۸۷	۳.۳۱۲.۹۵۰	۴۰۴.۴۳۹	۵۲۵.۳۵۹	۲.۵۵۸.۳۲۶	۳.۸۳۸.۳۰۹	۱۵.۸۰۸۷۴۵	۱۳.۶۸۷۲۴۱۱۸
برق	۱۹۶.۸۹۲	۹۲۵.۱۴۹	۶۲.۶۵۹	۱۱۷.۱۵۴	۲۵۹.۵۵۱	۱.۰۴۲.۳۰۳	۲۴.۱۴۱۴۱۴۸۴	۱۱.۲۳۹۹۲۸۶۱
توزیع گاز طبیعی	۱.۷۶۴.۹۱۱	۲.۰۶۶.۷۴۴	۱۳۹.۰۱۳	۱۷۰.۴۲۱	۱.۹۰۳.۹۲۵	۲.۲۳۷.۱۶۵	۷.۳۰۱۴۱۵۶۷	۷.۶۱۷۷۱۸۸۶۹
آب	۱۹۲.۰۸۴	۳۲۱.۰۵۷	۲۰۲.۷۶۷	۲۳۷.۷۸۴	۳۹۴.۸۵۰	۵۵۸.۸۴۱	۵۱.۳۵۲۷۴۹۴	۴۲.۵۴۹۴۱۴۵۳
ساختمان	۴.۸۴۸.۶۷۷	۵.۴۴۵.۰۰۳	۶.۹۲۰.۱۹۸	۷.۵۲۶.۷۰۶	۱۱.۷۶۸.۸۷۴	۱۲.۹۷۱.۷۰۹	۵۸.۸۰۰۸۴۷۳۵	۵۸.۰۲۴۰۱۰۵۶
ساختمان‌های مسکونی	۱.۹۳۵.۲۷۰	۲.۶۸۷.۷۷۰	۲.۵۰۷.۳۱۰	۳.۴۱۸.۰۴۹	۴.۴۴۲.۵۸۰	۶.۱۰۵.۸۱۹	۵۶.۴۳۸۱۵۴۲۹	۵۵.۹۸۰۱۸۲۱
سایر ساختمان‌ها	۲.۹۱۳.۴۰۷	۲.۷۵۷.۲۳۳	۴.۴۱۲.۸۸۸	۴.۱۰۸.۶۵۷	۷.۳۲۶.۲۹۴	۶.۸۶۵.۸۹۰	۶۰.۲۳۳۵۵۷۰۲	۵۹.۸۴۱۵۸۲۲۸
عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۱۴.۷۲۳.۴۴۵	۱۸.۳۷۷.۹۳۳	۵.۴۵۰.۰۴۸	۶.۷۴۶.۸۷۸	۲۰.۱۷۳.۴۹۲	۲۵.۱۲۴.۸۱۱	۲۷.۰۱۵۸۸۵۹۹	۲۶.۸۵۳۴۴۶۳۸
عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۱۴.۷۲۳.۴۴۵	۱۸.۳۷۷.۹۳۳	۵.۴۵۰.۰۴۸	۶.۷۴۶.۸۷۸	۲۰.۱۷۳.۴۹۲	۲۵.۱۲۴.۸۱۱	۲۷.۰۱۵۸۸۵۹۹	۲۶.۸۵۳۴۴۶۳۸

ادامه جدول (۳-۳) ارزش افزوده، مصرف واسطه و ستانده رشته فعالیت‌های اقتصادی استان به قیمت‌های جاری در دوره ۹۱-۱۳۹۰

(میلیون ریال)

شرح فعالیت‌ها	ارزش افزوده		مصرف واسطه		ستانده		نسبت مصرف واسطه به ستانده	
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱
هتل و رستوران	۱.۲۶۱.۹۶۹	۱.۷۱۸.۲۴۹	۱.۱۶۷.۸۳۰	۱.۶۲۲.۳۷۱	۲.۴۲۹.۷۹۹	۳.۳۴۰.۶۲۱	۴۸.۰۶۲۸۳۹۱۶	۴۸.۵۶۴۹۶۶
هتل و خوابگاه	۱۷۸.۱۶۵	۱۸۲.۵۰۰	۴۷.۱۵۰	۴۸.۳۳۴	۲۲۵.۳۱۵	۲۳۰.۸۳۴	۲۰.۹۲۶۳۶۳۲۴	۲۰.۹۳۸۷۴۵۷۲
رستوران	۱.۰۸۳.۸۰۴	۱.۵۳۵.۷۴۹	۱.۱۲۰.۶۸۰	۱.۵۷۴.۰۳۸	۲.۲۰۴.۴۸۴	۳.۱۰۹.۷۸۷	۵۰.۸۳۶۳۹۶۶۵	۵۰.۶۱۵۶۱۲۲۴
حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۳.۰۳۳.۶۶۰	۴.۱۰۴.۶۱۹	۱.۲۸۶.۶۹۲	۱.۶۸۷.۸۳۱	۴.۳۲۰.۳۵۲	۵.۷۹۲.۴۵۰	۲۹.۷۸۲۱۰۸۳	۲۹.۱۳۸۴۶۳۵۸
حمل و نقل و انبارداری	۲.۷۸۵.۲۴۵	۳.۸۲۷.۱۶۶	۱.۰۴۹.۹۴۸	۱.۴۱۱.۹۰۷	۳.۸۳۵.۱۹۴	۵.۲۳۹.۰۷۳	۲۷.۳۷۶۶۷۲۴۹	۲۶.۹۴۹۵۴۸۵۳
حمل و نقل زمینی	۲.۶۵۹.۶۶۵	۳.۶۸۳.۸۰۴	۹۲۹.۱۷۱	۱.۲۶۵.۹۷۰	۳.۵۸۸.۸۳۶	۴.۹۴۹.۷۷۴	۲۵.۸۹۰۵۹۸۲۲	۲۵.۵۷۶۳۲۶۲۹
راه آهن	-	-	-	-	-	-	-	-
حمل و نقل جاده ای	۲.۶۴۹.۰۸۸	۳.۶۷۱.۴۲۹	۹۲۵.۲۱۳	۱.۲۶۱.۱۱۳	۳.۵۷۴.۳۰۱	۴.۹۳۲.۵۴۲	۲۵.۸۸۵۱۵۰۲	۲۵.۵۶۷۱۹۷۳۲
حمل و نقل لوله ای	۱۰.۵۷۷	۱۲.۳۷۵	۳.۹۵۸	۴.۸۵۸	۱۴.۵۳۵	۱۷.۲۳۳	۲۷.۲۳۰۳۰۴۹۷	۲۸.۱۸۹۲۸۱
حمل و نقل آبی	-	-	-	-	-	-	-	-
حمل و نقل هوایی	۴۲.۶۳۱	۳۸.۵۹۷	۸۲.۲۸۷	۱۰۰.۶۰۳	۱۲۴.۹۱۸	۱۳۹.۲۰۰	۶۵.۸۷۲۹۸۸۳۶	۷۲.۲۷۲۲۴۲۷۸

ادامه جدول (۳-۳) ارزش افزوده، مصرف واسطه و ستانده رشته فعالیت‌های اقتصادی استان به قیمت‌های جاری در دوره ۹۱-۱۳۹۰

(میلیون ریال)

شرح فعالیت‌ها	ارزش افزوده		مصرف واسطه		ستانده		نسبت مصرف واسطه به ستانده	
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱
خدمات پشتیبانی و انبارداری	۸۲.۹۵۰	۱۰۴.۷۶۵	۳۸.۴۹۰	۴۵.۳۳۳	۱۲۱.۴۴۰	۱۵۰.۰۹۸	۳۱.۶۹۴۹۶۴۳۹	۳۰.۲۰۲۲۰۰۸۷
پست و مخابرات	۲۴۸.۴۱۵	۲۷۷.۴۵۲	۲۳۶.۷۴۴	۲۷۵.۹۲۴	۴۸۵.۱۵۹	۵۵۳.۳۷۷	۴۸.۷۹۷۱۴۷۲۵	۴۹.۸۶۱۹۳۲۸۲
واسطه‌گری‌های مالی	۱.۱۲۷.۵۵۵	۱.۴۱۵.۰۶۷	۴۲۲.۵۸۴	۵۴۱.۷۰۸	۱.۵۵۰.۱۳۹	۱.۹۵۶.۷۷۴	۲۷.۲۶۱۰۲۴۶۵	۲۷.۶۸۳۷۱۴۰۳
بانک	۶۶۵.۹۴۲	۶۶۳.۱۵۲	۲۵۴.۲۴۲	۳۴۶.۰۰۸	۹۲۰.۱۸۵	۱.۰۰۹.۱۶۰	۲۷.۶۲۹۴۷۲۵۸	۳۴.۲۸۶۷۳۸۲۸
سایر واسطه‌گری‌های مالی و فعالیت‌های جنبی آنها	۴۱.۴۱۷	۸۹.۷۲۶	۱۱.۸۵۶	۱۴.۴۶۶	۵۳.۲۷۳	۱۰۴.۱۹۲	۲۲.۲۵۵۲۴۷۶	۱۳.۸۸۳۸۴۱۰۵
بیمه	۴۲۰.۱۹۶	۶۶۲.۱۸۸	۱۵۶.۴۸۶	۱۸۱.۲۳۴	۵۷۶.۶۸۱	۸۴۳.۴۲۲	۲۷.۱۳۵۵۳۱۱۱	۲۱.۴۸۷۹۱۶۸۶
مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۴.۵۳۱.۳۷۲	۵.۱۹۶.۳۱۸	۱.۶۴۸.۵۱۸	۲.۹۷۵.۰۴۲	۶.۱۷۹.۸۸۹	۸.۱۷۱.۳۶۰	۲۶.۶۷۵۵۲۰۴۳	۳۶.۴۰۸۱۶۶۳
مستغلات	۴.۰۷۵.۲۳۷	۴.۶۹۵.۶۰۷	۱.۴۲۶.۶۴۵	۲.۶۴۰.۵۳۲	۵.۵۰۱.۸۸۳	۷.۳۳۶.۱۳۹	۲۵.۹۳۰۱۳۲۳۹	۳۵.۹۹۳۴۸۱۳۵
خدمات واحدهای مسکونی	۳.۷۰۵.۱۳۳	۴.۲۰۵.۲۴۷	۱.۲۱۸.۳۹۳	۲.۳۷۶.۳۰۹	۴.۹۲۳.۵۲۶	۶.۵۸۱.۵۵۶	۲۴.۷۴۶۳۵۲۴۷	۳۶.۱۰۵۵۷۵۵۱
خدمات واحدهای مسکونی شخصی	۳.۲۶۷.۲۰۱	۳.۷۳۸.۶۷۴	۱.۰۶۴.۰۴۰	۲.۰۹۳.۶۸۷	۴.۳۳۱.۲۴۲	۵.۸۳۲.۳۶۱	۲۴.۵۶۶۶۳۷۰۵	۳۵.۸۹۷۷۵۷۹۹
خدمات واحدهای مسکونی اجاری	۴۳۷.۹۳۲	۴۶۶.۵۷۳	۱۵۴.۳۵۳	۲۸۲.۶۲۲	۵۹۲.۲۸۴	۷۴۹.۱۹۵	۲۶.۰۶۰۵۷۱۲۲	۳۷.۷۲۳۴۰۱۷

ادامه جدول (۳-۳) ارزش افزوده، مصرف واسطه و ستانده رشته فعالیت‌های اقتصادی استان به قیمت‌های جاری در دوره ۹۱-۱۳۹۰

(میلیون ریال)

شرح فعالیت‌ها	ارزش افزوده		مصرف واسطه		ستانده		نسبت مصرف واسطه به ستانده	
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱
خدمات واحدهای غیر مسکونی	۱۳۶.۷۵۲	۱۷۱.۷۳۵	۱۸۳.۶۴۹	۲۳۰.۶۲۹	۳۲۰.۴۰۱	۴۰۲.۳۶۴	۵۷.۳۱۸۵۸۱۶۸	۵۷.۳۱۸۵۸۱۶۸
خدمات دلان مستغلات	۲۳۳.۳۵۳	۳۱۸.۶۲۵	۲۴.۶۰۳	۳۳.۵۹۴	۲۵۷.۹۵۶	۳۵۲.۲۱۹	۹.۵۳۷۷۸۷۸۰۱	۹.۵۳۷۷۸۷۸۰۱
کرایه و خدمات کسب و کار	۴۵۶.۱۳۴	۵۰۰.۷۱۰	۲۲۱.۸۷۲	۳۳۴.۵۱۰	۶۷۸.۰۰۶	۸۳۵.۲۲۱	۳۲.۷۲۴۱۹۰۹۵	۴۰.۰۵۰۵۴۰۲
اداره امور عمومی، و خدمات شهری	۳.۲۹۰.۴۳۲	۳.۷۰۹.۸۶۰	۸۸۰.۸۱۱	۷۸۷.۲۸۷	۴.۱۷۱.۲۴۳	۴.۴۹۷.۱۴۷	۲۱.۱۱۶۲۷۳۶۲	۱۷.۵۰۶۳۷۱۰۴
امور عمومی و خدمات شهری	۱.۳۲۰.۲۹۵	۱.۷۱۵.۹۴۳	۲۵۷.۴۱۲	۲۶۷.۰۳۸	۱.۵۷۷.۷۰۷	۱.۹۸۲.۹۸۱	۱۶.۳۱۵۵۸۲۸۵	۱۳.۴۶۶۵۰۸۳۳
امور عمومی	۷۴۴.۳۰۴	۹۴۷.۵۴۳	۱۷۸.۸۸۹	۱۶۶.۶۸۳	۹۲۳.۱۹۳	۱.۱۱۴.۲۲۷	۱۹.۳۷۷۲۳۱۸۹	۱۴.۹۵۹۵۵۳۲۶
خدمات شهری	۵۷۵.۹۹۲	۷۶۸.۴۰۰	۷۸.۵۲۳	۱۰۰.۳۵۵	۶۵۴.۵۱۵	۸۶۸.۷۵۵	۱۱.۹۹۷۱۲۷۵۴	۱۱.۵۵۱۵۹۴۸۲
امور دفاعی و انتظامی	۱.۸۶۲.۵۵۳	۱.۸۶۸.۸۸۳	۵۹۱.۸۵۵	۴۸۷.۵۶۶	۲.۴۵۴.۴۰۸	۲.۳۵۶.۴۴۹	۲۴.۱۱۳۹۷۰۶۸	۲۰.۶۹۰۶۹۹۵۹
امور دفاعی	۱.۱۳۰.۷۰۶	۱۰۸۱.۴۵۵	۴۷۰.۹۹۰	۳۹۴.۳۶۱	۱.۶۰۱.۶۹۶	۱.۴۷۵.۸۱۶	۲۹.۴۰۵۷۲۹۳۶	۲۶.۷۲۱۵۵۱۱۲
امور انتظامی	۷۳۱.۸۴۷	۷۸۷.۴۲۸	۱۲۰.۸۶۵	۹۳.۲۰۵	۸۵۲.۷۱۲	۸۸۰.۶۳۳	۱۴.۱۷۴۱۶۴۷۳	۱۰.۵۸۳۸۵۳۳۹
تأمین اجتماعی اجباری	۱۰۷.۵۸۴	۱۲۵.۰۳۴	۳۱.۵۴۴	۳۲.۶۸۳	۱۳۹.۱۲۸	۱۵۷.۷۱۷	۲۲.۶۷۲۴۹۸۹۳	۲۰.۷۲۲۶۶۸۶۲

ادامه جدول (۳-۳) ارزش افزوده، مصرف واسطه و ستانده رشته فعالیت‌های اقتصادی استان به قیمت‌های جاری در دوره ۹۱-۱۳۹۰

(میلیون ریال)

شرح فعالیت‌ها	ارزش افزوده		مصرف واسطه		ستانده		نسبت مصرف واسطه به ستانده	
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱
آموزش	۳,۷۲۶,۱۲۸	۴,۰۷۶,۸۷۴	۳۹۰,۵۵۹	۴۵۶,۴۶۰	۴,۱۱۶,۶۸۷	۴,۵۳۳,۳۳۴	۹,۴۸۷۲۱۳۹۴۳	۱۰,۰۶۸۹۷۲۹۴
آموزش ابتدائی	۱,۲۴۷,۰۰۲۹	۱,۳۴۷,۹۵۰	۶۱,۰۱۲	۸۱,۳۷۹	۱,۳۰۸,۰۴۱	۱,۴۲۹,۳۲۹	۴,۶۶۴۴۱۷۱۰۶	۵,۶۹۳۵۰۷۸۰۱
آموزش ابتدائی دولتی	۱,۲۲۷,۵۶۰	۱,۳۲۴,۲۵۸	۵۵,۴۵۸	۷۴,۶۳۶	۱,۲۸۳,۰۱۸	۱,۳۹۸,۸۹۴	۴,۳۲۲۴۶۵۶۰۷	۵,۳۳۵۳۷۴۸۸۴
آموزش ابتدائی خصوصی	۱۹,۴۶۹	۲۳,۶۹۲	۵,۵۵۴	۶,۷۴۳	۲۵,۰۲۳	۳۰,۴۳۵	۲۲,۱۹۷۴۹۱۵۶	۲۲,۱۵۴۴۷۸۶۵
آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای	۱,۷۱۴,۱۱۴	۱,۸۷۶,۱۵۸	۱۲۴,۰۸۵	۱۴۲,۵۱۴	۱,۸۳۸,۱۹۹	۲,۰۱۸,۶۷۲	۶,۷۵۰۳۶۴۹۴۴	۷,۰۵۹۷۸۹۶۲۹
آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی	۱,۶۷۴,۶۴۵	۱,۸۳۳,۲۴۰	۱۱۴,۲۲۷	۱۳۱,۸۵۶	۱,۷۸۸,۸۷۲	۱,۹۶۵,۰۹۶	۶,۳۸۵۴۲۱۰۱۸	۶,۷۰۹۹۱۳۳۸۴
آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای خصوصی	۳۹,۴۶۹	۴۲,۹۱۷	۹,۸۵۸	۱۰,۶۵۸	۴۹,۳۲۸	۵۳,۵۷۵	۱۹,۹۸۵۱۲۹۹۳	۱۹,۸۹۲۹۷۶۰۸
آموزش عالی	۶۳۲,۱۷۷	۷۱۱,۸۵۹	۱۵۵,۹۸۵	۱۸۱,۳۳۴	۷۸۸,۱۶۲	۸۹۳,۱۹۳	۱۹,۷۹۰۹۷۷۸۷	۲۰,۳۰۱۷۴۸۹۴
آموزش عالی دولتی	۲۶۵,۹۹۰	۳۲۲,۶۸۵	۶۱,۶۴۴	۸۳,۷۳۰	۳۲۷,۶۳۴	۴۰۶,۴۱۵	۱۸,۸۱۵۰۰۲۲۱	۲۰,۶۰۲۰۶۵۸۳
آموزش عالی خصوصی	۳۶۶,۱۸۸	۳۸۹,۱۷۴	۹۴,۳۴۱	۹۷,۶۰۴	۴۶۰,۵۲۸	۴۸۶,۷۷۸	۲۰,۴۸۵۳۱۷۲۳	۲۰,۰۵۱۰۱۲۱۶

ادامه جدول (۳-۳) ارزش افزوده، مصرف واسطه و ستانده رشته فعالیت‌های اقتصادی استان به قیمت‌های جاری در دوره ۹۱-۱۳۹۰

(میلیون ریال)

شرح فعالیت‌ها	ارزش افزوده		مصرف واسطه		ستانده		نسبت مصرف واسطه به ستانده	
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱
آموزش بزرگسالان	۱۳۲.۸۰۷	۱۴۰.۹۰۸	۴۹.۴۷۶	۵۱.۲۳۳	۱۸۲.۲۸۴	۱۹۲.۱۴۱	۲۷.۱۴۲۳۹۴۹۲	۲۶.۶۶۴۵۲۲۰۷
آموزش بزرگسالان دولتی	۱۰۲.۵۸۹	۱۰۷.۰۰۳	۳۲.۹۷۱	۳۲.۹۹۹	۱۳۵.۵۵۹	۱۴۰.۰۰۲	۲۴.۳۲۲۰۷۲۷	۲۳.۵۷۰۴۵۲۹۶
آموزش بزرگسالان خصوصی	۳۰.۲۱۹	۳۳.۹۰۴	۱۶.۵۰۵	۱۸.۲۳۴	۴۶.۷۲۴	۵۲.۱۳۹	۳۵.۳۲۴۸۹۷۵۳	۳۴.۹۷۲۶۷۹۱۶
بهداشت و مددکاری اجتماعی	۲.۹۰۹.۹۴۰	۳.۱۰۹.۸۲۰	۴۱۸.۵۵۰	۴۶۴.۴۵۳	۳.۳۲۸.۴۹۱	۳.۵۷۴.۲۷۳	۱۲.۵۷۴۷۷۷۹۴	۱۲.۹۹۴۳۲۵۲۶
بهداشت و درمان	۲.۷۲۸.۲۰۲	۲.۹۱۷.۳۱۶	۳۶۹.۶۷۸	۴۱۲.۹۰۱	۳.۰۹۷.۸۸۰	۳.۳۳۰.۲۱۷	۱۱.۹۳۳۲۴۶۶۴	۱۲.۳۹۸۶۲۹۶۹
بهداشت و درمان دولتی	۱.۷۰۶.۷۹۱	۱.۷۹۵.۷۶۴	۱۹۷.۷۱۷	۲۲۲.۸۹۹	۱.۹۰۴.۵۰۸	۲.۰۱۸.۶۶۳	۱۰.۳۸۱۵۳۶۱	۱۱.۰۴۱۹۰۶۶۹
بهداشت و درمان خصوصی	۹۷۶.۴۳۸	۱.۰۵۷.۴۶۷	۱۵۳.۳۹۰	۱۶۴.۶۷۸	۱.۱۲۹.۸۲۸	۱.۲۲۲.۱۴۵	۱۳.۵۷۶۳۶۲۸۶	۱۳.۴۷۴۴۸۶۷
دامپزشکی	۴۴.۹۷۴	۶۴.۰۸۴	۱۸.۵۷۱	۲۵.۳۲۵	۶۳.۵۴۵	۸۹.۴۰۹	۲۹.۲۲۵۰۸۱۳۴	۲۸.۳۲۴۴۶۷۱۱
مددکاری اجتماعی	۱۸۱.۷۳۸	۱۹۲.۵۰۴	۴۸.۸۷۳	۵۱.۵۵۱	۲۳۰.۶۱۱	۲۴۴.۰۵۶	۲۱.۱۹۲۷۱۳۹۹	۲۱.۱۲۲۷۷۴۳۲
سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	۱.۳۰۰.۱۶۱	۱.۵۳۰.۲۲۱	۳۸۹.۹۴۶	۴۹۱.۶۱۶	۱.۶۹۰.۱۰۸	۲.۰۲۱.۸۳۶	۲۳.۰۷۲۲۸۰۲۴	۲۴.۳۱۵۳۰۲۸۱
تفریحی، فرهنگی، و ورزشی	۷۰۰.۸۳۳	۷۷۵.۰۶۲	۱۶۱.۰۳۴	۱۹۸.۱۵۴	۸۶۱.۸۶۸	۹۷۳.۲۱۶	۱۸.۶۸۴۳۶۳۳۶	۲۰.۳۶۰۷۶۷۱۵

ادامه جدول (۳-۳) ارزش افزوده، مصرف واسطه و ستانده رشته فعالیت‌های اقتصادی استان به قیمت‌های جاری در دوره ۹۱-۱۳۹۰

(میلیون ریال)

شرح فعالیت‌ها	ارزش افزوده		مصرف واسطه		ستانده		نسبت مصرف واسطه به ستانده	
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱
مذهبی و سیاسی	۹۹.۴۷۸	۱۰۸.۱۴۹	۱۱۹.۹۷۵	۱۵۲.۳۲۷	۲۱۹.۴۵۳	۲۶۰.۴۷۶	۵۴.۶۷۰۰۹۱۳۵	۵۸.۴۸۰۱۲۱۳۲
سایر خدمات	۴۹۹.۸۵۱	۶۴۷.۰۱۰	۱۰۸.۹۳۷	۱۴۱.۱۳۵	۶۰۸.۷۸۸	۷۸۸.۱۴۴	۱۷.۸۹۴۰۹۰۷۱	۱۷.۹۰۷۱۹۸۶۷
جمع	۵۸۸.۸۱۷.۲۰۱	۷۶.۷۴۷.۱۸۳	۳۳.۴۶۴.۱۵۵	۴۹.۱۵۲.۰۵۹	۹۲.۲۸۱.۳۵۷	۱۲۵.۸۹۹.۲۴۲	۳۶.۲۶۳۱۸۰۹۶	۳۹.۰۴۰۷۸۹۹۷
خالص مالیات بر واردات	۵۸۲.۸۰۳	۷۱۳.۰۲۶						
مالیات بر واردات								
یارانه بر واردات								
محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار)	۵۹.۴۰۰.۰۰۴	۷۷.۴۶۰.۲۱۰						

منبع: سایت مرکز آمار ایران

۳-۲- شاخص قیمت

۳-۲-۱- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری

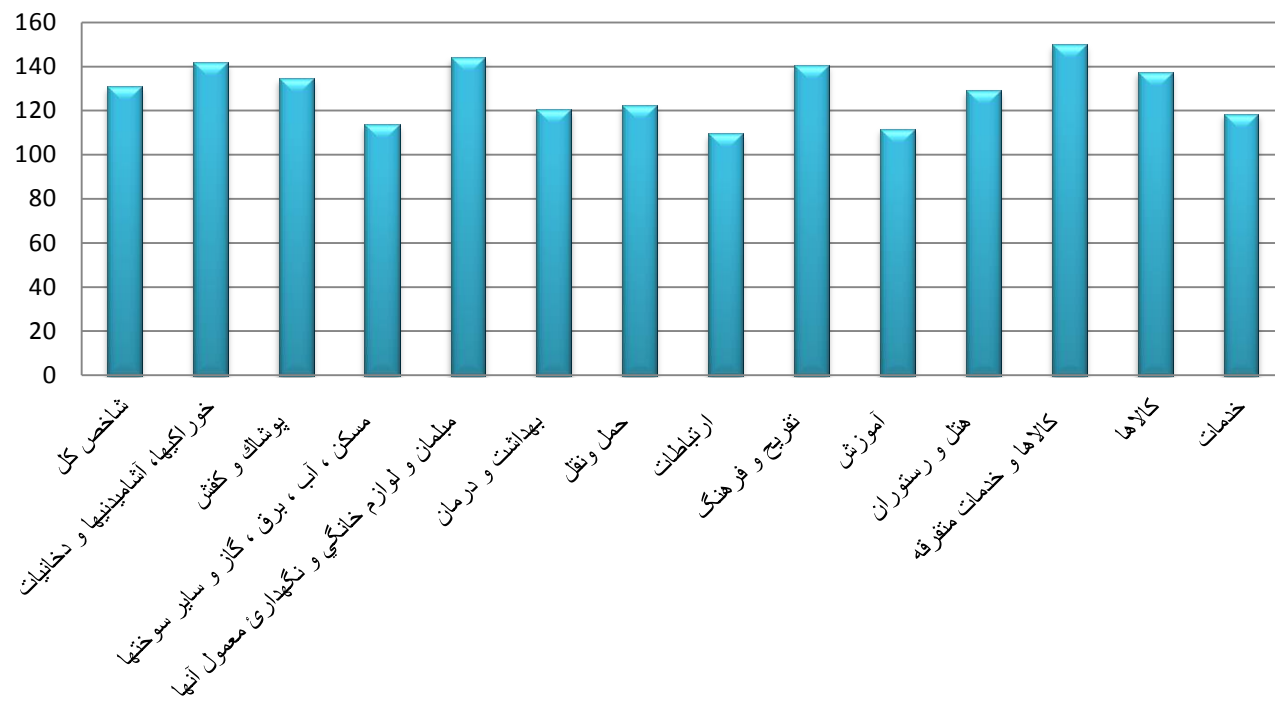
این شاخص که تغییرات آن نسبت به سال قبل را به عنوان میزان تورم (نرخ رسمی تورم) اعلام می کنند در سال ۱۳۹۲ در استان به حدود ۱۷۸/۲ (سال پایه ۱۳۹۰) رسید که نسبت به سال قبل حدود ۳۵/۹ درصد افزایش یافته است. متوسط رشد این شاخص در کشور در سال ۱۳۹۲ برابر ۳۲/۱ درصد بوده است که بیانگر آن است رشد این شاخص در استان در سال ۱۳۹۲، ۳/۸ درصد بیشتر از متوسط کشوری می باشد.

در بین گروه های اصلی بیشترین میزان افزایش شاخص قیمت در استان مربوط به گروه خوراکیها، آشامیدنیها و دخانیات با ۴۵/۲۸ درصد می باشد که هم در مقایسه با متوسط کشور که ۴۴/۴ درصد و هم در مقایسه با متوسط رشد شاخص کل استان که ۳۵/۹ درصد می باشد، رشد بالایی داشته است.

پس از آن گروه «مبلمان و لوازم خانگی» با ۴۵/۲ درصد قرار دارد. کمترین افزایش نیز مربوط به گروه «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها» با ۱۳/۵ درصد می باشد.

بررسی شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در دو گروه اختصاصی کالا و خدمات در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد که گروه کالاها با ۴۰/۷ درصد تاثیر بیشتری در افزایش شاخص کل به نسبت گروه خدمات با ۲۵/۱ درصد داشته است. طی این سال رشد شاخص کالاها در کشور ۳۹/۱ درصد و رشد شاخص خدمات ۲۳/۷ درصد می باشد.

نمودار (۳-۳) شاخص قیمت مصرف کننده خانوارهای شهری استان در سال ۱۳۹۲ بر مبنای سال پایه ۱۳۹۰=۱۰۰

جدول (۳-۴) شاخص قیمت مصرف کننده خانوارهای شهری کشور و استان در سال ۱۳۹۲ بر مبنای سال پایه ۱۰۰=۱۳۹۰

	کل کشور			استان اردبیل		
	شاخص ۹۱	شاخص ۹۲	رشد	شاخص ۹۱	شاخص ۹۲	رشد
شاخص کل	۱۲۸.۶	۱۶۹.۸	۳۲.۱	۱۳۱.۱	۱۷۸.۲	۳۵.۹۳
خوراکیها، آشامیدنیها و دخانیات	۱۴۵.۸	۲۱۰.۵	۴۴.۴	۱۴۲	۲۰۶.۳	۴۵.۲۸
پوشاک و کفش	۱۳۵.۴	۱۹۱.۵	۴۱.۴	۱۳۴.۵	۱۹۰.۴	۴۱.۵۶
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها	۱۱۸.۲	۱۴۱.۷	۱۹.۹	۱۱۳.۸	۱۲۹.۲	۱۳.۵۳
میلان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آنها	۱۳۸.۰	۱۹۹.۷	۴۴.۷	۱۴۴	۲۰۹.۱	۴۵.۲۱
بهداشت و درمان	۱۲۱.۵	۱۶۸.۶	۳۸.۸	۱۲۰.۷	۱۷۴.۱	۴۴.۲۴
حمل و نقل	۱۲۲.۴	۱۶۳.۷	۳۳.۷	۱۲۲.۴	۱۶۶.۸	۳۶.۲۷
ارتباطات	۱۰۷.۷	۱۱۹.۴	۱۰.۸	۱۰۹.۸	۱۳۹.۰	۲۶.۵۹
تفریح و فرهنگ	۱۳۲.۴	۱۸۴.۸	۳۹.۶	۱۴۰.۷	۲۰۲.۶	۴۳.۹۹
آموزش	۱۱۰.۲	۱۲۴.۸	۱۳.۳	۱۱۱.۷	۱۳۱.۶	۱۷.۸۲
هتل و رستوران	۱۳۰.۷	۱۷۶.۴	۳۵.۰	۱۲۹.۲	۱۷۸.۱	۳۷.۸۵
کالاها و خدمات متفرقه	۱۴۶.۵	۱۸۲.۵	۲۴.۶	۱۵۰.۱	۱۸۳.۱	۲۱.۹۹
کالاها	۱۳۸.۲	۱۹۲.۲	۳۹.۱	۱۳۷.۵	۱۹۳.۵	۴۰.۷۳
خدمات	۱۱۸.۷	۱۴۶.۸	۲۳.۷	۱۱۸.۶	۱۴۸.۴	۲۵.۱۳

منبع: سالنامه آماری ۱۳۹۲ استان و کشور

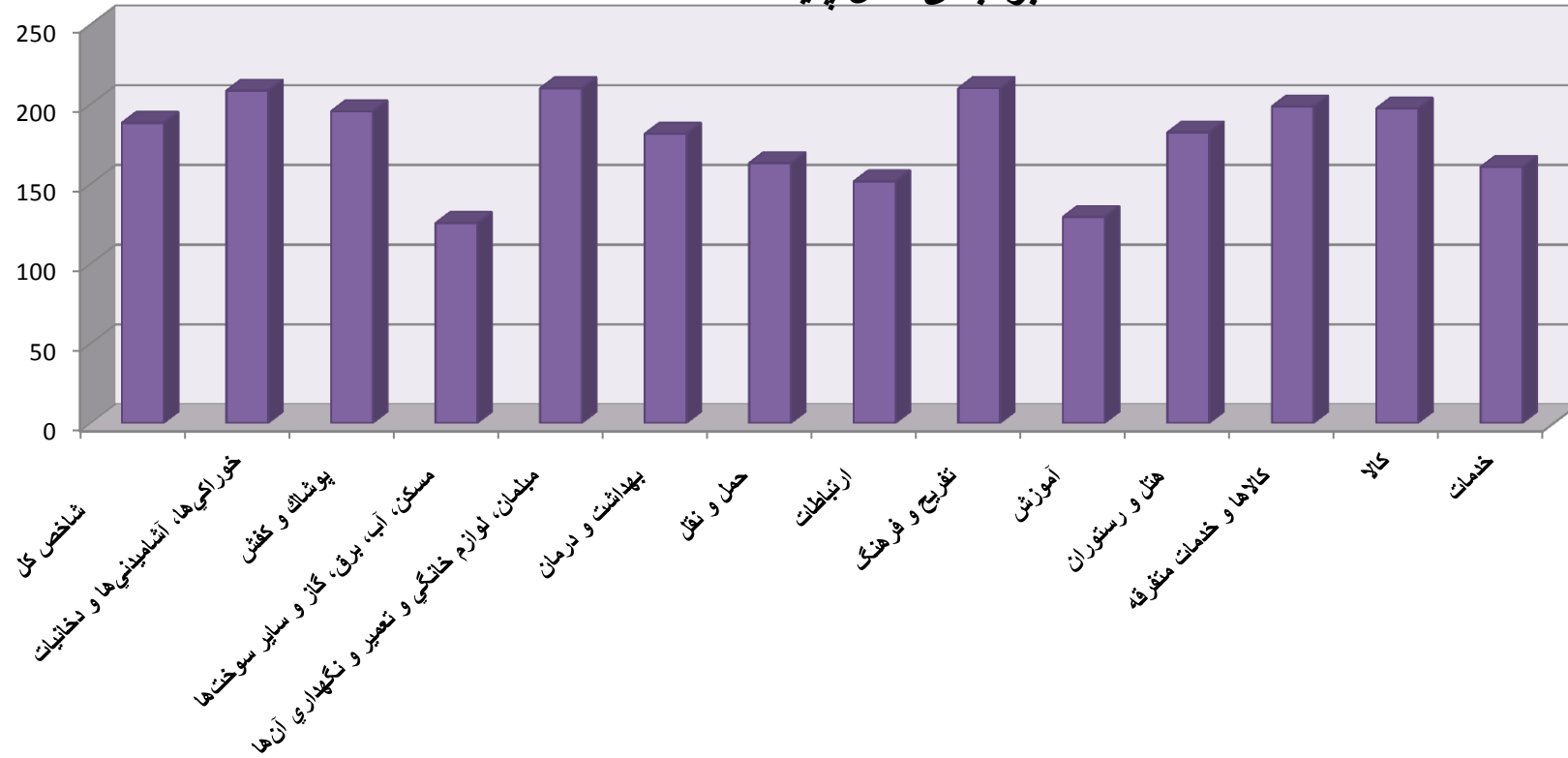
۳-۲-۲- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق روستایی

شاخص قیمت کالاها و خدمات در مناطق روستایی در استان در سال ۱۳۹۲ به عدد ۱۸۸/۳ (سال پایه ۱۳۹۰) رسیده که نسبت به سال قبل از آن ۴۰ درصد رشد داشته است. رشد این شاخص در کشور در همین سال ۳۶/۱ درصد بوده است.

در بین گروه های اصلی بیشترین افزایش شاخص قیمت در استان مربوط به گروه «مبلمان، لوازم خانگی» با ۴۸/۱۳ درصد و پس از آن «خوراکی ها، آشامیدنی ها و دخانیات» با ۴۷/۶۶ درصد بوده است. کمترین رشد قیمت مربوط به گروه «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها» با ۱۲/۶۷ درصد می باشد.

بررسی شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در دو گروه اختصاصی کالاها و خدمات در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد که گروه کالاها با ۴۲/۶۶ درصد، رشد بیشتری نسبت به گروه خدمات با ۳۰/۸۹ درصد داشته است.

نمودار (۳-۴) شاخص قیمت مصرف کننده خانوارهای روستایی استان در سال ۱۳۹۲
بر مبنای سال پایه ۱۰۰=۱۳۹۰

جدول (۳-۵) شاخص قیمت مصرف کننده خانوارهای روستایی کشور و استان بر مبنای سال پایه ۱۰۰=۱۳۹۰

	کشور			اردبیل		
	شاخص ۹۱	شاخص ۹۲	رشد	شاخص ۹۱	شاخص ۹۲	رشد
شاخص کل	۱۳۲.۷	۱۸۰.۶	۳۶.۱	۱۳۴.۵	۱۸۸.۳	۴۰.۰۰
خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات	۱۴۴.۸	۲۰۷.۴	۴۳.۲	۱۴۱.۲	۲۰۸.۵	۴۷.۶۶
پوشاک و کفش	۱۳۶.۵	۱۹۶.۱	۴۳.۷	۱۳۴.۶	۱۹۵.۵	۴۵.۲۵
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها	۱۱۳.۷	۱۳۳.۳	۱۷.۲	۱۱۱.۳	۱۲۵.۴	۱۲.۶۷
مبلمان، لوازم خانگی و تعمیر و نگهداری آن‌ها	۱۳۸.۵	۲۰۴.۴	۴۷.۶	۱۴۱.۷	۲۰۹.۹	۴۸.۱۳
بهداشت و درمان	۱۲۲.۰	۱۷۲.۸	۴۱.۶	۱۲۴.۶	۱۸۱.۴	۴۵.۵۹
حمل و نقل	۱۲۲.۱	۱۶۳.۲	۳۳.۷	۱۲۱	۱۶۳.۱	۳۴.۷۹
ارتباطات	۱۰۷.۹	۱۲۰.۷	۱۱.۹	۱۱۰.۹	۱۵۱.۶	۳۶.۷۰
تفریح و فرهنگ	۱۳۸.۸	۱۹۵.۱	۴۰.۶	۱۵۳.۹	۲۱۰	۳۶.۴۵
آموزش	۱۱۰.۰	۱۲۴.۴	۱۳.۱	۱۱۲.۸	۱۲۹.۳	۱۴.۶۳
هتل و رستوران	۱۳۴.۷	۱۸۷.۵	۳۹.۲	۱۳۲.۱	۱۸۲.۳	۳۸.۰۰
کالاها و خدمات متفرقه	۱۵۴.۶	۱۹۲.۷	۲۴.۶	۱۶۳.۸	۱۹۸.۶	۲۱.۲۵
کالا	۱۳۸.۲	۱۹۳.۳	۳۹.۹	۱۳۸.۳	۱۹۷.۳	۴۲.۶۶
خدمات	۱۱۹.۵	۱۵۰.۰	۲۵.۵	۱۲۲.۷	۱۶۰.۶	۳۰.۸۹

منبع: همان

فصل چهارم

نهادهای پولی و مالی

۴- نهادهای پولی و مالی

۴-۱- پول و بانکداری

بازار پول به عنوان یکی از اجزای مهم بازار مالی در اقتصاد می باشد که با جلب پس اندازهای عوامل اقتصادی و توزیع آن میان واحدهای متقاضی پول و نقدینگی، جهت دهنده مسیر حرکت در بخش های تولیدی اقتصاد است و بحث های زیادی در مورد نقش آن در افزایش تولید و کاهش بیکاری از یک سو و تداوم کساد یا ایجاد تورم از سوی دیگر وجود دارد. اجرای سیاست های پولی اثرات قابل توجهی بر روی اقتصاد می گذارد، لذا شناخت دقیق مباحث مربوط به بازار پول و عملکرد سیستم بانکی در برنامه ریزی مناسب و کارآمد مربوط به سیاست های پولی اهمیت ویژه ای دارد. در سال ۱۳۹۲، سیستم بانکی استان شامل ۱۳ بانک دولتی، ۱۴ بانک خصوصی و تعدادی مؤسسه اعتباری غیر بانکی و تعداد نامعلومی صندوق اعتباری خصوصی می باشد که به علت عدم دسترسی به آمار و اطلاعات موسسات اعتباری غیر بانکی و صندوق های اعتباری خصوصی، در این قسمت فقط اطلاعات مربوط به بانک های دولتی و تعدادی از بانک های خصوصی استان، مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

ابلاغ سیاست های کلی بند(ج) اصل ۴۴ قانون اساسی توسط مقام معظم رهبری درباره توسعه بخش های غیر دولتی از طریق واگذاری فعالیت ها و بنگاه های دولتی، فصل نوبنی را در اقتصاد ایران ایجاد کرده است و بانک های تجاری دولتی تجارت، ملت، صادرات ایران و رفاه کارگران مشمول واگذاری اصل ۴۴ قانون اساسی شده و مالکیت آنها در سال های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ از سهامی خاص به سهامی عام تغییر یافته و در زیر مجموعه بانک هایی که دولت در سهام دارد قرار گرفته اند. با توجه به اینکه در این قسمت وضعیت بانک ها نسبت به سال قبل مورد بحث و بررسی قرار می گیرد بنابراین تجزیه و تحلیل ها عمدتاً با تقسیم بندی قدیم بانک ها برای بانک های دولتی و غیردولتی ارائه می گردد که در آن بانک های دولتی و بانک هایی که دولت در آن سهم دارد جزء بانک های دولتی تقسیم بندی شده اند.

بانک های دولتی استان شامل بانک های تجاری و بانک های تخصصی می باشد که قبل از بحث واگذاری بانک های تجاری دولتی، بانک های تجاری استان مشتمل بر بانک ملی، بانک سپه، بانک صادرات، بانک تجارت، بانک ملت، بانک رفاه و پست بانک بودند و بانک های تخصصی را بانک صنعت و معدن، بانک مسکن، بانک کشاورزی و بانک توسعه صادرات و بانک توسعه تعاون تشکیل می دهند و همچنین بانک های خصوصی که آمار و اطلاعات آن موجود است شامل بانک های اقتصاد نوین، انصار، بانک شهر، پارسیان، دی، سامان، سرمایه، سینا، کارآفرین، قوامین، آینده، گردشگری و ایران

زمین می باشد. بانک های تجارت، ملت، صادرات ایران و رفاه کارگران بعد از بحث واگذاری بانک های تجاری دولتی از زیر مجموعه بانک های تجاری دولتی جدا شده و به بانک های غیر دولتی که دولت در آنها سهام دارد، افزوده شدند .

بانک های تجاری در استان اردبیل در سال ۱۳۹۲ دارای ۲۰۸ شعبه و ۲۰۴۶ نفر پرسنل و بانک های تخصصی استان دارای ۷۹ شعبه و ۶۲۶ نفر پرسنل بوده اند در همین سال ها بانک های خصوصی استان نیز با ۴۷ شعبه و ۳۹۹ نفر، ۱۴/۰۷ درصد از کل شعب بانک های استان و ۱۲/۹۹ درصد از کل پرسنل بانک های استان را به خود اختصاص داده اند .

تعداد دستگاه های ATM، بانک های دولتی در استان در سال ۱۳۹۱، ۴۵۲ دستگاه بوده که با ۷/۷۴ درصد رشد در سال ۱۳۹۲ به ۴۸۷ دستگاه رسیده است . سهم بانک های خصوصی استان. از کل بانک های استان از نظر تعداد دستگاه های ATM، در سال ۱۳۹۲ برابر ۱۲/۰۹ درصد می باشد. در سال ۱۳۹۲ از ۵۵۴ دستگاه ATM موجود در استان، ۳۸۷ دستگاه مربوط به بانک های تجاری و ۱۰۰ دستگاه مربوط به بانک های تخصصی و ۶۷ دستگاه مربوط به بانک های خصوصی بوده است. با توجه به اطلاعات دریافتی، تعداد دستگاه های خودپرداز مربوط به بانک های تجاری و تخصصی در سال ۱۳۹۲ به ترتیب ۳/۲۰ و ۲۹/۸۷ درصد نسبت به سال ۱۳۹۱ افزایش یافته است.

۴-۱-۱- جذب سپرده و اعطای تسهیلات

با توجه به اینکه بخش مهمی از افزایش نقدینگی متاثر از فعالیت خلق پول بانک ها است که از طریق جذب سپرده و اعطای اعتبارات انجام می شود از این رو علاوه بر بررسی نقدینگی و اجزاء آن، روند جذب سپرده و اعطای تسهیلات در این قسمت مورد بررسی و تحلیل قرار می گیرد.

مانده سپرده

نقدینگی از سمت تقاضا شامل دو جزء پول (اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و سپرده های دیداری بخش غیر دولتی) و شبه پول (سپرده های قرض الحسنه پس انداز و سپرده های سرمایه گذاری مدت دار) است، که سپرده ها قسمت عمده نقدینگی را به خود اختصاص می دهند. مانده کل سپرده های بانک های دولتی استان با رشد ۲۷/۹۵ درصدی از ۲۱۰۰۸/۹ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۱ به ۲۶۸۸۱/۸ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ رسیده است. در سال ۱۳۹۲ از مجموع ۳۴۷۶۲/۳ میلیارد ریال سپرده های استان، میزان ۲۲۱۲۷ میلیارد ریال که ۶۳/۶۵ درصد کل سپرده ها را تشکیل می دهد، مربوط به بانک های تجاری و ۴۷۵۴/۷ میلیارد ریال که ۱۳/۶۸ درصد کل سپرده ها می باشد مربوط به بانک های تخصصی و ۷۸۸۰/۵ میلیارد ریال که معادل ۲۲/۶۷ درصد کل سپرده ها می باشد مربوط به بانک های خصوصی بوده است .

مانده کل سپرده های بانک های استان شامل سپرده های دیداری، سپرده های قرض الحسنه پس انداز و مشابه، سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت، سپرده های سرمایه گذاری بلند مدت و سایر سپرده ها می باشد .

در بین بانک های تجاری، بانک ملی ایران با جذب ۲۵/۷ درصد کل سپرده بانک های تجاری استان و ۲۱/۱۳ درصد سپرده کل بانک های دولتی استان بیشترین عملکرد را در بین کلیه بانک ها و بانک های تجاری داشته است. بانک کشاورزی نیز با جذب ۱۱/۲۳ درصد سپرده های کل بانک ها و ۶۳/۵ درصد سپرده بانکهای تخصصی در استان، بیشترین عملکرد را در بین بانک های تخصصی و رتبه چهارم را در بین کلیه بانک ها داشته است.

در بین بانک های خصوصی بانک قوامین با جذب ۳۵ درصد کل سپرده های بانک های خصوصی، بیشترین عملکرد را در بین بانک های خصوصی به خود اختصاص داده است.

در بین بانک های تجاری استان بانک ملت با جذب ۱۸ میلیارد ریال سپرده به ازای هر نفر از پرسنل، بالاترین عملکرد را از این نظر در بین بانک های تجاری و دولتی استان داشته است.

در بین بانک های تخصصی، بانک کشاورزی با جذب ۸/۸ میلیارد ریال به ازای هر نفر پرسنل، بیشترین عملکرد را از نظر جذب سپرده در بین بانک های تخصصی داشته و در بین بانک های خصوصی بانک گردشگری با جذب ۱۵۱/۷ میلیارد ریال به ازای هر نفر پرسنل، بیشترین عملکرد را از نظر جذب سپرده در بین بانک های خصوصی و کل بانک های استان به خود اختصاص داده است . لازم به ذکر است که از ۱۴ بانک خصوصی فعال در استان ۷ بانک خصوصی از نظر جذب سپرده برای هر نفر پرسنل از تمامی بانک های دولتی عملکرد بالاتری داشته اند.

در سال ۱۳۹۲، بالاترین میزان کارایی به ازای هر شعبه در زمینه جذب سپرده در بین بانک های تجاری را بانک ملت با جذب سپرده ای به میزان ۲۲۴/۳ میلیارد ریال و در بین بانک های تخصصی بانک کشاورزی با جذب سپرده ای به میزان ۶۷ میلیارد ریال و از بین بانک های خصوصی بانک گردشگری با جذب سپرده ای به میزان ۹۱۰ میلیارد ریال به ازای هر شعبه به خود اختصاص داده است.

میزان رشد مانده سپرده ها نزد بانک های دولتی، بانک های تجاری، تخصصی در سال ۱۳۹۲ نسبت به سال قبل از آن، به ترتیب حدود ۲۷/۹۵، ۲۹/۳۴ و ۲۱/۸۹ درصد بوده است.

- مانده تسهیلات

میزان مانده تسهیلات اعطایی بانک های استان در سال ۱۳۹۲ بالغ بر ۵۱۱۵۸/۴ میلیارد ریال بوده است.

همچنین میزان تسهیلات اعطایی بانک های دولتی استان با رشد ۲۰/۶۸ درصدی نسبت به سال قبل، از ۳۹۹۸۱/۵ میلیارد ریال به ۴۸۲۴۸ میلیارد رسیده است. تسهیلات ارائه شده توسط بانک های تجاری استان با رشد ۳۶/۱۴ درصدی از ۱۷۱۶۲ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۱ به ۲۳۳۶۳/۷ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ رسید که معادل ۴۵/۶۷ درصد از کل تسهیلات ارائه شده توسط بانک های استان می باشد. تسهیلات ارائه شده توسط بانک های تخصصی استان با رشد ۹/۰۵ درصدی از ۲۲۸۱۹/۵ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۱ به ۲۴۸۸۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ رسید که ۴۸/۶۴ درصد از کل تسهیلات بانک های استان را شامل می شود.

تسهیلات اعطاء شده توسط بانک های خصوصی در سال ۱۳۹۲ معادل ۲۹۱۰ میلیارد ریال بوده است که نسبت به سال قبل با میزان ۱۸۸۰ میلیارد ریال، به میزان ۵۴/۷۸ درصد رشد داشته است و ۵/۶۹ درصد کل تسهیلات اعطایی بانک های استان را به خود اختصاص داده است.

در بین بانک های تجاری، بانک ملی ایران با پرداخت ۳۶/۲ درصد تسهیلات بانک های تجاری و ۱۶/۵ درصد تسهیلات بانک های استان، بیشترین تسهیلات را در بین بانک های تجاری پرداخت کرده است.

در بین بانک های تخصصی بانک مسکن با پرداخت ۷۲/۸ درصد تسهیلات بانک های تخصصی و ۳۵/۴ درصد تسهیلات بانک های استان، بیشترین تسهیلات را در بین بانک های تخصصی و کل بانک های استان پرداخت نموده است.

در بین بانک های خصوصی، بانک سینا با پرداخت ۲۰/۴ درصدی تسهیلات بانک های خصوصی و ۱/۱۶ درصد تسهیلات کل بانک ها، بیشترین تسهیلات را در بین بانک های خصوصی پرداخت کرده است.

بانک ملت با پرداخت ۱۷/۸ میلیارد ریال تسهیلات به ازای هر نفر پرسنل خود، بیشترین عملکرد را از نظر سرانه تسهیلات پرداختی در بین بانک های تجاری استان داشته است.

بانک مسکن با پرداخت ۱۰۶/۶ میلیارد ریال تسهیلات به ازای هر نفر پرسنل، بیشترین عملکرد را از نظر سرانه تسهیلات پرداختی در بین بانک های تخصصی و کل بانک ها به خود اختصاص داده است.

بانک خصوصی سرمایه با پرداخت ۲۶/۸ میلیارد ریال تسهیلات به ازای هر نفر پرسنل، بیشترین عملکرد را از نظر سرانه تسهیلات پرداختی در بین بانک های خصوصی استان، به خود اختصاص داده است.

بالاترین میزان کارآیی به ازای هر شعبه در زمینه پرداخت تسهیلات در بین بانک های تجاری را بانک ملت با پرداخت ۲۲۲ میلیارد ریال و در بین بانک های تخصصی، بانک مسکن با پرداخت

۸۲۳/۶ میلیارد ریال و در بین بانک های خصوصی بانک آینده با پرداخت ۲۹۱ میلیارد ریال به خود اختصاص داده اند.

بنابراین، بیشترین میزان کارآیی را به ازای هر شعبه، هم در جذب سپرده و هم پرداخت تسهیلات در بین بانک های تجاری، بانک ملت به خود اختصاص داده اند.

نسبت تسهیلات به سپرده

سپرده های معاملاتی و سپرده های پس انداز هر زمانی می توانند از بانک خارج شوند بنابراین زمانی که خروجی به شکل قابل توجهی از سپرده های جدید در طول یک دوره کوتاه مدت بیشتر شود بانک با مشکل نقدینگی مواجه خواهد شد که البته معیارهایی برای مشخص نمودن میزان نقدینگی بانک ها وجود دارد که می توان به نسبت تسهیلات به سپرده اشاره کرد. مقدار بالاتر از ۱۰۰ درصد نسبت تسهیلات به سپرده، بیانگر این است که بانک فشار مالی بیشتری را با تسهیلات بیشتر تحمل می کند. بنابراین نسبت پایین تر مطلوب تر است.

$$\text{نسبت تسهیلات به سپرده} = \frac{\text{میزان خالص تسهیلات}}{\text{حجم کل سپرده}} \times 100$$

نسبت تسهیلات به سپرده (با فرض یکسان در نظر گرفتن نسبت مانده تسهیلات به مانده سپرده پایان سال با میزان خالص وام پرداختی به سپرده های بانک) در بانک های دولتی استان و کل بانک های استان به ترتیب ۱۷۹/۵ درصد و ۱۴۷ درصد بوده است.

بالاترین و پایین ترین نسبت تسهیلات به سپرده در کل بانک های استان به ترتیب مربوط به بانک های صنعت و معدن و گردشگری معادل ۱۳۴۷ درصد و ۰/۴۴ درصد می باشد. این نسبت برای بانک های تجاری به غیر از بانک های ملی، صادرات و مهر ایران و در بین بانک های خصوصی به غیر از بانک های شهر و سامان، از صد درصد کمتر است و کلیه بانک های تخصصی بالاتر از صد درصد بوده که نشان می دهد این بانک ها مخصوصاً صنعت و معدن و مسکن در اعطای تسهیلات فشار مالی زیادی را متحمل شده اند.

جدول (۱-۴) اطلاعات کلی و عملکرد بانک های استان تا پایان اسفند ماه ۱۳۹۲

میلیون ریال

بانک های خصوصی				بانک های تخصصی				بانک های تجاری				بانک های دولتی				شرح
سهم در استان در سال ۱۳۹۲	درصد تغییرات	مانده ۱۳۹۲/۱۲/۲۹	مانده ۱۳۹۱/۱۲/۲۹	سهم در استان در سال ۱۳۹۲	درصد تغییرات	مانده ۱۳۹۲/۱۲/۲۹	مانده ۱۳۹۱/۱۲/۲۹	سهم در استان در سال ۱۳۹۲	درصد تغییرات	مانده ۱۳۹۲/۱۲/۲۹	مانده ۱۳۹۱/۱۲/۲۹	سهم در استان در سال ۱۳۹۲	درصد تغییرات	مانده ۱۳۹۲/۱۲/۲۹	مانده ۱۳۹۱/۱۲/۲۹	
۲۲/۶۷	۴۸/۰۹	۷۸۸۰۴۸۲	۵۳۲۱۵۱۶	۱۳/۶۸	۲۱/۸۹	۴۷۵۴۷۴۰	۳۹۰۰۷۸۹	۶۳/۶۵	۲۹/۳۴	۲۲۱۲۷۰۶۷	۱۷۱۰۸۰۹۷	۷۷/۳۳	۲۷/۹۵	۲۶۸۸۱۸۰۷	۲۱۰۰۸۸۸۶	سپرده
۵/۶۹	۵۴/۷۸	۲۹۱۰۳۲۸	۱۸۸۰۳۵۱	۴۸/۶۴	۹/۰۵	۲۴۸۸۴۳۳۹	۲۲۸۱۹۵۳۸	۴۵/۶۷	۳۶/۱۴	۲۳۳۶۳۷۴۷	۱۷۱۶۲۰۲۳	۹۴/۳۱	۲۰/۶۸	۴۸۲۴۸۰۸۶	۳۹۹۸۱۵۶۱	تسهیلات
۱۲/۰۹	۸۶/۱۱	۶۷	۳۶	۱۸/۰۵	۲۹/۸۷	۱۰۰	۷۷	۶۹/۸۶	۳/۲۰	۳۸۷	۳۷۵	۸۷/۹۱	۷/۷۴	۴۸۷	۴۵۲	دستگاه ATM
۱۲/۹۹	۱۳۷/۵۰	۳۹۹	۱۶۸	۲۰/۳۸	۷/۱۹	۶۲۶	۵۸۴	۶۶/۶۲	۱/۵۹-	۲۰۴۶	۲۰۷۹	۸۷/۰۱	۰/۳۴	۲۶۷۲	۲۶۶۳	پرسنل
۱۴/۰۷	۱۳۵/۰۰	۴۷	۲۰	۲۳/۶۵	۱/۲۸	۷۹	۷۸	۶۲/۲۸	۰/۴۸-	۲۰۸	۲۰۹	۸۵/۹۳	۰	۲۸۷	۲۸۷	شعب

منبع: اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان و بانک های خصوصی

جدول (۲-۴) مقایسه مانده سپرده های جذب شده، تسهیلات اعطایی، تعداد دستگاه های ATM، پرسنل و شعب بانک ها به تفکیک بانک ها در سال ۱۳۹۲

مبالغ به میلیون ریال

بانک های تخصصی						بانک های تجاری									شرح / بانک	
جمع بانک های تخصصی	توسعه صادرات	توسعه تعاون	صنعت و معدن	مسکن	کشاورزی	جمع بانک های تجاری	مهر ایران	پست بانک	رفاه	سپه	صادرات	تجارت	ملی	فرد		
۴۷۵۴۷۴۰	۲۱۶۲۹	۲۸۱۶۲۴	۵۳۲۲۴	۱۳۷۸۹۰۶	۳۰۱۹۳۵۷	۲۲۱۲۷۰۶۷	۳۰۴۶۰۶	۳۱۴۳۸۱	۲۱۴۲۳۷۲	۲۲۲۰۳۲۱	۲۸۵۷۵۶۱	۳۶۷۲۳۶۶	۴۹۳۴۲۰۴	۵۶۸۱۲۵۶	مبلغ	سپرده
۱۰۰	۰/۵	۵/۹	۱/۱	۲۹	۶۳/۵	۱۰۰	۱/۴	۱/۴	۹/۷	۱۰	۱۲/۹	۱۶/۶	۲۲/۳	۲۵/۷	سهم/درصد	
	۵	۳	۴	۲	۱		۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	رتبه	
۲۴۸۸۴۳۳۹	۱۰۰۹۱۸	۵۴۲۹۷۳	۷۱۷۲۳۴	۱۸۱۲۰۰۲۶	۵۴۰۳۱۸۸	۲۳۳۶۳۷۴۷	۳۳۰۲۷۴	۲۰۴۶۳۶	۱۷۷۳۳۶۳	۱۶۴۵۱۶۵	۳۳۸۲۳۹۸	۲۶۸۳۸۴۷	۴۸۸۶۲۷۳	۸۴۵۷۷۹۱	مبلغ	تسهیلات
۱۰۰	۰/۴	۲/۲	۲/۹	۷۲/۸	۲۱/۷	۱۰۰	۱/۴	۰/۹	۷/۶	۷	۱۴/۵	۱۱/۵	۲۰/۹	۳۶/۲	سهم/درصد	
	۵	۴	۳	۱	۲		۷	۸	۵	۶	۳	۴	۲	۱	رتبه	
۱۰۰	۱	۱۲	۱	۳۰	۵۶	۳۸۷	۱۳	۱۳	۲۸	۴۰	۴۰	۵۷	۶۵	۱۳۱	تعداد	تعداد دستگاه ATM
۱۰۰	۱	۱۲	۱	۳۰	۵۶	۱۰۰	۳/۴	۳/۴	۷/۲	۱۰/۳	۱۰/۳	۱۴/۷	۱۶/۸	۳۳/۹	سهم/درصد	
	۵	۳	۴	۲	۱		۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	رتبه	
۶۲۶	۷	۹۲	۱۲	۱۷۰	۳۴۵	۲۰۴۶	۶۴	۵۰	۱۷۸	۲۶۲	۳۴۰	۲۹۱	۲۷۴	۵۸۷	تعداد	پرسنل
۱۰۰	۱/۱	۱۴/۷	۱/۹	۲۷/۲	۵۵/۱	۱۰۰	۳/۱	۲/۴	۸/۷	۱۲/۸	۱۶/۶	۱۴/۲	۱۳/۴	۲۸/۷	سهم/درصد	
	۵	۳	۴	۲	۱		۷	۸	۶	۵	۲	۳	۴	۱	رتبه	
۷۹	۱	۱۰	۱	۲۲	۴۵	۲۰۸	۱۶	۱۰	۱۷	۳۰	۳۲	۲۷	۲۲	۵۴	تعداد	تعداد شعب
۱۰۰	۱/۳	۱۲/۷	۱/۳	۲۷/۸	۵۷	۱۰۰	۷/۷	۴/۸	۸/۲	۱۴/۴	۱۵/۴	۱۳	۱۰/۶	۲۶	سهم/درصد	
	۵	۳	۴	۲	۱		۷	۸	۶	۳	۲	۴	۵	۱	رتبه	

منبع: اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان

ادامه جدول (۴-۲) مقایسه مانده سپرده های جذب شده، تسهیلات اعطایی، تعداد دستگاه های ATM، پرسنل و شعب بانک ها به تفکیک بانک ها - استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

مبالغ به میلیون ریال

بانک های خصوصی																شرح / بانک		
جمع خصوصی	ایران زمین	گردشگری	آینده	قوامین	کارآفرین	سینا	سرمایه	سامان	دی	پاسارگاد	پارسیان	بانک شهر	انصار	اقتصاد نوین				
۷۸۸۰۴۸۲	۲۴۵۱۰۴	۹۱۰۰۰۰	۶۸۳۰۰۰	۲۷۰۷۷۴۵	۴۰۹۰۰۰	۷۱۳۰۵۵	۳۱۴۰۰۰	۳۳۰۰۰۰	۱۶۷۶۹۰	-	۸۳۸	۱۳۰۰۰۰	۸۴۵۰۵۰	۳۷۵۰۰۰	مبلغ	سپرده		
۱۰۰	۳/۱	۱۱/۵	۸/۷	۳۵/۰	۵/۲	۹/۰	۴/۰	۴/۲	۲/۱	-	۰/۰۱۱	۱/۶	۱۰/۷	۴/۸	سهم / درصد			
-	۱۰	۲	۵	۱	۶	۴	۹	۸	۱۱	-	۱۳	۱۲	۳	۷	رتبه			
۲۹۱۰۳۲۸	۶۳۰۳۶	۳۹۹۰	۲۹۱۰۰۰	۱۹۰۱۴۲	۳۳۱۰۰۰	۵۹۴۹۴۱	۱۸۸۰۰۰	۳۶۸۰۰۰	۵۲۱۶۰	-	۲۸۰	۱۶۱۰۰۰	۵۱۰۷۷۹	۱۵۶۰۰۰	مبلغ	تسهیلات		
۱۰۰	۲/۲	۰/۱	۱۰/۰	۶/۵	۱۱/۴	۲۰/۴	۶/۵	۱۲/۶	۱/۸	-	۰/۰۱۰	۵/۵	۱۷/۶	۵/۴	سهم / درصد			
-	۹	۱۱	۵	۶	۴	۱	۶	۳	۱۰	-	۱۲	۷	۲	۸	رتبه			
۶۷	۶	۱	۲	۱۰	۲	۷	۱	۱۰	۸	-	۴	۱	۱۳	۲	تعداد	تعداد دستگاه ATM		
۱۰۰	۹/۰	۱/۵	۳/۰	۱۴/۹	۳/۰	۱۰/۴	۱/۵	۱۴/۹	۱۱/۹	-	۶/۰	۱/۵	۱۹/۴	۳/۰	سهم / درصد			
-	۵	۸	۷	۲	۷	۴	۸	۲	۳	-	۶	۸	۱	۷	رتبه			
۳۹۹	۳۴	۶	۴۳	۱۳۰	۲۶	۲۶	۷	۲۱	۶	-	۲۳	۷	۵۷	۱۳	تعداد	تعداد پرسنل		
۱۰۰	۸/۵	۱/۵	۱۰/۸	۳۲/۶	۶/۵	۶/۵	۱/۸	۵/۳	۱/۵	-	۵/۸	۱/۸	۱۴/۳	۳/۳	سهم / درصد			
-	۴	۱۰	۳	۱	۵	۵	۹	۷	۱۰	-	۶	۹	۲	۸	رتبه			
۴۷	۸	۱	۱	۱۵	۲	۳	۱	۲	۱	-	۲	۱	۸	۲	تعداد	تعداد شعب		
۱۰۰	۱۷/۰	۲/۱	۲/۱	۳۱/۹	۴/۳	۶/۴	۲/۱	۴/۳	۲/۱	-	۴/۳	۲/۱	۱۷/۰	۴/۳	سهم / درصد			
-	۲	۵	۵	۱	۴	۳	۵	۴	۵	-	۴	۵	۲	۴	رتبه			

منبع: بانکهای خصوصی استان

بانک پاسارگاد، اطلاعات مورد نیاز را ارسال ننموده است.

جدول (۳-۴) مانده سرانه کل سپرده ها و تسهیلات به پرسنل بانک ها در استان اردبیل سال ۱۳۹۲

مبالغ به میلیون ریال

بانک های تجاری													بانک های تخصصی		شرح / بانک
ملی	ملن	تجارت	صادرات	سپه	رفاه	پست بانک	مهر ایران	کشاورزی	مسکن	معدن و صنعت	تعاون توسعه	صادرات توسعه			
۹۷۲۸/۲	۱۸۰۰۸	۱۲۶۲۰	۸۴۰۴/۶	۸۴۷۴/۶	۱۲۰۳۶	۶۲۸۷/۶	۴۷۵۹/۵	۸۷۵۱/۸	۸۱۱۱/۲	۴۴۳۵/۳	۳۰۶۱/۱	۳۰۸۹/۹	سپرده	سرانه	
۴	۱	۲	۶	۵	۳	۷	۸	۱	۲	۳	۵	۴	رتبه		
۱۴۴۸۳	۱۷۸۳۳	۹۲۲۲/۸	۹۹۴۸/۲	۶۲۷۹/۳	۹۹۶۲/۷	۴۰۹۲/۷	۵۱۶۰/۵	۱۵۶۶۱	۱۰۶۵۸۸	۵۹۷۷۰	۵۹۰۱/۹	۱۴۴۱۷	تسهیلات		
۲	۱	۵	۴	۶	۳	۸	۷	۴	۱	۲	۵	۴	رتبه		

منبع: اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان

ادامه جدول (۳-۴) سرانه کل سپرده ها و تسهیلات به پرسنل کل بانک ها در استان اردبیل - سال ۱۳۹۲

مبالغ به میلیون ریال

بانک های خصوصی														شرح / بانک		
اقتصاد نوین	انصار	بانک شهر	پارسیان	پاسارگاد	دی	سامان	سرمایه	سینا	کار آفرین	قوامین	آینده	گرددشگری	ایران زمین		جمع خصوصی	
۲۸۸۴۶	۱۴۸۲۵	۱۸۵۷۱	۳۶	-	۲۷۹۴۸	۱۵۷۱۴	۴۴۸۵۷	۲۷۴۲۵	۱۵۷۳۱	۲۱۲۱۳	۱۵۸۸۴	۱۵۱۶۶۷	۷۲۰۹	۱۹۷۵۱	سپرده به پرسنل	سرانه
۳	۱۱	۷	۱۳	-	۴	۱۰	۲	۵	۹	۶	۸	۱	۱۲	-	رتبه	
۱۲۰۰۰	۸۹۶۱	۲۳۰۰۰	۱۲		۸۶۹۳	۱۷۵۲۴	۲۶۸۵۷	۲۲۸۸۲	۱۲۷۳۱	۱۴۶۳	۶۷۶۷	۶۶۵	۱۸۵۴	۷۲۹۴	تسهیلات به پرسنل	
۶	۷	۲	۱۳		۸	۴	۱	۳	۵	۱۱	۹	۱۲	۱۰	-	رتبه	

منبع: بانکهای خصوصی استان

جدول (۴-۴) سرانه کل سپرده و تسهیلات به شعب بانک ها در استان اردبیل سال ۱۳۹۲

مبالغ به میلیون ریال

بانک های تخصصی					بانک های تجاری								شرح / بانک	
توسعه صادرات	توسعه تعاون	صنعت و معدن	مسکن	کشاورزی	مهر ایران	پست بانک	رفاه	سپه	صادرات	تجارت	ملت	ملی		
۲۱۶۲۹	۲۸۱۶۲	۵۳۲۲۴	۶۲۶۷۸	۶۷۰۹۷	۱۹۰۳۸	۳۱۴۳۸	۱۲۶۰۲۲	۷۴۰۱۱	۸۹۲۹۹	۱۳۶۰۱۴	۲۲۴۲۸۲	۱۰۵۲۰۸	سپرده	سرانه
۵	۴	۳	۲	۱	۸	۷	۳	۶	۵	۲	۱	۴	رتبه	
۱۰۰۹۱۸	۵۴۲۹۷	۷۱۷۲۳۴	۸۲۳۶۳۸	۱۲۰۰۷۱	۲۰۶۴۲	۲۰۴۶۴	۱۰۴۳۱۶	۵۴۸۳۹	۱۰۵۷۰۰	۹۹۴۰۲	۲۲۲۱۰۳	۱۵۶۶۲۶	تسهیلات	
۴	۵	۲	۱	۳	۷	۸	۴	۶	۳	۵	۱	۲	رتبه	

منبع: اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان

ادامه جدول (۴-۴) سرانه کل سپرده و تسهیلات به شعب بانک ها در استان اردبیل سال ۱۳۹۲

مبالغ به میلیون ریال

بانک های خصوصی														شرح / بانک		
جمع خصوصی	ایران زمین	گردشگری	آینده	قوامین	کارآفرین	سینا	سرمایه	سامان	دی	پاسارگاد	پارسیان	بانک شهر	انصار	اقتصاد نوین		
۱۶۷۶۷۰	۳۰۶۳۸	۹۱۰۰۰۰	۶۸۳۰۰۰	۱۸۳۸۵۰	۲۰۴۵۰۰	۲۳۷۶۸۵	۳۱۴۰۰۰	۱۶۵۰۰۰	۱۶۷۶۹۰	-	۴۱۹	۱۳۰۰۰۰	۱۰۵۶۳۱	۱۸۷۵۰۰	سپرده به شعب	سرانه
-	۱۲	۱	۲	۷	۵	۴	۳	۹	۸	-	۱۳	۱۰	۱۱	۶	رتبه	
۶۱۹۲۲	۷۸۸۰	۳۹۹۰	۲۹۱۰۰۰	۱۲۶۷۶	۱۶۵۵۰۰	۱۹۸۳۱۴	۱۸۸۰۰۰	۱۸۴۰۰۰	۵۲۱۶۰	-	۱۴۰	۱۶۱۰۰۰	۶۳۸۴۷	۷۸۰۰۰	تسهیلات به شعب	
-	۱۱	۱۲	۱	۱۰	۵	۲	۳	۴	۹	-	۱۳	۶	۸	۷	رتبه	

منبع: بانکهای خصوصی استان

جدول (۴-۵) سرانه پرسنل و ATM به شعب بانک ها در استان اردبیل سال ۱۳۹۲

مبالغ به میلیون ریال

بانک های تخصصی					بانک های تجاری								شرح / بانک	
توسعه صادرات	توسعه تعاون	صنعت و معدن	مسکن	کشاورزی	مهر ایران	پست بانک	رفاه	سپه	صادرات	تجارت	ملت	ملی		
۷	۹/۲	۱۲	۷/۷	۷/۷	۴	۵	۱۰/۵	۸/۷	۱۰/۶	۱۰/۸	۱۲/۵	۱۰/۸	پرسنل به شعبات	سرانه
۵	۲	۱	۳	۴	۸	۷	۵	۶	۴	۳	۱	۲	رتبه	
۱	۱/۲	۱	۱/۴	۱/۲	۰/۸	۱/۳	۱/۶	۱/۳	۱/۲	۲/۱	۳	۲/۴	ATM به شعبات	
۵	۳	۴	۱	۲	۸	۶	۴	۵	۷	۳	۱	۲	رتبه	

منبع: اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان

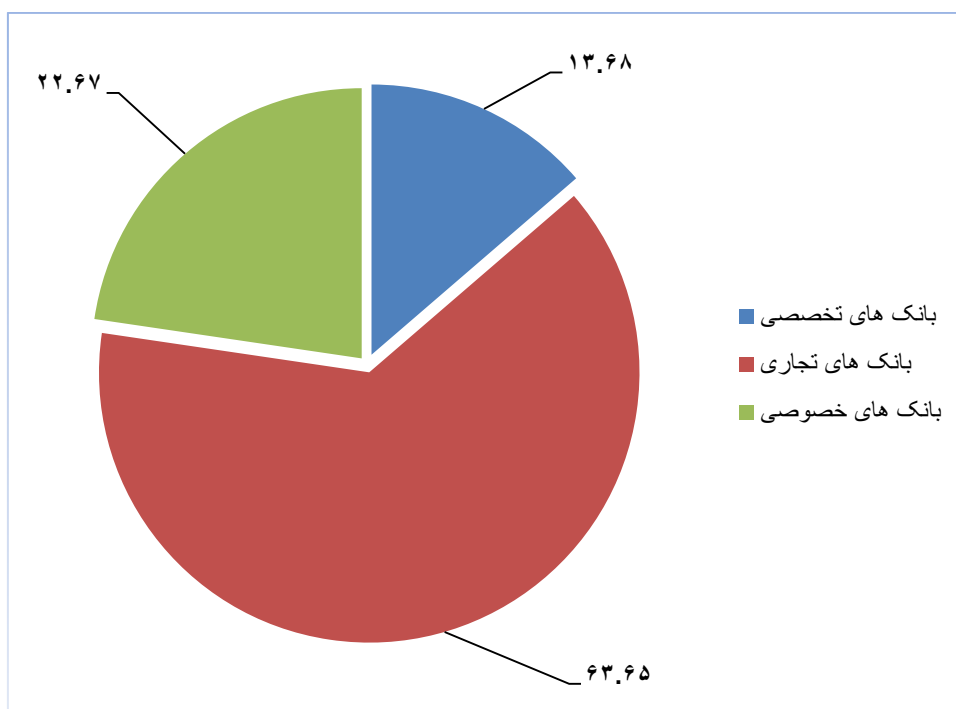
ادامه جدول (۴-۵) سرانه پرسنل و ATM به شعب کل بانک ها در استان اردبیل سال ۱۳۹۲

مبالغ به میلیون ریال

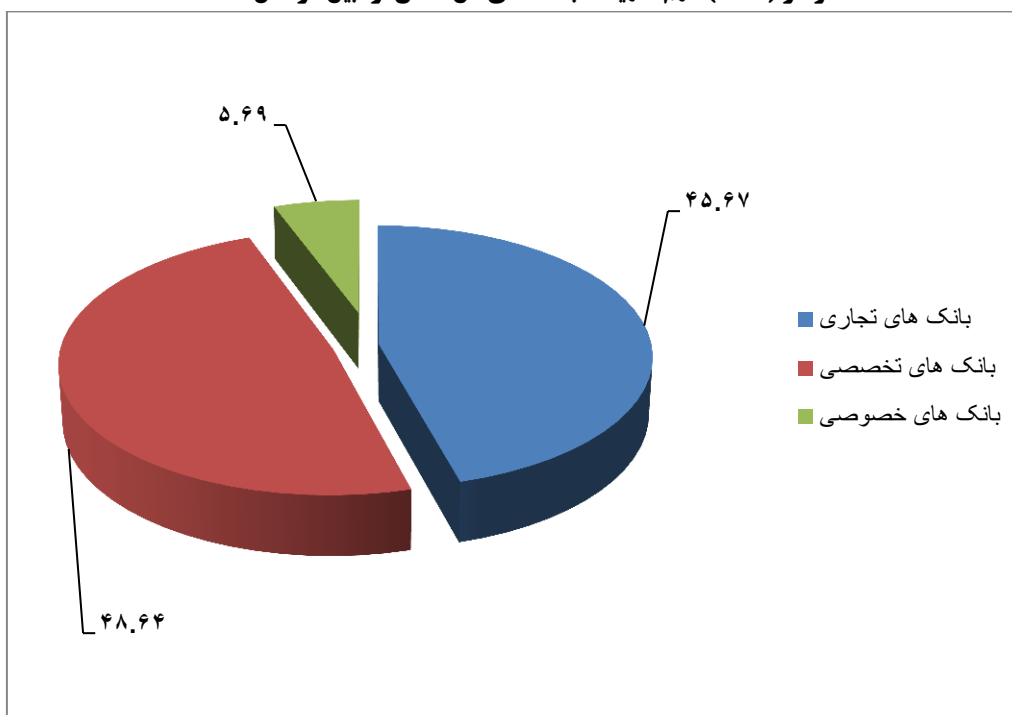
بانک های خصوصی														شرح / بانک		
جمع خصوصی	ایران زمین	گردشگری	آینده	قوامین	کارآفرین	سینا	سرمایه	سامان	دی	پاسارگاد	پارسیان	بانک شهر	انصار			اقتصاد نوین
-	۴/۳	۶	۴۳	۸/۷	۱۳	۸/۷	۷	۱۰/۵	۶	-	۱۱/۵	۷	۷/۱	۶/۵	پرسنل به شعبات	سرانه
-	۱۰	۹	۱	۵	۲	۵	۷	۴	۹	-	۳	۷	۶	۸	رتبه	
-	۰/۷۵	۱	۲	۰/۶۷	۱	۲/۳۳	۱	۵	۸	-	۲	۱	۱/۶۳	۱	ATM به شعبات	
-	۷	۶	۴	۸	۶	۳	۶	۲	۱	-	۴	۶	۵	۶	رتبه	

منبع: بانک های خصوصی استان

نمودار (۱-۴) سهم (درصد) سپرده های بانک های کل استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

نمودار (۲-۴) سهم تسهیلات بانک های کل استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

۴-۲- بازار سرمایه و بورس

بازارهای مالی معمولاً در دو گروه اصلی بازار پول و بازار سرمایه طبقه بندی می شوند که بازار سرمایه بازار داد و ستدهای بلند مدت مالی می باشد و تأمین مالی در این بازار از روش هایی از قبیل حضور در بازارهای متشکل بورس اوراق بهادار داخلی و خارجی، دریافت وام های بلند مدت از شبکه بانکی، معامله اوراق بهادار از طریق بانک های سرمایه گذاری، دریافت وام از دولت ها و سازمان های جهانی و جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی صورت می گیرد. بورس اوراق بهادار و نهادهای فعال در آن به عنوان مهم ترین نماد متشکل بازار سرمایه در کشور، علاوه بر جذب پس اندازهای ریز و درشت، کوتاه مدت و بلند مدت جامعه و هدایت آنها به طرح های مفید و مولد اقتصادی، در راستای اجرای اصل ۴۴ باعث تسریع خصوصی سازی می گردد.

با تصویب قانون اوراق بهادار در آذرماه ۱۳۸۴ و تفکیک نهاد نظارتی از نهادهای عملیاتی و از طرف دیگر افزایش اختیارات سازمان بورس به عنوان نهاد ناظر بازار سرمایه زمینه گسترش بازار سرمایه ایجاد شد که مطابق ماده ۹۵ قانون برنامه چهارم توسعه که به راه اندازی بورس های منطقه ای در سطح کشور و ارائه راهکارهای لازم برای قابل معامله شدن ابزارهای مالی در بورس اوراق بهادار اشاره دارد بورس منطقه ای اردبیل از اواخر سال ۱۳۸۳ فعالیت خود را در شهر اردبیل آغاز کرد.

ارزش و تعداد سهام داد و ستد شده در سال ۱۳۹۲ به ترتیب ۸۸۸۵۴۹۳ میلیون ریال و ۱۶۲۴۴۰۸ هزار سهم بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ به ترتیب با ۲۵۰۶۲۷۵ میلیون ریال و ۷۱۵۴۹۱ هزار سهم، به ترتیب به میزان ۲۵۴/۵۳ و ۱۲۷/۰۳ درصد افزایش یافته است.

تعداد کارگزاری ها در سال ۱۳۹۱، ۸ کارگزار بوده که با رشد ۱۲/۵ درصدی و با اضافه شدن یک کارگزار جدید، به ۹ کارگزار در سال ۱۳۹۲ رسیده است.

با توجه به افزایش ۲۵۴/۵۳ درصدی ارزش خرید و فروش سهام، سرانه معاملات کارگزاری با ۲۱۵/۱۴ درصد افزایش از ۳۱۳۲۸۴ میلیون ریال در سال ۱۳۹۱ به ۹۸۷۲۷۷ میلیون ریال در سال ۱۳۹۲ رسید.

در سال ۱۳۹۲، تعداد شرکت های مستقر در استان اردبیل که در بورس پذیرفته شده بودند ۲ شرکت بود و نسبت به سال ۱۳۹۱ تغییری نیافته است. ارزش بازار سهام این شرکت ها در مجموع برای سال ۱۳۹۲ معادل ۲۳۱۴۳۰۰ میلیون ریال می باشد. (جداول شماره ۴-۶ و ۴-۷)

۴-۳- اعتبار بنگاه های کوچک اقتصادی زود بازده و کارآفرین

در طول سال های ۱۳۸۵ تا پایان ۱۳۹۲ در حدود ۱۰۳۷۶/۳ میلیارد ریال از محل اعتبارات بنگاه های زود بازده به استان اردبیل ابلاغ شده است. (جدول ۴-۹).

تا پایان سال ۱۳۹۲ با تلاش دستگاه های اجرایی استان در طول ۸ سال اخیر تعداد ۵۲۶۷۹ طرح با تسهیلات مورد نیاز پیش بینی شده به میزان ۱۷۴۷۵ میلیون ریال، با ارزش تسهیلات مصوب طرح های تایید شده به میزان ۷۰۸۶ میلیارد ریال، با پیش بینی اشتغال ۵۳۱۴۹ نفر توسط بانک های عامل استان تأیید و به تصویب کارگروه اشتغال و سرمایه گذاری استان رسیده است (جدول ۴-۹).

لیکن، از این طرح ها تعداد ۲۵۸۷۳ طرح با مبلغ تسهیلات ۶۲۰۲ میلیارد ریال معادل ۸۷/۵ درصد کل اعتبار تأیید شده بانک های عامل منجر به عقد قرارداد با بانک های عامل گردیده و حدود ۵۸۷۴ میلیارد ریال معادل ۸۲/۹ درصد از کل اعتبار تأیید شده بانک های عامل، توسط بانک های عامل به متقاضیان پرداخت گردیده است. (جدول ۴-۹).

بررسی عملکرد استان تا پایان سال ۱۳۹۲ در جذب اعتبارات بنگاه های کوچک و زود بازده، حاکی از آن است که در مراحل معرفی رتبه نهم تعداد طرح ها و رتبه نوزدهم میزان تسهیلات مورد نیاز پیش بینی شده و در مرحله تصویب طرح ها در رتبه دهم تعداد طرح ها و در رتبه نوزدهم تسهیلات تأیید شده در بانک های عامل در بین استان های کشور قرار داشته است.

در بین استان های کشور، استان اردبیل با ۲۵۸۷۳ طرح از ۶۳۲۷۵۶ طرح عقد قرارداد شده، ۴/۰۹ درصد تعداد طرح های عقد قرارداد شده در بانک های عامل کشور و ۲/۰۸ درصد مبلغ قرارداد شده به ترتیب حائز رتبه های یازدهم و بیست و یکم گردید.

از لحاظ تعداد طرح های به بهره برداری رسیده، مبلغ پرداخت شده به متقاضیان و تعداد اشتغال ایجاد شده در این طرح ها، استان به ترتیب با ۴/۲۹، ۲/۱۴ و ۳/۲۱ درصد مقادیر کل کشور رتبه ۱۱ را در تعداد طرح های به بهره برداری رسیده و رتبه ۱۸ را در مبلغ پرداخت شده به متقاضیان و رتبه ۱۳ را در اشتغال ایجاد شده کسب نموده است. (جدول شماره ۴-۸)

تا پایان سال ۱۳۹۲ بررسی عملکرد جذب تسهیلات بنگاه های کوچک و زود بازده و کارآفرین در استان اردبیل در بخش های مختلف اقتصادی نشان می دهد از ۶۲۰۲ میلیارد ریال تسهیلات عقد قرارداد شده در بانک های استان ۲۶/۵۷ درصد به بخش کشاورزی ۴۴/۷ درصد به بخش صنعت و معدن و ۲۸/۷۳ درصد به بخش خدمات اختصاص داشته است (جدول ۴-۱۰).

همچنین براساس نوع طرح، از مبلغ مذکور (۶۲۰۲ میلیارد ریال)، ۲۴/۵۳ درصد به طرح های خود اشتغالی، ۱۶/۹۴ درصد به کارآفرینی و سرمایه در گردش، ۳۸/۴۱ درصد به طرح های کارآفرینی- جدید، ۶/۲۶ درصد به طرح های کارآفرینی-نیمه تمام و ۱۳/۸۶ درصد به طرح های کارآفرینی توسعه ای اختصاص یافته است (جدول ۴-۱۱).

بررسی اشتغال ایجاد شده در طرح های به بهره برداری رسیده در استان نشان می دهد بخش صنعت و معدن با ۴۲/۹۶ درصد اعتبار پرداخت شده به متقاضیان ۲۶/۹۳ درصد از کل اشتغال جدید ایجاد شده استان را به خود اختصاص داده است. همچنین بخش کشاورزی، بخش خدمات به ترتیب با ۲۷/۵۲ و ۲۹/۵۲ درصد تسهیلات پرداخت شده استان به متقاضیان طرح ها موجب ایجاد ۲۸۵۴۹ شغل جدید در استان شده است (جدول ۴-۱۰).

در مجموع تا پایان سال ۱۳۹۲، ۲۲۲۸۵ طرح در استان به بهره برداری رسیده که منجر به اشتغال ۳۹۰۶۸ نفر گردیده است (جدول ۴-۱۰). از تعداد مذکور حدود ۱۹۴۱۲ مربوط به اشتغال طرح های خود اشتغالی بوده است (جدول ۴-۱۱).

جداول (۴-۹)، (۴-۱۰)، (۴-۱۱) به ترتیب عملکرد بانک های استان، تفکیک بخش و تفکیک براساس نوع طرحها در جذب اعتبارات بنگاه های زودبازده و کارآفرین استان تا پایان سال ۱۳۹۲ را نشان می دهد.

بررسی عملکرد بانک های عامل استان نشان می دهد، از لحاظ تعداد طرح های بهره برداری شده از سال ۱۳۸۵ تا پایان ۱۳۹۲، بانک ملی با ۲۱/۶۱ درصد در رتبه اول و بانک صنعت و معدن با ۰/۲۹ درصد در پائین ترین رتبه قرار دارد (جدول ۴-۹).

همچنین، بررسی عملکرد بانک های عامل استان نشان می دهد از لحاظ مبلغ پرداخت شده به متقاضیان از سال ۱۳۸۵ تا پایان ۱۳۹۲، بانک ملی با ۳۲/۳۲ درصد در رتبه اول و بانک صنعت و معدن با ۲/۵۸ درصد در پائین ترین رتبه قرار دارد (جدول ۴-۹).

جدول (۴-۶) خلاصه آمار معاملات تالار بورس منطقه اردبیل در سال های ۱۳۸۹-۱۳۹۲

شرح	واحد	۱۳۸۹	۱۳۹۰	درصد تغییرات ۱۳۹۰ نسبت به ۱۳۸۹	۱۳۹۱	درصد تغییرات ۱۳۹۱ نسبت به ۱۳۹۰	۱۳۹۲	درصد تغییرات ۱۳۹۲ نسبت به ۱۳۹۱
حجم خرید و فروش	هزار سهم	۸۱۱۱۲۲	۸۹۵۳۷۶	۱۰/۳۹	۷۱۵۴۹۱	۲۰/۰۹-	۱۶۲۴۴۰۸	۱۲۷/۰۳
ارزش خرید و فروش	میلیون ریال	۲۰۹۱۹۶۵	۳۰۰۶۵۴۲	۴۳/۷۲	۲۵۰۶۲۷۵	۱۶/۶۴-	۸۸۸۵۴۹۳	۲۵۴/۵۳
تعداد خریداران	نفر	۲۸۱۴۶	۳۵۵۲۹	۲۶/۲۳	-	-	-	-
کدهای جدید	کد	۱۰۳۳	۲۲۶۴	۱۱۹/۱۷	۲۴۷۹	۹/۵۰	۳۶۶۲	۴۷/۷۲
تعداد کارگزاری ها	شرکت	۵	۵	۰	۸	۶۰	۹	۱۲/۵۰
سرانه معاملات کارگزاری ها	میلیون ریال	۴۱۸۳۹۳	۶۰۱۳۰۹	۴۳/۷۲	۳۱۳۲۸۴	۴۷/۹۰-	۹۸۷۲۷۷	۲۱۵/۱۴

مأخذ : بورس منطقه ای اردبیل

جدول (۴-۷) ارزش بازار شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار مستقر در استان اردبیل (در سال ۱۳۹۲)

ردیف	نام شرکت	پایان سال مالی	تاریخ درج	آخرین سرمایه (عدد)	آخرین قیمت معاملاتی	ارزش بازار در اسفند
۱	سیمان آرتا اردبیل	۱۳۹۲/۹/۳۰	۱۳۸۲/۷/۲۸	۱۴۰۰۰۰۰۰۰	۱۴۷۹۵	۲۰۷۱۳۰۰۰۰۰۰۰
۲	مجتمع صنعتی آرتاویل تایلر	۱۳۹۲/۱۲/۲۹	۱۳۸۳/۱۰/۱	۲۰۲۵۰۰۰۰۰۰۰	۱۲۰۰	۲۴۳۰۰۰۰۰۰۰۰۰

شرکت مجتمع صنعتی آرتاویل تایلر در تاریخ ۱۳۹۲/۲/۱۸ از بورس لغو پذیرش شد و نماد آن در بازار پایه توافقی فرا بورس درج گردید.

منبع : بورس منطقه ای اردبیل

جدول (۴-۸) گزارش عملکرد آیین نامه گسترش بنگاه های اقتصادی زودبازده و کار آفرین کل کشور به تفکیک استان از اول اجرا تا تاریخ ۱۳۹۲/۱۲/۲۹

(اعتبار به میلیون ریال)

ردیف	شاخص	طرح های معرفی شده			طرح های تایید شده در بانک			طرح های عقد قرارداد شده			طرح های بهره برداری شده		
		تعداد طرح	اشتغال جدید پیش بینی شده	تسهیلات مورد نیاز پیش بینی شده	تعداد طرح	اشتغال جدید	تسهیلات مصوب	تعداد طرح	مبلغ قراردادهای منعقد شده	تعداد اشتغال در قرارداد منعقد شده	تعداد طرح های بهره برداری شده	مبلغ پرداخت شده به متقاضیان	تعداد اشتغال جدید در طرح های بهره برداری شده
۱	آذربایجان شرقی	۱۰۶۹۸۰	۳۵۴۱۷۰	۱۲۴۱۰۹۰۰۰	۵۹۱۰۶	۱۵۴۵۵۶	۲۰۲۱۰۰۰۰	۴۸۸۵۶	۱۷۵۸۳۰۰۰	۱۲۹۸۶۷	۱۶۷۵۲۰۰۰	۱۱۶۱۰۲	
۲	آذربایجان غربی	۱۱۲۷۲۹	۲۷۴۶۸۲	۳۵۱۰۷۰۰۰	۷۰۳۱۶	۱۴۴۱۶۷	۱۷۸۲۸۰۰۰	۵۹۱۸۶	۱۵۰۱۶۰۰۰	۱۲۶۴۳۳	۱۳۷۷۳۰۰۰	۲۹۵۸۸	
۳	اردبیل	۵۲۶۷۹	۱۱۷۴۷۸	۱۷۴۷۵۱۵۲	۲۹۲۷۰	۵۳۱۴۹	۷۰۸۵۸۴۹	۲۵۸۷۳	۶۲۰۲۰۷۷	۴۸۹۴۸	۵۸۷۴۰۴۲	۳۹۰۸۲	
۴	اصفهان	۸۰۹۷۰	۳۵۶۱۷۵	۵۹۹۰۷۰۰۰	۴۷۲۹۵	۱۷۷۵۴۰	۲۹۳۱۲۰۰۰	۴۳۴۴۳	۲۶۶۲۲۰۰۰	۱۵۹۹۵۴	۲۴۷۰۰۰۰۰	۷۱۳۸۰	
۵	البرز	۱۳۵۶	۱۸۷۲۹	۶۳۹۵۰۰۰	۷۶۰	۹۴۹۹	۳۷۳۳۰۰۰	۵۵۴	۳۴۳۸۰۰۰	۹۲۶۱	۳۳۳۲۰۰۰	۸۴۳۳	
۶	ایلام	۱۴۶۳۷	۳۵۶۲۰	۱۰۹۴۰۰۰۰	۱۰۸۸۱	۲۰۴۹۱	۴۲۰۲۰۰۰	۱۰۱۰۰	۳۵۰۱۰۰۰	۱۸۲۶۸	۳۴۰۰۰۰۰	۱۶۳۲۱	
۷	بوشهر	۱۷۵۱۸	۶۰۶۷۵	۲۱۸۴۴۰۰۰	۱۰۷۳۲	۳۱۳۳۱	۳۱۳۳۱	۸۴۳۵	۴۵۲۳۰۰۰	۲۵۰۰۸	۴۳۲۹۰۰۰	۲۴۱۰۳	
۸	تهران	۶۵۹۷۶	۳۴۰۰۰۲	۷۴۳۸۲۰۰۰	۳۳۹۷۶	۱۲۹۴۲۳	۲۶۱۳۴۰۰۰	۳۰۸۸۷	۲۳۰۷۸۰۰۰	۱۱۱۱۶۱	۲۰۸۵۶۰۰۰	۹۹۸۸۷	
۹	چهارمحال بختیاری	۲۵۳۹۳	۷۱۳۴۷	۱۱۹۸۵۰۰۰	۱۶۱۳۳	۴۷۴۱۷	۵۲۷۲۰۰۰	۱۴۱۲۹	۴۸۴۲۰۰۰	۴۲۵۴۴	۴۶۳۹۰۰۰	۴۱۵۱۱	
۱۰	خراسان جنوبی	۲۳۴۱۴	۶۱۸۹۷	۱۶۱۰۴۰۰۰	۱۲۳۷۹	۳۱۳۴۶	۴۵۸۵۰۰۰	۹۶۳۱	۲۸۲۴۰۰۰	۲۵۸۱۱	۳۶۳۰۰۰۰	۲۰۷۱۱	
۱۱	خراسان رضوی	۶۹۹۵۷	۴۵۱۷۵۸	۸۲۲۱۶۰۰۰	۴۵۹۳۲	۲۵۶۴۸۴	۲۵۱۲۳۰۰۰	۴۲۷۱۱	۲۳۱۰۰۰۰۰	۲۳۶۰۷۷	۲۱۱۱۵۰۰۰	۷۹۶۸۹	
۱۲	خراسان شمالی	۱۳۳۵۸	۴۴۷۵۵	۷۹۰۲۰۰۰	۱۰۲۰۳	۲۱۱۲۱	۲۹۱۸۰۰۰	۹۳۳۷	۲۹۲۵۰۰۰	۲۱۸۱۸	۲۸۹۹۰۰۰	۱۴۶۵۵	
۱۳	خوزستان	۸۳۴۹۴	۲۸۷۲۳۷	۵۸۵۳۵۰۰۰	۳۴۹۵۰	۹۲۸۹۵	۱۴۸۹۹۰۰۰	۲۸۲۲۰	۱۲۵۸۷۰۰۰	۸۱۹۲۱	۱۱۹۹۵۰۰۰	۴۶۵۴۱	
۱۴	زنجان	۱۷۹۵۲	۸۳۲۴۸	۱۴۶۲۵۰۰۰	۱۱۵۱۲	۳۲۴۱۶	۷۴۳۷۰۰۰	۱۰۳۴۹	۶۶۹۴۰۰۰	۲۷۵۸۰	۶۲۹۲۰۰۰	۴۴۴۱	
۱۵	سمنان	۶۸۰۰	۵۷۱۲۱	۱۲۹۸۳۰۰۰	۳۲۰۶	۲۰۳۹۰	۴۶۶۹۰۰۰	۳۱۸۵	۴۵۲۴۰۰۰	۱۹۵۸۰	۴۳۰۱۰۰۰	۱۵۸۵۵	
۱۶	سیستان و بلوچستان	۱۶۲۵۰	۴۴۹۶۶	۹۶۱۹۰۰۰	۱۵۰۶۳	۳۳۵۰۴	۵۷۲۳۰۰۰	۱۴۹۵۹	۵۵۸۲۰۰۰	۳۳۰۸۵	۵۵۶۰۰۰۰	۳۱۲۱۰	
۱۷	فارس	۸۳۱۳۴	۲۷۲۶۶۰	۶۰۳۳۷۰۰۰	۵۳۵۰۶	۱۴۷۴۵۵	۲۷۶۳۳۰۰۰	۴۵۹۲۵	۲۲۶۳۵۰۰۰	۱۲۹۶۸۹	۲۰۷۲۸۰۰۰	۱۱۴۹۱۲	
۱۸	قزوین	۲۰۸۸۸	۱۴۶۱۳۸	۲۷۹۵۶۰۰۰	۶۴۶۰	۵۷۴۱۶	۸۲۹۶۰۰۰	۵۱۷۴	۷۴۴۲۰۰۰	۵۲۸۲۴	۷۱۶۷۰۰۰	۵۱۲۸۳	

ادامه جدول (۴-۸) گزارش عملکرد آیین نامه گسترش بنگاه های اقتصادی زودبازده و کار آفرین کل کشور به تفکیک استان از اول اجرا تا تاریخ ۱۳۹۲/۱۲/۲۹

(اعتبار به میلیون ریال)

ردیف	شاخص	طرح های معرفی شده			طرح های تایید شده در بانک			طرح های عقد قرارداد شده			طرح های بهره برداری شده		
		تعداد طرح	اشتغال جدید پیش بینی شده	تسهیلات مورد نیاز پیش بینی شده	تعداد طرح	اشتغال جدید	تسهیلات مصوب	تعداد طرح	مبلغ قراردادهای منعقد شده	تعداد اشتغال در قرارداد منعقد شده	تعداد طرح های بهره برداری شده	مبلغ پرداخت شده به متقاضیان	تعداد اشتغال جدید در طرح های بهره برداری شده
۱۹	قم	۲۱۵۵۵	۶۶۶۲۰	۱۳۲۵۱۰۰۰	۱۶۱۹۹	۳۷۷۵۲	۶۴۶۸۰۰۰	۱۴۴۸۸	۶۴۶۷۰۰۰	۳۴۶۶۲	۵۷۵۴۰۰۰	۲۳۴۹۱	
۲۰	کردستان	۴۴۵۹۶	۹۰۳۹۶	۲۵۲۰۳۰۰۰	۲۸۱۴۶	۵۵۹۷۷	۹۳۱۱۰۰۰	۲۷۵۷۹	۶۹۶۵۰۰۰	۵۴۱۹۳	۵۵۴۱۰۰۰	۴۹۷۱۴	
۲۱	کرمان	۳۷۳۵۸	۱۲۸۸۹۱	۲۷۰۲۷۵۰۰۰	۱۳۱۱۳	۴۶۸۹۰	۷۷۲۲۰۰۰	۱۱۵۰۲	۷۱۴۲۰۰۰	۴۱۲۷۵	۶۸۴۰۰۰۰	۱۰۲۳۴	
۲۲	کرمانشاه	۳۶۷۰۳	۷۷۱۷۹	۱۷۰۶۴۰۰۰	۲۹۶۵۵	۵۶۱۳۲	۱۲۵۰۴۰۰۰	۲۶۷۰۰	۱۱۴۱۸۰۰۰	۵۱۵۰۷	۱۰۹۵۳۰۰۰	۳۴۵۳۷	
۲۳	کهگیلویه و بویر احمد	۱۹۲۱۱	۴۴۳۸۶	۹۸۲۱۰۰۰	۱۲۸۴۱	۲۵۵۹۰	۴۴۵۸۰۰۰	۹۸۴۴	۳۴۶۳۰۰۰	۱۹۲۰۹	۳۱۳۳۰۰۰	۱۹۸۱۳	
۲۴	گلستان	۲۷۶۲۱	۵۷۷۰۵	۲۴۳۲۲۰۰۰	۱۷۹۷۵	۳۲۰۶۰	۷۲۲۵۰۰۰	۲۲۳۹۷	۷۹۳۸۰۰۰	۳۷۳۸۲	۵۵۰۸۰۰۰	۲۵۸۸۶	
۲۵	گیلان	۳۳۱۰۱	۱۳۲۳۶۰	۴۴۰۷۲۰۰۰	۱۹۲۷۴	۷۱۵۵۰	۱۴۴۰۹۰۰۰	۱۷۱۱۰	۱۱۲۲۴۰۰۰	۶۳۲۲۱	۱۰۳۴۸۰۰۰	۱۵۰۲۶	
۲۶	لرستان	۲۴۲۱۴	۶۶۶۹۰	۲۰۳۶۳۰۰۰	۱۷۳۵۶	۳۲۱۰۱	۹۶۷۴۰۰۰	۱۴۸۷۴	۷۶۶۹۰۰۰	۲۷۶۱۳	۶۶۵۹۰۰۰	۲۴۹۴۱	
۲۷	مازندران	۲۴۸۷۷	۹۷۸۰۷	۳۳۷۱۳۰۰۰	۱۸۱۵۳	۶۰۷۵۶	۱۱۷۷۸۰۰۰	۱۵۳۴۵	۱۰۳۵۶۰۰۰	۵۳۰۲۸	۹۷۰۷۰۰۰	۴۷۰۳۱	
۲۸	مرکزی	۱۷۹۰۵	۱۰۵۶۲۵	۱۷۸۸۸۰۰۰	۱۱۵۱۵	۶۴۸۳۳	۷۹۰۲۰۰۰	۱۰۴۴۱	۷۳۳۱۰۰۰	۶۲۵۸۲	۶۹۵۴۰۰۰	۵۴۳۵۷	
۲۹	هرمزگان	۱۶۲۷۶	۸۰۷۱۵	۱۶۵۹۱۰۰۰	۸۸۲۱	۴۴۸۵۲	۶۴۵۲۰۰۰	۷۱۹۶	۵۱۳۷۰۰۰	۳۵۹۲۰	۴۷۵۴۰۰۰	۱۶۱۰۴	
۳۰	همدان	۵۶۰۳۲	۱۴۰۹۸۰	۳۰۸۳۶۰۰۰	۴۲۵۰۰	۸۸۲۵۶	۱۴۰۲۶۰۰۰	۳۴۸۹۶	۱۲۷۵۲۰۰۰	۷۵۲۶۳	۱۱۲۰۰۰۰۰	۵۲۳۱۰	
۳۱	یزد	۲۴۶۳۲	۱۰۲۲۳۰	۲۰۳۳۶۰۰۰	۱۱۱۵۳	۳۹۹۴۷	۶۸۲۲۰۰۰	۹۴۳۰	۶۳۳۰۰۰۰	۳۸۰۷۷	۶۲۳۱۰۰۰	۱۸۴۶۱	
	جمع	۱۱۹۷۵۶۶	۴۲۷۰۲۴۲	۱۱۹۶۱۵۶۱۵۲	۷۱۸۳۸۱	۲۱۱۷۲۹۶	۳۳۹۲۳۶۸۴۹	۶۳۲۷۵۶	۲۹۸۳۱۰۰۷۷	۱۸۹۳۷۶۱	۵۱۹۸۳۸	۱۲۱۷۶۰۹	

منبع: اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان

جدول (۴-۹) عملکرد بانکهای عامل استان در جذب اعتبار بنگاه های کوچک زودبازده و کار آفرین استان از اول اجرا تا پایان سال ۱۳۹۲

(مبلغ به میلیون ریال)

ردیف	بانک	اعتبارات بانگی	طرحهای معرفی شده			طرحهای تایید شده			طرحهای عقد قرارداد شده			طرحهای بهره برداری شده		
			تعداد طرح های معرفی شده به بانک	اشغال جدید پیش بینی شده	تسهیلات مورد نیاز پیش بینی شده	تعداد طرح های تایید شده در بانک	اشغال جدید طرح های تایید شده در بانک	تسهیلات مصوب طرح های تایید شده در بانک	تعداد طرح های انعقاد قرارداد شده	مبلغ قراردادهای منعقد شده	تعداد اشغال در طرح های قرارداد منعقد شده	مبلغ پرداخت شده به متقاضیان	تعداد طرح های بهره برداری شده	تعداد اشغال جدید در طرح های بهره برداری شده
۱	بانک ملی	۲۷۰۰۳۰۵	۱۱۲۵۶	۲۹۳۴۷	۵۷۰۴۳۲۱	۷۲۱۷	۱۳۹۷۴	۲۳۸۸۵۰۴	۵۸۱۰	۲۰۵۸۷۲۱	۱۱۶۲۷	۴۸۱۶	۸۵۲۶	
۲	بانک ملت	۱۶۹۵۱۹۵	۱۰۲۹۱	۱۸۶۷۰	۲۰۴۹۴۰۸	۶۱۰۰	۸۳۰۰	۹۱۲۰۹۶	۴۹۹۷	۷۳۴۴۹۶	۶۸۵۹	۴۱۵۷	۵۵۷۲	
۳	بانک مسکن	۵۳۶۸۳۰	۴۶۰	۳۹۰۵	۲۶۹۹۲۶	۳۲۰	۲۸۰۷	۲۰۰۸۲۶	۳۲۲	۱۹۳۲۹۹	۲۹۲۱	۳۱۸	۲۹۵۷	
۴	بانک تجارت	۱۳۱۱۷۷۰	۵۸۳۶	۱۶۵۸۵	۲۸۵۷۶۷۲	۲۴۰۰	۴۱۴۷	۶۰۳۷۲۴	۲۸۴۲	۵۸۱۹۷۹	۴۷۹۰	۲۷۳۴	۴۴۸۵	
۵	بانک صادرات	۱۷۵۲۸۴۰	۱۱۱۳۸	۱۹۳۸۳	۲۲۸۵۵۶۸	۶۹۴۳	۱۰۶۱۸	۱۰۲۳۶۲۱	۵۱۱۶	۸۳۹۱۴۴	۸۵۳۳	۴۴۱۹	۶۵۹۱	
۶	بانک رفاه	۴۴۳۴۰۰	۱۸۴۰	۳۷۸۷	۴۶۷۹۴۷	۱۰۳۸	۲۲۶۱	۲۰۲۹۵۱	۱۰۷۲	۲۰۲۳۷۲	۲۳۲۳	۹۲۰	۱۴۹۱	
۷	بانک کشاورزی	۱۲۸۲۹۱۵	۹۰۶۳	۱۴۱۲۰	۲۴۳۳۰۰۸	۳۶۳۹	۴۹۸۰	۱۲۰۵۲۹۹	۴۱۲۲	۱۰۲۱۶۲۰	۵۵۹۱	۳۴۰۷	۴۳۷۷	
۸	بانک صنعت و معدن	۱۵۲۹۰۵	۱۲۳	۲۱۲۷	۳۰۴۴۵۸	۶۵	۱۵۳۶	۱۳۰۲۲۹	۸۰	۱۵۴۲۴۹	۱۷۲۴	۶۵	۱۰۷۰	
۹	بانک سپه	۵۰۰۲۰۰	۲۶۷۲	۹۵۵۴	۱۱۰۲۸۴۴	۱۵۴۸	۴۵۲۶	۴۱۸۵۹۹	۱۵۱۲	۴۱۶۱۹۷	۴۵۸۰	۱۴۵۰	۴۰۱۳	
	جمع کل	۱۰۳۷۶۳۶۰	۵۲۶۷۹	۱۱۷۴۷۸	۱۷۴۷۵۱۵۲	۲۹۲۷۰	۵۳۱۴۹	۷۰۸۵۸۴۹	۲۵۸۷۳	۶۲۰۲۰۷۷	۴۸۹۴۸	۲۲۲۸۶	۳۹۰۸۲	

منبع: اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان

جدول (۴-۱۰) گزارش عملکرد آیین نامه گسترش بنگاه های اقتصادی زودبازده و کارآفرین به تفکیک بخش ها برای استان از اول اجرا تا پایان سال ۱۳۹۲

(مبلغ به میلیون ریال)

ردیف	شاخص	طرحهای عقد قرارداد شده						طرحهای بهره برداری شده					
		تعداد طرح های انعقاد قرارداد شده	درصد از کل	مبلغ قراردادهای منعقد شده	درصد از کل	تعداد اشتغال در طرح های قرارداد منعقد شده	درصد از کل	تعداد طرح های بهره برداری شده	درصد از کل	مبلغ پرداخت شده به متقاضیان	درصد از کل	تعداد اشتغال جدید در طرح های بهره برداری شده	درصد از کل
۱	کشاورزی	۱۰۳۸۹	۴۰/۱۵	۱۶۴۸۲۲۹	۲۶/۵۷	۱۲۸۱۳	۲۶/۱۷	۸۶۲۰	۳۸/۶۸	۱۶۱۶۵۲۳	۲۷/۵۲	۹۹۵۶	۲۵/۴۸
۲	صنعتی	۲۹۴۴	۱۱/۳۸	۲۷۷۱۶۸۰	۴۴/۷۰	۱۴۹۵۳	۳۰/۵۵	۱۸۳۶	۸/۲۴	۲۵۲۳۳۶۵	۴۲/۹۶	۱۰۵۱۹	۲۶/۹۳
۳	خدماتی	۱۲۵۳۹	۴۸/۴۷	۱۷۸۱۸۰۳	۲۸/۷۳	۲۱۱۸۲	۴۳/۲۸	۱۱۸۲۹	۵۳/۰۸	۱۷۳۳۷۸۹	۲۹/۵۲	۱۸۵۹۳	۴۷/۵۹
۴	گردشگری												
	جمع کل	۲۵۸۷۲	۱۰۰	۶۲۰۱۷۱۲	۱۰۰	۴۸۹۴۸	۱۰۰	۲۲۲۸۵	۱۰۰	۵۸۷۳۶۷۷	۱۰۰	۳۹۰۶۸	۱۰۰

اطلاعات ثبت شده در sme۸۶ بر اساس بخش های سه گانه (کشاورزی - صنعت و خدمات) بوده و بخش گردشگری به صورت مستقل وجود ندارد

منبع: اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان

جدول (۴-۱۱) گزارش عملکرد آیین نامه گسترش بنگاه های اقتصادی زودبازده و کار آفرین بر اساس نوع طرح استان از اول اجرا تا پایان سال ۱۳۹۲

(مبلغ به میلیون ریال)

طرح های بهره برداری شده						طرح های عقد قرارداد شده						موضوع طرح	ردیف
درصد از کل	تعداد اشتغال جدید در طرح های بهره برداری شده	درصد از کل	مبلغ پرداخت شده به متقاضیان	درصد از کل	تعداد طرح های بهره برداری شده	درصد از کل	تعداد اشتغال در طرح های قرارداد منعقد شده	درصد از کل	مبلغ قراردادهای منعقد شده	درصد از کل	تعداد طرح های انعقاد قرارداد شده		
۲۴/۹۸	۹۷۶۰	۳۷/۴۸	۲۲۰۱۸۲۸	۷/۸۳	۱۷۴۶	۲۷/۲۰	۱۳۳۱۵	۳۸/۴۱	۲۳۸۲۱۱۰	۸/۲۰	۲۱۲۴	کار آفرینی - جدید	۱
۱/۳۳	۵۲۱	۵/۷۹	۳۴۰۰۳۱	۰/۳۳	۷۳	۲/۳۳	۱۱۴۲	۶/۲۶	۳۸۸۲۴۴	۰/۴۵	۱۱۶	کار آفرینی - نیمه تمام	۲
۱۰/۳۷	۴۰۵۳	۱۴/۳۱	۸۴۰۶۷۷	۴/۷۲	۱۰۵۴	۱۰/۸۷	۵۳۱۷	۱۳/۸۶	۸۵۹۰۰۶	۴/۶۲	۱۲۰۰	کار آفرینی - توسعه ای	۴
۱۳/۶۵	۵۳۳۶	۱۶/۶۴	۹۷۷۵۲۰	۲/۸۹	۶۴۲	۱۳/۲۹	۶۵۰۳	۱۶/۹۴	۱۰۵۰۹۴۱	۳/۴۳	۸۸۸	کار آفرینی - سرمایه در گردش	۵
۴۹/۶۷	۱۹۴۱۲	۲۵/۷۸	۱۵۱۳۹۸۵	۸۴/۲۳	۱۸۷۷۱	۴۶/۳۱	۲۲۶۷۱	۲۴/۵۳	۱۵۲۱۷۷۶	۸۳/۳۰	۲۱۵۴۵	خود اشتغالی	۶
۱۰۰	۳۹۰۸۲	۱۰۰	۵۸۷۴۰۴۱	۱۰۰	۲۲۲۸۶	۱۰۰	۴۸۹۴۸	۱۰۰	۶۲۰۲۰۷۷	۱۰۰	۲۵۸۷۳	جمع کل	

منبع: اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان

فصل پنجم

هزینه و درآمد خانوارها

۵- هزینه و درآمد خانوارها

۵-۱- میزان هزینه های مصرفی خانوارهای شهری و روستایی

۵-۱-۱- خانوارهای شهری

نتایج بررسی هزینه و درآمد خانوارهای شهری استان در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد که متوسط کل هزینه خانوارهای شهری استان با ۰/۵ درصد کاهش نسبت به سال قبل به رقم ۱۶۲۶۰۱ هزار ریال رسیده که از این رقم ۲۷ درصد را هزینه های خوراکی و ۷۳ درصد را هزینه های غیر خوراکی تشکیل می دهد.

بررسی رشد هزینه ها به تفکیک خوراکی و غیر خوراکی در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد که رشد هزینه های خوراکی استان ۷/۴ درصد و غیر خوراکی ۴/۵۱- درصد می باشد این در حالی است که رشد هزینه های خوراکی کشور طی همان سال ۲۳/۳ و غیر خوراکی ۲۶/۱ درصد می باشد. مشاهده می شود که رشد هزینه های خوراکی استان بسیار پایین تر از متوسط کشوری و رشد هزینه های غیر خوراکی استان حتی منفی است.

بررسی نسبت هزینه های خوراکی استان به کشور نشان می دهد که مخارج خوراکی استان ۶ درصد بیشتر از متوسط کشوری است مقایسه رشد هزینه های خوراکی در اقلام جزئی نسبت به متوسط استان نشان می دهد که برخی از اقلام خوراکی مثل دخانی ها با ۴۸/۲۶ درصد رشد، انواع سبزی با ۳۳/۴ درصد، قند و شکر با ۲۶/۷ درصد و انواع شیر با ۲۰/۶ درصد، بیشتر از متوسط استان رشد نشان می دهد در مقابل برخی اقلام مهم مثل گوشت با رشد منفی روبرو شده است .

بررسی هزینه های غیر خوراکی استان نشان می دهد که نسبت هزینه های غیر خوراکی استان به کشور ۰/۶۹ می باشد. بدین معناست که مخارج غیر خوراکی استان ۳۱ درصد کمتر از متوسط کشوری است. در این میان هزینه برخی از اقلام جزئی غیر خوراکی مثل مسکن بسیار پایین تر از متوسط کشوری است در مقابل هزینه صرف شده برای برخی دیگر از اقلام غیر خوراکی مثل پوشاک و کفش و مبلمان و لوازم خانه بیشتر از متوسط کشوری می باشد. بررسی رشد اقلام جزئی هزینه های غیر خوراکی استان در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد که برخی از اقلام مثل مسکن با ۱۸/۶ درصد رشد، کالا و لوازم مصرفی بی دوام با ۳۶/۶ درصد رشد، بیشتر از متوسط استان رشد داشته اند در مقابل برخی دیگر از اقلام کالایی مثل پوشاک و مسکن، آب و فاضلاب و روشنایی منزل و حمل نقل با رشد منفی روبرو شدند.

بررسی سهم اجزای هزینه های خوراکی روی کل مخارج خوراکی استان در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد که غلات، نان، آرد با ۲۳ درصد و گوشت با ۲۱ درصد بیشترین سهم را در مخارج خوراکی دارند همچنین در هزینه های غیر خوراکی، مسکن با ۳۴ درصد و بهداشت و درمان با ۱۶ درصد بیشترین سهم را دارند.

جدول (۵-۱) متوسط انواع هزینه‌های خوراکی (داخل منزل) و دخانی سالانه یک خانوار شهری در استان اردبیل

(هزار ریال)

	۱۳۹۱		۱۳۹۲		رشد استان	رشد کشور	سهم اجزای هزینه های خوراکی سال ۱۳۹۱	نسبت هزینه خوراکی استان به کشور سال ۱۳۹۱
	کشور	استان	کشور	استان				
جمع	۴۴۵۷۰	۵۴۳۸۳	۵۴۹۵۳	۵۸۴۳۱	۷.۴۴	۲۳.۳۰	۱.۰۰	۱.۰۶
آرد، رشته، غلات، نان و فراورده‌های آن	۹۷۵۹	۱۲۸۱۹	۱۱۶۹۱	۱۳۵۹۳	۶.۰۳	۱۹.۷۹	۰.۲۳	۱.۱۶
آرد و رشته	۵۴۲	۵۰۰	۶۴۹	۵۰۱	۰.۱۱	۱۹.۷۸	۰.۰۱	۰.۷۷
غلات	۴۴۷۲	۵۵۷۴	۶۱۰۱	۶۰۶۴	۸.۸۰	۳۶.۴۲	۰.۱۰	۰.۹۹
انواع نان	۴۳۹۳	۵۸۹۰	۴۴۷۵	۶۱۲۹	۴.۰۵	۱.۸۷	۰.۱۰	۱.۳۷
بیسکویت، کیک و ویفر	۳۵۲	۸۵۵	۴۶۶	۸۹۹	۵.۱۶	۳۲.۲۲	۰.۰۲	۱.۹۳
گوشت	۱۰۶۳۴	۱۲۱۸۲	۱۲۰۲۹	۱۱۹۹۵	-۱.۵۳	۱۳.۱۲	۰.۲۱	۱.۰۰
گوشت دام	۵۷۱۷	۶۵۸۳	۶۲۸۱	۶۱۱۵	-۷.۱۱	۹.۸۷	۰.۱۰	۰.۹۷
گوشت پرندگان	۳۶۷۸	۴۲۳۳	۴۳۴۱	۴۶۷۹	۱۰.۵۴	۱۸.۰۴	۰.۰۸	۱.۰۸
گوشت حیوانات دریایی	۱۲۴۰	۱۳۶۶	۱۴۰۸	۱۲۰۱	-۱۲.۰۷	۱۳.۵۹	۰.۰۲	۰.۸۵
شیر و فراورده‌های آن و تخم پرندگان	۵۱۰۷	۵۶۹۱	۶۳۴۰	۶۴۱۸	۱۲.۷۷	۲۴.۱۴	۰.۱۱	۱.۰۱
انواع شیر	۱۳۵۲	۱۴۳۳	۱۶۴۱	۱۷۲۸	۲۰.۶۲	۲۱.۳۸	۰.۰۳	۱.۰۵
فراورده‌های شیر	۲۹۳۵	۳۲۱۲	۳۶۶۰	۳۶۰۶	۱۲.۲۶	۲۴.۷۱	۰.۰۶	۰.۹۹
انواع تخم پرندگان	۸۲۰	۱۰۴۶	۱۰۳۹	۱۰۸۵	۳.۶۸	۲۶.۶۷	۰.۰۲	۱.۰۴
روغن‌ها و چربی‌ها	۱۷۸۳	۱۸۷۳	۲۲۲۰	۲۲۵۷	۲۰.۵۱	۲۴.۴۹	۰.۰۴	۱.۰۲
روغن‌ها و چربی‌های حیوانی	۵۲	۳	۷۱	۲	-۳۸.۵۴	۳۶.۲۹	۰.۰۰	۰.۰۳
روغن‌های نباتی	۱۷۳۱	۱۸۷۰	۲۱۴۹	۲۲۵۵	۲۰.۶۲	۲۴.۱۳	۰.۰۴	۱.۰۵
میوه‌ها و سبزی‌ها	۷۳۹۶	۷۶۴۱	۱۰۱۲۸	۹۰۱۷	۱۸.۰۱	۳۶.۹۴	۰.۱۵	۰.۸۹
انواع میوه	۳۵۹۷	۳۸۲۹	۴۴۶۸	۳۹۹۴	۴.۳۲	۲۴.۲۱	۰.۰۷	۰.۸۹
انواع سبزی	۳۷۶۰	۳۷۳۵	۵۶۱۸	۴۹۸۳	۳۳.۴۱	۴۹.۴۱	۰.۰۹	۰.۸۹

ادامه جدول (۵-۱) متوسط انواع هزینه‌های خوراکی (داخل منزل) و دخانی سالانه یک خانوار شهری در استان اردبیل

(هزار ریال)

	۱۳۹۱		۱۳۹۲		رشد استان	رشد کشور	سهم اجزای هزینه های خوراکی سال ۱۳۹۱	نسبت هزینه خوراکی استان به کشور سال ۱۳۹۱
	کشور	استان	کشور	استان				
میوه‌ها و سبزی‌های آماده (برای مصرف در منزل)	۳۹	۷۸	۴۲	۴۰	-۴۸.۴۵	۷.۸۸	۰.۰۰	۰.۹۵
خشکبار و حبوب	۲۲۴۸	۳۰۱۶	۲۸۵۲	۲۹۰۶	-۳.۶۶	۲۶.۸۸	۰.۰۵	۱.۰۲
خشکبار	۱۲۷۳	۱۷۹۵	۱۵۹۲	۱۶۵۸	-۷.۶۴	۲۵.۰۲	۰.۰۳	۱.۰۴
حبوب	۹۷۴	۱۲۲۱	۱۲۵۹	۱۲۴۸	۲.۱۸	۲۹.۲۱	۰.۰۲	۰.۹۹
قند، شکر، شیرینی‌ها، چای، قهوه و کاکائو	۳۱۴۰	۴۰۱۶	۳۸۴۱	۴۶۷۵	۱۶.۴۰	۲۲.۳۴	۰.۰۸	۱.۲۲
قند و شکر	۸۸۹	۱۱۲۱	۹۷۶	۱۴۲۰	۲۶.۶۹	۹.۸۵	۰.۰۲	۱.۴۵
انواع شیرینی‌ها و مرباها	۱۳۱۱	۱۸۴۰	۱۵۷۳	۱۸۷۱	۱.۷۰	۱۹.۹۸	۰.۰۳	۱.۱۹
چای، قهوه و کاکائو	۹۴۰	۱۰۵۶	۱۲۹۱	۱۳۸۴	۳۱.۱۰	۳۷.۳۳	۰.۰۲	۱.۰۷
ادویه‌ها، چاشنی‌ها و سایر ترکیب‌های خوراکی	۱۲۸۱	۱۰۲۷	۱۷۱۰	۱۲۲۷	۱۹.۴۲	۳۳.۴۶	۰.۰۲	۰.۷۲
انواع ادویه	۳۸۶	۲۷۴	۵۰۶	۲۷۸	۱.۵۴	۳۱.۱۸	۰.۰۰	۰.۵۵
چاشنی‌ها و سایر ترکیب‌های خوراکی	۸۹۶	۷۵۴	۱۲۰۵	۹۴۹	۲۵.۹۲	۳۴.۵۵	۰.۰۲	۰.۷۹
نوشابه‌ها، غذاهای آماده و دغانی‌ها	۳۲۲۲	۶۱۱۶	۴۱۴۳	۶۳۴۳	۳.۷۰	۲۸.۶۰	۰.۱۱	۱.۵۳
انواع نوشابه	۹۹۷	۱۴۱۱	۱۲۵۸	۱۶۹۷	۲۰.۲۳	۲۶.۱۸	۰.۰۳	۱.۳۵
غذاهای آماده و تنقلات	۱۴۰۱	۳۵۳۳	۱۸۰۶	۲۹۰۹	-۱۷.۶۷	۲۸.۸۸	۰.۰۵	۱.۶۱
دغانی‌ها	۸۲۳	۱۱۷۲	۱۰۷۹	۱۷۳۷	۴۸.۲۶	۳۱.۰۶	۰.۰۳	۱.۶۱
میوه‌ها و سبزی‌های آماده (برای مصرف در منزل)	۳۹	۷۸	۴۲	۴۰	-۴۸.۴۵	۷.۸۸	۰.۰۰	۰.۹۵
خشکبار و حبوب	۲۲۴۸	۳۰۱۶	۲۸۵۲	۲۹۰۶	-۳.۶۶	۲۶.۸۸	۰.۰۵	۱.۰۲
خشکبار	۱۲۷۳	۱۷۹۵	۱۵۹۲	۱۶۵۸	-۷.۶۴	۲۵.۰۲	۰.۰۳	۱.۰۴
حبوب	۹۷۴	۱۲۲۱	۱۲۵۹	۱۲۴۸	۲.۱۸	۲۹.۲۱	۰.۰۲	۰.۹۹
قند، شکر، شیرینی‌ها، چای، قهوه و کاکائو	۳۱۴۰	۴۰۱۶	۳۸۴۱	۴۶۷۵	۱۶.۴۰	۲۲.۳۴	۰.۰۸	۱.۲۲

منبع: نتایج آمارگیری هزینه و درآمد خانوارهای شهری سال ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲-مرکز آمار ایران

جدول (۵-۲) متوسط انواع هزینه‌های غیر خوراکی و خوراکی (خارج منزل) سالانه یک خانوار شهری در استان اردبیل

(هزار ریال)

	۹۱		۹۲		رشد استان	رشد کشور	سهم اجزای هزینه‌های غیر خوراکی سال ۹۲	نسبت هزینه غیر خوراکی استان به کشور سال ۹۲
	کشور	استان	کشور	استان				
جمع	۱۱۹۷۱۱	۱۰۹۰۹۳	۱۵۱۰۲۹	۱۰۴۱۷۰	-۴.۵۱	۲۶.۱۶	۱.۰۰	۰.۶۹
پوشاک و کفش	۷۳۹۹	۱۴۳۳۷	۹۵۶۷	۱۰۱۲۹	-۲۹.۳۵	۲۹.۳۰	۰.۱۰	۱.۰۶
پوشاک و تعمیرات آن	۵۸۰۶	۱۱۳۷۲	۷۶۷۰	۷۸۷۸	-۳۰.۷۲	۳۲.۱۰	۰.۰۸	۱.۰۳
انواع کفش و تعمیرات آن	۱۵۹۳	۲۹۶۵	۱۸۹۷	۲۲۵۱	-۲۴.۰۸	۱۹.۱۱	۰.۰۲	۱.۱۹
مسکن	۵۵۱۴۲	۲۹۶۰۴	۶۸۳۹۹	۳۵۱۲۹	۱۸.۶۶	۲۴.۰۴	۰.۳۴	۰.۵۱
اجاره‌بها و سایر هزینه‌های منزل مسکونی	۴۹۶۱۳	۲۴۹۷۳	۶۲۳۹۵	۳۱۳۴۳	۲۵.۵۱	۲۵.۷۶	۰.۳۰	۰.۵۰
آب و فاضلاب، سوخت و روشنایی منزل مسکونی	۵۵۲۹	۴۶۳۱	۶۰۰۴	۳۷۸۶	-۱۸.۲۵	۸.۵۹	۰.۰۴	۰.۶۳
لوازم، اثاث و خدمات خانوار	۶۴۲۳	۱۰۱۱۵	۹۰۶۶	۱۰۵۰۱	۳.۸۲	۴۱.۱۵	۰.۱۰	۱.۱۶
مبلمان، اثاث، فرش و کفپوش و تعمیرات آن‌ها	۱۲۸۰	۲۵۱۴	۱۸۹۰	۳۰۱۱	۱۹.۷۹	۴۷.۶۶	۰.۰۳	۱.۵۹
لوازم و اثاث منزل	۴۹۵	۱۰۷۱	۶۸۲	۵۱۸	-۵۱.۶۵	۳۷.۷۸	۰.۰۰	۰.۷۶
وسایل حرارتی و پخت و پز، یخچال و سایر وسایل عمده	۱۳۰۴	۱۸۱۸	۱۷۶۳	۲۱۲۸	۱۷.۰۴	۳۵.۱۷	۰.۰۲	۱.۲۱
ظروف، لوازم آشپزخانه و سایر وسایل منزل و تعمیرات آن‌ها	۷۴۶	۱۵۹۷	۱۰۲۴	۶۸۷	-۵۶.۹۹	۳۷.۱۸	۰.۰۱	۰.۶۷
کالاها و لوازم مصرفی بی‌دوام و کم‌دوام منزل	۲۴۴۸	۳۰۱۱	۳۵۸۳	۴۱۱۵	۳۶.۶۶	۴۶.۳۸	۰.۰۴	۱.۱۵
خدمات خانگی	۱۴۹	۱۰۴	۱۲۴	۴۲	-۵۹.۵۷	-۱۷.۰۲	۰.۰۰	۰.۳۴
بهداشت و درمان	۱۴۲۰۹	۱۵۸۸۲	۱۸۹۲۴	۱۷۰۸۰	۷.۵۴	۳۳.۱۸	۰.۱۶	۰.۹۰
هزینه‌های بهداشتی و درمانی	۱۰۴۴۶	۱۱۰۶۰	۱۴۰۹۶	۱۱۷۳۰	۶.۰۶	۳۴.۹۴	۰.۱۱	۰.۸۳
هزینه بیمه‌های اجتماعی و درمانی	۳۷۶۳	۴۸۲۲	۴۸۲۹	۵۳۴۹	۱۰.۹۳	۲۸.۳۳	۰.۰۵	۱.۱۱
حمل و نقل و ارتباطات	۱۷۶۹۳	۱۷۳۱۹	۲۱۶۲۹	۱۲۳۴۱	-۲۸.۷۴	۲۲.۲۵	۰.۱۲	۰.۵۷
حمل و نقل	۱۲۷۵۶	۱۳۹۴۹	۱۵۹۱۲	۹۳۶۹	-۳۲.۸۳	۲۴.۷۴	۰.۰۹	۰.۵۹
ارتباطات	۴۹۳۶	۳۳۷۰	۵۷۱۷	۲۹۷۲	-۱۱.۸۲	۱۵.۸۱	۰.۰۳	۰.۵۲

ادامه جدول (۵-۲) متوسط انواع هزینه‌های غیر خوراکی و خوراکی (خارج منزل) سالانه یک خانوار شهری در استان اردبیل

(هزار ریال)

	۹۱		۹۲		رشد استان	رشد کشور	سهم اجزای هزینه‌های غیر خوراکی سال ۹۲	نسبت هزینه غیر خوراکی استان به کشور سال ۹۲
	کشور	استان	کشور	استان				
تفریحات، سرگرمی‌ها و خدمات فرهنگی	۵۰۱۱	۵۹۷۲	۶۱۹۷	۵۵۵۵	-۶.۹۸	۲۳.۶۸	۰.۰۵	۰.۹۰
تفریحات و سرگرمی‌ها	۱۰۳۱	۱۵۳۷	۱۵۱۵	۱۳۵۲	-۱۲.۰۶	۴۶.۹۴	۰.۰۱	۰.۸۹
تحصیل و آموزش	۳۹۸۰	۴۴۳۵	۴۶۸۲	۴۲۰۲	-۵.۲۵	۱۷.۶۵	۰.۰۴	۰.۹۰
کالاها و خدمات متفرقه خانوار	۱۳۸۳۵	۱۵۸۶۴	۱۷۲۴۷	۱۳۴۳۶	-۱۵.۳۱	۲۴.۶۶	۰.۱۳	۰.۷۸
خدمات شخصی و وسایل آرایشی	۲۱۹۳	۲۵۹۶	۳۰۰۵	۳۰۴۷	۱۷.۳۷	۳۷.۰۳	۰.۰۳	۱.۰۱
لوازم زینتی و شخصی	۳۷۰	-	۱۳۴	-۲۵۷۲	-	-۶۳.۸۲	-	-
هزینه‌های هتل، مسافرخانه و مسافرت‌های دستجمعی	۱۰۲۳	۵۷۶	۱۲۹۰	۲۹۹	-۴۸.۰۷	۲۶.۰۶	۰.۰۰	۰.۲۳
خدمات مالی و حقوقی	۳۲۰	۵۵۲	۴۹۷	۳۵۲	-۳۶.۲۰	۵۵.۲۲	۰.۰۰	۰.۷۱
هزینه‌های مذهبی	۸۳۳	۸۸۱	۹۸۰	۸۲۵	-۶.۳۶	۱۷.۶۲	۰.۰۱	۰.۸۴
هزینه‌های متفرقه	۹۰۹۵	۱۲۴۱۴	۱۱۳۴۰	۱۱۴۸۴	-۷.۴۹	۲۴.۶۸	۰.۱۱	۱.۰۱

منبع: نتایج آمارگیری هزینه و درآمد خانوارهای شهری سال ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲-مرکز آمار ایران

۵-۱-۲- خانوارهای روستایی

نتایج بررسی هزینه و درآمد خانوارهای روستایی استان در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد که متوسط کل هزینه خانوارهای روستایی استان با ۱۱/۴ درصد افزایش نسبت به سال قبل به رقم ۱۶۰۱۳۴ هزار ریال رسید. که از این رقم ۴۸ درصد را هزینه های خوراکی و ۵۲ درصد را هزینه های غیرخوراکی تشکیل می دهد بررسی رشد هزینه های خوراکی و غیر خوراکی در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد که رشد هزینه های خوراکی استان ۱۹/۹ درصد و غیر خوراکی ۴/۵ درصد می باشد این درحالی است که رشد هزینه های خوراکی کشور ۲۲/۴ درصد و غیر خوراکی ۱۷/۸ درصد می باشد. بنابراین رشد هزینه های خوراکی و غیر خوراکی استان کمتر از متوسط کشوری می باشد. همچنین رشد هزینه های خوراکی بیشتر از هزینه خوراکی می باشد و رشد هزینه های خوراکی و غیر خوراکی مناطق روستایی بیشتر از مناطق شهری است.

بررسی نسبت هزینه های استان به کشور در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد که این نسبت برای هزینه های خوراکی ۱/۳۸ و برای هزینه های غیرخوراکی ۱/۱ است که اولاً این نسبت در مناطق روستایی بیشتر از مناطق شهری است و ثانیاً هزینه های مناطق روستایی بیشتر از متوسط کشوری است.

بررسی سهم اجزای هزینه های خوراکی روی کل مخارج خوراکی استان در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد که غلات، نان، آرد و فرآورده های آن و گوشت هر کدام با ۲۴ درصد بیشترین سهم را دارند. همچنین در هزینه های غیر خوراکی، مسکن، پوشاک و کفش و لوازم و اثاث خانوار هر کدام با ۲۰ درصد بیشترین سهم را در کل مخارج غیر خوراکی خانوارهای روستایی استان دارند.

جدول (۵-۳) متوسط انواع هزینه‌های خوراکی و دخانی سالانه یک خانوار روستایی در استان اردبیل

(هزار ریال)

	۹۱		۹۲		رشد استان	رشد کشور	سهم اجزای هزینه های خوراکی سال ۹۲	نسبت هزینه خوراکی استان به کشور سال ۹۲
	کشور	استان	کشور	استان				
جمع	۴۵۷۹۶	۶۴۳۰۰	۵۶۰۶۳	۷۷۱۰۹	۱۹.۹۲	۲۲.۴۲	۱.۰۰	۱.۳۸
آرد، رشته، غلات، نان و فراورده‌های آن	۱۱۴۳۹	۱۶۷۳۵	۱۳۸۶۷	۱۸۷۹۸	۱۲.۳۳	۲۱.۲۳	۰.۲۴	۱.۳۶
آرد و رشته	۱۶۱۹	۱۵۶۵	۱۷۸۶	۱۸۳۰	۱۶.۹۶	۱۰.۳۱	۰.۰۲	۱.۰۲
غلات	۴۹۱۰	۷۲۵۴	۶۶۲۹	۸۴۰۵	۱۵.۸۶	۳۵.۰۰	۰.۱۱	۱.۲۷
انواع نان	۴۵۶۸	۷۲۳۸	۴۹۹۷	۷۷۰۹	۶.۵۰	۹.۳۸	۰.۱۰	۱.۵۴
بیسکویت، کیک و ویفر	۳۴۱	۶۷۸	۴۵۶	۸۵۳	۲۵.۸۴	۳۳.۷۷	۰.۰۱	۱.۸۷
گوشت	۱۰۳۳۴	۱۵۳۹۲	۱۱۷۵۵	۱۸۸۴۷	۲۲.۴۴	۱۳.۷۵	۰.۲۴	۱.۶۰
گوشت دام	۵۲۴۴	۸۵۰۴	۵۷۹۰	۱۱۱۱۳	۳۰.۶۸	۱۰.۴۱	۰.۱۴	۱.۹۲
گوشت پرندگان	۴۱۰۳	۵۷۱۵	۴۹۷۹	۶۵۱۴	۱۳.۹۸	۲۱.۳۵	۰.۰۸	۱.۳۱
گوشت حیوانات دریایی	۹۸۸	۱۱۷۴	۹۸۶	۱۲۲۰	۳.۹۵	-۰.۱۶	۰.۰۲	۱.۲۴
شیر و فراورده‌های آن و تخم پرندگان	۴۷۸۷	۷۴۵۳	۵۸۴۲	۹۳۴۱	۲۵.۳۴	۲۲.۰۳	۰.۱۲	۱.۶۰
انواع شیر	۱۷۶۹	۳۸۵۹	۲۱۱۷	۴۸۶۲	۲۵.۹۹	۱۹.۶۵	۰.۰۶	۲.۳۰
فراورده‌های شیر	۱۹۸۲	۲۰۴۷	۲۴۷۴	۲۶۵۴	۲۹.۶۲	۲۴.۸۳	۰.۰۳	۱.۰۷
انواع تخم پرندگان	۱۰۳۶	۱۵۴۶	۱۲۵۱	۱۸۲۵	۱۸.۰۳	۲۰.۷۴	۰.۰۲	۱.۴۶
روغن‌ها و چربی‌ها	۲۲۲۱	۲۴۸۲	۲۷۵۲	۳۱۰۳	۲۵.۰۲	۲۳.۹۳	۰.۰۴	۱.۱۳
روغن‌ها و چربی‌های حیوانی	۶۱	۶	۱۰۳	۱۵	۱۶۱.۷۸	۷۰.۰۴	۰.۰۰	۰.۱۵
روغن‌های نباتی	۲۱۶۰	۲۴۷۶	۲۶۴۹	۳۰۸۸	۲۴.۷۰	۲۲.۶۴	۰.۰۴	۱.۱۷
میوه‌ها و سبزی‌ها	۶۷۳۷	۷۴۹۶	۹۱۷۷	۱۰۴۱۵	۳۸.۹۴	۳۶.۲۲	۰.۱۴	۱.۱۳
انواع میوه	۲۹۷۳	۳۷۱۱	۳۵۰۰	۴۵۲۴	۲۱.۹۱	۱۷.۷۱	۰.۰۶	۱.۲۹

انواع سبزی	۳۷۲۵	۳۶۸۱	۵۶۳۲	۵۸۱۱	۵۷.۸۸	۵۱.۲۱	۰.۰۸	۱.۰۳
میوه‌ها و سبزی‌های آماده (برای مصرف در منزل)	۳۹	۱۰۴	۴۴	۸۰	-۲۳.۴۴	۱۲.۹۱	۰.۰۰	۱.۸۲
خشکبار و حبوب	۲۲۵۵	۳۰۸۳	۲۷۸۰	۳۶۴۴	۱۸.۲۰	۲۳.۲۹	۰.۰۵	۱.۳۱
خشکبار	۱۱۲۲	۱۷۲۸	۱۲۳۴	۱۶۶۷	-۳.۵۳	۹.۹۹	۰.۰۲	۱.۳۵
حبوب	۱۱۳۳	۱۳۵۵	۱۵۴۶	۱۹۷۷	۴۵.۹۲	۳۶.۴۷	۰.۰۳	۱.۲۸
قند، شکر، شیرینی‌ها، چای، قهوه و کاکائو	۳۷۳۳	۵۰۴۱	۴۴۶۷	۵۸۵۰	۱۶.۰۴	۱۹.۶۷	۰.۰۸	۱.۳۱
قند و شکر	۱۴۳۶	۲۰۷۷	۱۵۶۵	۲۴۷۹	۱۹.۳۵	۸.۹۵	۰.۰۳	۱.۵۸
انواع شیرینی‌ها و مرباها	۱۱۲۶	۱۶۸۲	۱۲۶۱	۱۴۶۲	-۱۳.۱۰	۱۱.۹۸	۰.۰۲	۱.۱۶
چای، قهوه و کاکائو	۱۱۷۰	۱۲۸۲	۱۶۴۱	۱۹۱۰	۴۹.۰۱	۴۰.۲۴	۰.۰۲	۱.۱۶
ادویه‌ها، چاشنی‌ها و سایر ترکیب‌های خوراکی	۱۳۳۴	۱۱۳۲	۱۷۳۸	۱۲۹۸	۱۴.۷۰	۳۰.۲۵	۰.۰۲	۰.۷۵
انواع ادویه	۴۰۶	۳۰۴	۵۰۰	۳۳۴	۹.۹۶	۲۳.۲۷	۰.۰۰	۰.۶۷
چاشنی‌ها و سایر ترکیب‌های خوراکی	۹۲۹	۸۲۸	۱۲۳۹	۹۶۴	۱۶.۴۴	۳۳.۴۰	۰.۰۱	۰.۷۸
نوشابه‌ها، غذاهای آماده و دخانی‌ها	۲۹۵۷	۵۴۸۶	۳۶۸۵	۵۸۱۳	۵.۹۷	۲۴.۶۴	۰.۰۸	۱.۵۸
انواع نوشابه	۸۷۳	۱۲۸۲	۱۱۹۵	۱۳۶۶	۶.۵۵	۳۶.۸۸	۰.۰۲	۱.۱۴
غذاهای آماده و تنقلات	۹۵۸	۲۵۹۱	۱۱۰۷	۲۳۱۸	-۱۰.۵۳	۱۵.۵۸	۰.۰۳	۲.۰۹
دخانی‌ها	۱۱۲۶	۱۶۱۳	۱۳۸۲	۲۱۲۹	۳۱.۹۹	۲۲.۷۷	۰.۰۳	۱.۵۴

منبع: نتایج آمارگیری هزینه و درآمد خانوارهای روستایی سال ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲-مرکز آمار ایران

جدول (۴-۵) متوسط انواع هزینه‌های غیر خوراکی سالانه یک خانوار روستایی در استان اردبیل

(هزار ریال)

	۹۱		۹۲		رشد استان	رشد کشور	سهم اجزای هزینه های غیر خوراکی سال ۹۲	نسبت هزینه غیر خوراکی استان به کشور سال ۹۲
	کشور	استان	کشور	استان				
جمع	۶۲۳۹۱	۷۹۴۳۸	۷۳۴۹۷	۸۳۰۲۵	۴.۵	۱۷.۸	۱.۰	۱.۱
پوشاک و کفش	۶۸۰.۵	۱۲۰.۹۶	۷۷۰.۷	۱۳۰.۲۹	۷.۷	۱۳.۳	۰.۲	۱.۷
پوشاک و تعمیرات آن	۵۳۰.۷	۹۶۳.۷	۶۱۰.۸	۱۰۶۰.۸	۱۰.۱	۱۵.۱	۰.۱	۱.۷
انواع کفش و تعمیرات آن	۱۴۹۸	۲۴۵۹	۱۵۹۹	۲۴۲۱	-۱.۵	۶.۷	۰.۰	۱.۵
مسکن	۱۷۵۰.۵	۱۵۱۸۱	۲۰۳۱۵	۱۶۲۹۷	۷.۴	۱۶.۱	۰.۲	۰.۸
اجاره‌بها و سایر هزینه‌های منزل مسکونی	۱۱۸۴۷	۹۵۴۲	۱۴۲۴۱	۹۵۰.۹	-۰.۳	۲۰.۲	۰.۱	۰.۷
آب و فاضلاب، سوخت و روشنایی منزل مسکونی	۵۶۵۸	۵۶۳۹	۶۰۷۵	۶۷۸۸	۲۰.۴	۷.۴	۰.۱	۱.۱
لوازم، اثاث و خدمات خانوار	۶۱۸۹	۱۲۵۰.۷	۷۶۳۹	۱۲۵۱۷	۰.۱	۲۳.۴	۰.۲	۱.۶
مبلمان، اثاث، فرش و کفپوش و تعمیرات آن‌ها	۱۰۸۸	۲۸۱۳	۱۲۳۸	۲۶۱۳	-۷.۱	۱۳.۸	۰.۰	۲.۱
لوازم و اثاث منزل	۶۵۲	۱۷۸۵	۵۴۹	۱۳۹۱	-۲۲.۱	-۱۵.۸	۰.۰	۲.۵
وسایل حرارتی و پخت و پز، یخچال و سایر وسایل عمده	۱۲۱۳	۲۵۴۹	۱۵۵۹	۲۸۱۲	۱۰.۳	۲۸.۵	۰.۰	۱.۸
ظروف، لوازم آشپزخانه و سایر وسایل منزل و تعمیرات آن‌ها	۱۰۰.۴	۲۰۷۶	۱۰۳۸	۱۴۳۴	-۳۰.۹	۳.۴	۰.۰	۱.۴
کالاها و لوازم مصرفی بی‌دوام و کم‌دوام منزل	۲۱۷۴	۲۹۷۵	۳۲۱۷	۴۱۷۰	۴۰.۲	۴۸.۰	۰.۱	۱.۳
خدمات خانگی	۵۸	۳۰.۹	۳۸	۹۸	-۶۸.۲	-۳۴.۸	۰.۰	۲.۶
بهداشت و درمان	۸۷۱۳	۱۰۶۵۶	۱۰۸۶۷	۱۲۰۰۷	۱۲.۷	۲۴.۷	۰.۱	۱.۱
هزینه‌های بهداشتی و درمانی	۷۱۳۳	۸۸۹۰	۸۹۸۲	۱۰۲۲۲	۱۵.۰	۲۵.۹	۰.۱	۱.۱

هزینه بیمه‌های اجتماعی و درمانی	۱۵۸۰	۱۷۶۶	۱۸۸۵	۱۷۸۴	۱.۰	۱۹.۳	۰.۰	۰.۹
حمل و نقل و ارتباطات	۱۲۵۲۲	۱۱۰۳۳	۱۴۵۲۶	۱۱۷۵۷	۶.۶	۱۶.۰	۰.۱	۰.۸
حمل و نقل	۹۲۵۷	۸۷۲۰	۱۰۹۳۱	۹۱۲۹	۴.۷	۱۸.۱	۰.۱	۰.۸
ارتباطات	۳۲۶۶	۲۳۱۳	۳۵۹۵	۲۶۲۸	۱۳.۶	۱۰.۱	۰.۰	۰.۷
تفریحات، سرگرمی‌ها و خدمات فرهنگی	۲۰۹۳	۴۲۳۲	۲۴۷۱	۲۹۶۰	-۳۰.۱	۱۸.۱	۰.۰	۱.۲
تفریحات و سرگرمی‌ها	۶۴۱	۲۷۹۶	۸۳۹	۱۵۴۱	-۴۴.۹	۳۱.۰	۰.۰	۱.۸
تحصیل و آموزش	۱۴۵۲	۱۴۳۷	۱۶۳۱	۱۴۱۹	-۱.۲	۱۲.۳	۰.۰	۰.۹
کالاها و خدمات متفرقه خانوار	۸۵۶۳	۱۳۷۳۳	۹۹۷۲	۱۴۴۵۸	۵.۳	۱۶.۵	۰.۲	۱.۴
خدمات شخصی و وسایل آرایشی	۱۶۱۱	۲۶۱۷	۲۰۱۸	۲۱۴۷	-۱۸.۰	۲۵.۳	۰.۰	۱.۱
لوازم زینتی و شخصی	۹۳۸	۱۷۱۶	۹۰۵	۵۷۵	-۶۶.۵	-۳.۶	۰.۰	۰.۶
هزینه‌های هتل، مسافرخانه و مسافرت‌های دستجمعی	۵۷۵	۴۱۲	۶۸۸	۹۷۰	۱۳۵.۵	۱۹.۶	۰.۰	۱.۴
خدمات مالی و حقوقی	۲۴۶	۲۷۱	۳۷۰	۴۳۳	۶۰.۰	۵۰.۶	۰.۰	۱.۲
هزینه‌های مذهبی	۸۴۹	۹۴۸	۱۰۲۸	۱۲۱۸	۲۸.۵	۲۱.۱	۰.۰	۱.۲
هزینه‌های متفرقه	۴۳۴۴	۷۷۶۹	۴۹۶۳	۹۱۱۴	۱۷.۳	۱۴.۲	۰.۱	۱.۸

منبع: نتایج آمارگیری هزینه و درآمد خانوارهای روستایی سال ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲-مرکز آمار ایران

۵-۱-۳- نسبت هزینه های غیر خوراکی به هزینه های خوراکی و دخانی

یکی از شاخص های مهم برای تغییرات سطح رفاه خانوار، نسبت هزینه های غیر خوراکی به خوراکی می باشد. معمولاً بالا بودن این سهم نشان دهنده بالا بودن سطح رفاه خانوار می باشد. این نسبت برای مناطق شهری استان در سال ۱۳۹۱ برابر با ۲/۰۱ و در سال ۱۳۹۲ برابر با ۱/۷۸ می باشد. همچنین مقادیر نسبت فوق الذکر برای مناطق شهری کشور در سال ۱۳۹۱ برابر با ۲/۶۹ و در سال ۱۳۹۲ برابر با ۲/۷۵ درصد می باشد.

شاخص فوق برای مناطق روستایی استان در سال ۱۳۹۱ برابر با ۱/۲۳ و در سال ۱۳۹۲ برابر با ۱/۰۷ می باشد همچنین مقادیر نسبت فوق برای مناطق روستایی کشور در سال ۱۳۹۱ برابر با ۱/۳۶ و در سال ۱۳۹۲ برابر با ۱/۳۱ می باشد. این نشان می دهد که اولاً شاخص فوق در مناطق روستایی و شهری استان طی دو سال آخر مورد بررسی کاهش یافته است ثانیاً مقادیر آن کمتر از متوسط کشوری است و ثالثاً شاخص فوق در مناطق شهری بیشتر از مناطق روستایی است. بنابراین سطح رفاه بر اساس شاخص فوق در مناطق شهری و روستایی استان کمتر از متوسط کشور و در مناطق شهری استان بیشتر از مناطق روستایی استان است.

۵-۱-۴- متوسط درآمد سالانه خانوار (شهری و روستایی)

درآمد خانوارهای شهری استان در سال ۱۳۹۲ با ۳/۶۷ درصد رشد به رقم ۱۶۷۶۳۵ هزار ریال رسید که پایین تر از رشد ۲۲/۳ درصدی کشور است.

این باعث شد که نسبت درآمدهای خانوارهای شهری استان به کشور از ۹۷ درصد در سال ۱۳۹۱ به ۸۲ درصد در سال ۱۳۹۲ برسد. همچنین نسبت درآمدها به هزینه های نقاط شهری استان در سال ۱۳۹۲، ۱/۰۳ است که نسبت به سال ۱۳۹۱ بهتر شده است.

درآمد خانوارهای روستایی استان در سال ۱۳۹۲ با ۲۴ درصد رشد به رقم ۱۶۴۰۴۹ هزار ریال رسید که بالاتر از رشد ۱۹/۶ درصدی کشور است. این باعث شد که نسبت درآمد خانوارهای شهری استان به کشور از ۱/۳ در سال ۱۳۹۱ به ۱/۴ در سال ۱۳۹۲ برسد. همچنین نسبت درآمد ها به هزینه های نقاط روستایی استان در سال ۱۳۹۲، ۱/۰۲ است که نسبت به سال ۱۳۹۱ بهتر شده است.

جدول (۵-۵) متوسط درآمد سالانه یک خانوار شهری بر حسب انواع درآمد (ریال)

	۹۱		۹۲		رشد کشور	رشد استان	نسبت درآمد های استان به کشور در سال ۹۱	نسبت درآمد های استان به کشور در سال ۹۲
	کشور	استان	کشور	استان				
جمع	۱۶۷۲۴۱۴۴۲	۱۶۱۶۹۲۸۳۵	۲۰۴۵۴۹۰۰۰	۱۶۷۶۳۵۰۰۰	۲۲.۳۱	۳.۶۷	۰.۹۷	۰.۸۲
درآمد از حقوق بگیری	۴۶۲۹۲۹۲۸	۴۶۴۸۴۸۷۹	۶۱۳۲۰۰۰۰	۴۳۷۳۳۰۰۰	۳۲.۴۶	-۵.۹۲	۱.۰۰	۰.۷۱
درآمد پولی از حقوق بگیری عمومی	۱۵۶۵۰۱۰۵	۱۹۱۳۱۹۳۶	۲۰۴۳۳۰۰۰	۱۸۵۰۳۰۰۰	۳۰.۵۶	-۳.۲۹	۱.۲۲	۰.۹۱
درآمد غیر پولی از حقوق بگیری عمومی	۳۴۶۶۱۳۹	۵۱۵۴۳۶۸	۴۲۲۰۰۰۰	۳۷۸۹۰۰۰	۲۱.۷۵	-۲۶.۴۹	۱.۴۹	۰.۹۰
درآمد پولی از حقوق بگیری تعاونی	۱۱۶۸۲۱	.	۱۳۴۰۰۰	.	۱۴.۷۱	-	۰.۰۰	۰.۰۰
درآمد غیر پولی از حقوق بگیری تعاونی	۲۵۶۱۶	.	۱۷۰۰۰	.	-۳۳.۶۴	-	۰.۰۰	۰.۰۰
درآمد پولی از حقوق بگیری خصوصی	۲۴۳۹۵۶۲۰	۲۰۰۰۹۲۲۰	۳۲۷۹۱۰۰۰	۱۹۴۵۵۰۰۰	۳۴.۴۱	-۲.۷۷	۰.۸۲	۰.۵۹
درآمد غیر پولی از حقوق بگیری خصوصی	۲۶۳۸۶۲۶	۲۱۸۹۳۵۵	۳۷۲۵۰۰۰	۱۹۸۷۰۰۰	۴۱.۱۷	-۹.۲۴	۰.۸۳	۰.۵۳
درآمد از مشاغل آزاد	۲۸۰۲۸۲۰۰	۴۲۹۴۵۰۶۷	۳۴۱۷۲۰۰۰	۴۰۳۸۹۰۰۰	۲۱.۹۲	-۵.۹۵	۱.۵۳	۱.۱۸
درآمد پولی از مشاغل آزاد کشاورزی	۱۹۷۱۰۲۱	۳۱۸۶۸۳۴	۲۳۰۷۰۰۰	۴۳۱۷۰۰۰	۱۷.۰۵	۳۵.۴۶	۱.۶۲	۱.۸۷
درآمد غیر پولی از مشاغل آزاد کشاورزی	۱۳۲۶۰۲	۴۱۴۷۸۱	۹۴۰۰۰	۱۵۹۰۰۰	-۲۹.۱۱	-۶۱.۶۷	۳.۱۳	۱.۶۹
درآمد پولی از مشاغل آزاد غیر کشاورزی	۲۵۵۲۶۳۰۵	۳۸۲۷۸۲۴۳	۳۱۲۹۱۰۰۰	۳۴۶۵۶۰۰۰	۲۲.۵۸	-۹.۴۶	۱.۵۰	۱.۱۱
درآمد غیر پولی از مشاغل آزاد غیر کشاورزی	۳۹۸۲۷۲	۱۰۶۵۲۱۰	۴۸۰۰۰۰	۱۲۵۷۰۰۰	۲۰.۵۲	۱۸.۰۰	۲.۶۷	۲.۶۲
درآمدهای متفرقه	۹۲۹۲۰۳۱۴	۷۲۲۶۲۸۸۸	۱۰۹۰۵۷۰۰۰	۸۳۵۱۳۰۰۰	۱۷.۳۷	۱۵.۵۷	۰.۷۸	۰.۷۷
درآمدهای متفرقه پولی	۵۴۳۹۰۵۰۱	۵۰۰۵۲۷۰۵	۶۲۷۸۴۰۰۰	۵۶۲۴۸۰۰۰	۱۵.۴۳	۱۲.۳۸	۰.۹۲	۰.۹۰
درآمدهای متفرقه غیر پولی	۳۸۵۲۹۸۱۳	۲۲۲۱۰۱۸۴	۴۶۲۷۳۰۰۰	۲۷۲۶۵۰۰۰	۲۰.۱۰	۲۲.۷۶	۰.۵۸	۰.۵۹
هزینه های خوراکی	۴۴۵۶۹۷۵۹	۵۴۳۸۲۸۵۹	۵۴۹۵۳۰۰۰	۵۸۴۳۱۰۰۰	۲۳.۳۰	۷.۴۴		
هزینه های غیر خوراکی	۱۱۹۷۱۰۸۶۲	۱۰۹۰۹۳۲۲۱	۱۵۱۰۲۹۰۰۰	۱۰۴۱۷۰۰۰۰	۲۶.۱۶	-۴.۵۱		
جمع هزینه ها	۱۶۴۲۸۰۶۲۱	۱۶۳۴۷۶۰۸۰	۲۰۵۹۸۲۰۰۰	۱۶۲۶۰۱۰۰۰	۲۵.۳۸	-۰.۵۴		
نسبت هزینه های غیر خوراکی به هزینه های خوراکی	۲.۶۹	۲.۰۱	۲.۷۵	۱.۷۸				
ضریب انگل	۰.۲۷	۰.۳۳	۰.۲۷	۰.۳۶				

منبع: نتایج آمارگیری هزینه و درآمد خانوارهای شهری سال ۱۳۹۲ و ۱۳۹۱-مرکز آمار ایران و محاسبات نگارنده

جدول (۵-۶) متوسط درآمد سالانه یک خانوار روستایی بر حسب انواع درآمد (ریال)

	۹۱		۹۲		رشد کشور	رشد استان	نسبت درآمد های استان به کشور در سال ۹۱	نسبت درآمد های استان به کشور در سال ۹۲
	کشور	استان	کشور	استان				
جمع	۱۰۱۲۸۱۳۶۲	۱۳۲۲۷۹۶۳۸	۱۲۱۰۹۱۰۰۰	۱۶۴۰۴۹۰۰۰	۱۹.۶	۲۴.۰	۱.۳	۱.۴
درآمد از حقوق بگیری	۲۵۱۸۷۷۸۵	۲۳۷۰۰۱۰۸	۳۳۰۸۴۰۰۰	۲۷۳۸۹۰۰۰	۳۱.۳	۱۵.۶	۰.۹	۰.۸
درآمد پولی از حقوق بگیری عمومی	۴۲۹۷۱۲۸	۶۳۲۳۳۴۴	۴۷۶۸۰۰۰	۵۶۵۳۰۰۰	۱۱.۰	-۱۰.۶	۱.۵	۱.۲
درآمد غیر پولی از حقوق بگیری عمومی	۹۰۸۹۹۸	۱۴۶۱۲۷۱	۹۰۵۰۰۰	۹۲۴۰۰۰	-۰.۴	-۳۶.۸	۱.۶	۱.۰
درآمد پولی از حقوق بگیری تعاونی	۱۲۹۲۱۵	۱۱۵۸۴۲	۱۲۳۰۰۰	۰	-۴.۸	-۱۰۰.۰	۰.۹	۰.۰
درآمد غیر پولی از حقوق بگیری تعاونی	۲۹۰۷۱	۲۵۰۶۸	۲۲۰۰۰	۰	-۲۴.۳	-۱۰۰.۰	۰.۹	۰.۰
درآمد پولی از حقوق بگیری خصوصی	۱۸۶۸۵۶۴۵	۱۵۰۳۳۳۹۲	۲۵۹۲۹۰۰۰	۲۰۱۷۸۰۰۰	۳۸.۸	۳۴.۲	۰.۸	۰.۸
درآمد غیر پولی از حقوق بگیری خصوصی	۱۱۳۷۷۲۸	۷۴۱۱۹۱	۱۳۳۸۰۰۰	۶۳۵۰۰۰	۱۷.۶	-۱۴.۳	۰.۷	۰.۵
درآمد از مشاغل آزاد	۲۹۱۱۹۸۴۱	۵۵۵۵۹۶۲۲	۳۵۶۱۱۰۰۰	۸۲۲۲۵۰۰۰	۲۲.۳	۴۸.۰	۱.۹	۲.۳
درآمد پولی از مشاغل آزاد کشاورزی	۱۴۹۳۹۹۲۳	۲۸۶۰۱۸۴۵	۱۹۳۳۶۰۰۰	۵۶۵۳۸۰۰۰	۲۹.۴	۹۷.۷	۱.۹	۲.۹
درآمد غیر پولی از مشاغل آزاد کشاورزی	۲۰۸۹۷۶۴	۴۷۴۱۹۶۵	۲۱۶۵۰۰۰	۸۳۳۲۰۰۰	۳.۶	۷۵.۷	۲.۳	۳.۸
درآمد پولی از مشاغل آزاد غیر کشاورزی	۱۱۶۰۰۴۳۴	۲۱۰۵۵۷۳۸	۱۳۶۸۶۰۰۰	۱۶۴۵۳۰۰۰	۱۸.۰	-۲۱.۹	۱.۸	۱.۲
درآمد غیر پولی از مشاغل آزاد غیر کشاورزی	۴۸۹۷۲۱	۱۱۶۰۰۷۵	۴۲۴۰۰۰	۹۰۲۰۰۰	-۱۳.۴	-۲۲.۲	۲.۴	۲.۱
درآمدهای متفرقه	۴۶۹۷۳۷۳۶	۵۳۰۱۹۹۰۸	۵۲۳۹۶۰۰۰	۵۴۴۳۶۰۰۰	۱۱.۵	۲.۷	۱.۱	۱.۰
درآمدهای متفرقه پولی	۳۳۶۷۶۰۱۲	۳۹۹۹۴۳۹۵	۳۶۱۲۶۰۰۰	۳۹۵۹۴۰۰۰	۷.۳	-۱.۰	۱.۲	۱.۱
درآمدهای متفرقه غیر پولی	۱۳۲۹۷۷۲۳	۱۳۰۲۵۵۱۳	۱۶۲۷۰۰۰۰	۱۴۸۴۲۰۰۰	۲۲.۴	۱۳.۹	۱.۰	۰.۹
هزینه های خوراکی	۴۵۷۹۶۲۲۷	۶۴۲۹۹۸۷۲	۵۶۰۶۳۰۰۰	۷۷۱۰۹۰۰۰	۲۲.۴	۱۹.۹		
هزینه های غیر خوراکی	۶۲۳۹۱۴۴۹	۷۹۴۳۷۵۷۵	۷۳۴۹۷۰۰۰	۸۳۰۲۵۰۰۰	۱۷.۸	۴.۵		
جمع هزینه ها	۱۰۸۱۸۷۶۷۶	۱۴۳۷۳۷۴۴۷	۱۲۹۵۶۰۰۰۰	۱۶۰۱۳۴۰۰۰	۱۹.۸	۱۱.۴		
نسبت هزینه های غیر خوراکی به هزینه های خوراکی	۱.۳۶۲۳۷۰۹۴	۱.۲۳۵۴۲۳۵۳۲	۱.۳۱۰۹۷۱۵۸۶	۱.۰۷۶۷۲۲۵۶۲				
ضریب انگل	۰.۴۲۳۳۰۳۵۵	۰.۴۴۷۳۴۲۵۲۲	۰.۴۳۲۷۱۸۴۳۲	۰.۴۸۱۵۲۷۹۷				

منبع: نتایج آمارگیری هزینه و درآمد خانوارهای روستایی سال ۱۳۹۲ و ۱۳۹۱-مرکز آمار ایران و محاسبات نگارنده

۵-۱-۵- نسبت هزینه های خوراکی و دخانی به کل هزینه ها (ضریب انگل)

این ضریب از حاصل تقسیم هزینه های خوراکی و دخانی به کل هزینه ها بدست می آید. هرچقدر مقدار ضریب انگل کمتر باشد وضعیت مطلوب تری را نشان می دهد. زیرا هزینه های خوراکی جزو هزینه های اجتناب ناپذیر بوده و برای بقاء هر خانواده باید این هزینه ها تامین شود و در صورت تامین بودن در گروه خوراکی و دخانی به هزینه های غیر خوراکی می رسد با توجه به ضرایب محاسبه شده، ضریب انگل در شهرها کوچکتر از روستاها است می توان بیان کرد که وضعیت ضریب انگل در شهرها مطلوب تر از روستاها است. مقدار ضریب در نقاط شهری استان از ۰/۳۳ در سال ۱۳۹۱ به ۰/۳۶ در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته در نقاط روستایی استان نیز مقدار ضریب از ۰/۴۴ در سال ۱۳۹۱ به ۰/۴۸ در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته این به معنای بدتر شدن ضریب طی دو سال آخر مورد بررسی در نقاط شهری و روستایی استان است. همچنین مقدار ضریب در نقاط شهری و روستایی استان بیشتر از کشور می باشد. که این هم نشان می دهد وضعیت ضریب انگل در استان نسبت به متوسط کشوری نامطلوب است.

فصل ششم

بودجه و درآمدهای عمومی استان

۶- بودجه عمومی استان

بودجه یک برنامه مالی دولت برای یکسال است که از دو بخش عمده تشکیل می شود. بخش منابع که شامل اقلام درآمدی می شود و بخش هزینه ها که در قالب اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای و اعتبارات هزینه ای است.

جدول شماره (۶-۱) تصویر کلان بودجه عمومی استان اردبیل را در ۱۳۹۲ نشان می دهد. بررسی جدول فوق حکایت از آن دارد که از مجموع اعتبار مصوب بر حسب منابع استانی و ملی جمعاً ۴۱۰۱۷۷۳ میلیون ریال به استان اعتبار ابلاغ شده که ۶۸/۴۲ درصد آن به اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای و ۳۱/۵۸ درصد به اعتبارات هزینه ای اختصاص یافته است. نگاهی به عملکرد بودجه استان در سال مذکور بیانگر آن است که ۶۱/۱۸ درصد از اعتبارات مصوب تحقق یافته است که ۴۸/۳۹ درصد از کل اعتبارات تخصیص یافته به اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای و ۵۱/۶۱ درصد به اعتبارات هزینه ای مربوط بوده است.

نکته حائز اهمیت در تصویر کلان بودجه استان در سال ۱۳۹۲ آنست که منابع مصوب بودجه به تفکیک درآمدهای استانی و ملی و میزان تحقق آن بسیار متفاوت بوده است به طوری که ۵۲/۷۹ درصد از کل منابع مصوب از محل درآمدهای ملی بوده که به لحاظ درصد تخصیص و عملکرد در پایان سال این رقم به ۲۳/۳۴ درصد کاهش یافته است به عبارت دیگر عدم تحقق درآمد های حاصل از فروش نفت و نیز پیش بینی بودجه به صورت غیر منطقی نسبت به سال های قبل، استان و مسوولین را در مقابل موانع متعددی به جهت عدم برآورده شدن خواسته ها و نیازهای دستگاه های اجرایی و به خصوص بخش عمرانی قرار داده است. چرا که عدم تحقق تعهدات دستگاه های اجرایی در این زمینه و موکول شدن آن به سال های آتی، تبعاتی را در بودجه استانی به دنبال خواهد داشت.

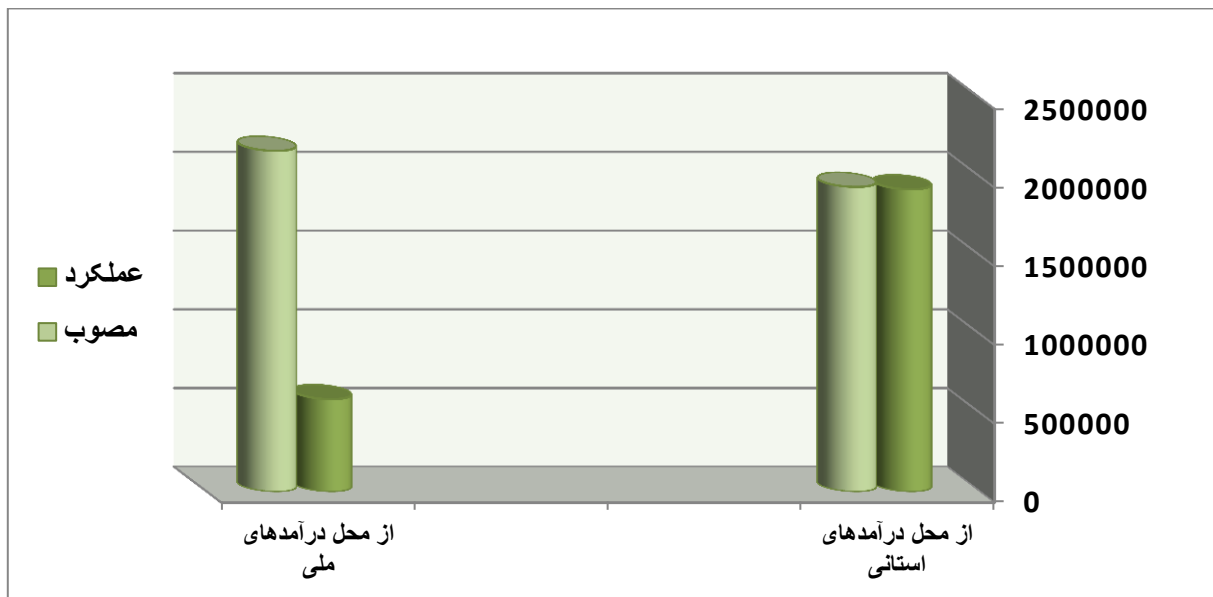
جدول (۶-۱) تصویر کلان بودجه عمومی استانی استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

مبالغ به میلیون ریال

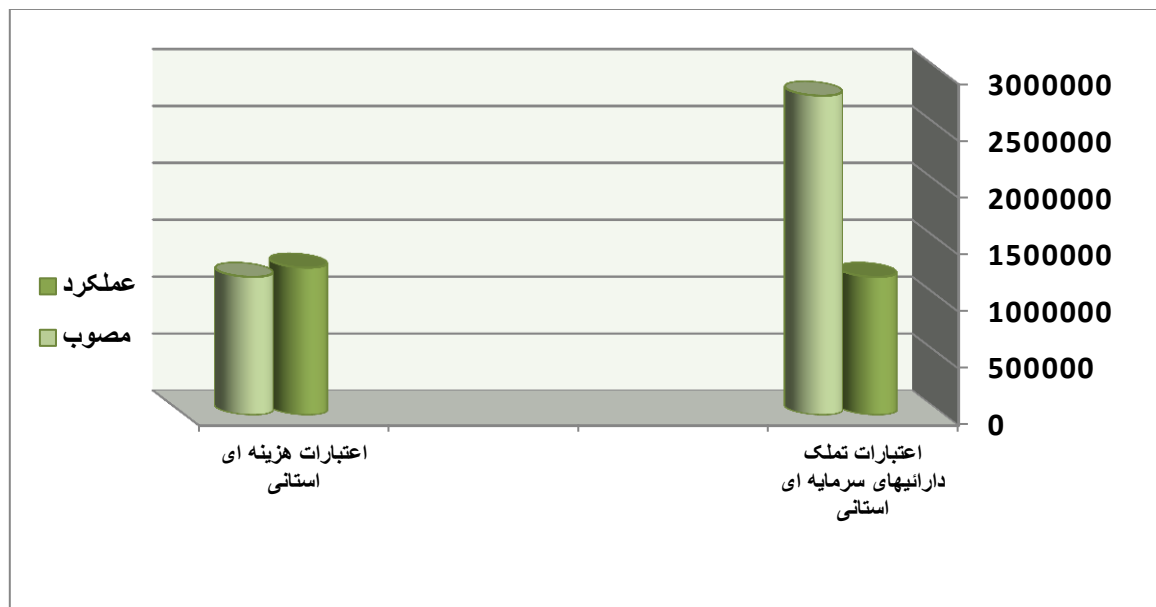
مصارف		منابع		سال
۲۸۰۶۶۳۰	اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای استانی	۱۹۳۶۲۲۴	از محل درآمدهای استانی	مصوب قانون بودجه
۱۲۹۵۱۴۳	اعتبارات هزینه ای استانی	۲۱۶۵۵۴۹	از محل درآمدهای ملی	
۴۱۰۱۷۷۳	جمع	۴۱۰۱۷۷۳	جمع	
۱۲۱۴۲۶۶	اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای استانی	۱۹۲۰۹۴۲	از محل درآمدهای استانی	عملکرد
۱۲۹۵۱۴۳	اعتبارات هزینه ای استانی	۵۸۸۴۶۷	از محل درآمدهای ملی	
۲۵۰۹۴۰۹	جمع	۲۵۰۹۴۰۹	جمع	

ماخذ: معاونت هماهنگی برنامه و بودجه

نمودار (۶-۱) منابع بودجه استان به تفکیک مصوب و عملکرد در سال ۱۳۹۲

نمودار (۶-۲) مصارف بودجه به تفکیک مصوب و عملکرد در سال ۱۳۹۲

۱-۶- عملکرد درآمدهای عمومی استان

بررسی وضعیت درآمدها به عنوان ابزار مهمی جهت نیل به سیاست مالی و بودجه ای دولت، از اهمیت خاصی برخوردار است. از آنجا که یکی از اهداف کلان دولت، تامین هزینه ها از محل درآمدهای استانی و عدم تمرکز درآمدها و هزینه ها در مرکز در قالب نظام درآمد- هزینه استانی است.

در سال ۱۳۹۲ از مجموع ۱۹۳۶۲۲۴ میلیون ریال درآمدهای استانی مصوب ۹۹/۲۱ درصد تحقق یافته است. لازم به ذکر است که درآمد حاصل از جرائم و خسارات ۱۳۶/۶ درصد و سایر درآمدها ۱۱۵/۷۶ درصد عملکرد نسبت به مصوب در سال مذکور داشته اند که به خوبی بیانگر افزایش تحقق درآمدهای استانی را در این ارقام نسبت به مصوب می توان مشاهده کرد.

بطوریکه درآمد حاصل از جرائم و خسارت ۸/۱۲ درصد و سایر درآمدها ۹/۴۰ درصد سهم از مصوب درآمدهای استان را شامل گردیده اند که در پایان سال عملکردشان به ترتیب به ۱۱/۱۹ درصد و ۱۰/۹۷ درصد از سهم عملکرد درآمدهای استانی را نشان می دهند.

در ضمن نقش عملکرد درآمدهای مالیاتی در ارقام درآمدهای استانی نسبت به رقم مصوب ۴/۶۳ درصد کاهش نشان می دهد. (جدول ۲-۶)

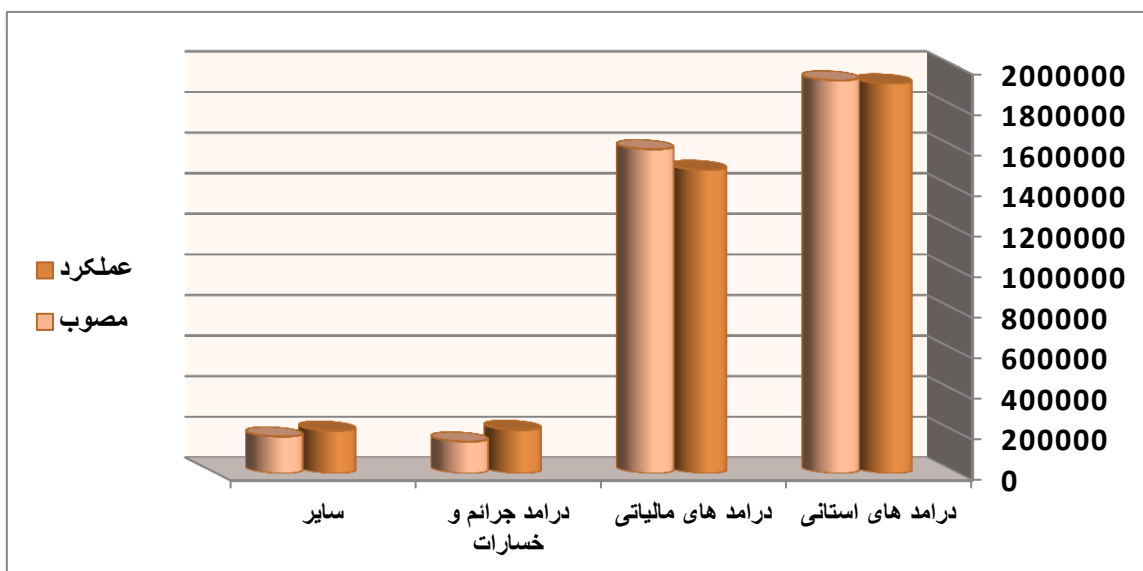
جدول (۲-۶) وضعیت درآمدهای عمومی استان در سال ۱۳۹۲

مبالغ به میلیون ریال

عنوان درآمد	مصوب ۹۲	عملکرد ۹۲	درصد عملکرد به مصوب (درصد)	سهم از مصوب (درصد)	سهم از عملکرد (درصد)
درآمد های استانی	۱۹۳۶۲۲۴	۱۹۲۰۹۴۲	۹۹/۲۱	۱۰۰	۱۰۰
درآمد های مالیاتی	۱۵۹۶۹۸۷	۱۴۹۵۴۴۲	۹۳/۶۴	۸۲/۴۸	۷۷/۸۵
درآمد جرائم و خسارات	۱۵۷۲۸۴	۲۱۴۸۶۷	۱۳۶/۶۱	۸/۱۲	۱۱/۱۹
سایر	۱۸۱۹۵۳	۲۱۰۶۳۲/۸	۱۱۵/۷۶	۹/۴۰	۱۰/۹۷

ماخذ: سازمان اقتصاد و دارائی

نمودار (۳-۶) درآمد های استانی به تفکیک مصوب و عملکرد در سال ۱۳۹۲

۶-۲-اعتبارات استانی

۶-۲-۱-اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای

بررسی عملکرد و مصوب اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد، که از مجموع ۲۸۰۶۶۳۰ میلیون ریال اعتبار مصوب ۴۳/۲۶ درصد تحقق یافته است که این رقم در سال قبل ۳۷/۲ درصد بوده که بیانگر وضعیت نسبتاً مطلوب سال ۹۲ نسبت به سال ۹۱ می باشد.

در سال ۹۲ بیشترین سهم از اعتبارات پرداختی به فصل مسکن، عمران شهری و روستایی و عشایری با ۳۲/۳۸ درصد و فصل آب با ۲۸/۶۷ از کل و در سال ۹۱ به فصل منابع آب با ۶۱/۰۱ درصد بوده است.

مقایسه عملکرد فصول عمرانی بودجه در سال ۹۲ نسبت به مصوب نشان می دهد که بیشترین میزان عملکرد نسبت به مصوب به فصل بازرگانی و تعاون با ۸۷/۹۵ درصد و فصل امور مالی، فنی و مدیریت و برنامه ریزی ۶۷/۲۸ درصد و کمترین میزان به فصل تربیت بدنی و فصل رفاه و تدوین اجتماعی به ترتیب ۲۰/۹۶ درصد و ۲۴/۶ درصد اختصاص داشته است.

این بررسی در سال ۹۱ گویای آنست که فصل ارتباطات و فناوری اطلاعات با صددرصد پرداختی و فصل امور مالی، فنی و مدیریت و برنامه ریزی با ۶۱/۰۸ درصد بیشترین میزان تحقق نسبت به مصوب و فصل فرهنگ و هنر با ۱۵/۱۶ درصد کمترین میزان پرداختی را نسبت به مصوب دارا بوده اند.

مقایسه عملکرد فصول اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای سال ۹۲ نسبت به سال ۹۱ بیانگر آنست که فصل ارتباطات با ۱۳۸۴ درصد افزایش و فصل نظم و امنیت عمومی با ۶۵۹/۸۵ درصد بیشترین میزان افزایش عملکرد اعتبارات را به خود اختصاص داده اند. درحالی که فصل منابع آب با ۷۱/۵۸ درصد کاهش

نسبت به سال قبل از عملکرد مالی پایینی برخوردار گردیده است. (۶-۳)

جدول (۳-۶) وضعیت عملکرد اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان اردبیل ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

مبالغ به میلیون ریال

شرح	۱۳۹۱		۱۳۹۲		نسبت عملکرد به مصوب ۱۳۹۱ (درصد)	نسبت عملکرد به مصوب ۱۳۹۲ (درصد)	نسبت مصوب ۱۳۹۲ به ۱۳۹۱ (درصد)	نسبت عملکرد ۱۳۹۲ به ۱۳۹۱ (درصد)	سهم از ۹۲ (درصد)	سهم از ۹۱ (درصد)
	جمع		جمع							
	مصوب	عملکرد	مصوب	عملکرد						
فصل اداره امور عمومی	۶۶۲۶۶	۳۳۵۰۱	۱۱۳۸۱۵	۷۱۸۳۴	۵۰/۵۶	۶۳/۱۱	۷۱/۷۵	۱۱۴/۴۲	۵/۹۲	۱/۶۷
فصل امور قضائی	۱۵۸۱۹	۳۹۰۵	۲۸۶۰۹	۱۳۸۱۰	۲۴/۶۹	۴۸/۲۷	۸۰/۸۵	۲۵۳/۶۵	۱/۱۴	۰/۱۹
فصل خدمات مالی فنی مدیریت و برنامه ریزی	۵۱۰۰	۳۱۱۵	۸۱۰۰	۵۴۵۰	۶۱/۰۸	۶۷/۲۸	۵۸/۸۲	۷۴/۹۶	۰/۴۵	۰/۱۶
فصل توسعه علوم و فن اوری	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
فصل دفاع	۸۹۴۰	۲۷۰۸	۲۰۵۸۵	۱۱۵۰۵	۳۰/۲۹	۵۵/۸۹	۱۳۰/۲۶	۳۲۴/۸۵	۰/۹۵	۰/۱۳
فصل نظم و امنیت عمومی	۶۰۰	۱۵۸	۳۸۰۰	۱۲۰۰	۲۶/۳۳	۳۱/۵۸	۵۳۳/۳۳	۶۵۹/۴۹	۰/۱۰	۰/۰۱
فصل آموزش	۱۵۰۷۳۳	۳۵۵۰۸	۹۵۸۵۱	۳۳۴۹۷	۲۳/۵۶	۳۴/۹۵	-۳۶/۴۱	-۵/۶۶	۲/۷۶	۱/۷۷
فصل فرهنگ و هنر	۳۳۶۲۳۵	۵۰۹۹۰	۲۱۲۴۲۱	۶۹۱۶۹	۱۵/۱۶	۳۲/۵۶	-۳۶/۸۲	۳۵/۶۵	۵/۷۰	۲/۵۴
فصل بهداشت و سلامت	۱۱۶۷۴۲	۴۱۸۸۵	۶۲۵۷۵	۳۵۵۲۷	۳۵/۸۸	۵۶/۷۸	-۴۶/۴۰	-۱۵/۱۸	۲/۹۳	۲/۰۹
فصل رفاه و تامین اجتماعی	۴۴۳۷۳	۱۴۸۴۳	۲۶۵۴۰	۶۵۲۸	۳۳/۴۵	۲۴/۶۰	-۴۰/۱۹	-۵۶/۰۲	۰/۵۴	۰/۷۴
فصل تربیت بدنی	۸۰۸۱۳	۱۸۴۰۵	۸۲۲۸۳	۱۷۲۴۹	۲۲/۷۷	۲۰/۹۶	۱/۸۲	-۶/۲۸	۱/۴۲	۰/۹۲
فصل کشاورزی و منابع طبیعی	۸۸۳۱۸	۲۱۳۰۸	۸۶۸۶۷	۳۲۳۵۵	۲۴/۱۳	۳۷/۲۵	-۱/۶۴	۵۱/۸۴	۲/۶۶	۱/۰۶
فصل منابع آب	۲۹۱۳۱۸۱	۱۲۲۴۹۹۲	۷۵۵۷۰۸	۳۴۸۱۵۵	۴۲/۰۵	۴۶/۰۷	-۷۴/۰۶	-۷۱/۵۸	۲۸/۶۷	۶۱/۰۱
فصل صنعت معدن	۲۳۴۳۷	۵۹۵۳	۹۷۳۰۹	۳۰۶۸۳	۲۵/۴۰	۳۱/۵۳	۳۱۵/۱۹	۴۱۵/۴۲	۲/۵۳	۰/۳۰
فصل محیط زیست	۷۲۷۰	۱۰۰۰	۷۴۸۲	۲۳۱۰	۱۳/۷۶	۳۰/۸۷	۲/۹۲	۱۳۱/۰۰	۰/۱۹	۰/۰۵
فصل بازرگانی و تعاون	۴۴۲۰	۲۰۸۹	۱۳۹۷۰	۱۲۲۸۶	۴۷/۲۶	۸۷/۹۵	۲۱۶/۰۶	۴۸۸/۱۳	۱/۰۱	۰/۱۰
فصل انرژی	۱۱۷۹۵	۳۶۷۵	۱۲۰۰۰	۳۷۵۰	۳۱/۱۶	۳۱/۲۵	۱/۷۴	۲/۰۴	۰/۳۱	۰/۱۸
فصل حمل و نقل	۵۴۴۹۳۰	۱۸۷۱۴۰	۳۳۴۰۱۸	۱۲۴۲۸۴	۳۴/۳۴	۳۷/۲۱	-۳۸/۷۰	-۳۳/۵۹	۱۰/۲۴	۹/۳۲
فصل ارتباطات و فناوری اطلاعات	۱۰۰	۱۰۰	۳۲۹۳	۱۴۸۴	۱۰۰	۴۵/۰۷	۳۱۹۳/۰۰	۱۳۸۴/۰۰	۰/۱۲	۰/۰۰
فصل مسکن عمران شهری و روستایی	۹۷۸۱۰۹	۳۵۶۴۲۱	۸۴۱۴۰۴	۳۹۳۱۹۰	۳۶/۴۴	۴۶/۷۳	-۱۳/۹۸	۱۰/۳۲	۳۲/۳۸	۱۷/۷۵
جمع	۵۳۹۷۱۸۱	۲۰۰۷۶۹۶	۲۸۰۶۶۳۰	۱۲۱۴۲۶۶	۳۷/۲۰	۴۳/۲۶	-۴۸/۰۰	-۳۹/۵۲	۱۰۰	۱۰۰

۶-۲-۲-اعتبارات هزینه ای:

در سال ۹۲ عملکرد اعتبارات هزینه ای استان ۱۲۹۵۱۴۳ میلیون ریال بوده که نسبت به سال قبل ۲۶/۱۹ درصد افزایش نشان می دهد، بررسی سهم دستگاه های اجرایی در سال ۹۲ از عملکرد اعتبارات هزینه ای استان بیانگر آنست که بیشترین سهم با ۱۹/۲۱ درصد به استانداری و ۱۴/۹۶ درصد به سازمان جهاد کشاورزی و کمترین میزان با ۰/۲۵ درصد به حوزه هنری استان تعلق داشته است. بررسی عملکرد دستگاه های اجرایی استان در این زمینه در سال ۹۱ حکایت از آن دارد که ۴۲/۷۱ درصد عملکرد هزینه ای استان به سه دستگاه استانداری، اداره کل جهاد کشاورزی و اداره کل راه و شهرسازی اختصاص داشته است.

مقایسه عملکرد اعتبارات هزینه ای سال ۹۲ نسبت به سال ۹۱ نشان می دهد که دستگاه های اجرایی امور عشایر، استانداری، ثبت اسناد، به ترتیب با ۴۶/۶۹، ۴۶/۵۰ و ۳۸/۳۷ درصد بیشترین افزایش و دستگاه های اجرایی صنعت و معدن و تجارت و فرهنگ و ارشاد اسلامی به ترتیب با ۱۲/۴۶ درصد و ۱/۲۶ درصد کاهش نه تنها افزایش نداشته اند بلکه نسبت به سال قبل کاهش نیز داشته اند. (جدول ۴-۶)

جدول (۶-۴) جدول عملکرد اعتبارات هزینه ای دستگاه های اجرایی استان در سال ۱۳۹۱-۱۳۹۲

(میلیون ریال)

سهم از ۹۲ (درصد)	سهم از ۹۱ (درصد)	عملکرد ۹۲ به ۹۱ (درصد)	عملکرد ۹۲	عملکرد ۹۱	نام دستگاه اجرایی
۱۹/۲۱	۱۶/۵۴	۴۶/۵۰	۲۴۸۷۵۵	۱۶۹۸۰۴	استانداری
۲/۷۴	۲/۵۲	۳۷/۱۲	۳۵۵۰۴	۲۵۸۹۲	اداره کل ثبت احوال
۴/۸۵	۵/۰۲	۲۲/۰۴	۶۲۸۲۴	۵۱۴۷۷	اداره کل زندان ها و اقدامات تامینی و تربیتی
۰/۹۴	۱/۰۴	۱۴/۱۹	۱۲۱۹۵	۱۰۶۸۰	اداره کل بازرسی
۰/۹۹	۱/۰۵	۱۸/۵۸	۱۲۸۳۰	۱۰۸۲۰	اداره کل پزشکی قانونی
۴/۴۱	۴/۰۳	۳۸/۳۷	۵۷۱۷۶	۴۱۳۲۰	اداره کل ثبت اسناد و املاک
۰/۳۹	۰/۳۵	۳۷/۹۶	۵۰۱۲	۳۶۳۳	اداره کل اوقاف و امور خیریه
۲/۱۹	۲/۳۰	۲۰/۱۲	۲۸۴۰۷	۲۳۶۴۸	اداره کل امور اقتصادی و دارایی
۱/۰۴	۱/۰۹	۲۰/۶۴	۱۳۴۳۹	۱۱۱۴۰	اداره کل هواشناسی
۱/۸۵	۲/۱۶	۷/۷۵	۲۳۹۰۱	۲۲۱۸۱	اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۱/۸۶	۲/۳۶	-۰/۲۶	۲۴۱۲۰	۲۴۱۸۲	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی
۱/۴۰	۱/۶۵	۷/۱۵	۱۸۰۹۸	۱۶۸۹۰	اداره کل تبلیغات اسلامی
۰/۲۵	۰/۲۳	۳۵/۳۰	۳۲۰۴	۲۳۶۸	حوزه هنری اداره کل تبلیغات اسلامی
۰/۹۸	۱/۰۲	۲۱/۰۸	۱۲۶۳۳	۱۰۴۳۴	اداره کل نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس
۲/۷۰	۲/۷۱	۲۵/۷۱	۳۵۰۲۱	۲۷۸۵۸	اداره کل ورزش و جوانان
۱/۱۵	۱/۱۲	۲۹/۷۵	۱۴۹۴۷	۱۱۵۲۰	اداره کل انتقال خون
۵/۷۲	۶/۴۲	۱۲/۴۴	۷۴۱۰۵	۶۵۹۰۸	اداره کل بهزیستی
۳/۳۴	۳/۱۴	۳۴/۲۷	۴۳۲۲۳	۳۲۱۹۰	اداره کل دامپزشکی
۴/۴۶	۴/۲۸	۳۱/۲۷	۵۷۷۲۹	۴۳۹۷۷	اداره کل منابع طبیعی
۱/۵۱	۱/۴۷	۲۹/۴۰	۱۹۵۲۰	۱۵۰۸۵	اداره کل حفاظت محیط زیست
۰/۴۲	۰/۴۵	۱۷/۸۳	۵۴۲۵	۴۶۰۴	اداره کل استاندارد و تحقیقات صنعتی
۱/۶۴	۱/۴۱	۴۶/۶۹	۲۱۲۳۲	۱۴۴۷۴	اداره کل امور عشایر
۱۴/۹۵	۱۵/۵۹	۲۱/۰۶	۱۹۳۶۸۵	۱۵۹۹۹۳	اداره کل جهاد کشاورزی
۹/۹۹	۱۰/۵۸	۱۹/۱۵	۱۲۹۴۲۰	۱۰۸۶۱۹	اداره کل امور راه و شهرسازی
۲/۵۰	۲/۷۵	۱۴/۷۳	۳۲۳۵۸	۲۸۲۰۴	اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی
۳/۲۵	۴/۶۹	-۱۲/۴۹	۴۲۰۹۶	۴۸۱۰۴	اداره کل صنعت، معدن و تجارت
۲/۹۹	۰/۲۶	۱۳۷۲/۴۴	۳۸۷۸۴	۲۶۳۴	شرکت آب و فاضلاب روستایی*
۰/۰۰	۰/۱۹	-۱۰۰	۰	۲۰۰۰	شرکت آب و فاضلاب شهری*
۲/۲۸	۳/۵۸	-۱۹/۶۶	۲۹۵۰۰	۳۶۷۲۱	اداره کل آموزش و پرورش*
۰	۰	-۱۰۰	۰	۷	اداره کل دادگستری*
۱۰۰	۱۰۰	۲۶/۱۹	۱۲۹۵۱۴۳	۱۰۲۶۳۶۷	جمع

مأخذ: معاونت هماهنگی برنامه و بودجه

* لازم به ذکر است که دستگاه های آب و فاضلاب شهری، روستایی، آموزش و پرورش و دادگستری جزء دستگاه های ذیل اعتبارات هزینه ای استانی نبوده و تنها بر اساس برخی اعتبارات ابلاغی از ردیف ها از اعتبارات هزینه ای برخوردار گردیده اند.

فصل هفتم

امور پیمانکاران، مشاوران و
گزارش نظارتی پروژه ها

۷- امور پیمانکاران، مشاوران و گزارش نظارتی پروژه ها

۷-۱- تعداد پیمانکاران به تفکیک حقیقی و حقوقی

در سال ۱۳۹۲ تعداد ۲۴۸ شرکت پیمانکاری با ظرفیت پیمان ۴۲۴۱۹۰ میلیون ریال در ۷ رشته ساختمان، آب، حمل و نقل، صنعت و معدن، نیرو، تاسیسات و تجهیزات و کشاورزی استان فعالیت داشته اند/ پیمانکاران واجد شرایط این استان در رشته های ساختمان و آب در رتبه های ۴ و ۵ و در رشته های تاسیسات و تجهیزات، حمل و نقل و صنعت و معدن و نیرو در رتبه ۵، فعالیت می کردند.

جدول (۷-۱) پیمانکاران استان اردبیل به تفکیک رشته، پایه و ظرفیت پیمان در سال ۱۳۹۲

رشته	پایه	تعداد پیمانکاران موجود در رشته	مجموع ظرفیت (پیمان) میلیون ریال
ساختمان	۵	۷۵	۳۵۲۰۰
ساختمان	۴	۲	۷۶۳۸۰
ساختمان	۳	-	-
آب	۵	۴۷	۴۰۲۰۰
آب	۴	۲	۱۱۴۵۷۰
آب	۳	-	-
حمل و نقل	۵	۶۷	۴۰۲۰۰
حمل و نقل	۴	-	-
صنعت و معدن	۵	۱	۴۰۲۰۰
نیرو	۵	۲۰	۵۲۸۰۰
تاسیسات و تجهیزات	۵	۳۴	۲۴۶۴۰
تاسیسات و تجهیزات	۴	-	-
تاسیسات و تجهیزات	۳	-	-
کشاورزی	-	-	-
جمع	-	۲۴۸	۴۲۴۱۹۰

ماخذ: مدیریت نظام فنی و اجرایی و دبیرخانه شورای فنی سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان

۷-۲- گزارش نظارتی پروژه های عمرانی ملی

تعداد و میزان اعتبار پروژه های عمرانی

در سال ۱۳۹۲ تعداد ۳۱۱۲ موافقتنامه شرح عملیات پروژه عمرانی ملی مبادله شده و در چارچوب آنها، اعتباری بالغ بر ۵۳۷ هزار میلیارد ریال برای اجرای ۶۴۸۸ پروژه عمرانی اختصاص یافته است (سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی ملی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۳۰)

جدول (۷-۲) تعداد و میزان اعتبار پروژه های عمرانی جدید

مبالغ به میلیون ریال

موضوع	کل پروژه ها		پروژه های جدید		درصد پروژه های جدید	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
کشور	۶۴۸۸	۵۳۶۹۵۳	۳۸۵	۳۴۷۵۱	۵/۹۳	۶/۴۷
استان	۱۱۷	۲۹۶۲	۴	۴۶	۳/۴۲	۱/۵۵

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی ملی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۳۱۴

از مجموع ۱۱۷ پروژه عمرانی استان در سال ۱۳۹۲، تعداد ۸۱ پروژه معادل ۶۹/۲ درصد مربوط به احداث، تعداد ۷ پروژه معادل ۶ درصد مربوط به توسعه، تعداد ۲۰ پروژه معادل ۲۲/۲ درصد مربوط به تعمیر و تجهیز و ۸ پروژه معادل ۶/۸ درصد مربوط به مطالعه طراحی و بنیادی بوده است.

جدول (۷-۳) تعداد و میزان اعتبار انواع پروژه های عمرانی ملی استان در سال ۱۳۹۲

مبالغ به میلیارد ریال

موضوع	کل پروژه ها		احداث		توسعه	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
کشور	۶۴۸۸	۵۳۶۹۵۳/۵	۳۴۳۸	۲۹۹۸۳۶	۷۸۱	۸۰۶۸۶
استان	۱۱۷	۲۹۶۲	۸۱	۲۷۳۳	۷	۶۹

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی ملی سال ۱۳۹۲، جلد ۱، ص ۲۵۷

ادامه جدول (۷-۳) تعداد و سهم پروژه های عمرانی استان در سال ۱۳۹۲

(واحد: میلیارد ریال)

موضوع	تعمیر و تجهیز		مطالعه طراحی		مطالعه بنیادی	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
کشور	۱۴۲۲	۸۲۷۲۴	۳۳۵	۱۳۶۵۶	۱۹۵	۹۲۰۶
استان	۲۰	۱۲۴	۳	۴	۵	۲۵

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی ملی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۲۶۱-۲۵۹

ادامه جدول (۷-۳) تعداد و سهم پروژه های عمرانی استان در سال ۱۳۹۰

(واحد: میلیارد ریال)

موضوع	خدمات		تعهدات	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
کشور	۲۰۰	۳۶۸۸۳	۷۱	۱۸۹۹
استان	۰	۰	۱	۷

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی ملی سال ۱۳۹۲، جلد ۱، ص ۲۶۳

در سال ۱۳۹۲، از تعداد ۶۴۸۸ پروژه عمرانی ملی کشور، ۲۱۰۹ پروژه قبل از برنامه چهارم، ۱۹۶۰ پروژه طی برنامه چهارم، ۳۱۸ پروژه در سال ۱۳۸۹، ۶۱۰ پروژه در سال ۱۳۹۰، ۱۱۰۶ پروژه در سال ۱۳۹۱ و ۳۸۵ پروژه در سال ۱۳۹۲ شروع به کار کرده اند. این ارقام در استان اردبیل به ترتیب ۳۷، ۳۹، ۶، ۱۱، ۲۰ و ۴ پروژه بوده است.

جدول (۷-۴) تعداد پروژه های عمرانی بر حسب سال شروع

واحد: پروژه

موضوع	کل پروژه ها	قبل از برنامه چهارم	طی برنامه چهارم	سال ۱۳۸۹	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲
کشور	۶۴۸۸	۲۱۰۹	۱۹۶۰	۳۱۸	۶۱۰	۱۱۰۶	۳۸۵
استان	۱۱۷	۳۷	۳۹	۶	۱۱	۲۰	۴

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی ملی سال ۱۳۹۲، جلد ۱، ص ۲۶۵

وضعیت اجرایی و پیشرفت فیزیکی

در پایان سال ۱۳۹۲ متوسط میزان دستیابی به اهداف یک ساله در کشور ۴۲/۷ درصد بوده و متوسط دستیابی به اهداف یکساله در استان اردبیل در همان سال ۱۸/۶ درصد بوده است که کمتر از نصف متوسط کشوری بوده است.

میانگین پیشرفت فیزیکی طرح های نظارت شده کشور تا پایان سال ۱۳۹۲، معادل ۴۶/۷ درصد بوده که کمتر از مقدار پیش بینی شده (۵۴/۴) بوده است.

در استان اردبیل میانگین پیشرفت فیزیکی حاصل شده در سال ۱۳۹۲ حدود ۷ درصد بوده که کمتر از یک پنجم پیش بینی انجام شده (۳۵/۵) بوده است.

جدول (۷-۵) وضعیت دستیابی به اهداف یکساله و پیشرفت فیزیکی (واحد: درصد)

موضوع	دستیابی به اهداف یکساله	پیشرفت فیزیکی ناپایان سال ۱۳۹۲		پیشرفت فیزیکی در سال ۱۳۹۲	
		پیش بینی	عملکرد	پیش بینی	عملکرد
کشور	۴۲/۷	۵۴/۴	۴۶/۷	۲۸/۴	۱۲/۱
استان	۱۸/۶	۶۴	۵۰/۳	۳۷/۵	۷

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی ملی سال ۱۳۹۲، جلد ۱، ص ۲۸۲

میانگین پیشرفت فیزیکی در استان برای پروژه هایی که سال شروع آنها قبل از برنامه چهارم، طی برنامه چهارم، سال ۱۳۹۰، سال ۱۳۹۱ و سال ۱۳۹۲ بوده به ترتیب ۵۸/۴، ۵۷/۱، ۳۶/۵، ۲۳/۳، ۱۳/۷، ۱۴/۶ درصد بوده است.

جدول (۶-۷) میانگین وزنی پیشرفت فیزیکی بر حسب سال شروع

(واحد: درصد)

سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۸۹	طی برنامه چهارم	قبل از برنامه چهارم	کل طرحها	موضوع
۱۷/۱	۱۵/۳	۳۱/۱	۳۰	۴۰/۴	۶۱/۸	-	کشور
۱۴/۶	۱۳/۷	۲۳/۳	۳۶/۵	۵۷/۱	۵۸/۴	-	استان

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی ملی سال ۱۳۹۲، جلد ۱، ص ۲۹۰

بررسی وضعیت اجرای پروژه های عمرانی، نشان می دهد که از کل پروژه های عمرانی نظارت شده کشور، ۷۱/۱ درصد در دست اجراء، ۱۱/۹ درصد خاتمه یافته، ۱۰/۱ درصد متوقف و ۶/۹ درصد شروع نشده است. این ارقام در استان اردبیل به ترتیب ۸۱/۳، ۳/۷، ۸/۴ و ۶/۵ درصد بوده است (جدول ۷-۷).

در سال ۱۳۹۰ استان اردبیل از نظر درصد پروژه های در دست اجراء در بین استان های کشور رتبه سوم، از نظر درصد پروژه های خاتمه یافته در رتبه بیست و پنجم، از نظر درصد پروژه های متوقف رتبه چهاردهم و از نظر درصد پروژه های شروع نشده در رتبه بیست پنجم قرار گرفت.

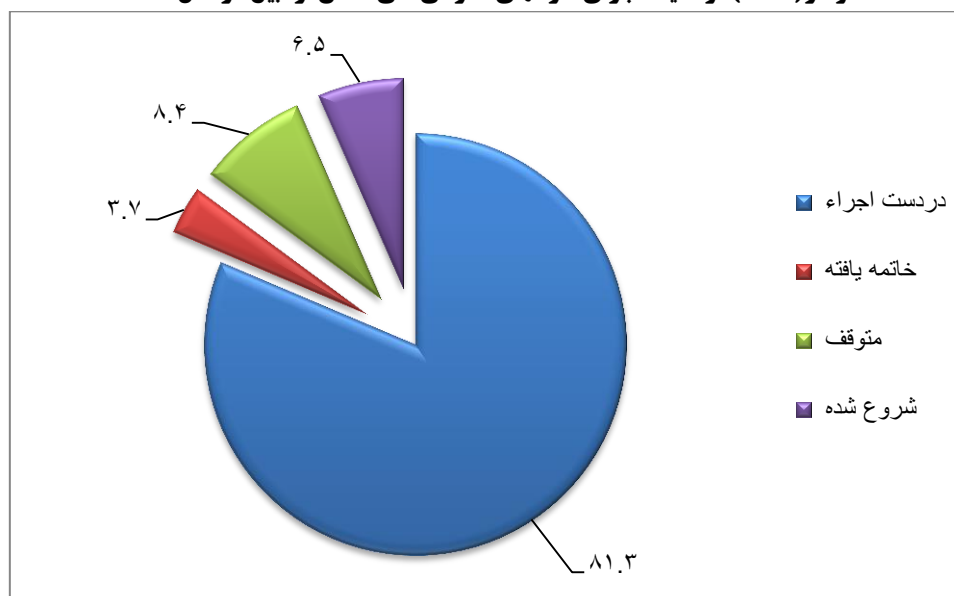
جدول (۷-۷) وضعیت اجرای پروژه های عمرانی ملی کشور و استان در سال ۱۳۹۲

(واحد: درصد)

موضوع	در دست اجراء	خاتمه یافته	متوقف	شروع نشده
کشور	۷۱/۱	۱۱/۹	۱۰/۱	۶/۹
استان	۸۱/۳	۳/۷	۸/۴	۶/۵

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی ملی سال ۱۳۹۲، جلد ۱، ص ۲۸۴

نمودار (۷-۱): وضعیت اجرای طرحهای عمرانی ملی استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

بر اساس گزارش نظارت از پروژه های عمرانی ملی، از نظر کیفیت اجرای پروژه های عمرانی، ۳۹/۳ درصد از پروژه ها با کیفیت عالی، ۵۰/۷ درصد با کیفیت خوب، ۹/۹ درصد با کیفیت متوسط و ۰/۱ درصد با کیفیت ضعیف اجراء شده اند. این ارقام در استان اردبیل به ترتیب ۴۶/۷، ۵۱/۷، ۱/۷ و صفر درصد بوده است. به این ترتیب استان اردبیل ضمن آنکه از نظر کیفیت اجرای پروژه های عالی بالاتر از میانگین کشور بوده، در رتبه نهم در بین استان های کشور هم قرار گرفته است.

جدول (۷-۸) کیفیت اجرای پروژه های عمرانی

(واحد: درصد)

موضوع	عالی	خوب	متوسط	ضعیف
کشور	۳۹/۳	۵۰/۷	۹/۹	۰/۱
استان	۴۶/۷	۵۱/۷	۱/۷	۰

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی ملی سال ۱۳۹۲، جلد ۱، ص ۳۰۶

در سال ۱۳۹۲ میانگین اجرای کل پروژه های ۱۱/۸ سال و میانگین مدت اجرای پروژه های جدید و پروژه هایی که در سال ۱۳۹۲ خاتمه یافته اند به ترتیب ۲/۶ سال و ۱۵/۴ سال بوده است. این ارقام در کل استان برای کل پروژه ها ۱۳/۷، برای پروژه های جدید ۱ و برای پروژه های خاتمه یافته در سال ۱۳۹۲، ۲۴/۳ سال بوده است.

جدول (۷-۹) میانگین وزنی مدت اجرا

(واحد: سال)

موضوع	کل پروژه ها	پروژه های جدید	پروژه های خاتمه یافته
کشور	۱۱/۸	۲/۶	۱۵/۴
استان	۱۳/۷	۱	۲۴/۳

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی ملی سال ۱۳۹۲، جلد ۱، ص ۳۲۴

مطابق نتایج نهایی ارزشیابی عملکرد پروژه های ملی نظارت شده، بر اساس شاخص های عمرانی دستیابی به اهداف یکساله، درصد تحقق خاتمه پروژه ها، کیفیت اجراء، روش ارجاع کار، مدت اجراء و علل تاخیر، استان اردبیل با کسب امتیاز ۵۱/۹، در جایگاه بیست و ششم در بین استان های کشور قرار گرفت.

جدول (۷-۱۰) نتایج ارزشیابی طرح های عمرانی ملی در استان ها

استان	درصد تحقق خاتمه	کیفیت اجرا	دستیابی به اهداف یکساله	مدت اجرا	روش ارجاع کار	علل تاخیر	امتیاز	رتبه در بین استان ها
اردبیل	۸/۲	۸۲/۸	۱۸/۶	۲۴/۵	۹۱/۷	۸۸/۱	۵۱/۹	۲۶

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی ملی سال ۱۳۹۲، جلد ۲، ص ۱۸۵

۷-۳- گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی

در سال ۱۳۹۲، اعتبارات عمرانی استانی استان اردبیل با ۳۹۶ طرح به میزان ۱۸۱۳ میلیارد ریال با اجرای ۱۸۴۵ پروژه به ده شهرستان اردبیل، خلخال، مشکین شهر، مغان (گرمی)، بیله سوار، پارس آباد، نمین، نیر، کوثر و سرعین اختصاص داده شده است. آخرین برآورد جمعیت استان اردبیل در سال ۱۳۹۲ حدود ۱۲۵۷۶۶۰ نفر می باشد.

از تعداد ۱۸۳۵ پروژه بازدید شده استان، تعداد ۵۳۸ پروژه (۲۹/۳ درصد) با وزن مالی ۷/۸ درصد مطابق با برنامه زمانی تعیین شده پیشرفت کرده اند، ۱۵ پروژه (۰/۸ درصد) با وزن مالی ۱/۶ درصد به طور متوسط ۵/۶ درصد از برنامه زمانی جلوتر بوده اند، باقی مانده معادل ۶۹/۹ درصد (۱۲۸۲ پروژه) با وزن مالی ۹۰/۶ درصد به طور میانگین ۲۲/۸ درصد از برنامه زمانی عقب مانده اند.

در سال ۱۳۹۲، در چارچوب موافقتنامه های مبادله شده، حدود ۵۸/۷ درصد از اهداف تعیین شده سالانه استان محقق شده است. پیشرفت فیزیکی پروژه های عمرانی استان اردبیل، ۳۳/۹ درصد پیش بینی شده بود که در عمل ۲۷/۶ درصد پیشرفت حاصل شده است.

تعداد ۵۱۳ پروژه (۲۷/۸ درصد) با اعتبار ۴۲۹/۶ میلیارد ریال به پروژه های عمرانی در دست اجرای استان، افزوده شد. بر اساس محاسبات به عمل آمده از ۱۲۶۸ پروژه خاتمه یافتنی، ۴۶۳ پروژه معادل ۳۶/۵ درصد خاتمه یافته و درصد جایگزینی پروژه های جدید بازدید شده به خاتمه یافته ۱۰۹/۱ درصد است (سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۱۳۴) از مجموع ۱۸۱۳ میلیارد ریال اعتبار عمرانی استان، مبلغ ۶۶۲ میلیارد ریال معادل ۳۶/۵ درصد تخصیص یافته و ۹۵/۸ درصد از اعتبار تخصیصی هزینه گردیده است (سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۱۳۵).

در سال ۱۳۹۲، اعتبارات عمرانی استان ها در قالب ۱۸۴۴۳ موافقتنامه شرح عملیات عمرانی طرح مبادله شد و در چارچوب آنها اعتباری بالغ بر ۱۱۴۵۱۹ میلیارد ریال برای اجرای ۷۳۴۸۰ پروژه عمرانی استانی اختصاص یافت. تعداد طرح ها نسبت به سال ۱۳۹۱ (۱۷۴۷۷ طرح)، ۵.۵ درصد افزایش داشته است (سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۳۶۶).

استان اردبیل با ۳۹۶ طرح، ۲/۱۵ درصد از کل طرحها (۱۸۴۴۳ طرح) و با اعتبار ۱۸۱۳ میلیارد ریال، ۱/۵۸ درصد کل اعتبارات را دارا بوده است. این استان به لحاظ تعداد طرح در رتبه ۲۷ استان ها و با تعداد ۱۸۵۰ پروژه به لحاظ تعداد پروژه استانی در رتبه بیست پنجم استان ها و از لحاظ اعتبارات عمرانی استانی نیز در رتبه ۲۷ کشور قرار داشته است (سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۳۷۶).

در سال ۱۳۹۲، پروژه های احداثی با تعداد ۲۹۷۸۶ پروژه در مجموع ۴۰/۵ درصد از کل پروژه ها را شامل شده است که سهم استان اردبیل از این پروژه ها ۷۹۳ پروژه معادل ۲/۷ درصد پروژه های احداثی کشور و معادل ۴۳ درصد کل پروژه های استان بوده است (سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۳۷۷).

جدول (۷-۱۱) تعداد و میزان اعتبار انواع پروژه های عمرانی استان در سال ۱۳۹۲

مبالغ به میلیارد ریال

موضوع	کل پروژه ها		احداثی		توسعه	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
کشور	۷۳۴۸۰	۱۱۴۵۱۹	۲۹۷۸۶	۶۸۰۵۷	۸۳۵۵	۱۴۶۹۰
استان	۱۸۴۵	۱۸۱۳	۷۹۳	۱۱۰۱	۱۷۵	۱۷۶
سهم استان از کشور(درصد)	۲/۵	۱/۶	۲/۷	۱/۶	۲/۱	۱/۲

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۳۷۷

ادامه جدول (۷-۱۱) تعداد و سهم پروژه های عمرانی استان در سال ۱۳۹۲

(واحد: میلیارد ریال)

موضوع	تجهیز		تعمیرات		خدمات	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
کشور	۸۴۸۳	۷۳۱۲	۱۴۲۵۴	۱۵۵۶۴	۹۵۱۵	۶۳۵۶
استان	۲۴۳	۱۱۰	۲۹۱	۲۳۷	۲۶۴	۱۰۰
سهم استان از کشور(درصد)	۲/۹	۱/۵	۲/۰	۱/۵	۲/۸	۱/۶

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۳۷۸

ادامه جدول (۷-۱۱) تعداد و سهم پروژه های عمرانی استان در سال ۱۳۹۲

(واحد: میلیارد ریال)

موضوع	مطالعه طراحی		مطالعه بنیادی		تعهدات	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
کشور	۲۰۶۹	۱۴۷۵	۵۶۱	۴۴۲	۴۵۷	۶۲۳
استان	۵۲	۶۱	۲۰	۲۵	۷	۴
سهم استان از کشور(درصد)	۲/۵	۴/۱	۳/۶	۵/۷	۱/۵	۰/۶

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۳۷۹

در سال ۱۳۹۲ از تعداد ۷۳۴۸۰ پروژه عمرانی استانی کشور تعداد ۲۹۴۲۶ پروژه معادل ۴۰/۰۵ درصد کل پروژه ها جدید و ما بقی نیمه تمام بوده است. در استان اردبیل نیز از تعداد ۱۸۴۵ پروژه استانی، ۵۱۳ پروژه معادل ۲۷/۸۰ درصد، پروژه های جدید بوده است. در سال ۱۳۹۲ این استان از لحاظ تعداد پروژه جدید در کشور در رتبه بیست و یک در بین استان های کشور قرار داشته است.

جدول (۷-۱۲) تعداد وسهم پروژه های عمرانی استانی جدید کشور و استان در سال ۱۳۹۲

(مبالغ به میلیارد ریال)

موضوع	کل پروژه ها		پروژه های جدید		درصد پروژه های جدید	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
کشور	۷۳۴۸۰	۱۱۴۵۱۹	۲۹۴۲۶	۳۸۴۶۷	۴۰۰۵	۳۳/۵۹
استان	۱۸۴۵	۱۸۱۳	۵۱۳	۴۳۰	۲۷.۸۰	۲۳/۷۲
سهم استان از کشور(درصد)	۲/۵	۱/۶	۱/۷	۱/۱	-	-

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۴۲۲

بررسی پروژه های عمرانی استان بر حسب سال شروع نشان می دهد از مجموع ۱۸۴۵ پروژه، ۷۶ پروژه قبل از برنامه چهارم، ۳۸۸ پروژه طی برنامه چهارم، ۱۵۸ پروژه در سال ۱۳۸۹ و ۳۴۳ پروژه در سال ۱۳۹۰، ۳۶۷ پروژه در سال ۱۳۹۱ و ۵۱۳ پروژه در سال ۱۳۹۲ شروع شده است که جهش چشمگیری در اجرای پروژه های عمرانی ایجاد شده است.

جدول (۷-۱۳) تعداد و اعتبار پروژه های عمرانی استانی در سال ۱۳۹۲ بر حسب سال شروع

اعتبار: میلیارد ریال

موضوع	جمع کل		قبل از برنامه چهارم		طی برنامه چهارم	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
کشور	۷۳۴۸۰	۱۱۴۵۱۹	۲۰۱۹	۵۲۵۶	۹۹۴۹	۱۸۵۶۴
استان	۱۸۴۵	۱۸۱۵	۷۶	۶۴	۳۸۸	۴۳۲

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۳۸۰

ادامه جدول (۷-۱۳) تعداد و اعتبار پروژه های عمرانی استانی بر حسب سال شروع

اعتبار: میلیارد ریال

موضوع	سال ۱۳۸۹		سال ۱۳۹۰	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
کشور	۴۵۸۲	۱۱۳۸۲	۱۷۷۰۳	۲۴۰۴۵
استان	۱۵۸	۲۵۸	۳۴۳	۳۹۲

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۳۸۱

ادامه جدول (۷-۱۳) تعداد و اعتبار پروژه های عمرانی استانی بر حسب سال شروع

اعتبار: میلیارد ریال

موضوع	سال ۱۳۹۱		سال ۱۳۹۲	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
کشور	۹۸۰۱	۱۶۸۰۵	۲۹۴۲۶	۳۸۴۶۷
استان	۳۶۷	۲۳۸	۵۱۳	۴۳۰

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۳۸۲

از مجموع پروژه های عمرانی استانی در دست اجرای استان اردبیل، حدود ۴۴/۳ درصد از پروژه ها به صورت امانی، ۱۶/۹ درصد به صورت پیمانی و ۳۸/۸ درصد به صورت امانی - پیمانی اجراء شده است. سهم اعتباری پروژه های امانی، پیمانی و امانی-پیمانی به ترتیب، ۲۳/۴، ۲۶/۵ و ۵۰/۱ درصد بوده است.

جدول (۷-۱۴) نحوه اجرای پروژه های عمرانی استانی کشور و استان در سال ۱۳۹۲

(واحد: درصد)

موضوع	امانی		پیمانی		امانی - پیمانی	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
کشور	۳۵/۴	۱۶/۲	۳۹/۳	۵۳/۵	۲۵/۳	۳۰/۳
استان	۴۴/۳	۲۳/۴	۱۶/۹	۲۶/۵	۳۸/۸	۵۰/۱

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۳۸۷

میانگین وزنی پیشرفت فیزیکی پروژه های عمرانی استانی که سال شروع آنها قبل از سال ۱۳۷۹، طی برنامه چهارم و سال های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲ بوده به ترتیب ۷۵/۶، ۵۳، ۲۶/۴، ۳۰/۴، ۱۸/۶ و ۴/۸ درصد بوده است که به استثنای پروژه های مربوط به قبل از برنامه چهارم، از نظر پیشرفت فیزیکی پایین تر از متوسط کشور بوده است.

جدول (۷-۱۵) میانگین وزنی پیشرفت فیزیکی پروژه های عمرانی استان تا پایان سال ۱۳۹۲

(واحد: درصد)

موضوع	کل پروژه ها	قبل از برنامه چهارم	طی برنامه چهارم	سال ۱۳۸۹
کشور	۵۰/۷	۷۰/۷	۶۳	۵۵/۳
استان	۲۷/۶	۷۵/۶	۵۳	۲۶/۴

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۴۰۳

ادامه جدول (۷-۱۵) میانگین وزنی پیشرفت فیزیکی پروژه های عمرانی استان تا پایان سال ۱۳۹۲

(واحد: درصد)

موضوع	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲
کشور	۴۴/۶	۳۲/۵	۳۱/۷
استان	۳۰/۴	۱۸/۶	۴/۸

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۴۰۴

میزان تحقق اهداف و پیشرفت فیزیکی

در پایان سال ۱۳۹۲ متوسط دستیابی به اهداف یکساله در کشور ۵۵/۴ درصد بوده و متوسط دستیابی به اهداف یکساله استان اردبیل در همان سال ۵۸/۷ درصد بوده که بالاتر تر از متوسط کشوری بوده است. میانگین پیشرفت فیزیکی پروژه های عمرانی استانی کشور در پایان سال ۱۳۹۲، ۵۰/۷ درصد بوده است. این در حالی است که میانگین پیشرفت فیزیکی پروژه های عمرانی استانی استان اردبیل در پایان سال ۱۳۹۲، ۲۷/۶ درصد بوده که حدود ۲۳ درصد پایین تر از میانگین کشوری بوده است.

جدول (۷-۱۶) وضعیت تحقق اهداف یکساله و عملکرد پیشرفت فیزیکی

(واحد: درصد)

موضوع	دستیابی به اهداف یکساله	پیشرفت فیزیکی پایان سال ۱۳۹۲	
		پیش بینی	عملکرد
کشور	۵۵/۴	۶۱/۲	۵۰/۷
استان	۵۸/۷	۳۳/۹	۲۷/۶

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۳۹۹

بررسی وضعیت اجرای پروژه های عمرانی استانی نشان می دهد که از مجموع ۷۱۳۴۵ پروژه عمرانی استانی کشور، ۵۵/۶ درصد در دست اجراء، ۲۵/۴۰ درصد خاتمه یافته، ۸/۰۲ درصد متوقف و ۱۰/۹۸ درصد شروع نشده بوده است. این ارقام در استان اردبیل به ترتیب ۵۲/۸۶، ۲۵/۲۳، ۱۱/۰۶ و ۱۰/۸۴ بوده است.

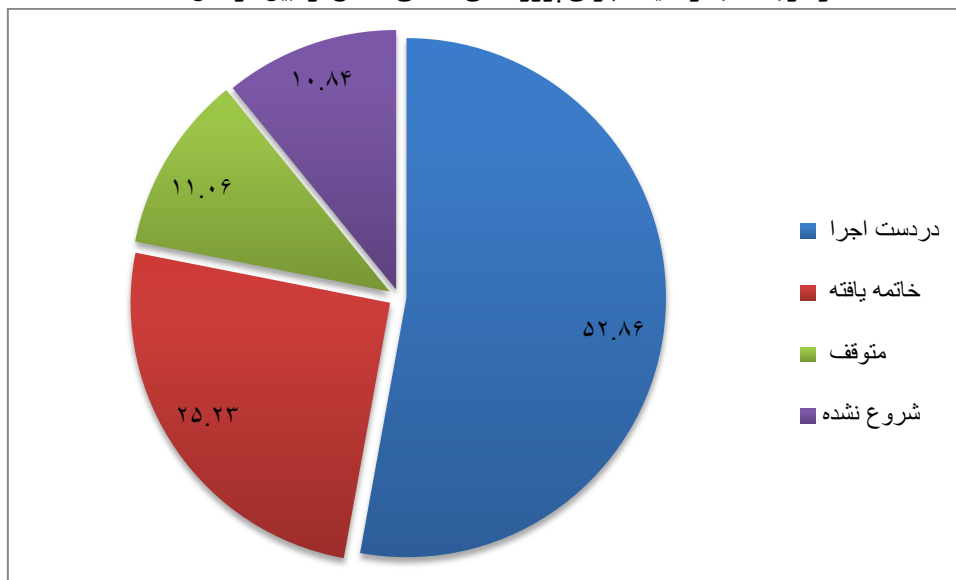
جدول (۷-۱۷) وضعیت اجرای پروژه های عمرانی استانی در کشور و استان تا پایان سال ۱۳۹۲

(واحد: درصد)

موضوع	جمع تعداد	در دست اجرا		خاتمه یافته		متوقف		شروع نشده	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
کشور	۷۱۳۴۵	۳۹۶۶۰	۵۵/۶	۱۸۱۲۵	۲۵/۴۰	۵۷۲۴	۸/۰۲	۷۸۳۶	۱۰/۹۸
استان	۱۸۳۵	۹۷۰	۵۲/۸۶	۴۶۳	۲۵/۲۳	۲۰۳	۱۱/۰۶	۱۹۹	۱۰/۸۴

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۴۰۰

نمودار (۷-۲): وضعیت اجرای پروژه های استانی استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

از نظر پراکندگی جغرافیایی پروژه های عمرانی، ۹/۵۴ درصد پروژه های عمرانی استان اردبیل پروژه های شهری، ۹/۹۳ درصد پروژه های روستایی و ۸۰/۵۳ درصد پروژه های غیر قابل تفکیک بوده است.

جدول (۷-۱۸) پراکندگی جغرافیایی پروژه های عمرانی

(اعتبار به میلیارد ریال)

موضوع	کل		روستایی			شهری			غیر قابل تفکیک	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار	درصد از کل	تعداد	اعتبار	درصد از کل	تعداد	اعتبار
کشور	۷۳۴۸۰	۱۱۴۵۱۸	۱۵۴۲۱	۲۰۴۱۲	۲۰/۹۹	۲۳/۳۴	۳۴۴۴۹	۲۳/۳۴	۴۰۹۱۰	۵۹۶۵۷
استان	۱۸۴۵	۱۸۱۳	۲۰۶	۱۸۰	۹/۹۳	۹/۵۴	۱۷۳	۹/۵۴	۱۴۹۱	۱۴۶۰

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۳۸۶

در پایان سال ۱۳۹۲ از مجموع ۷۱۳۴۵ پروژه عمرانی استانی کشور، تعداد ۲۵۲۳۴ پروژه (۳۵/۴ درصد از کل پروژه ها) با وزن مالی ۲۷/۳ درصد، مطابق با برنامه زمانی اجراء شده است. استان اردبیل با تعداد ۵۳۸ پروژه از ۱۸۳۵ پروژه استانی (۲۹/۳ درصد از کل پروژه ها) و با وزن مالی ۷/۸ درصد از نظر رعایت زمان بندی اجرای پروژه ها در رتبه بیستم در بین استان های کشور قرار گرفت.

جدول (۷-۱۹) پروژه های عمرانی مطابق با برنامه زمانی در کشور و استان تا پایان سال ۱۳۹۲

موضوع	تعداد کل پروژه ها	پروژه های مطابق با برنامه زمان بندی		
		تعداد	درصد	وزن مالی (درصد)
کشور	۷۱۳۴۵	۲۵۲۳۴	۳۵/۴	۲۷/۳
استان	۱۸۳۵	۵۳۸	۲۹/۳	۷/۸

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۴۰۶

۰/۸ درصد پروژه های عمرانی استان از برنامه زمانی جلوتر می باشند و از نظر عقب ماندگی زمانی پروژه ها از برنامه زمانی تعیین شده در استان اردبیل، ۶۹/۹ درصد کل پروژه ها از برنامه زمانی عقب تر بودند که از این نظر در رتبه بیستم در بین استان های کشور قرار گرفت. که علت این تاخیر، ۱۳ درصد به کمبود اعتبار مصوب و ۸۱/۸ به کمبود اعتبار تخصیصی، مربوط بوده است.

جدول (۷-۲۰) پروژه های عمرانی جلوتر از برنامه زمانی در کشور و استان تا پایان سال ۱۳۹۲

موضوع	تعداد پروژه	درصد از کل	میانگین وزنی تفاوت پیشرفت و زمان بندی	وزن مالی (درصد)
کشور	۱۳۹۶	۲	۲۱	۳/۹
استان	۱۵	۰/۸	۵/۶	۱/۶

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۴۰۷

جدول (۷-۲۱) پروژه های عمرانی عقب تر از برنامه زمانی در کشور و استان تا پایان سال ۱۳۹۲

موضوع	تعداد پروژه	درصد از کل	میانگین وزنی تفاوت پیشرفت و زمان بندی	وزن مالی (درصد)
کشور	۴۴۷۱۵	۶۲/۷	۳۵/۵	۶۸/۸
استان	۱۲۸۲	۶۹/۹	۲۲/۸	۹۰/۶

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۴۰۸

جدول (۷-۲۲) علل تاخیر در اجرای پروژه های عمرانی

موضوع	دستگاه اجرایی	پیمانکار	مشاور طرح	مشاور ناظر	کمبود مصوب	کمبود تخصیص	پرداختی خزانه	جذب اعتبارات	کمبود مصالح	مشکلات اجتماعی	تهیه زمین	سایر
کشور	۰/۳	۰/۵	۰	۰	۱۵/۵	۷۹/۱	۱/۱	۰/۵	۰/۱	۰/۲	۰/۳	۲/۳
استان	۰/۱	۰/۱	۰	۰	۱۳	۸۱/۸	۰/۹	۰/۸	۰	۰/۱	۰	۳/۳

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۴۱۱-۴۰۹

میانگین وزنی مدت اجرای کل پروژه ها در کشور ۶/۴ سال بوده که استان اردبیل به طور متوسط پروژه های خود را در ۶/۱ سال به اتمام رسانده و از این نظر در میان استان های کشور در ردیف نوزدهم قرار دارد.

جدول (۷-۲۳) میانگین وزنی مدت اجرای پروژه ها

(واحد: سال)

موضوع	کل پروژه ها	پروژه های جدید	پروژه های خاتمه یافته
کشور	۶/۴	۲/۴	۴/۵
استان	۶/۱	۴/۳	۴/۵

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۴۲۶

بر اساس گزارش های حاصل از بازدید پروژه های عمرانی استانی، ۴۶/۷ درصد از پروژه هایی که فرم کیفیت برای آنها پر شده است با کیفیت عالی، ۴۸ درصد با کیفیت خوب، ۵/۳ درصد با کیفیت متوسط و ۰/۱ درصد با کیفیت ضعیف اجراء شده اند.

این ارقام در استان اردبیل به ترتیب ۴۷، ۳۸/۹، ۱۴/۱ و صفر درصد بوده است. با توجه به این که ۴۷ درصد پروژه های استان با کیفیت عالی اجراء شده است استان اردبیل از نظر این شاخص بالا تر از متوسط کشوری بوده است.

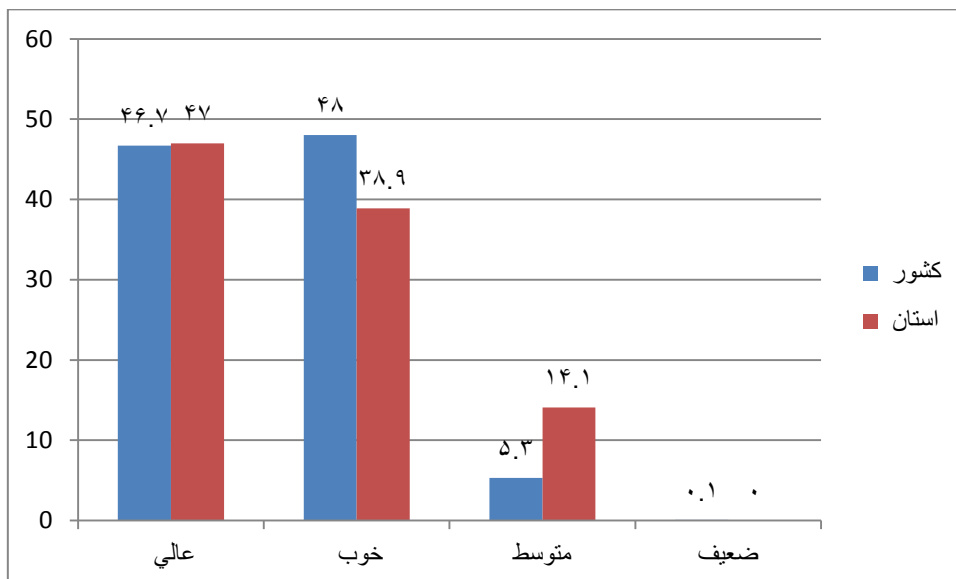
جدول (۷-۲۴) کیفیت اجرای پروژه های عمرانی استانی کشور و استان در سال ۱۳۹۲

(واحد: درصد)

موضوع	عالی	خوب	متوسط	ضعیف
کشور	۴۶/۷	۴۸	۵/۳	۰/۱
استان	۴۷	۳۸/۹	۱۴/۱	۰

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۴۱۲

نمودار (۷-۳): مقایسه کیفیت اجرای پروژه های عمرانی استان کشور و استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

با توجه به عملکرد مجموعه دستگاه های اجرایی استانی در اجرای طرحها و پروژه های عمرانی، بر اساس شاخص های درصد خاتمه یافته، کیفیت اجراء، نسبت دستیابی اهداف به دستیابی منابع، مدت اجراء، روش ارجاع کار و نحوه اجراء، نتایج ارزشیابی نشان می دهد استان اردبیل با کسب مجموع ۶۳/۴ امتیاز از ۱۰۰ امتیاز، حائز رتبه بیست دوم از نظر عملکرد اجرای پروژه های عمرانی در سطح کشور شده است که نسبت به سال قبل (رتبه هجدهم)، حدود ۲۲ درصد کاهش رتبه داشته است.

جدول (۷-۲۵) نتایج ارزشیابی عملکرد عمرانی استان در سال ۱۳۹۲

رتبه	امتیاز	نحوه اجراء	روش ارجاع کار	مدت اجراء	نسبت دستیابی اهداف به دستیابی منابع	کیفیت اجراء	درصد خاتمه یافته	استان
۲۲	۶۳/۴	۲۶/۳	۶۳/۷	۴۴/۶	۱۶۷/۷	۸۲/۱	۳۶/۵	اردبیل

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد دوم، ص ۱۵-۱۴

از مجموع ۱۸۱۳ میلیارد ریال اعتبار عمرانی استان در سال ۱۳۹۲، مبلغ ۶۶۲ میلیارد ریال معادل ۳۶/۵ درصد تخصیص یافته و ۹۵/۸ درصد از اعتبار تخصیصی، هزینه گردیده است.

جدول (۷-۲۶) عملکرد مالی استان ها در سال ۱۳۹۲

مبالغ به میلیارد ریال

موضوع	اعتبار سال ۱۳۹۲	اعتبار تخصیص داده شده	درصد تخصیص	اعتبار هزینه شده	درصد هزینه به تخصیص
کل کشور	۱۱۴۵۱۹	۴۹۸۶۸	۴۳/۵	۴۷۰۷۶	۹۴/۴
استان	۱۸۱۳	۶۶۲	۳۶/۵	۶۳۴	۹۵/۸

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۴۴۲

در پایان سال ۱۳۹۲ اعتبارات عمرانی استان اردبیل بین ۱۰ شهرستان مطابق جدول (۷-۲۷) توزیع گردید. بر این اساس میزان اعتبار سرانه این استان با جمعیت ۱۲۵۷۶۶۰ نفر (جمعیت سال ۱۳۹۲)، ۱/۴۴۲ میلیون ریال برآورد گردیده است.

جدول (۷-۲۷): توزیع جغرافیایی اعتبار پروژه های عمرانی استان

(مبالغ به میلیون ریال)

شهرستان	اعتبار سال ۱۳۹۲	جمعیت سال ۱۳۹۲	اعتبار سرانه
استان اردبیل	۱۸۱۳۰۸۵	۱۲۵۷۶۶۰	۱/۴۴۲
سطح استان	۱۴۳۲۳۴	-	-
اردبیل	۴۵۰۴۵۳	۵۷۸۰۶۷	۰/۷۷۹
بيله سوار	۱۰۸۴۱۶	۵۳۲۷۳	۲/۰۳۵
پارس آباد	۱۸۹۰۹۶	۱۷۶۰۸۵	۱/۰۷۴
خلخال	۲۳۰۸۱۸	۹۱۲۸۴	۲/۲۳۳
سرعین	۴۷۴۸۵	۱۸۶۱۰	۲/۵۵۲
کوثر	۱۰۱۴۳۴	۲۵۲۵۲	۴/۰۱۷
مشکین شهر	۲۵۸۴۷۹	۱۴۸۰۳۸	۱/۷۴۶
مغان	۱۳۶۴۱۹	۸۱۶۱۹	۱/۶۷۱
نمین	۹۶۶۲۲	۶۲۰۲۴	۱/۵۵۸
نیر	۷۷۶۲۹	۲۳۴۰۸	۳/۳۱۶

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۱۳۵

جدول (۷-۲۸): وضعیت پروژه های عمرانی استانی جدید استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

(مبالغ به میلیون ریال)

درصد پروژه های جدید	پروژه های جدید		پروژه های سابقه دار		شهرستان
	اعتبار	تعداد	اعتبار	تعداد	
۲۷/۵	۴۲۴۷۷۸	۵۰۵	۱۳۸۳۳۱۲	۱۳۳۰	استان اردبیل
۷۵/۹	۱۱۲۱۶۸	۶۳	۳۱۰۶۶	۲۰	سطح استان
۲۵/۹	۸۰۱۹۶	۸۰	۳۷۰۲۵۷	۲۲۹	اردبیل
۲۲/۶	۲۰۴۱۹	۳۱	۸۷۷۸۲	۱۰۶	بيله سوار
۲۷/۲	۴۰۲۷۴	۴۴	۱۴۸۸۲۲	۱۱۸	پارس آباد
۱۹/۹	۳۷۹۰۰	۳۸	۱۶۵۰۱۸	۱۵۳	خلخال
۲۲/۹	۶۶۴۱	۱۹	۴۰۸۴۴	۶۴	سرعین
۲۴/۶	۱۷۳۴۴	۳۲	۸۴۰۷۵	۹۸	کوثر
۲۷/۴	۴۷۵۴۱	۷۶	۲۱۰۳۸۸	۲۰۱	مشکین شهر
۲۶/۷	۲۸۴۸۱	۵۱	۱۰۵۳۲۳	۱۴۰	مغان
۲۵/۷	۲۲۴۷۲	۳۶	۷۴۱۵۰	۱۰۴	نمین
۲۶/۵	۱۱۳۴۲	۳۵	۶۵۵۸۷	۹۷	نیر

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۱۳۶

جدول (۷-۲۹): وضعیت اتمام پروژه های عمرانی استانی استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

(مبالغ: میلیون ریال)

شهرستان	تعداد پروژه های بازدید شده	تعداد پروژه های خاتمه یافتنی	تعداد پروژه های خاتمه یافته	درصد تحقق خاتمه	درصد جایگزینی
استان اردبیل	۱۸۳۵	۱۲۶۸	۴۶۳	۳۶/۵	۱۰۹/۱
سطح استان	۸۳	۷۵	۲۷	۳۶	۲۳۳/۳
اردبیل	۳۰۹	۲۰۹	۹۲	۴۴	۸۷
بيله سوار	۱۳۷	۹۶	۳۸	۳۹/۶	۸۱/۶
پارس آباد	۱۶۲	۱۱۳	۳۸	۳۳/۶	۱۱۵/۸
خلخال	۱۹۱	۱۲۰	۳۶	۳۰	۱۰۵/۶
سرعین	۸۳	۶۴	۳۰	۴۶/۹	۶۳/۳
کوثر	۱۳۰	۹۵	۴۰	۴۲/۱	۸۰
مشکین شهر	۲۷۷	۱۹۱	۵۲	۲۷/۲	۱۴۶/۲
مغان	۱۹۱	۱۱۷	۴۶	۳۹/۳	۱۱۰/۹
نمین	۱۴۰	۹۸	۴۰	۴۰/۸	۹۰
نیر	۱۳۲	۹۰	۲۴	۲۶/۷	۱۴۵/۸

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۱۳۶

جدول (۷-۳۰): درصد تحقق اهداف

واحد: درصد

شهرستان	دستیابی به اهداف یکساله		پیشرفت فیزیکی تا پایان سال ۹۲
	پیش بینی	عملکرد	
استان اردبیل	۵۸/۷	۳۳/۹	۲۷/۶
سطح استان	۸۵	۶/۹	۴/۴
اردبیل	۶۸/۱	۳۶/۸	۳۱/۶
بيله سوار	۵۷/۶	۳۷/۱	۳۱/۱
پارس آباد	۴۸/۲	۵۱/۷	۴۱/۲
خلخال	۴۱	۳۵/۷	۲۶/۸
سرعین	۶۶/۸	۶۴	۵۲/۴
کوثر	۵۷/۵	۴۵/۵	۳۵/۴
مشکین شهر	۴۶/۷	۵۰/۱	۴۱
مغان	۶۰/۹	۳۷/۲	۳۱/۶
نمین	۵۱/۸	۵۲/۲	۴۲/۱
نیر	۴۷/۳	۳۹/۳	۳۰/۸

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی سال ۱۳۹۲، جلد اول، ص ۱۳۵

فصل هشتم

انرژی و سوخت

۸- انرژی و سوخت

۸-۱- برق

۸-۱-۱- تعداد مشترکین برق، انواع مصارف و سرانه آن

با توجه به کاربردهای مختلف انرژی تولید شده و اثرات گوناگون آن بر رشد اقتصادی جامعه، شناخت و گروه بندی مصرف کنندگان اهمیت زیادی دارد. گروه بندی مصرف کنندگان به همراه شناسایی سایر عوامل تأثیرگذار بر مصارف هر یک از بخش های مصرف کننده، برای مدیریت انرژی و بهینه سازی مصرف انرژی، اطلاعات ذی قیمتی را ارائه می نماید. از طرفی سهم مصرف انرژی در هر یک از بخش ها به عنوان شاخص مهم اقتصادی استان و کشور ایفای نقش می کند. به طوری که افزایش سهم بخش های تولیدی (صنعتی و کشاورزی) حاکی از بهبود وضعیت اقتصادی استان و کشور است.

در پایان سال ۱۳۹۲ مجموع کل مشترکین برق استان با ۵/۵ درصد رشد به تعداد ۴۵۶۸۲۹ مشترک رسیده است که نسبت به سال قبل، ۲۳۹۹۷ مشترک افزایش داشته است.

مصرف انرژی توسط مشترکین برق در سال ۱۳۹۲ روندی صعودی داشته، به طوری که مقدار انرژی مصرف شده با ۳/۵ درصد افزایش، از ۱۲۴۱ میلیون کیلو وات ساعت در سال ۱۳۹۱ به ۱۲۸۵ میلیون کیلو وات ساعت در سال ۱۳۹۲ رسیده است.

مصرف سرانه انرژی برق در سال ۱۳۹۲ برای هر مشترک به طور متوسط حدود ۵۴ کیلو وات ساعت کاهش یافته و به حدود ۲۸۱۲ کیلو وات ساعت در سال رسیده است.

طول شبکه توزیع برق استان اردبیل در ۱۰ شهرستان استان در سال ۱۳۹۲ حدود ۰.۴۳ درصد افزایش یافته و به ۱۲۸۹۴.۱ کیلومتر بالغ گردیده است.

شبکه توزیع برق استان مجموعاً ۲۶ شهر و ۱۵۰۷ روستای استان را تحت پوشش داشته و طی سال ۱۳۹۲ معادل ۵۵.۴ کیلومتر گسترش یافته است (جدول ۸-۱)

جدول (۸-۱) مشترکین و مصرف برق در شرکت توزیع نیروی برق استان اردبیل طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

درصد رشد	۱۳۹۲	۱۳۹۱	واحد	شرح	
۵/۵	۴۵۶۸۲۹	۴۳۲۸۳۲	مشترک	تعداد کل مشترکین (شهری و روستایی)	شرکت توزیع نیروی برق اردبیل
۳/۵	۱۲۸۵	۱۲۴۱	میلیون کیلو وات ساعت	مصرف کل	
۰/۴۳	۱۲۸۹۴/۱	۱۲۸۳۸/۷	کیلومتر	طول شبکه توزیع (۲۰ کیلو ولت و ۴۰۰ ولت هوایی و زمینی)	
۰/۴	۱۵۰۷	۱۵۰۱	روستا	تعداد روستاهای برق دار شده	

مأخذ - شرکت توزیع نیروی برق استان اردبیل

طول شبکه انتقال و فوق توزیع در استان اردبیل در سال ۱۳۹۱ معادل ۱۵۵۱ کیلو متر بوده که نسبت به سال قبل آن هیچ گونه تغییری نداشته است. همچنین ظرفیت ایستگاه های انتقال و فوق توزیع در سال ۱۳۹۱ برابر با ۱۳۷۷/۵ مگاوات آمپر بوده است. (جدول ۸-۲)

جدول (۸-۲) شاخص های مشترکین و برق منطقه ای استان اردبیل طی سال های ۱۳۹۰-۱۳۹۱

درصد رشد	۱۳۹۱	۱۳۹۰	واحد اندازه گیری	شرح
۰	۱۵۵۱	۱۵۵۱	کیلومتر	طول شبکه انتقال و فوق توزیع
۱۶/۹۸	۱۳۷۷/۵	۱۱۷۷/۵	مگاوات آمپر	ظرفیت ایستگاههای انتقال و فوق توزیع

مأخذ - شرکت برق منطقه ای آذربایجان

۸-۱-۲- منابع تأمین انرژی برق استان

محدودیت استفاده از سوخت های فسیلی (به صورت مایع یا گاز) و آب های سطحی در تأمین انرژی اولیه، انگیزه بهره گیری بیشتر از نیروگاه های گرمایشی را روز به روز بیشتر می سازد. در این راستا و در چند سال اخیر توسعه و احداث نیروگاه های گرمایشی در منطقه مورد توجه قرار گرفته است که می توان از نیروگاههای ترکیبی سبلان، نیروگاه دیزل اردبیل و نیروگاه آبی مغان نام برد.

کل انرژی تولید شده در استان توسط نیروگاه ها تأمین شده است. برای تأمین سوخت این نیروگاه ها و برای کاهش آلودگی محیط زیست تأکید بیشتر بر استفاده از گاز طبیعی بوده و فرهنگ سازی برای گسترش استفاده از انرژی گاز در بخش های مختلف جهت کاهش مصرف سوختهای فسیلی ادامه دارد.

حداکثر بار تولیدی در سال ۱۳۹۱ معادل ۸۲۹ مگاوات بوده که عمدتاً در نیروگاه ترکیبی سبلان تولید شده است (جدول ۸-۳).

سوخت عمده این نیروگاهها عمدتاً توسط گاز طبیعی تامین شده که در طول سال و متناسب با فصول سرد تغییر می نماید.

نسبت حداکثر بار تولیدی در سال به قدرت نامی در مجموع معادل ۰/۸۶ می باشد .

در سال ۱۳۹۲ ظرفیت عملی نیروگاههای استان، به تفکیک سوخت گاز و سوخت مایع به ترتیب ۴۷۲ و ۳۵۷ مگاوات است که نسبت به سال ۱۳۹۱ به ترتیب ۴۱ و ۵۴ درصد کاهش نشان می دهد (جدول ۸-۴). این در حالی است که مجموع ظرفیت اسمی نیروگاههای استان در سال ۱۳۹۲، ۱۰۱۰ مگاوات بوده که نسبت به سال قبل آن ۴.۳ درصد افزایش نشان می دهد.

جدول (۸-۳) مشخصات نیروگاه های استان در سال ۱۳۹۱

نسبت حداکثر بار تولیدی در سال به قدرت نامی	مازوت (هزار لیتر)	گاز طبیعی (هزار مترمکعب)	گازوئیل (هزار لیتر)	تولید خالص (MWH)	مصرف داخلی (MWH)	تولید کل (MWH)	حداکثر بار تولیدی در سال (MW)	قدرت نامی (MW)	شرح
۰/۸۶	۰	۴۹۰۲۱۰	۱۷۱	۱۹۸۵۹۹۸	۱۶۵۴۲	۲۰۰۲۵۴۰	۸۱۴	۹۴۵	نیروگاه ترکیبی سبلان
۰/۲۵	۰	۰	۰	-۳۳۷	۳۴۵	۸	۲/۵	۱۰	نیروگاه دیزل اردبیل
۰/۹۶	۰	۰	۰	۶۹۴۷۵	۶۴	۶۹۵۳۹	۱۲/۵	۱۳	نیروگاه آبی مغان
۰/۸۶	۰	۴۹۰۲۱۰	۱۷۱	۲۰۵۵۱۳۶	۱۶۹۵۱	۲۰۷۲۰۸۷	۸۲۹	۹۶۸	جمع

مأخذ: شرکت برق منطقه ای آذربایجان

توضیح ۱- نیروگاه ترکیبی سبلان در راستای اصل ۴۴ قانون اساسی به قرارگاه خاتم الانبیاء، واگذار شده است .
توضیح ۲- تاکنون فقط بخش گاز نیروگاه ترکیبی سبلان، نصب و راه اندازی شده است.

جدول (۴-۸) ظرفیت نیروگاه های استان و نسبت جمعیت برخوردار در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

۱۳۹۲		۱۳۹۱		شرح
سوخت مایع	سوخت گاز	سوخت مایع	سوخت گاز	
۳۵۷	۴۷۲	۷۸۵	۸۰۳	ظرفیت عملی نیروگاه های تولیدی برق (MW)
۱۰۱۰		۹۶۸		ظرفیت اسمی نیروگاه های تولیدی برق (MW)
۰/۳۵	۰/۴۷	۰/۸۱	۰/۸۳	نسبت ظرفیت عملی به اسمی نیروگاههای برق استان
۲۴۵۲		۲۰۵۵		تولید خالص (MKWH)
۱۰۰		۹۹/۹		نسبت جمعیت شهری برخوردار از برق
۹۹		۱۰۰		نسبت جمعیت روستایی برخوردار از برق

مأخذ: شرکت توزیع نیروی برق استان اردبیل

تفکیک به سوخت گاز و سوخت مایع در جدول فوق به علت تفاوت قدرت عملی نیروگاه ترکیبی سبلان با هریک از سوخت های مذکور می باشد.

۸-۱-۳- تعداد و ظرفیت پست های انتقال نیروی برق

پست های انتقال و فوق توزیع، انرژی برق تولیدی را از نیروگاه ها دریافت و به شبکه توزیع منتقل می کنند. در سال ۱۳۹۱، از ۲۲ دستگاه پست انتقال نیروی برق با ظرفیت ۱۳۷۷/۵ مگاوات آمپر استفاده شده است (مشخصات این پست ها در جدول زیر آمده است). در سال ۱۳۹۲ تعداد پست انتقال نیروی برق به ۲۳ دستگاه و ظرفیت آنها به ۱۳۸۵ مگاوات آمپر رسید که از نظر تعداد پست و ظرفیت در طی یک سال به ترتیب ۱ و ۷/۵ مگاوات آمپر افزایش داشته است.

جدول (۵-۸) وضعیت پست های انتقال و فوق توزیع در استان در پایان سال ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

۱۳۹۲		۱۳۹۱		شرح
ظرفیت (مگاوات آمپر)	تعداد پست (دستگاه)	ظرفیت (مگاوات آمپر)	تعداد پست (دستگاه)	
۰	۰	۰	۰	پست های ۱۳۲ کیلو وات
۷۰۵	۱۷	۶۹۷/۵	۱۶	پست های ۶۳ کیلو وات
۰	۰	۰	۰	پست های ۴۰۰ کیلو ولت
۶۸۰	۶	۶۸۰	۶	پست های ۲۳۰ کیلو ولت
۱۳۸۵	۲۳	۱۳۷۷/۵	۲۲	جمع

مأخذ - شرکت توزیع نیروی برق استان اردبیل

-تعداد پستهای ۲۳۰ کیلوولت با احتساب پست نیروگاهی سبلان می باشد.
-ظرفیت پست های فوق توزیع با احتساب ظرفیت منصوب در بخش فوق توزیع پستهای انتقال می باشد.

۸-۱-۴- فعالیت های برق رسانی به روستاها

در راستای رفع محرومیت از قشر زحمتکش روستایی و ایجاد زمینه های توسعه اقتصادی، اجتماعی در روستاها و هم چنین برای کاهش مهاجرت روستاییان به شهرهای بزرگ، در سال ۱۳۹۱ کار برق رسانی به روستاها توسط شرکت های توزیع برق استان ادامه داشت.

در طی سال ۱۳۹۱ تعداد ۴ روستای جدید به جمع روستاهای برق دار منطقه اضافه شده و مجموع روستاهای برقدار به ۱۵۰۱ روستا رسیده است. تعداد روستاهای برق دار استان در سال ۱۳۹۰، ۱۴۹۷ روستا بوده و در حدود ۹۸/۶ درصد از روستاها را تحت پوشش خود قرار داده است (جدول ۸-۱).

۸-۲- نفت

۸-۲-۱- مصرف انواع فرآورده های نفتی

در سال ۱۳۹۲ در مجموع ۱۰۷۲۷۹۱ متر مکعب انواع فرآورده های نفتی (نفت سفید، نفت گاز، نفت کوره و بنزین موتور) در استان اردبیل مصرف شده است. این رقم ۱۵/۶ درصد نسبت به سال ۱۳۹۱ کاهش یافته است. به طوری که نرخ رشد مصرف بنزین، نفت سفید، نفت گاز و نفت کوره نسبت به سال قبل به ترتیب ۸/۳، ۱۳/۸، ۳۰/۴، ۳۳/۱- درصد بوده است.

جدول (۸-۶) مقادیر مصرف فرآورده های عمده نفتی استان در سال های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۲

(ارقام به متر مکعب)

شرح	بنزین	نفت سفید	نفت گاز*	نفت کوره	جمع کل فرآورده های نفتی
۱۳۹۱	۲۷۹۳۰۷	۱۱۸۸۹۲	۴۹۳۵۳۱	۳۶۰۵۳	۹۲۷۷۸۳
۱۳۹۲	۳۰۲۴۲۷	۱۰۲۵۳۲	۶۴۳۷۰۴	۲۴۱۲۸	۱۰۷۲۷۹۱
درصد تغییرات	۸.۳	-۱۳.۸	۳۰.۴	-۳۳.۱	۱۵.۶

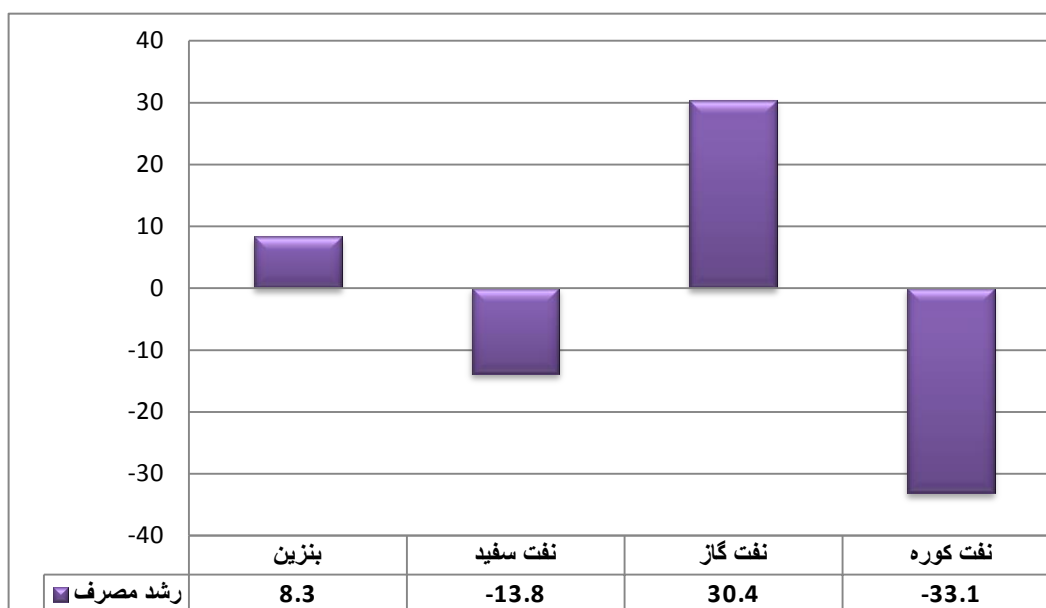
مأخذ - شرکت پخش فرآورده های نفتی منطقه ای اردبیل

*آمار نفت گاز، سوخت تحویلی به نیروگاه اردبیل را هم شامل می شود.

براساس داده های جدول فوق، بیشترین کاهش مصرف نسبت به سال قبل مربوط به نفت کوره و بیشترین

افزایش مصرف مربوط به نفت گاز می باشد.

نمودار (۸-۱) مقایسه رشد سالانه مصرف فرآورده های نفتی در سال ۱۳۹۲

۸-۲-۲- ذخیره سازی و پخش فرآورده های نفتی

تعداد مخازن مواد سوختی در استان از ۱۵۲ مخزن در سال ۱۳۹۱ به ۱۶۴ مخزن در سال ۱۳۹۲ رسیده است که برای ذخیره سازی و پخش مواد سوختی استفاده می گردد.

همچنین در سال ۱۳۹۲ تعداد ۵۶ جایگاه فروش مواد سوختی با مجموع ۳۴۸ پمپ (بنزین، نفت سفید، گاز) در سطح استان فعال بوده است که نسبت به سال ۱۳۹۱ با ۷/۷ درصد افزایش در تعداد جایگاه فروش مواد سوختی همراه بوده است. لازم به ذکر است که تعداد پمپ (بنزین، نفت گاز) در طول سال های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۲ به ترتیب ۶ و ۱۴ درصد افزایش داشته است .

جدول (۸-۷) شاخص های شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی منطقه اردبیل در طی سال های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۲

درصد رشد	۱۳۹۲	۱۳۹۱	واحد	شرح	
۷.۹	۱۶۴	۱۵۲	مخزن	ذخیره سازی مواد سوختی	
۷.۷	۵۶	۵۲	تعداد	جمع	جایگاه فروش مواد سوختی
۰	۴	۴		دولتی	
۸.۳	۵۲	۴۸		خصوصی	
۶	۲۲۹	۲۱۶	تلمپه	بنزین	تعداد پمپ
۰	۵	۵		نفت سفید	
۱۴	۱۱۴	۱۰۰		نفت گاز	
۷.۸	۱۵۲	۱۴۱	دیسپنسر	CNG	

مأخذ: شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی منطقه اردبیل

روند افزایش تعداد جایگاه های CNG در طی سال ۱۳۹۲ نسبت به سال های قبل نیز حفظ گردیده و با حدود ۷/۸ درصد رشد از ۱۴۱ دیسپنسر در سال ۱۳۹۱ به ۱۵۲ دیسپنسر در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته است.

۸-۳-۳- گاز

۸-۳-۱- گازرسانی به شهرها و روستاها

در طی سال ۱۳۹۲ هیچ شهر جدیدی به شبکه گازی استان اضافه نشده است در حالی که در همین سال به تعداد روستاهای گازرسانی شده، ۹۶ روستا اضافه شده است. روند رشد روستاهای بهره مند از گاز در سال ۱۳۹۲ نسبت به سال ۱۳۹۱ معادل ۲۶ درصد بوده است. این نشانگر جهت گیری شرکت گاز استان در توسعه شبکه های روستایی بوده است.

جدول (۸-۸) تعداد شهرها و روستاهای گاز رسانی شده طی سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

میزان رشد (درصد)	۱۳۹۲	۱۳۹۱	سال	
			شرح	
-۱۰۰۰۰	۰	۲	شهرهای گاز رسانی شده	
۰۰	۲۶	۲۶	شهرهای بهره مند	
۲۰۱	۹۶	۹۴	روستاهای گاز رسانی شده	
۲۶	۴۶۷	۳۷۱	روستاهای بهره مند	

ماخذ: شرکت گاز استان

۸-۳-۲- تعداد مشترکین، انشعابات و سرانه مصرف گاز در استان

در سال ۱۳۹۲، تعداد مشترک خانگی، تعداد ۲۵۴۵۵۲ مشترک تجاری و تعداد ۹۲۷ مشترک صنعتی در مناطق شهری و تعداد ۷۱۳۵۳ مشترک در مناطق روستایی وجود داشته است که نسبت به سال ۱۳۹۱ به ترتیب معادل ۷.۷ و ۱۱.۲ و ۹.۴ و ۲۱.۱ درصد رشد نشان می دهد.

جدول (۸-۹) تعداد مشترکان گاز به تفکیک خانگی، تجاری و صنعتی طی سال های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۲

میزان رشد (درصد)	۱۳۹۲	۱۳۹۱	سال	
			شرح	
۷.۷	۲۵۴۵۵۲	۲۳۶۳۳۲	خانگی - شهری	تعداد مشترکان گاز
۱۱.۲	۲۲۷۸۷	۲۰۴۸۷	تجاری - شهری	
۹.۴	۹۲۷	۸۴۷	صنعتی - شهری	
۸.۰	۲۷۸۲۶۶	۲۵۷۶۶۶	کل	
۲۱.۱	۷۱۳۵۳	۵۸۹۳۵	روستا	

ماخذ: شرکت گاز استان

میزان مصرف گاز طبیعی در سال ۱۳۹۲، ۱۸۷۶ میلیون مترمکعب بوده است که نسبت به سال ۱۳۹۱ معادل ۹۸ میلیون متر مکعب (معادل ۵.۵ درصد) افزایش داشته است.

در سال ۱۳۹۲ مجموعاً ۲۹۱۰۰۰ خانوار در سطح استان از نعمت گاز طبیعی بهره مند بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ حدود ۳.۹ درصد افزایش نشان می دهد.

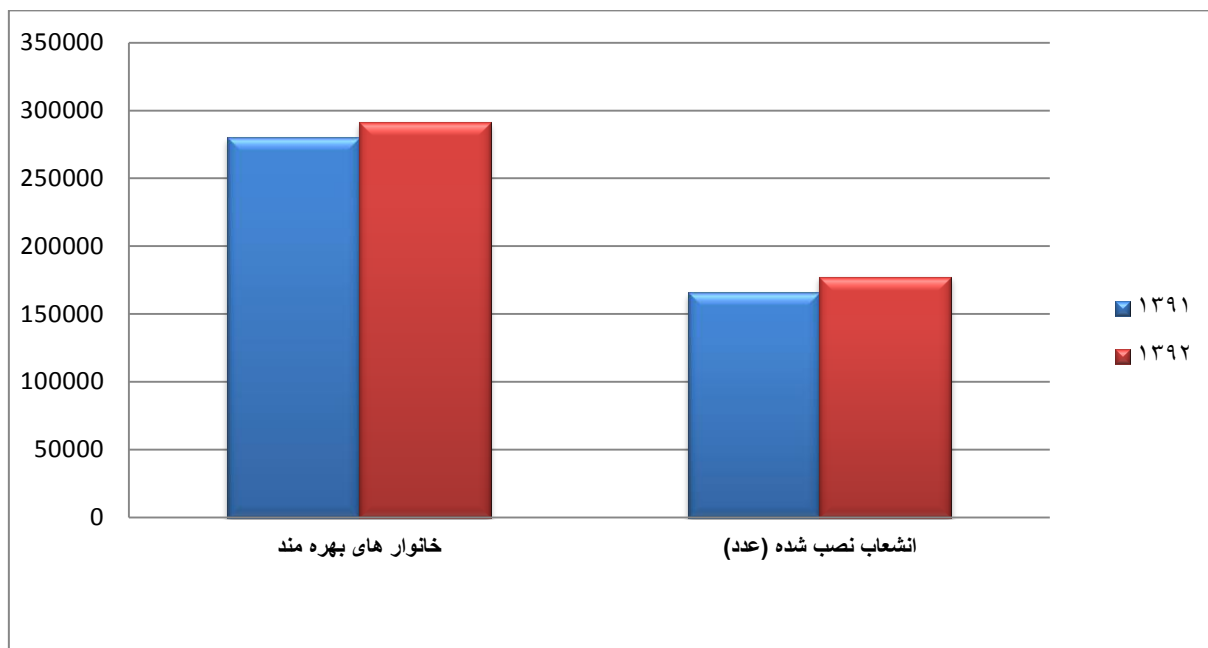
لازم به ذکر است سرانه مصرف گاز در سال ۱۳۹۲ نسبت به سال ۱۳۹۱، حدود ۵.۱ درصد افزایش یافته است.

جدول (۸-۱۰) تعداد خانوار و انشعابات و سرانه مصرف گاز طی سال های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۲

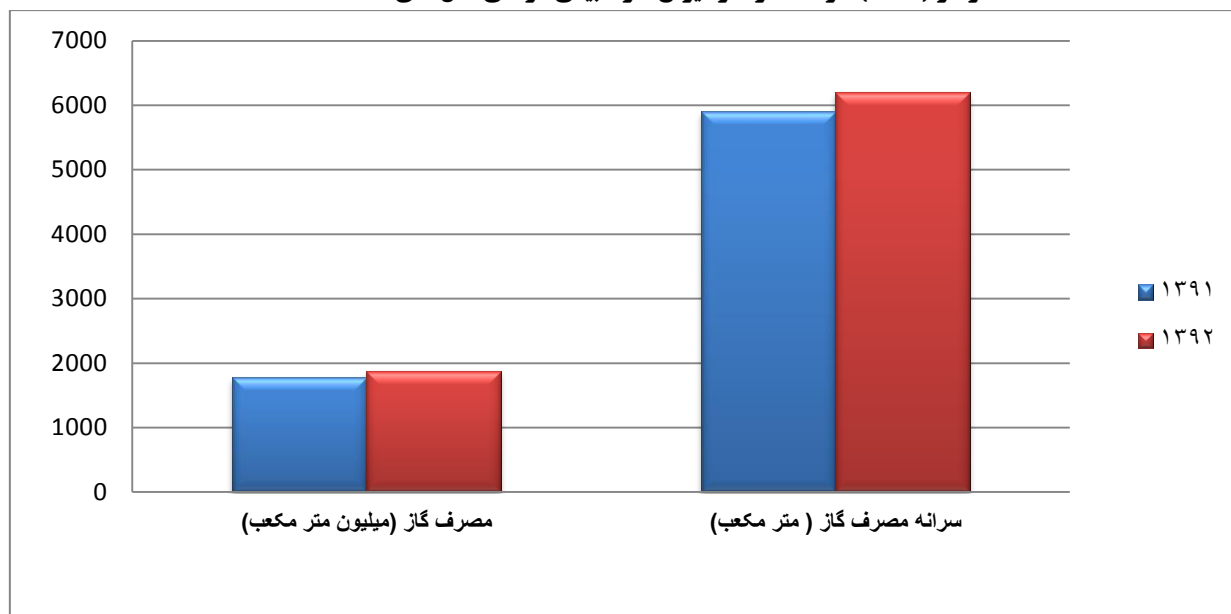
میزان رشد (درصد)	۱۳۹۲	۱۳۹۱	سال	شرح
۳.۹	۲۹۱۰۰۰	۲۸۰۰۰۰		خانوارهای بهره مند (خانوار)
۱۳.۲	۳۴۸۴۴۲	۳۰۷۸۶۶		مصرف کننده
۱۳.۳	۱۰۴۲	۹۲۰		مصرف کننده صنعتی (مورد)
۷.۰	۱۷۷۲۱۹	۱۶۵۶۶۹		انشعاب نصب شده (عدد)
۵.۵	۱۸۷۶	۱۷۷۸		مصرف گاز (میلیون متر مکعب)
۵.۱	۶.۲	۵.۹		سرانه مصرف گاز (متر مکعب)

ماخذ: شرکت گاز استان

نمودار (۲-۸) روند تغییرات تعداد انشعابات و خانوارهای بهره‌مند در طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۲

نمودار (۳-۸) سرانه مصرف و میزان گاز طبیعی در طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۲

فصل نهم

حمل و نقل

واژه حمل و نقل به سیستم یا وسیله ای گفته می شود که جابه جایی انسان و کالا را از جایی به جای دیگر به عهده دارد، فعالیتهای این صنعت به سه روش زمینی (جاده ای و ریلی) آبی و هوایی انجام می گیرد. کارشناسان توسعه این صنعت، حمل و نقل را قلب جریان توسعه کشورها قلمداد می کنند که توزیع درآمدها و کاهش نابرابری های اقتصادی و اجتماعی و کاهش آثار فقر و اختلاف درآمد روستانشینان و شهرنشینان را به عهده دارد.

بر این اساس، حمل و نقل از جمله بخش های زیربنایی اقتصاد است که فرآیند توسعه اقتصادی را به لحاظ مبادلات بازرگانی و هزینه تمام شده کالاها و خدمات تحت تاثیر مستقیم قرار می دهد. از سوی دیگر آثار اجتماعی و فرهنگی توسعه صنعت حمل و نقل چون؛ آثار آموزشی، بهداشتی، فرهنگی، سیاسی و زیارتی و گردشگری را نمی توان از نظر دور داشت.

توجه به شاخص های اقتصادی همچون به صرفه بودن از لحاظ زمانی در برگیرنده زمان کمتر و از لحاظ رفاه و آسایش دارای تجهیزات و امکانات مدرن برای راحتی بیشتر مسافری و ایمنی آنها، مسوولین این صنعت را برآن می دارد تا در سرمایه گذاری های استانی و ملی و منطقه ای به سیستمهای حمل و نقل و صنایعی توجه نمایند که دارای مصرف سوخت کمتر، سازگاری بهتر با محیط زیست و ایمنی بالاتر و قابلیت انتقال انبوه کالا و مسافر همراه با امکانات رفاه بیشتر برای مسافران باشد.

در این راستا توجه به مشکلات و تنگناهای صنعت حمل و نقل مثل هزینه بر بودن سرمایه گذاری در این صنعت بلحاظ موانع طبیعی و صعب العبور مسیرها، عدم وجود مدیریت واحد و هماهنگی در بخش های مختلف این صنعت (جاده ای، ریلی، هوایی و دریایی)؛ هزینه های سنگین حفظ و نگهداری و تجهیز ناوگان های این صنعت و دیگر کمبودها و مشکلات؛ از عمده ترین چالشهای پیش روی دست اندرکاران و مسوولین توسعه این صنعت در سطح ملی و استانی به شمار می آید.

۹-۱- حمل و نقل جاده ای

۹-۱-۱- وضعیت راههای استان

در سال ۱۳۹۲ استان اردبیل با وسعت حدود ۱۷۸۰۰ کیلومتر مربع (۱/۰۹ درصد مساحت کل کشور) ۶۶۱۱/۵۷ کیلومتر از انواع راه ها را تحت پوشش خود داشته است که در مجموع ۳/۰۹ درصد از کل راه های ارتباطی کشور می باشد.

بر اساس جدول (۹-۱) مجموع راه های تحت پوشش اداره کل راه و ترابری استان در سال ۱۳۹۲ بر حسب نوع راه شامل، راه اصلی ۸۰۲/۳۴ کیلومتر (۱۲/۱۴ درصد)؛ فرعی آسفالتی ۵۵۶/۶ کیلومتر (۸/۴۲ درصد)، فرعی شنی (۲۲۴) کیلومتر (۳/۳۹ درصد)؛ راه روستایی آسفالتی ۲۳۳۶/۲ کیلومتر (۳۵/۳۴ درصد) و راه روستایی شنی ۲۶۹۲/۴۳ کیلومتر (۴۰/۷۲ درصد) بوده است.

نگاهی به ارقام فوق در سال ۱۳۹۲ به خوبی نشان می دهد که ۷۶/۰۶ درصد از کل راه های استان راه روستایی بوده که بیشترین میزان این مقدار هم راه شنی روستایی است، در مجموع ۹/۶۶ درصد از کل راههای روستایی شنی کشور در استان اردبیل واقع شده است. از سوی دیگر استان فاقد آزاد راه بوده و تنها ۲/۲۴ درصد راه اصلی کشور در این منطقه قرار گرفته است.

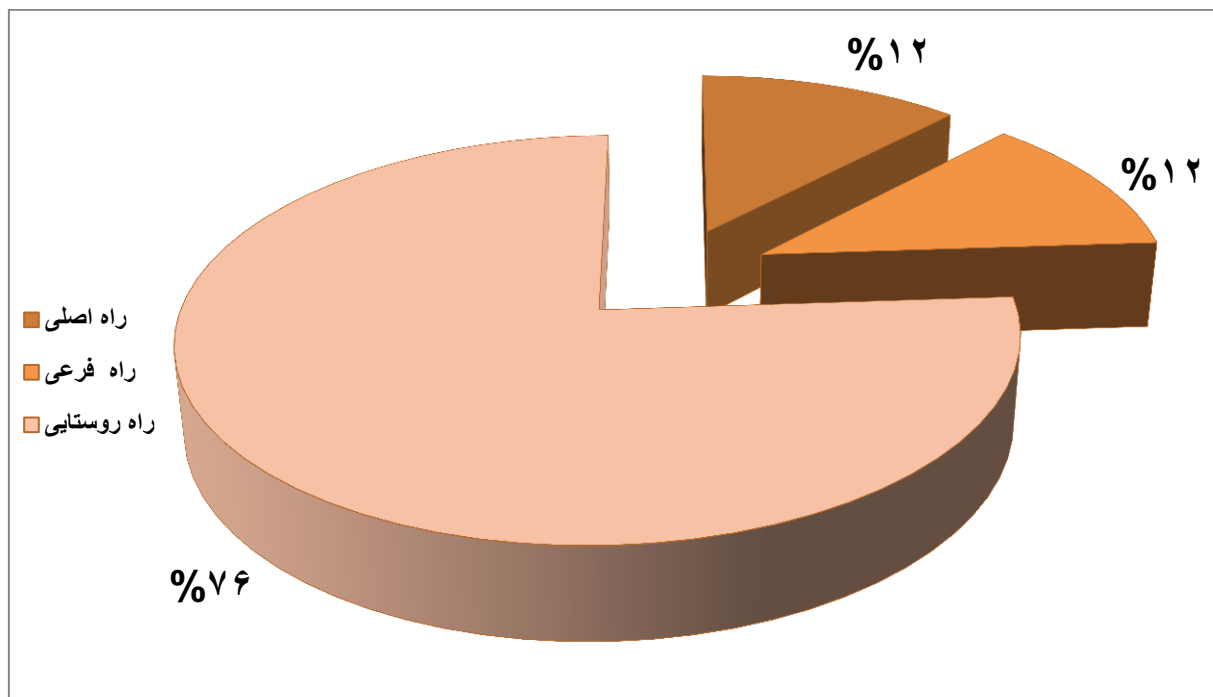
جدول (۹-۱) انواع طول راه های زیر پوشش راه و شهرسازی استان و کشور به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۹۲

واحد: کیلومتر

سال	شهرستان	آزاد راه	اصلی	فرعی		روستایی		جمع	سهم از کل راههای استان (درصد)
				آسفالتی	شنی	آسفالتی	شنی		
۱	اردبیل	۰	۱۳۹	۷۴/۱	۶۰	۳۶۷/۲	۱۵۲/۳۳	۷۹۲/۶۳	۱۱/۹۹
۲	بيله سوار	۰	۳۶/۵	۲۶	۳۰	۱۷۴/۴	۳۱۷/۱	۵۸۴	۸/۸۳
۳	پارس آباد	۰	۱۲۴	۸	۱۵	۲۰۲/۳	۲۰۲	۵۵۱/۳	۸/۳۴
۴	خلخال	۰	۲۰	۱۵۵	۲۴	۱۹۹/۶	۴۵۱/۲	۸۴۹/۸	۱۲/۸۵
۵	سرعین	۰	۱۶	۱۱/۵	۰	۹۶/۶	۳۴/۳	۱۵۸/۴	۲/۴۰
۶	کوثر	۰	۱۰۰	۸۶	۱۰	۱۶۳/۶	۱۹۷/۹	۵۵۷/۵	۸/۴۳
۷	مشکین شهر	۰	۱۶۵	۸۱/۳	۱۰	۴۲۷/۵	۵۹۰/۹	۱۲۷۴/۷	۱۹/۲۸
۸	مغان	۰	۹۸	۷۹	۲۱	۲۹۱/۶	۵۳۳/۱	۱۰۲۲/۷	۱۵/۴۷
۹	نمین	۰	۶۳/۸۴	۲۷/۷	۴۴	۱۹۸/۵	۱۰۲	۴۳۶/۰۴	۶/۶۰
۱۰	نیر	۰	۴۰	۸	۱۰	۲۱۴/۹	۱۱۱/۶	۳۸۴/۵	۵/۸۲
۱۱	کل استان	۰	۸۰۲/۳۴	۵۵۶/۶	۲۲۴	۲۳۳۶/۲	۲۶۹۲/۴۳	۶۶۱۱/۵۷	۱۰۰
۱۲	سهم در استان (درصد)	۰	۱۲/۱۴	۸/۴۲	۳/۳۹	۳۵/۳۴	۴۰/۷۲	۱۰۰	
۱۳	کل کشور	۲۲۰۳	۳۵۷۸۳	۴۶۴۸۵		۱۰۱۶۶۸	۲۷۸۶۷	۲۱۴۰۰۶	
۱۴	سهم استان (درصد)		۲/۲۴	۱/۲۰		۲/۳۰	۹/۶۶	۳/۰۹	

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل ۱۳۹۲

نمودار (۹-۱) وضعیت راههای استان به تفکیک نوع راه در سال ۱۳۹۲

۹-۱-۲- وضعیت راهها به تفکیک شهرستان های استان

بررسی سیمای شهرستانی راه های استان نشان می دهد که شهرستان مشکین شهر با اختصاص ۹/۲۸ درصد و شهرستان مغان ۱۵/۴۷ درصد بیشترین سهم و شهرستان های سرعین با ۲/۴ و نیز ۵/۸۲ درصد کمترین سهم از کل راه های استان را به خود اختصاص داده اند.

بررسی وضعیت شهرستان ها به لحاظ راهها گویای آنست که در سال ۱۳۹۲ از مجموع ۸۰۲۳۴۶ کیلومتر راه اصلی که مهمترین راه جاده ای می باشد شهرستان مشکین شهر با ۱۶۲ کیلومتر و اردبیل با ۱۳۹ کیلومتر و پارس آباد با ۱۲۴ کیلومتر بیشترین میزان و شهرستان های سرعین با ۱۶ کیلومتر و خلخال با ۲۰ کیلومتر کمترین میزان را شامل گردیده اند.

از مجموع ۷۸۰/۶ کیلومتر راههای فرعی استان، شهرستان خلخال با ۱۷۹ کیلومتر بیشترین و شهرستان نیر با ۱۸ کیلومتر راه فرعی شنی و آسفالتی کمترین مقدار را نشان می دهند.

بررسی سیمای راههای روستایی شهرستان بیانگر آنست که از مجموع ۵۰۲۸/۶۳ کیلومتر راه روستایی آسفالتی و شنی در استان، شهرستان مشکین شهر با ۱۰۱۸/۴ کیلومتر و مغان با ۸۲۴/۷ کیلومتر بیشترین میزان و شهرستان سرعین با ۱۳۰/۹ کیلومتر کمترین راه روستایی را به خود اختصاص داده اند.

(جدول ۹-۱)

بر اساس جدول (۹-۲) شاخص تراکم که از مهمترین شاخص ها در بحث راه می باشد متوسط تراکم راهها در استان برابر با ۳۷/۱۴ کیلومتر در هر ۱۰۰ کیلومتر است. جایگاه شهرستان های استان در این شاخص بسیار نزدیک به شاخص استان بوده اند بطوریکه شهرستان های مغان، نمین و کوثر به ترتیب با (۵۰/۳۴)، (۴۵/۴۳)، (۴۴/۳) کیلومتر در هر ۱۰۰ کیلومتر بیشترین میزان تراکم و شهرستان های خلخال، مشکین شهر و بیله سوار به ترتیب با (۳۲/۵)، (۳۲/۵۱)، (۳۲/۷۹) کیلومتر در هر ۱۰۰ کیلومتر کمترین میزان را شامل گردیده اند.

بنابراین به نظر می رسد اگر چه شهرستان های مشکین شهر و خلخال بالاترین سهم راههای استان را شامل می شوند ولی در بررسی شاخص تراکم این شهرستان ها کمترین میزان راه را بلحاظ واحد سطح در استان دارا می باشند.

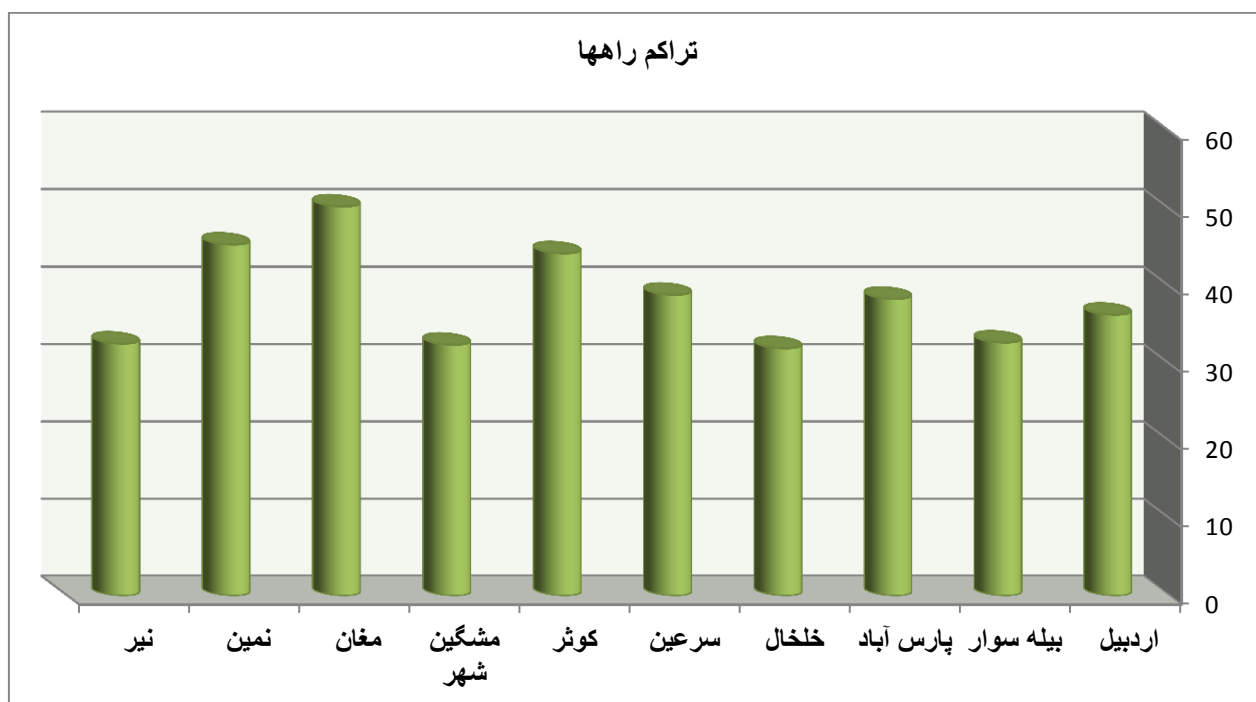
این درحالی است که شهرستان مغان در مقایسه با سایر شهرستان ها در مجموع شاخص های راه از جایگاه مطلوبتری در استان برخوردار بوده است. جدول (۹-۲)

جدول (۹-۲) تراکم انواع راهها در سطح شهرستان های استان در سال ۱۳۹۲

ردیف	شهرستان	مجموع طول راهها (کیلومتر)	مساحت (کیلومتر مربع)	تراکم راهها (کیلومتر در هر ۱۰۰ کیلومتر مربع)
۱	اردبیل	۷۹۲/۶۳	۲۱۷۸/۶	۳۶/۳۸
۲	بیله سوار	۵۸۴	۱۷۸۱/۲	۳۲/۷۹
۳	پارس آباد	۵۵۱/۳	۱۴۳۴/۴	۳۸/۴۳
۴	خلخال	۸۴۹/۸	۲۶۵۱/۴	۳۲/۰۵
۵	سرعین	۱۵۸/۴	۴۰۶/۷	۳۸/۹۵
۶	کوثر	۵۵۷/۵	۱۲۵۸/۵	۴۴/۳
۷	مشکین شهر	۱۲۷۴/۷	۳۹۲۰/۶	۳۲/۵۱
۸	مغان	۱۰۲۲/۷	۲۰۳۱/۷	۵۰/۳۴
۹	نمین	۴۳۶/۰۴	۹۵۹/۷	۴۵/۴۳
۱۰	نیر	۳۸۴/۵	۱۱۷۷/۲	۳۲/۶۶
۱۱	کل استان	۶۶۱۱/۵۷	۱۷۸۰۰	۳۷/۱۴

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل

نمودار (۹-۲) وضعیت شهرستان های استان از راههای استان در سال ۱۳۹۲

۹-۱-۳- حمل و نقل مسافر در سیستم حمل و نقل جاده ای استان

حمل و نقل جاده ای بلحاظ ویژگی های استان و امکانات موجود حمل و نقل تنها و مهمترین سیستم حمل و نقل در استان می باشد؛ از این رو حمل و نقل مسافر بیشتر از طریق وسایل نقلیه جاده ای صورت می گیرد. بررسی وضعیت مسافرتهاى درون و برون استانی در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد که از مجموع ۳۳۷۶۶۴ سفر؛ ۲۶۷۶۰۳۷ نفر از طریق وسایل نقلیه جاده ای جابه جا گردیده اند که از این تعداد سفر ۶۵/۶۳ درصد سفرها درون استانی و ۳۴/۳۷ درصد برون استانی بوده اند و شاخص مسافر جابه جا شده در هر سفر ۷/۹۳ نفر در هر سفر بوده است که بیشترین میزان مسافر جابه جا شده توسط اتوبوس و مینی بوس جابه جا گردیده اند.

بررسی وضعیت حمل و نقل درون استانی در سال ۱۳۹۲ گویای آنست که اگر چه تعداد سفر نسبت به سال ۱۳۹۱، ۷/۶۵ درصد کاهش نشان می دهد با اینحال در سال ۱۳۹۲ بیشترین مسافر جابجا شده با ۵۵/۰۲ درصد و بیشترین میزان سفر نیز با ۸۱/۶۳ درصد توسط سواری انجام شده است. از سوی دیگر در مسافرت های برون استانی بیشترین میزان مسافر با ۸۵/۶۵ درصد و سفر با ۶۰ درصد توسط اتوبوس در استان صورت گرفته است. (جدول ۹-۳)

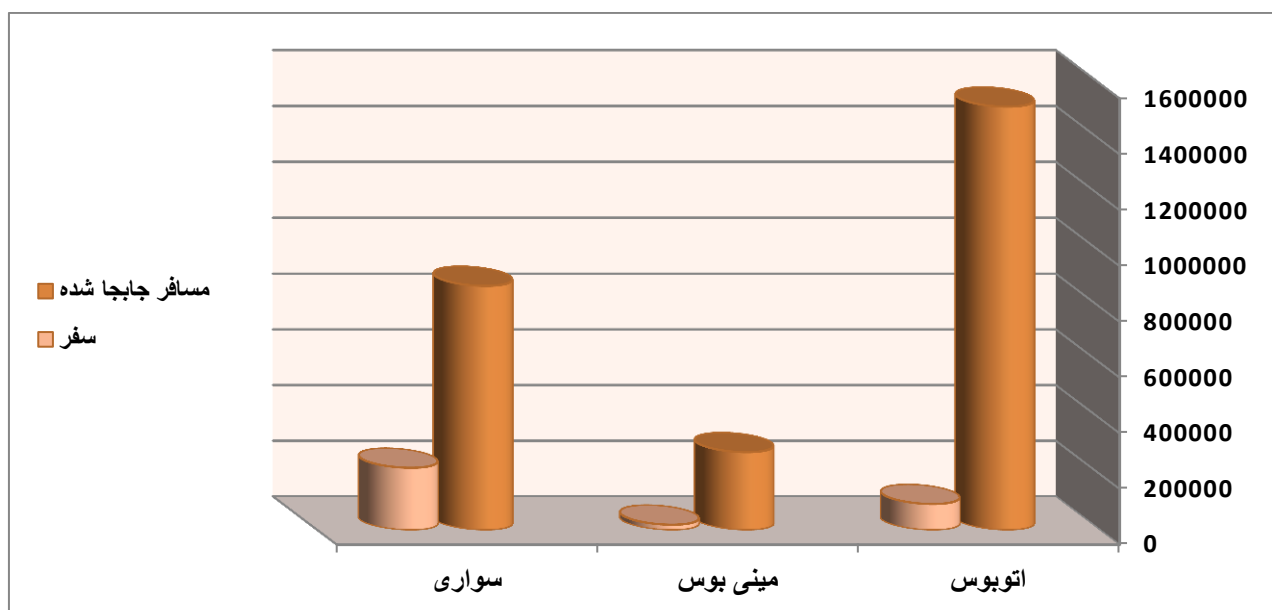
از این رو به نظر می رسد که در سفرهای درون استانی به لحاظ راحتی و زمان و به صرفه بودن مردم سواری را برای سفر ترجیح می دهند، در صورتیکه در مسافرت های برون استانی به لحاظ مدت زمان طولانی سفر، ایمنی و هزینه و راحتی اتوبوس وسیله مناسبتری را برای مسافرت این استان به شمار می آید : لازم به ذکر است که در سال ۹۲، ۱۵۱۴۷۳۷ تن بار در درون استان و ۴۴۵۳۴۱۴ تن بار در بیرون استان به صورت ورودی و خروجی از طریق وسایل نقلیه باری جابه جا گردیده است.

جدول (۳-۹) شمار وسیله نقلیه، سفر و مسافر جابه جا شده درون و برون استانی از طریق پایانه های مسافربری در سال ۱۳۹۲

شرح	شمار وسیله نقلیه	درون استانی		برون استانی		جمع		
		سفر	مسافر جابجا شده (نفر)	سفر	مسافر جابجا شده (نفر)	سفر	مسافر جابجا شده (نفر)	
جمع	۷۳۹	۲۳۹۹۷۳	۱۵۹۲۴۰۵	۱۱۱۶۴۲	۱۱۸۶۳۳۰	۳۵۱۶۱۵	۲۷۷۸۷۳۵	۷/۹۰
اتوبوس	۵۲	۲۷۷۱۷	۴۲۴۹۵۳	۶۵۹۵۰	۹۷۰۰۷۳	۹۳۶۶۷	۱۳۹۵۰۲۶	۱۴/۸۹
مینی بوس	۳۶	۲۱۱۴۹	۴۰۲۱۸۰	۳۳۹۶	۵۰۶۰۷	۲۴۵۴۵	۴۵۲۷۸۷	۱۸/۴۵
سواری	۶۵۱	۱۹۱۱۰۷	۷۶۵۲۷۲	۴۲۲۹۶	۱۶۵۶۵۰	۲۳۳۴۰۳	۹۳۰۹۲۲	۳/۹۹
جمع	۷۳۹	۲۲۱۶۰۹	۱۳۰۹۷۰۲	۱۱۶۰۵۵	۱۳۶۶۳۳۵	۳۳۷۶۶۴	۲۶۷۶۰۳۷	۷/۹۳
اتوبوس	۵۲	۲۴۲۹۵	۳۴۸۲۶۶	۶۹۷۰۷	۱۱۷۰۲۵۲	۹۴۰۰۲	۱۵۱۸۵۱۸	۱۶/۱۵
مینی بوس	۳۶	۱۶۵۲۲	۲۴۰۶۸۳	۳۱۲۹	۳۹۵۶۵	۱۹۶۵۱	۲۸۰۲۴۸	۱۴/۲۶
سواری	۶۵۱	۱۸۰۷۹۲	۷۲۰۶۵۳	۴۳۲۱۹	۱۵۶۶۱۸	۲۲۴۰۱۱	۸۷۷۲۷۱	۳/۹۲

ماخذ : سالنامه آماری استان

نمودار (۳-۹) انواع وسیله نقلیه، سفر، مسافر جابجا شده در استان در سال ۱۳۹۲

استان اردبیل به لحاظ کوهستانی و صعب العبور بودن اکثر مناطق و نیز از نظر تعداد روزهای یخبندان در طول سال از جایگاه ویژه ای در برنامه های راه و ترابری برخوردار می باشد.

از جمله تنگناها و مشکلات عدیده ای که مسوولین اجرایی راه در این استان همواره با آن مواجه بوده اند، می توان به فصلی بودن عملیات عمرانی بلحاظ شرایط اقلیمی، بالا بودن هزینه اجرای پروژه در مناطق کوهستانی و صعب العبور، ناهموار و پرپیچ و خم بودن مسیرهای اجرای پروژه ها، بالا بودن هزینه نگهداری راهها و از همه مهمتر حادثه خیز بودن مسیرهای عبور و مرور خصوصاً در فصل زمستان اشاره کرد.

جدول شماره (۹-۴) نشان می دهد که از ۳۸ نقطه حادثه خیز در استان ۸ نقطه در مشکین شهر، ۶ نقطه در نمین که بیشترین نقاط حادثه خیز در استان و ۳ نقطه در مغان و ۳ نقطه در نیر کمترین نقاط حادثه خیز در استان را به خود اختصاص داده اند که البته قابل ذکر است که نقاط حادثه خیز استان نسبت به سال قبل ۱۰ درصد کاهش نشان می دهد.

همچنین بررسی مقاطع حادثه خیز گویای آنست که از ۶ مقطع به ۴ مقطع کاهش یافته و بر اساس آمار ۱۳۹۲ مقاطع موجود که بایستی در برنامه های آتی رفع گردد عبارتند از شهرستان پارس آباد، خلخال، مشکین شهر و مغان هر کدام یک مقطع.

بررسی وضعیت راهدارخانه های استان که مسوولیت حفظ و نگهداری راههای استان را به عهده دارند نشان می دهد که در سال ۱۳۹۲ جمعاً ۹ راهدارخانه مشغول بکار بوده که توزیع شهرستانی آن بیانگر آنست که در هر شهرستان یک راهدارخانه موجود بوده و تنها پارس آباد دارای ۲ راهدارخانه می باشد که لازم به ذکر است راهدارخانه بیله سوار در دست احداث بوده است. علاوه بر این ۶ پاسگاه پلیس راه حفظ امنیت جانی و مالی مسافران را در جاده های استان به صورت شبانه روزی بعهده دارند تا مسافران و هموطنان عزیز با رعایت قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی به سلامت به مقصد برسند.

جدول (۹-۴) برخی مشخصات شبکه راههای اصلی و فرعی استان

تعداد پاسگاه پلیس راه (۱۳۹۲)	تعداد راهدارخانه (۱۳۹۲)	تعداد نقاط حادثه خیز				شهرستان
		۱۳۹۲		۱۳۹۱		
		مقطع	نقطه	مقطع	نقطه	
۴	۱	-	۴	۳	۱۰	اردبیل
-	-	-	-	۱	۴	بيله سوار
۱	۲	۱	۵	-	۴	پارس آباد
-	۱	۱	۵	-	۳	خلخال
-	۱	-	۴	۱	۱۲	کوثر
-	۱	۱	۸	-	۱	مشکین شهر
۱	۱	۱	۳	-	۱	مغان
-	۱	-	۶	-	۲	نمین
-	۱	-	۳	۱	-	نیر
۶	۹	۴	۳۸	۶	۴۲	جمع

ماخذ: اداره کل راه و شهرسازی استان اردبیل ۱۳۹۲

۹-۲- حمل و نقل هوایی

در دنیای امروز که زمان و راحتی و امنیت انسانها حرف اول را در سیستم جابه جایی انسانها و کالا بیان می کند اهمیت حمل و نقل هوایی بیشتر روشن می شود. فرودگاه اردبیل بعد از حمل و نقل جاده ای دومین سیستم حمل و نقل موجود استان می باشد که در سال ۱۳۹۲ با ۴۲ پرواز ورودی و خروجی جمعاً ۱۵۴۷۴ نفر را جابه جا کرده است. همچنین در سال مذکور ۴۲۲۷۲ تن بار خروجی و ۳۲۰۰ تن بار ورودی از طریق این سیستم در استان جابه جا گردیده است. (جدول ۹-۵)

نگاهی به وضعیت پروازها در استان طی سال های مختلف گویای آنست که فرودگاه اردبیل و حمل و نقل هوایی اگرچه مورد دلخواه مسافران می باشد ولی متاسفانه بدلالی این سیستم حمل و نقل نتوانسته رضایت و کیفیت مناسب زمانی را برای مسافران فراهم کند و متاسفانه کنسلی پروازها و تاخیر در پرواز از جمله مشکلات مسافران در فصول سرد در این استان می باشد.

بررسی دلایل این مشکلات نشان می دهد که موقعیت نامناسب فرودگاه اردبیل در محل گردنه حیران و موقعیتی که مه دریاچه خزر مرتباً در پروازها اختلال ایجاد می کند، باعث گردیده که با کوچکترین مه، وزش باد و گرفتگی ابرها و بارش برف و باران پروازها با مشکلات روبرو شوند و این خود مشکلات عدیده ای

را برای مسافران در تهران و اردبیل ایجاد می کند و مسافران درمانده برای رسیدن به مقصد مجبور به مسافرت های سه ساعته به استان های همجوار برای رسیدن به پرواز و مقصد می شوند. به نظر می رسد جا به جایی فرودگاه و یا احداث یک فرودگاه جدید از مهمترین چالشهای مسوولین در برنامه های توسعه آتی استان به شمار می آید.

جدول (۹-۵) تعداد پرواز و مسافر وارد و خارج شده استان

وزن بار (تن)		تعداد مسافر (نفر)		تعداد پرواز		شرح
خروجی	ورودی	خروجی	ورودی	خروجی	ورودی	
-	۸۳	۵۷۰۱	۵۲۷۵	۲۵	۲۵	سال ۱۳۸۹
-	-	۱۵۲۳	۱۰۷۷	۱۰	۱۰	سال ۱۳۹۰
۴۲۲۷۲	۱/۹۱	۱۰۶۹۳	۷۰۲۰	۴۲	۳۸	سال ۱۳۹۱
-	۳۲۰۰	۸۱۷۵	۷۲۹۹	۴۲	۴۲	سال ۱۳۹۲

ماخذ : سالنامه آماری استان

۹-۳- حمل و نقل ریلی

راه آهن به عنوان سیستم حمل و نقل سبز، ایمن و ارزان، کارآیی و اثربخشی بسیار بالایی در جابه جایی کالا و انسان به شمار می آید.

در راستای توسعه شبکه ریلی کشور، طرح راه آهن میانه اردبیل در سال ۱۳۸۵ شروع گردیده که با دو بخش میانه- فیروزآباد به طول ۷۹ کیلومتر، شامل ۵ قطعه و بخش فیروزآباد- اردبیل به طول ۹۶ کیلومتر، شامل ۴ قطعه تاکنون ۳۵۰ میلیارد تومان و ۶۱ درصد پیشرفت فیزیکی در زیرسازی طرح، در حال اجرا می باشد. برآورد می شود که ۹۰۰ میلیارد تومان اعتبار جهت زیرسازی، روسازی، ریل گذاری، علائم ساخت ایستگاه ها و ... مورد نیاز خواهد بود.

یکی از عمده ترین مشکلات اجرای این طرح کوهستانی بودن منطقه است که اجرای خطوط ریلی را ملزم به اجرای ۵۸ دستگاه تونل به طول ۲۳ کیلومتر و ۳۱ دستگاه پل به طول ۷ کیلومتر که ۴ کیلومتر پلهای دره ای بزرگ و ۳ کیلومتر پل آبرو نموده است.

بنابراین مسیر راه آهن میانه- اردبیل به طول ۱۷۵ کیلومتر با سرعت ۱۶۰ کیلومتر بر ساعت برای مسافربری و ۱۲۰ کیلومتر بر ساعت برای باری طراحی شده است که شامل ۸ ایستگاه خواهد بود که ۲ ایستگاه تشکیلاتی بنام های سبز و اردبیل ۳ ایستگاه مسافربری درجه ۲ به نام های فیروزآباد، گنجگاه و مهماندوست و ۳ ایستگاه بین راهی اجرا خواهد شد.

فصل دهم

ارتباطات

۱۰- ارتباطات

۱۰-۱- پست

اهم فعالیتها در بخش پست شامل شناخت و تامین نیازهای پستی جامعه، تهیه، اجراء و نظارت برنامه های جامع به منظور انجام خدمات پستی، تأسیس، تجهیز و توسعه واحدهای پستی، واگذاری صندوقهای پستی شخصی، قبول مرسولات حاوی کالا و اشتراک روزنامه ها و سایر فعالیتهای مشابه می باشد.

۱۰-۱-۱- عملکرد شاخص های پستی استان در سال ۱۳۹۲

-تعداد مرسولات پستی جابجا شده از استان

تعداد مرسوله های داخلی پستی صادر شده از استان با ۲۹/۸۹ درصد کاهش از ۳۲۱۵۰۰۰ عدد در سال ۱۳۹۱ به ۲۲۵۴۰۰۰ عدد در سال ۱۳۹۲ رسیده است.

تعداد مرسولات پستی وارد شده از مبادی خارج از کشور با ۱۸/۲۱ درصد کاهش از ۲۵۸ عدد در سال ۱۳۹۱ به ۲۱۱ عدد در سال ۱۳۹۲ رسیده است.

-تعداد مرسولات پستی جابجا شده به استان

تعداد مرسوله های داخلی پستی (شامل نامه ها، مطبوعات، بسته های کوچک و امانات) وارد شده به استان با ۲۹/۸۹ درصد کاهش از ۳۱۳۱۰۰۰ عدد در سال ۱۳۹۱ به ۲۱۵۴۰۰۰ عدد در سال ۱۳۹۲ رسیده است.

تعداد مرسولات صادر شده به خارج از کشور با ۹/۳۹ درصد کاهش از ۱۳۸۴ عدد در سال ۱۳۹۱ به ۱۲۵۴ عدد در سال ۱۳۹۲ رسیده است.

-نسبت جمعیت شهری به دفاتر پست شهری و نمایندگی

هر چه مقدار این شاخص کاهش یابد به معنی افزایش پوشش جمعیتی دفاتر پست شهری و نمایندگی پستی می باشد.

مقایسه شاخص "نسبت جمعیت شهری به دفاتر پست شهری و نمایندگی پستی" در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ نشان دهنده ثابت بودن این شاخص در طول سال های مورد بررسی می باشد. مقدار این شاخص در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ برابر با ۵۹۰۰ نفر بوده است.

-نسبت جمعیت شهری به دفاتر پست روستایی و نمایندگی

این شاخص نیز با ۱۲۴۶ نفر هم در سال ۱۳۹۱ و هم در سال ۱۳۹۲ ثابت بوده است. به بیان دیگر در طول سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ برای هر ۱۲۴۶ نفر جمعیت روستایی یک دفتر پست روستایی یا نمایندگی پستی وجود داشته است.

۱۰-۱-۲- مرکز خدمات رسانی پستی استان

اداره کل پست استان اردبیل در سال ۱۳۹۲ با برخورداری از تعداد ۱۱۲ دفتر و آژانس ثابت شهری اعم از دولتی و غیر دولتی، ۳۲۰ دفتر پست و مخابرات روستایی (ICT)، تعداد ۱۵۶ صندوق پست شهری و تعداد ۱۳۲ صندوق پست روستایی در سراسر استان توانسته است خدمات پستی مختلف اعم از خدمات پستی متعارف و جدید را در سطح استان ارائه نماید.

همانگونه که در بخش های قبل اشاره شد تعداد دفاتر پست و مخابرات روستایی (ICT) و تعداد صندوق های پست روستایی در طول سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ ثابت بوده است. در همین دوره تعداد دفاتر و آژانس های ثابت شهری اعم از دولتی و غیر دولتی از ۱۱۰ دفتر در سال ۱۳۹۱ به ۱۱۲ دفتر در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته است اما تعداد صندوق های پستی شهری ثابت مانده است.

سهم نیروی انسانی با تحصیلات دانشگاهی به کل نیروی انسانی در سال ۱۳۹۱ معادل ۵۸ درصد بوده که با ۲ درصد افزایش به ۶۰ درصد در سال ۱۳۹۲ رسیده است.

۱۰-۱-۳- درآمد پستی استان

کل درآمد پستی استان اردبیل در سال ۱۳۹۱ معادل ۲۹۱۱۵ میلیون ریال بوده که با ۲۹ درصد رشد به ۳۷۵۷۴ میلیون ریال در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته است. نسبت درآمد پستی استان به کشور در سال ۱۳۹۱ برابر با ۰/۸۶ درصد بوده که با ۰/۰۱ درصد رشد به ۰/۸۷ درصد در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته است.

جدول (۱۰-۱) وضعیت شاخص های بخش پست استان اردبیل در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

عنوان	واحد	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	درصد تغییرات
تعداد دفاتر و آژانسهای ثابت شهری (دولتی و غیر دولتی)	دفتر	۱۱۰	۱۱۲	-
روستاهای بهره مند از خدمات دولتی (نمایندگی)	دفتر	۴۲	۴۲	-
تعداد دفاتر پست ومخابرات روستائی(ICT)	دفتر	۳۲۰	۳۲۰	-
تعداد صندوقهای پست شهری	صندوق	۱۵۶	۱۵۶	-
تعداد صندوقهای پست روستائی	صندوق	۱۳۲	۱۳۲	-
صندوقهای شخصی	صندوق	۱۸۰۸	۱۸۰۸	-
نسبت جمعیت شهری به دفاتر پست شهری ونمایندگی پستی	نفر	۵۹۰۰	۵۹۰۰	-
نسبت جمعیت روستائی به دفاتر روستائی ونمایندگی	نفر	۱۲۴۶	۱۲۴۶	-
مرسولات استان به مرسولات کل کشور	درصد	۰/۴۵	۰/۳۵	-۱۰
مرسولات جابجاشده از استان (داخلی)	مرسوله	۳۲۱۵۰۰۰	۲۲۵۴۰۰۰	-۲۹/۸۹
مرسولات جابجاشده از استان (خارجی)	مرسوله	۲۵۸	۲۱۱	-۱۸/۲۱
مرسولات جابجاشده به استان (داخلی)	مرسوله	۳۱۳۱۰۰۰	۲۱۵۴۰۰۰	-۳۱/۲۰
مرسولات جابجاشده به استان (خارجی)	مرسوله	۱۳۸۴	۱۲۵۴	-۹/۳۹
پوشش جمعیتی هر واحد پستی	نفر	۲۴۱۴	۲۴۱۴	-
سهم نیروی انسانی با تحصیلات دانشگاهی به کل نیرو	درصد	۵۸	۶۰	۳/۴۴
درآمد پستی استان	میلیون ریال	۲۹۱۱۵	۳۷۵۷۴	۲۹
نسبت درآمد استان به کل کشور	درصد	۰/۸۶	۰/۸۷	۰/۰۱
تعداد مرسولات به کل کارمند	مرسوله	۲۵۴۰۰	۲۰۲۴۰	-۲۰/۳

ماخذ: اداره کل پست استان اردبیل-۱۳۹۴

۱۰-۲-مخابرات

اهم فعالیت ها در بخش مخابرات شامل ایجاد زیرساخت های مخابراتی و ارائه خدمات تلفن ثابت، همراه و مدیریت فضای فرکانس و شبکه های بی سیم می باشد که این خدمات در سطوح ارتباطات شهری، بین شهری و بین الملل و اتصال به شبکه جهانی (اینترنت) عرضه می شود.

۱۰-۲-۱-تلفن های ثابت مشغول به کار

بر اساس اطلاعات دریافت شده از شرکت مخابرات استان اردبیل جمع کل تلفن های مشغول به کار استان در سال ۱۳۹۱ برابر با ۳۹۵۹۴۶ شماره بوده است که با ۳/۸ درصد رشد به ۴۱۱۰۱۰ شماره در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته است. این رقم شامل ۱۶۶۴ شماره در واحد های دولتی، ۵۱۵۴۸ شماره در واحد های تجاری و ۳۳۹۵۶۱ شماره در واحد های مسکونی در سال ۱۳۹۲ بوده است. در سال مذکور تعداد تلفن های منصوبه استان برابر با ۵۱۳۰۰۰ شماره بوده است تعداد تلفن های منصوبه استان در سال ۱۳۹۲ نسبت به سال قبل ۰/۶ درصد افزایش داشته است.

۱۰-۲-۲-تلفن همراه

تعداد تلفن های همراه استان در سال ۱۳۹۲ معادل ۹۱۹۲۳۵ دستگاه بوده که نسبت به سال قبل ۹/۹ درصد رشد داشته است در سال ۱۳۹۱ تعداد تلفن های همراه در استان برابر با ۸۳۶۲۰۶ دستگاه بوده است.

۱۰-۲-۳-روستاهای دارای ارتباط تلفنی

بر اساس اطلاعات جدول شماره (۱۰-۲) تعداد ۱۶۵۱ روستا در استان اردبیل در سال ۱۳۹۱ دارای ارتباط تلفنی بوده اند که این رقم در سال ۱۳۹۲ به ۱۶۸۲ روستا افزایش یافته است.

۱۰-۲-۴-تلفن های همگانی، ISP، مراکز دارای ارتباط تلفن بین شهری و بین المللی و کانال های انتقال

تعداد تلفن های همگانی مشغول به کار در سطح استان در سال ۱۳۹۲ برابر با ۳۲۷۷ دستگاه بوده است که نسبت به سال قبل بدون تغییر باقی مانده است.

همچنین تعداد مراکز دارای ارتباط تلفن بین شهری برابر با ۳۹۹ مرکز بوده است که نسبت به سال ۱۳۹۱ معادل ۰/۵ درصد افزایش داشته است.

۲۶ شهر استان در سال ۱۳۹۲ دارای ISP بوده که نسبت به سال قبل بدون تغییر باقی مانده است در سال مذکور استان فاقد مرکز اتباط بین المللی بوده و ارتباط به صورت غیر مستقیم و از طریق مرکز PC صورت می گرفته است.

تعداد کانالهای انتقال در سال ۱۳۹۲ برابر با ۱۱۱۸۶ کانال بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ حدود ۱/۳ درصد کاهش نشان می دهد. تعداد کانالهای بین المللی استان نیز در سال ۱۳۹۲ معادل ۱۸۰ کانال بوده که نسبت به سال قبل ثابت مانده است.

۱۰-۲-۵- ضریب نفوذ تلفن

- ضریب نفوذ تلفن ثابت

ضریب نفوذ تلفن ثابت شهری استان در سال ۱۳۹۱ برابر با ۳۶/۳۸ درصد بوده که با ۵/۵ درصد رشد به ۳۸/۳۷ درصد در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته است. ضریب نفوذ تلفن ثابت روستایی با ۰/۳۴ درصد کاهش از ۲۳/۳۲ درصد در سال ۱۳۹۱ به ۲۳/۲۴ درصد در سال ۱۳۹۲ رسیده است.

ضریب نفوذ تلفن همراه

ضریب نفوذ تلفن همراه استان در سال ۱۳۹۱ معادل ۶۶/۹۷ درصد بوده که با ۹/۹ درصد رشد به ۷۳/۶ درصد افزایش یافته است. لازم به ذکر می باشد که ضریب نفوذ تلفن همراه استان از ۳۰/۳۱ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۳۵ درصد در سال ۱۳۸۸ و ۴۱/۶ درصد در سال ۱۳۸۹ و ۵۲/۵۵ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است که نشان دهنده رشد چشمگیر این شاخص در سال های اخیر در استان می باشد.

جدول شماره (۱۰-۲) وضعیت شاخص های مخابراتی استان اردبیل در سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

عنوان	واحد	۱۳۹۱	۱۳۹۲	درصد تغییرات
تلفن منصوبه	شماره	۵۱۰۰۰۰	۵۱۳۰۰۰	۰/۶
تلفن ثابت مشغول	واحد مسکونی	۳۱۷۲۲۴	۳۳۹۵۶۱	۷
	واحد تجاری و صنعتی	۶۶۱۵۳	۵۱۵۴۸	-۲۲
	واحد دولتی	۱۲۵۶۹	۱۶۶۲۴	۳۲/۲
	جمع	۳۹۵۹۴۶	۴۱۱۰۱۰	۳/۸
تلفن همراه	دستگاه	۸۳۶۲۰۶	۹۱۹۲۳۵	۹/۹
روستاهای دارای ارتباط تلفنی	روستا	۱۶۵۱	۱۶۸۲	۱/۹
تلفن های همگانی مشغول به کار در سطح استان	دستگاه	۳۲۷۷	۳۲۷۷	۰
ضریب نفوذ تلفن ثابت شهری	درصد	۳۶/۳۸	۳۸/۳۷	۵/۵
ضریب نفوذ تلفن ثابت روستایی	درصد	۲۳/۳۲	۲۳/۲۴	-۰/۳۴
ضریب نفوذ تلفن ثابت کل استان	درصد	۳۱/۷	۳۲/۹۲	۳/۸
ضریب نفوذ تلفن همراه کل استان	درصد	۶۶/۹۷	۷۳/۶	۹/۹
تعداد ISP های موجود در استان	مرکز	۱۱	۱۱	۰
تعداد شهرهای دارای ISP	شهر	۲۶	۲۶	۰
مراکز دارای ارتباط بین شهری	مرکز	۳۹۷	۳۹۹	۰/۵
مراکز دارای ارتباط بین المللی*	مرکز			
تعداد کانالهای بین المللی	کانال	۱۸۰	۱۸۰	۰
تعداد کانالهای انتقال	کانال	۱۱۳۳۶	۱۱۱۸۶	-۱/۳
تعداد خطوط پر سرعت دیتا	پورت	۲۶۲۷۲	۴۲۲۶۵	۶۰/۸
ضریب نفوذ اینترنت	درصد	۵۵	۵۵	۰

ماخذ: شرکت مخابرات استان اردبیل-۱۳۹۴

*ارتباط مستقیم وجود ندارد و ارتباط به صورت غیر مستقیم و از طریق مرکز PC (شرکت زیر ساخت) می باشد.

فصل یازدهم

عمران شهری، روستایی و

عشایری

۱۱-۱- عمران شهری

بخش عمران شهری را می‌توان مجموعه فعالیت‌هایی شامل ایجاد تاسیسات، تجهیزات و تسهیلات زیربنایی در شهرها و نیز ارائه خدمات شهری دانست که به این مجموعه به طور خاص در سال‌های اخیر توجه بیشتر به بهبود مدیریت امور شهری و محلی نیز افزوده شده است. در جدول شماره (۱۱-۲) جمعیت ساکن در نقاط شهری استان اردبیل طی دوره‌های آماری ۱۳۶۵، ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ مورد بررسی قرار گرفته است. در فاصله این سال‌ها جمعیت شهری استان اردبیل رشد و افزایش قابل توجهی داشته است. در سال ۱۳۶۵ از مجموع ۱۰۳۳۵۶۸ نفر جمعیت استان اردبیل ۴۵۱۵۳۵ نفر معادل ۴۳/۶۸ درصد ساکن نقاط شهری بوده‌اند. در مقطع آماری ۱۳۷۵ از کل جمعیت استان اردبیل که به ۱۱۶۸۰۱۱ نفر افزایش یافته است، ۵۸۸۷۹۹ نفر معادل ۵۰/۴۱ درصد در نقاط شهری ساکن بوده‌اند. در این دوره تقریباً نسبت شهرنشینی و روستانشینی در استان اردبیل برابر بوده است. در مقطع آماری ۱۳۸۵ تعداد جمعیت استان اردبیل به ۱۲۲۸۱۵۵ نفر افزایش یافته است. در این مقطع جمعیت شهرنشین استان به ۵۸/۲۶ درصد افزایش یافته است. در واقع از مجموع جمعیت استان در سال ۱۳۸۵ حدود ۷۱۵۵۹۷ نفر ساکن نقاط شهری استان بوده‌اند. براساس آخرین نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۰ استان اردبیل شامل ده شهرستان با ۲۹ بخش و ۲۶ شهر بوده است که تعداد ۷۸۵۳۴۲ نفر جمعیت شهری (۶۲/۹۰ درصد کل جمعیت استان) را در خود جای داده است.

بررسی توزیع و پراکنش جمعیت شهری استان اردبیل به تفکیک شهرستان در این مقطع نشان می‌دهد از مجموع ۷۸۵۳۴۲ نفر جمعیت شهری ساکن در نقاط شهری استان، ۶۰/۷۲ درصد در شهرستان اردبیل، ۱۲/۰۵ درصد در شهرستان پارس‌آباد، ۹/۱۳ درصد در شهرستان مشکین‌شهر، ۵/۹۹ درصد در شهرستان خلخال، ۳/۹۴ درصد در شهرستان گرمی، ۳/۰۱ درصد در شهرستان نمین، ۲/۸۶ درصد در شهرستان

بیله سوار، ۰/۹۰ درصد در شهرستان کوثر، ۰/۸۴ درصد در شهرستان نیرو ۰/۵۶ درصد در شهرستان سرعین ساکن بوده‌اند.

در این مقطع همچنان شهرستان اردبیل بالاترین نسبت شهرنشینی را در میان شهرستان های استان به خود اختصاص داده است. از مجموع ۵۶۴۳۶۵ نفر جمعیت ساکن در این شهرستان ۸۵/۹۶ درصد ساکن نقاط شهری بوده اند. پس از اردبیل شهرستان های پارس آباد و خلخال به ترتیب با نسبت شهرنشینی ۵۵/۵۹ و ۵۱/۸۲ درصد بیشترین تمرکز شهرنشینی را در استان داشته اند. در این مقطع شهرستان سرعین با نسبت ۲۴/۳۵ درصد پایین‌ترین میزان شهرنشینی را در استان به خود اختصاص داده است. پس از سرعین شهرستان کوثر با نسبت شهرنشینی ۲۷/۳۲ درصد قرار گرفته است.

طبقه بندی شهر های استان بر اساس اندازه جمعیتی شهر ها نشان میدهد که تعداد شهر های بزرگ (شهر های با بیش از ۲۵۰ هزار نفر جمعیت) یک شهر با ۳۸/۶۵ درصد جمعیتی استان و شهر های متوسط (با جمعیت بین ۵۰ تا ۲۵۰ هزار نفر جمعیت) ۲ شهر در مجموع با ۱۲/۴۷ درصد جمعیت شهری استان و تعداد شهر های کوچک (شهر های با جمعیت بین ۱۰ تا ۵۰ هزار نفر جمعیت) ۴ شهر با ۷/۷۹ درصد جمعیت شهری استان و تعداد روستا شهرها (کمتر از ۱۰ هزار نفر جمعیت) ۱۹ شهر با حدود ۵/۵۰ درصد از جمعیت شهری استان می باشد. مهمترین ویژگی شبکه شهری استان بالا بودن تعداد شهر های کمتر از ۱۰ هزار نفر جمعیت و تفاوت زیاد جمعیت شهری اولین شهر با شهر دوم می باشد.

جدول (۱۱-۱) جمعیت شهری شهرستان های استان اردبیل در سال ۱۳۹۰

ساکن در نقاط شهری		استان		شهرستان
درصد جمعیت شهری شهرستان	جمعیت شهری	درصد جمعیت شهری شهرستان از کل جمعیت شهری استان	جمعیت استان	
۱۰۰	۷۹۸۹۴۲	۱۰۰	۱۲۴۸۴۸۸	کل استان.....
۸۵/۹۶	۴۸۵۱۵۳	۶۰/۷۲	۵۶۴۳۶۵	اردبیل.....
۴۲/۵۷	۲۲۸۸۹	۲/۸۶	۵۳۷۶۸	بيله سوار.....
۵۵/۵۹	۹۶۲۷۹	۱۲/۰۵	۱۷۳۱۸۲	پارس آباد.....
۵۱/۸۲	۴۷۸۴۸	۵/۹۹	۹۲۳۳۲	خلخال.....
۲۴/۳۵	۴۴۴۰	۰/۵۶	۱۸۲۳۱	سرعین.....
۲۷/۳۲	۷۱۵۸	۰/۹۰	۲۶۱۹۸	کوثر.....
۴۸/۲۷	۷۲۹۵۸	۹/۱۳	۱۵۱۱۵۶	مشکین شهر..
۳۷/۳۸	۳۱۴۹۷	۳/۹۴	۸۴۲۶۷	مغان.....
۳۹/۲۱	۲۴۰۴۶	۳/۰۱	۶۱۳۳۳	نمین.....
۲۸/۲۱	۶۶۷۴	۰/۸۴	۲۳۶۵۶	نیر.....

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۹۰

جدول (۱۱-۲) جمعیت شهری در شهرهای استان در سال ۱۳۹۰

تراکم: نفر در هکتار

تراکم جمعیت ۱۳۹۰	تراکم جمعیت ۱۳۸۵	جمعیت				شهر
		۱۳۹۰	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۶۵	
۵۹/۶	۴۵/۸	۷۸۵۳۴۲	۷۱۵۵۹۷	۵۸۸۷۹۹	۴۵۱۵۳۵	کل استان
۶۷/۵	۵۴/۹	۴۸۲۶۳۲	۴۱۸۲۶۲	۳۴۰۳۸۶	۲۸۱۹۷۳	اردبیل
۳۳/۱	۳۲/۲	۴۵۵۷	۳۹۷۱	۲۸۳۸	۲۰۴۲	اصلاندوز
۲۹/۱	۲۶/۴	۵۹۹۹	۵۲۴۲	۴۷۶۵	۳۹۱۰	آبی بیگلو
۴۰/۵	۳۷/۹	۱۵۱۸۳	۱۴۱۸۰	۱۳۲۵۳	۱۰۰۷۸	بيله سوار
۷۹/۹	۵۹/۳	۸۸۹۲۴	۸۲۲۵۶	۶۰۴۸۵	۲۹۴۳۸	پارس آباد
۲۰/۲	۱۱/۱	۲۵۴۴	۱۸۱۷	۱۰۰۶	۶۷۲	تازه کند انگوت
۳۹/۹	۳۰/۹	۷۷۰۶	۷۱۷۸	۵۸۶۳	۳۹۲۲	جعفر آباد
۶۵/۸	۵۵/۳	۴۱۱۶۵	۳۹۷۵۴	۳۵۶۱۲	۲۳۶۴۲	خلخال
۲۵/۳	۲۳/۲	۱۶۱۷	۱۸۹۵	۱۷۸۸	۱۶۰۷	رضی
۷۶/۷	۱۹/۶	۴۴۴۰	۴۵۹۹	۳۵۸۳	۳۲۳۸	سرعین
۶۸/۵	۵۲/۹	۶۰۸۴	۶۱۶۱	۴۷۶۰	۵۶۰۴	عنبران
۱۷/۸	۳۵/۹	۲۱۰۵	۲۸۴۱	۳۶۶۲	۳۹۱۱	کلور
۱۰/۷	۱۲/۹	۸۵۴	۸۵۴	۱۰۳۷	۱۳۱۹	کورائیم
۵۳/۶	۵۲/۲	۲۸۹۵۳	۲۸۹۳۲	۲۸۱۶۶	۱۹۹۴۶	گرمی
۶۰/۵	۴۹/۲	۷۱۵۸	۷۲۶۱	۶۸۰۵	۶۱۲۱	گیوی
۳۳	۴۰/۴	۲۵۸۳	۲۹۷۱	۳۸۷۴	۴۹۷۷	لاهرود
۴۹	۴۰/۱	۶۶۸۸۳	۶۳۶۵۵	۴۹۷۸۷	۳۲۴۵۹	مشکین شهر
۴۹/۸	۳۷/۴	۱۱۹۶۳	۱۰۴۵۶	۷۸۵۲	۵۱۳۸	نمین
۲۱/۸	۳۰/۳	۵۸۲۰	۵۴۶۰	۵۰۹۱	۴۴۴۹	نیر
۳۲/۲	۳۱/۷	۴۵۷۸	۵۱۴۵	۵۰۶۵	۴۰۰۱	هشتجین
۷/۷	۸/۳	۲۵۲۱	۲۷۰۷	-	-	هیر
۳۸/۳	۳۸/۴	۲۷۹۸	۲۸۰۵	-	-	تازه کند
۳/۵	۴	۱۱۱۴	۱۲۸۵	-	-	فخرآباد
۵/۱	۴/۶	۷۶۱	۶۸۸	-	-	مرادلو
۲۲/۲	۲۱/۸	۲۱۵۲	۲۱۱۳	-	-	قصابه
۴۰/۴	۳۷/۵	۳۳۴۹	۳۱۱۶	-	-	اسلام آباد

مأخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۹۰

۱۱-۱-۱-۱-۱-۱ آب و فاضلاب شهری

۱۱-۱-۱-۱-۱-۱ وضعیت آب شهری و میزان هدر رفت آن

معاونت آب و فاضلاب شهری با هدف سازماندهی امور آب و فاضلاب در وزارت نیرو در تاریخ ۱۳۶۹/۱۰/۱۱ در مجلس تصویب و برای اجرا به دولت ابلاغ گردید.

وظیفه این شرکت، ایجاد تاسیسات تامین و توزیع آب شهری و تاسیسات مرتبط با جمع آوری، انتقال و تصفیه فاضلاب و همچنین بهره برداری از این امکانات می باشد.

بر اساس آمار سال ۱۳۹۲ حدود ۹۹/۹۴ درصد جمعیت شهری استان تحت پوشش آب آشامیدنی سالم قرار داشته اند که این رقم نسبت به سال ۱۳۹۱ حدود ۹۹/۹۳ درصد بوده است که رقم سال ۹۲ نسبت به سال ۹۱ حدود ۰/۰۱ درصد رشد نشان می دهد. بررسی وضعیت انشعابات آب در سال ۱۳۹۲ گویای آنست که در سال مذکور ۲۹۲۰۶۳ انشعاب در سطح شهرهای استان صورت گرفته که نسبت به سال ۹۱ حدود ۶/۸ درصد افزایش نشان می دهد. (جدول ۱۱-۵)

طبق تعریف؛ مخازن آب محل ذخیره آب به صورت سازه بتنی یا فلزی است که به صورت زمینی یا هوایی نصب می شود که مطابق با شاخص های استاندارد بایستی آب مورد نیاز شهر را ذخیره و یا تامین فشار نماید.

بر اساس اطلاعات شرکت آب و فاضلاب شهری حجم مخازن آب استان در سال ۱۳۹۲ حدود ۲۴۱/۱۵ هزار متر مکعب و حجم آب تصفیه شده در تصفیه خانه های شهرهای استان در سال مذکور ۹۳۳۷۱ هزار متر مکعب بوده است از سوی دیگر حداکثر ظرفیت تامین آب در سال ۱۳۹۲ در استان ۱۴۳۰۸۰ هزار متر مکعب و حجم سالانه آب فروخته شده ۵۲۰۲۰ هزار متر مکعب بوده است.

بررسی نسبت ظرفیت تامین به حجم آب تصفیه شده استان گویای آنست که ۳۵ درصد از آب تامین شده بدون تصفیه باقی می ماند به عبارت دیگر ظرفیت تصفیه نسبت به تامین ۳۵ درصد پایین می باشد (این شاخص ۱/۳۵ هزار متر مکعب در سال می باشد).

بررسی شاخص آب به حساب نیامده در سال فوق در استان ۲۵ درصد بوده است که با توجه به کمبود آب و مسئله توجه به حفظ و مدیریت مصرف بهینه آب قابل تامل می باشد.

جدول (۱۱-۳) وضعیت منابع تامین کننده آب شرب مناطق شهری استان در سال ۱۳۹۲

واحد: هزار مترمربع

ظرفیت تامین	حجم مخازن	نسبت آب به حساب...	حجم سالانه	حجم آب تصفیه شده	حجم آب خام				سال
					منابع زیرزمینی		منابع سطحی		
					درصد	حجم	درصد	حجم	
۱۴۳۰۸۰	۲۴۱/۱۵	۲۵	۵۲۰۲۰	۹۳۳۷۱	۲۹/۵۶	۲۰۵۳۰	۷۰/۴۴	۴۸۹۳۰	۱۳۹۲

ماخذ: شرکت آب فاضلاب استان

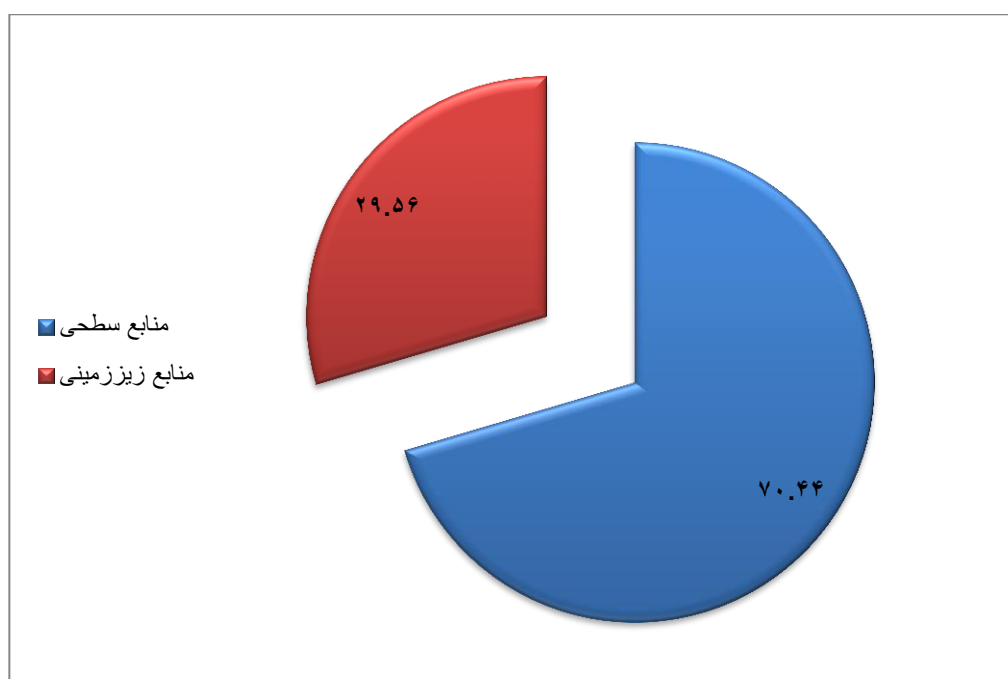
جدول (۱۱-۴) تعداد انشعاب مشترکین و مقدار فروش آب در مناطق شهری در سال ۱۳۹۲

واحد: هزار مترمربع

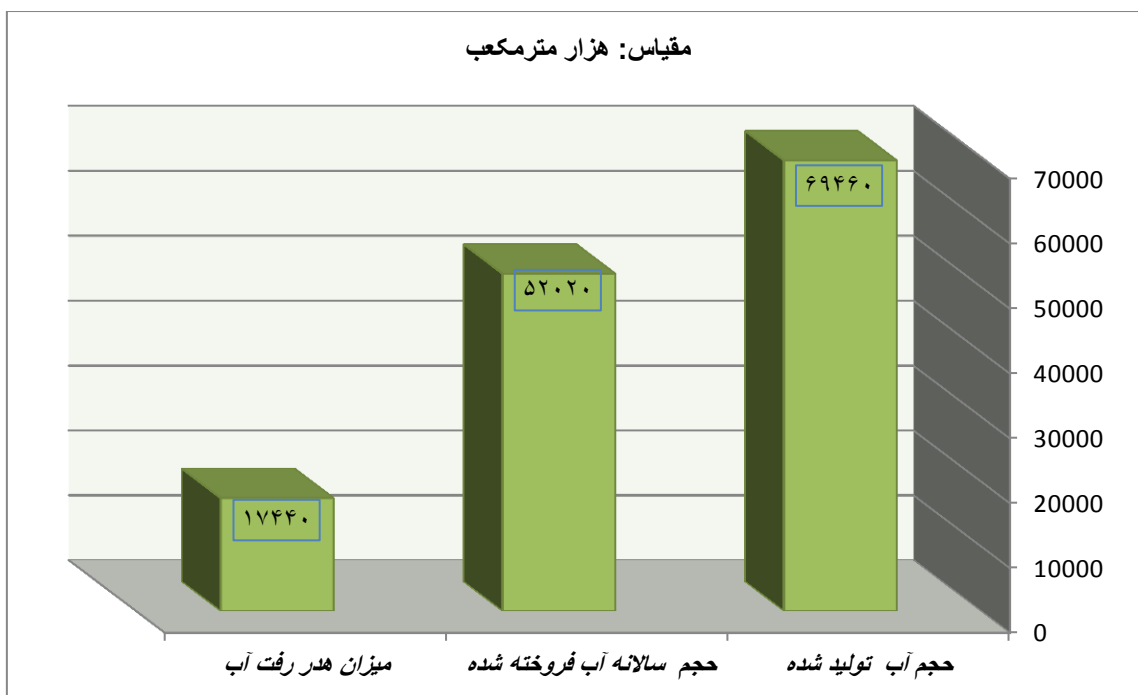
تعداد آحاد خانگی	غیر خانگی		خانگی		کل			سال
	حجم فروش	تعداد مشترکین	حجم فروش	تعداد مشترکین	حجم فروش	تعداد مشترکین	تعداد انشعاب	
تعداد مشترکین (واحد)								
۲۶۰۰۶۹	۱۱/۵۱	۳۱۰۷۷	۸۸/۴۹	۲۳۸۸۹۹	۵۲۰۲۰	۲۶۹۹۷۶	۲۹۲۰۶۳	۱۳۹۲

ماخذ: شرکت آب فاضلاب استان

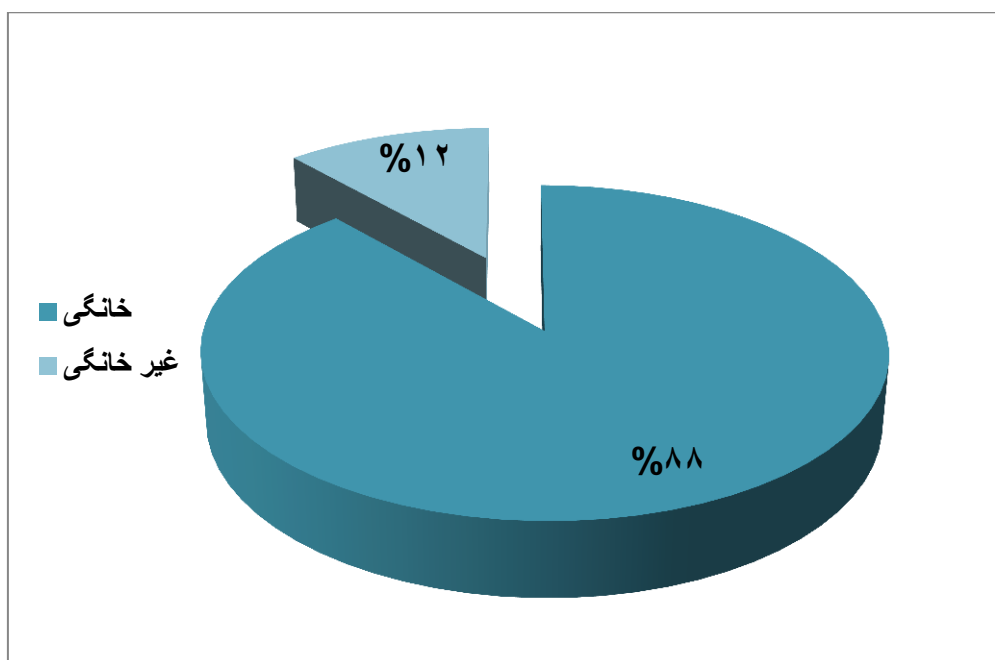
نمودار (۱۱-۱) وضعیت منابع تامین آب شهری استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

جدول (۱۱-۲) میزان هدر رفت آب تولیدی استان در سال ۱۳۹۲

نمودار (۱۱-۳) درصد مشترکین آب شهری استان در سال ۱۳۹۲

شاخص آب به حساب نیامده به عنوان یکی از هدفها برای اصلاح و توسعه شبکه آب به حساب می آید شاخص مربوط به این فعالیت، نسبت تفاضل آب فروخته شده و آب ورودی به شبکه به کل آب ورودی به شبکه است. بررسی دلایل عمده این هدررفت آب نشانگر آنست که عواملی چون فرسودگی شبکه، استفاده غیر مجاز، مصارف عمومی که فاقد کنتور می باشند، از مهمترین علل این مشکل هستند.

بر این اساس کاهش میزان هدر رفت آب یکی از مهمترین اهداف در افزایش بهره وری از منابع آبی است از این رو سرمایه گذاری در نوسازی و بازسازی شبکه در سطح شهرهای استان و لزوم بازنگری و توجه به این امر با عنایت به هزینه بالای آماده سازی آب برای مصارف ضروری می باشد.

۱۱-۱-۱-۲- منابع تامین آب شرب شهری

بررسی وضعیت منابع تامین آب خام استان در سال ۱۳۹۲ گویای آنست که ۷۰/۴۴ درصد محل تامین آب از منابع سطحی و ۲۹/۵۶ درصد از منابع زیرزمینی بوده است. (جدول ۱۱-۳)

از این رو مهمترین منبع تامین آب شرب شهری استان از محل آب سطحی بوده است که البته با توجه به پتانسیل های موجود در آب های سطحی استان ضریب برداشت از این آب ها به ترتیب ۵۳ درصد و ۹۱ درصد بوده است که لزوم توجه به افزایش مهار آب های سطحی در خصوص بهره برداری جهت تامین منابع آب استان ضروری می باشد.

یکی دیگر از شاخص های مهم استان در بررسی وضعیت شبکه آب آشامیدنی شهرهای استان نسبت حجم مخازن ذخیره آب به کل مصرف روزانه آب است. از این رو این شاخص در استان گویای آنست که ظرفیت مخازن ذخیره آب شهرهای استان ۱/۶۹ برابر مصرف روزانه مناطق شهری استان می باشد.

۱۱-۱-۱-۳- وضعیت مصرف آب شرب شهری استان

بررسی شاخص تعداد انشعابات در استان در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد که از مجموع ۲۹۲۰۶۳ انشعاب که بین ۳۶۹۹۷۶ فقره مشترکین توزیع شده، ۸۸/۴۹ درصد مشترکین خانگی و ۱۱/۵۱ مشترکین غیرخانگی بوده اند.

از سوی دیگر نگاهی به وضعیت فروش آب شهری در استان گویای آنست که از مجموع ۵۲۰۲۰ هزار متر مکعب آب فروخته در سال فوق ۹۴/۸ درصد به مصرف کنندگان خانگی و ۱۸/۲ درصد به مصرف کنندگان غیر خانگی فروخته شده است. (جدول ۱۱-۴)

از این رو مصرف خانگی آب شرب شهری به لحاظ تعداد مشترکین و درصد آنها از مصرف کنندگان غیر خانگی در استان بالاتر بوده است و بیشتر مقدار آب فروخته شده توسط این گروه از مشترکین مورد استفاده قرار می گیرد.

۱۱-۱-۱-۴- وضعیت فاضلاب شهری استان

بر اساس آمار شرکت آب و فاضلاب شهری استان در سال ۱۳۹۲ حدود ۱۰۳۹ کیلومتر شبکه جمع آوری فاضلاب وجود داشته است که البته این رقم در سال ۹۱ حدود ۹۸۹ کیلومتر بوده که نسبت به سال قبل ۵ درصد افزایش نشان می دهد.

بررسی وضعیت انشعابات فاضلاب در سال ۹۲ گویای آنست که ۱۱۸۴۹۷ انشعاب فاضلاب مورد استفاده همشهریان در استان بوده که ۴۲/۲ درصد جمعیت شهری استان را تحت پوشش قرار داده است مقایسه این شاخص نسبت به سال قبل بیانگر آنست که در سال ۹۲ نزدیک به ۱۵/۷ درصد افزایش انشعاب و ۱۲/۴۷ درصد افزایش در جمعیت تحت پوشش شبکه فاضلاب استان صورت گرفته است. نکته حائز اهمیت پایین بودن جمعیت تحت پوشش شبکه فاضلاب می باشد (۴۲/۲) که با توجه به اهمیت تصفیه و استفاده دوباره از آب های مصرفی لزوم سرمایه گذاری بیشتر برای تحت پوشش قرار گرفتن کل جمعیت شهری استان اجتناب ناپذیر است.

جدول (۱۱-۵) برخی شاخص های عمران شهری استان اردبیل در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

ردیف	عنوان	واحد	۱۳۹۱	۱۳۹۲	درصد رشد
۱	تعداد انشعابات آب شهری	انشعاب	۲۷۳۴۲۷	۲۹۲۰۶۳	۶/۸
۲	جمعیت تحت پوشش آب شهری	درصد	۹۹/۹۳	۹۹/۹۴	۰/۰۱
۳	طول شبکه جمع آوری فاضلاب شهری	کیلومتر	۹۸۹	۱۰۳۹	۵
۴	تعداد انشعابات فاضلاب شهری	انشعاب	۱۰۲۴۳۰	۱۱۸۴۹۷	۱۵/۷
۵	جمعیت تحت پوشش فاضلاب شهری	نفر	۳۰۴۰۲۲	۳۴۶۷۹۵	۱۴/۰۷
۶	جمعیت تحت پوشش فاضلاب شهری	درصد	۳۷/۵۲	۴۲/۲	۱۲/۴۷

ماخذ: شرکت آب فاضلاب شهری استان اردبیل

۱۱-۱-۲- خدمات شهری :

خدمات شهری در معنای عام خود می تواند بسیاری از فعالیتهای خدماتی مورد نیاز برای اداره امور شهری را در برگیرد. اما باید این نکته را در نظر داشت که شناخت و طبقه بندی فعالیتها در این زمینه به نحوه مدیریت شهری وابستگی دارد، چرا که تعیین «حوزه عملی» فعالیت ها در خدمات شهری نیازمند تعیین نحوه مدیریت شهری و تعیین روابط بخشی و منطقه ای است. خدمات شهری را در ایران می توان به ۴ گروه عمده به شرح زیر تقسیم کرد:

۱۱-۱-۲-۱- خدمات حمل و نقل عمومی و ترافیک:

حمل و نقل شهری در ایران از چهار بخش اصلی شامل حمل و نقل شهری از طریق اتوبوسرانی، مینی بوس رانی، تاکسیرانی و مترو تشکیل شده است که با توجه به سیاستهای حفاظت از محیط زیست و کاهش تصادفات رانندگی لزوم توجه به توسعه بخش حمل و نقل عمومی به عنوان یکی از ارکان اساسی توسعه یافتگی ضروری است. از نظر ناوگان حمل و نقل شهری استان بر اساس آمار سال ۱۳۹۲ از مجموع ۷۳۹ دستگاه وسیله نقلیه موجود درون شهری ۵۲ دستگاه اتوبوس، ۳۶ دستگاه مینی بوس و ۶۵۱ دستگاه سواری فعال بوده اند. سرانه اتوبوس به ازای هر دو هزار نفر جمعیت نقاط شهری ۰/۶۴ دستگاه و برای مینی بوس ۰/۴۴ دستگاه و تاکسی ۸/۰۴ دستگاه بوده است. بر این اساس وسیله نقلیه سواری برای حمل و نقل شهری مناسب ترین وسیله در ناوگان حمل و نقل شهری در استان محسوب می شد.

جدول (۱۱-۶) شمار وسیله نقلیه عمومی درون شهری استان در سال ۱۳۹۲

سرانه به ازای ده هزار نفر	درون استانی		شمار وسیله نقلیه	شرح	
	مسافر جابجا شده	سفر			
۹/۱۳	۱۵۹۲۴۰۵	۲۳۹۹۷۳	۷۳۹	جمع	۱۳۹۲
۰/۶۴	۴۲۴۹۵۳	۲۷۷۱۷	۵۲	اتوبوس	
۰/۴۴	۴۰۲۱۸۰	۲۱۱۴۹	۳۶	مینی بوس	
۸/۰۴	۷۶۵۲۷۲	۱۹۱۱۰۷	۶۵۱	سواری	

ماخذ: سالنامه آماری استان ۱۳۹۲

۱۱-۱-۲-۲- خدمات بهداشت شهری:

به آن دسته از خدمات شهری گفته می شود که در جهت بهبود محیط شهری از نظر مسائل بهداشتی موثر می باشند که شامل آب آشامیدنی، کنترل بهداشتی و اماکن عمومی و ... می باشد. بر اساس قانون پسماندها که در سال ۱۳۸۴ آیین نامه اجرایی آن به تصویب رسیده، پسماندها به پنج گروه اصلی شامل: پسماندهای عادی، بیمارستانی (ویژه)، کشاورزی و صنعتی تقسیم می شوند.

بر اساس ماده (۷) قانون مدیریت پسماندها، مدیریت اجرایی تمام پسماندها غیر از صنعتی و بیمارستانی در شهرها و روستاها و حریم آنها به عهده شهرداریها و دهیاریها و در خارج از حوزه و وظایف شهرداری ها و دهیاری های به عهده بخشداری ها است. مدیریت اجرایی پسماندهای صنعتی و بیمارستانی به عهده تولید کننده خواهد بود و در صورت تبدیل آن به پسماندهای عادی به عهده شهرداری ها، دهیاری ها و بخشداری ها خواهد بود.

در سال ۱۳۹۱^(۱) در استان اردبیل ۱۹۶۸ تن زباله تولید شده که توسط ۱۴۰ دستگاه خودرو حمل زباله از سطح شهرهای استان جمع آوری و دفع گردیده است.

در سال مذکور تعداد ۱۳ باب کشتارگاه در سطح شهرهای استان ذبح دام را به صورت بهداشتی و صنعتی به عهده داشته اند. بر اساس آمار موجود در این زمینه بطور متوسط روزانه ۵۰۸ دام سبک و ۱۰۲ دام سنگین جهت مصرف کشتار می شوند. با توجه به موقعیت استان و اهمیت مصرف گوشت قرمز در جیره غذایی اهالی استان لزوم توجه به کنترل ذبح محلی جهت جلوگیری از بیماری های مشترک بین انسان و دام ضروری به نظر می رسد.

علاوه بر این در سال ۱۳۹۱ تعداد ۱۴ میدان میوه و تره بار با وسعت ۶۷۹۶۱ متر مربع در استان وظیفه تامین میوه و سبزیجات شهروندان را به عهده داشته اند.

از نظر استاندارد می بایست به ازای هر پنجاه هزار نفر جمعیت برای خدمات دهی و دسترسی بهتر در سطح شهرها یک میدان میوه و تره بار فعال باشد که این شاخص در سطح شهرهای استان ۰/۸۶ به ازای هر پنجاه هزار نفر می باشد که نشان دهنده فاصله تا شاخص استاندارد است.

بررسی سایر خدمات بهداشت شهری در سال ۱۳۹۱ گویای آنست که تعداد ۵۵ گورستان با وسعت ۸۸۲۵۲۲ مترمربع، ۳۵ باب حمام عمومی و ۱۱۳ چشمه توالت عمومی در سطح شهرهای استان جهت ارائه خدمات به همشهریان فعال بوده اند.

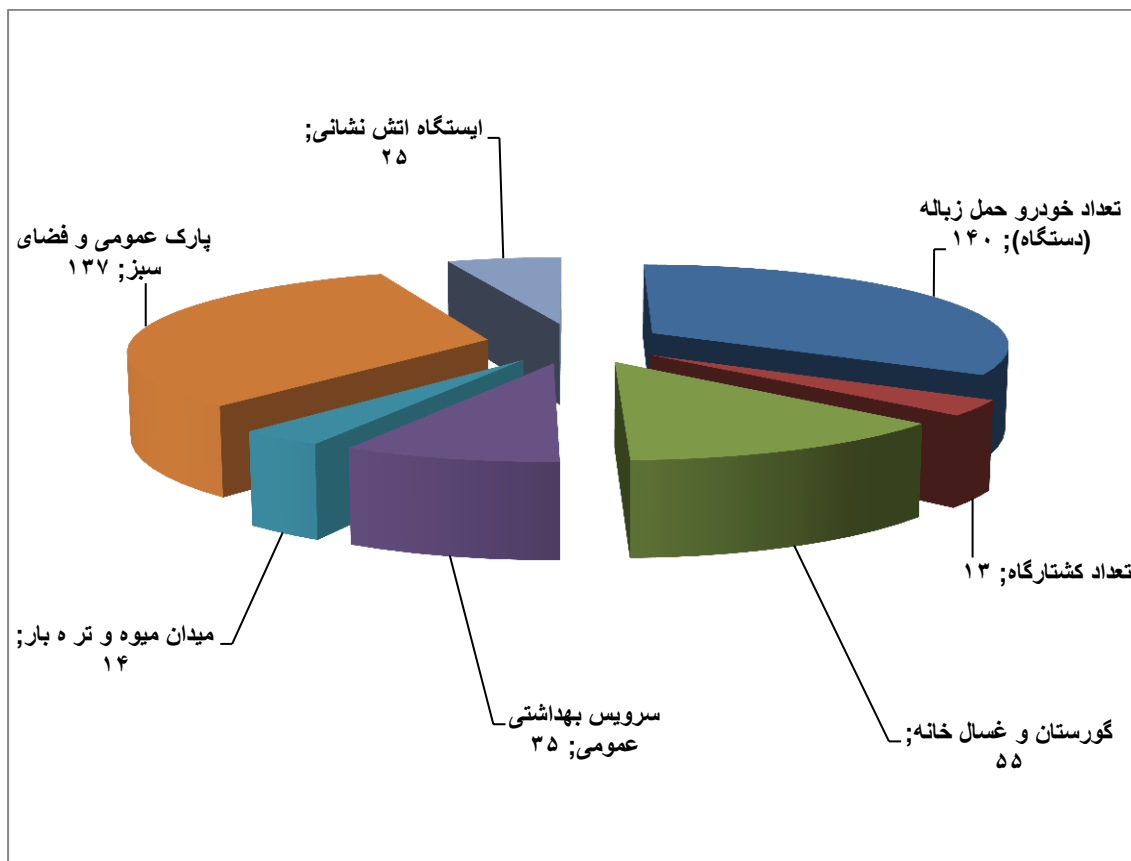
جدول (۷-۱۱) وضعیت واحدهای ارائه دهنده خدمات بهداشتی استان در سال ۱۳۹۱

سال	جمع آوری زباله		تعداد کشتار دام (راس در روز)			گورستان و غسل خانه		سرویس بهداشتی عمومی	
	تعداد خودرو حمل زباله (دستگاه)	زباله حمل شده (تن)	تعداد کشتارگاه	متوسط کشتار روزانه دام سبک	متوسط کشتار روزانه دام سنگین	تعداد	وسعت (مترمربع)	حمام عمومی (باب)	توالت عمومی (چشمه)
۱۳۹۱	۱۴۰	۱۹۶۷	۱۳	۵۰۸	۱۰۲	۵۵	۸۸۲۵۲۲	۳۵	۱۱۳

ماخذ: سالنامه آماری استان ۱۳۹۲

(۱) بدلیل عدم وجود اطلاعات ۹۲ در سالنامه آماری استان از آمار سال ۹۱ استفاده شده است.

نمودار (۱۱-۴) تعداد واحد های ارائه دهنده خدمات بهداشتی، رفاهی و ایمنی در استان در سال ۱۳۹۱

۱۱-۱-۲-۳- خدمات رفاهی و تفریحی و ایمنی :

شامل آن دسته از خدمات شهری است که مربوط به ایجاد تمهیدات لازم برای گذراندن اوقات فراغت شهروندان شامل ایجاد و مدیریت فضاهای کالبدی برای انجام فعالیت های رفاهی و تفریحی چون؛ کتابخانه های عمومی، زمین های ورزشی، فضاهای باز و تفرجگاههای طبیعی پیرامون شهرها می باشد. همچنین خدمات حفاظتی و ایمنی در سطح شهرها شامل خدمات مربوط به آتش نشانی و ایمنی و حوادث مترقبر است.

با توجه به توسعه شهرنشینی و زندگی ماشینی انسان ها نیازمند ارتباط بیشتر با محیط طبیعی هستند این امر موجب لزوم توسعه فضاهای سبز شهری، پارک ها و محیط های طبیعی و تفریحی در داخل شهرها شده است. در سال ۱۳۹۱ کل فضای سبز شهری استان ۴۷۲۲۴۳ متر مربع بوده است که سرانه این فضا در سطح استان ۵/۸۳ مترمربع بوده است همچنین ۱۳۷ پارک عمومی با وسعت ۱۱۷۷۸۳ متر مربع در سطح استان وظیفه ایجاد فضاهای مناسب برای تفریح و گذراندن اوقات فراغت شهروندان را در پارکها و فضای سبز بعهده داشته اند.

جدول (۸-۱۱) وضعیت واحدهای ارائه دهنده خدمات رفاهی و تفریحی و ایمنی استان در سال ۱۳۹۱

تعداد ایستگاه آتش نشانی	پارک عمومی و فضای سبز					میدان میوه و تره بار			سال
	فضای سبز		پارک عمومی			تعداد به ازای هر پنجاه هزار نفر	وسعت (مترمربع)	تعداد	
	سرانه	وسعت (مترمربع)	سرانه	وسعت (مترمربع)	تعداد				
۲۵	۵۸۳	۴۷۲۲۸۴۳	۰.۱۴۵	۱۱۷۷۸۳	۱۳۷	۰.۸۶	۶۷۹۶۱	۱۴	۱۳۹۱

ماخذ: سالنامه آماری استان ۱۳۹۲

لازم به ذکر است که سرانه پارکهای عمومی ۰/۱۴۵ متر مربع برای جمعیت شهری استان بوده است و وجود انبوه گردشگران در فصل تابستان احداث کمپینگ های استاندارد در مرکز استان برای رفاه حال ایشان و جلوگیری از اتراق مسافری در کنار خیابان های شهری یا در بوستان های شهری با عنایت به شاخص سرانه پایین پارک های عمومی ضروری می باشد.

سازمان آتش نشانی به شکل سازمانی وابسته به شهرداری ها بوده و با شخصیت حقوقی مستقل و استقلال مالی و اداری در هر شهر تشکیل می شوند. مهمترین وظیفه این سازمان نجات جان افراد، مهار و اطفای آتش سوزی ها، حفاظت از سرمایه های ملی و ارائه آموزش های عمومی و تخصصی در جهت ارتقاء سطح فرهنگ ایمنی شهروندان می باشد.

با عنایت به توسعه شهر نشینی و زندگی صنعتی در مراکز تولیدی و کارگاهی و نیز انبارهای نگهداری کالا و محصولات، احتمال بروز حوادث و خطرات را برای شهروندان افزایش داده است.

از این رو در سال ۱۳۹۱ در سطح شهرهای استان ۲۵ ایستگاه آتش نشانی ارائه خدمات آتش نشانی را بعهده داشته اند. نکته قابل توجه در این زمینه ارائه خدمات آتش نشانی در کوتاه ترین زمان ممکن است تا از بروز خسارتهای مالی و جانی بیشتر جلوگیری بعمل آید. بنابراین فاصله مکانی و استقرار ایستگاه ها و توجه به ترافیک مسیرهای داخل شهری نیازمند توجه به گسترش کمی و کیفی ایستگاه های آتش نشانی را با عنایت به شاخص استاندارد یک ایستگاه برای هر ده هزار نفر اجتناب ناپذیر می کند.

۱۱-۱-۳- مسکن شهری

افزایش جمعیت، ارتقاء درآمدها و بالا رفتن سطح زندگی و فرهنگ مصرفی مردم در دهه های اخیر نیازمندی های مختلف شهری را به خصوص در زمینه مسکن ایجاد نموده است. از این رو عرضه کنندگان بخش مسکن در بخش های عمومی و خصوصی تلاش نموده اند با ایجاد پروژه های مختلف از جمله مسکن مهر به انواع تقاضاها در این بخش پاسخ دهند.

بر این اساس بررسی شاخص های کمی چون تراکم خانوار در واحد مسکونی، تراکم فرد در واحد مسکونی، سطح زیربنای واحد و ... و نیز شاخص های کیفی از جمله نوع اسکلت و مصالح بکار رفته، نحوه تصرف مسکن و میزان برخورداری از تسهیلات؛ چهره بخش مسکن استان را نمایان خواهد کرد.

۱۱-۱-۳-۱- شاخص تراکم خانوار و نفر در واحد مسکونی در مناطق شهری

یکی از کاربردی ترین شاخص ها در بحث شاخص های کمی، تراکم خانوار در واحد مسکونی است که نشان دهنده تعداد خانوار هایی است که به طور متوسط در هر واحد مسکونی ساکن هستند. بزرگتر بودن این شاخص از عدد یک مبین عدم برابری بین تعداد واحدهای مسکونی و خانوار شهری است که هرچه این شکاف بیشتر باشد کمبود بیشتر خواهد بود.

بر اساس نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ تعداد خانوارهای شهری ساکن در واحدهای مسکونی استان در حدود ۱۷۰۹۶۸ خانوار بوده که در سال ۱۳۹۰ به ۲۱۸۸۳۷ خانوار افزایش یافته است. طی همین دوره تعداد واحدهای مسکونی شهری استان از ۲۵۳۹۱۲ واحد به ۳۱۷۹۱۸ واحد مسکونی افزایش یافته است.

به طوری که رشد متوسط تعداد واحد مسکونی شهری استان طی سال های ۱۳۸۵-۱۳۹۰ در حدود ۵/۰۴ درصد و رشد متوسط سالیانه خانوارهای معمولی ساکنین در مناطق شهری استان ۵/۶ درصد بوده است. از این رو بررسی تراکم خانوار در واحد مسکونی در سال ۸۵ در استان ۰/۶۷ خانوار در واحد مسکونی بوده که این رقم در سال ۹۰ به ۰/۶۹ خانوار در واحد مسکونی بالغ گردیده است به نظر می رسد که بالا بودن رشد خانوار شهری طی سال های مذکور به نسبت ۰/۵۶ درصد رشد واحدهای مسکونی باعث افزایش تراکم خانوار در واحد مسکونی در این مدت حدود ۰/۰۲ خانوار در واحد مسکونی شده است. این در حالی است که این شاخص در کشور در سال ۸۵ حدود ۱/۰۸ خانوار و در واحد مسکونی بوده که در سال ۹۰ به ۱/۰۴ خانوار در واحد مسکونی کاهش یافته است. مقایسه این شاخص در استان و کشور بیانگر آنست که استان نسبت به کشور از وضعیت مساعد تری برخوردار می باشد.

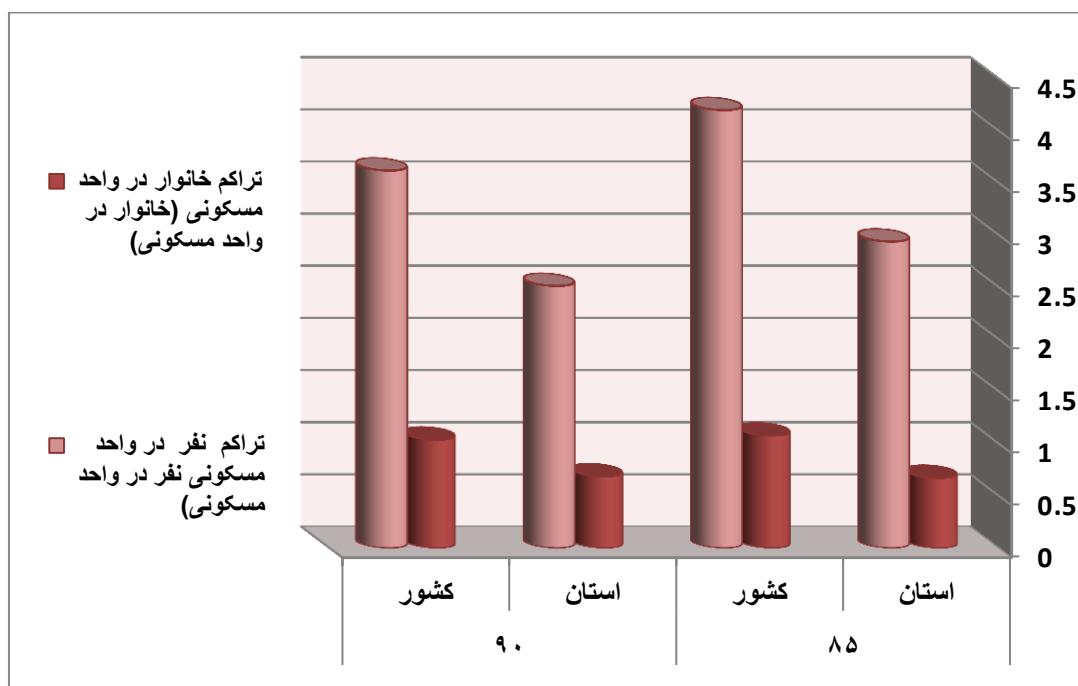
از نظر تراکم نفر در واحد مسکونی مناطق شهری استان در سال ۱۳۸۵ حدود ۲/۹۴ نفر در واحد مسکونی بوده که این رقم در سال ۱۳۹۰ به ۲/۵۱ نفر در واحد مسکونی کاهش یافته است. در صورتی که این شاخص در کشور در سال ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ به ترتیب ۴/۲ و ۳/۶۲ نفر در واحد مسکونی بوده است که در کشور هم وضعیت قابل مشاهده است. مقایسه رقم استان در این شاخص با رقم کشور به خوبی بیانگر آنست که در سال ۸۵ و ۹۰ به ترتیب تفاوت ۲/۲۶ و ۱/۱۱ نفر در واحد مسکونی وضعیت استان را در این شاخص بهتر از کشور نشان می دهد. به طوری که به راحتی می توان ارتقای کمی و کیفی واحدهای مسکونی خانوار شهری استان و کشور را از نظر کاهش ازدحام افراد در واحد مسکونی مشاهده کرد.

جدول (۹-۱۱) مقایسه شاخص تراکم خانوار و نفر در واحد مسکونی در مناطق شهری استان و کشور طی سال های ۱۳۸۵-۱۳۹۰

سال	شرح	شمار واحد مسکونی (واحد)	شمار خانوار (خانوار)	شمار جمعیت شهری	تراکم خانوار در واحد مسکونی	تراکم نفر در واحد مسکونی (نفر)
۱۳۸۵	استان	۲۵۳۹۱۲	۱۷۰۹۶۸	۷۴۶۲۲۶	۰/۶۷	۲/۹۴
	کشور	۱۱۴۳۱۸۸۰	۱۲۴۰۵۵۸۴	۴۸۲۵۹۹۶۴	۱/۰۸	۴/۲
۱۳۹۰	استان	۳۱۷۹۱۸	۲۱۸۸۳۷	۷۹۸۹۴۲	۰/۶۹	۲/۵۱
	کشور	۱۴۷۸۲۱۱۴	۱۵۴۲۷۸۴۸	۵۳۶۴۶۶۶۱	۱/۰۴	۳/۶۲

ماخذ: نتایج سرشماری نفوس و مسکن استان

نمودار (۵-۱۱) مقایسه تراکم نفر و خانوار در استان و کشور طی سال های ۸۵ و ۹۰

۱۱-۱-۳-۲- نوع استفاده از ساختمان ها

بر اساس جدول (۱۱-۱۰) در سال ۱۳۹۲ در مناطق شهری استان ۴۳۸۴ فقره پروانه احداث بنا توسط شهرداری ها صادر شده است از این تعداد پروانه ۳۴۸۴ فقره صرفاً برای احداث ساختمان مسکونی، ۶۰۱ فقره برای ساختمان مسکونی و کارگاهی و ۳۰۸ فقره برای ساختمان بازرگانی و ۳۱ فقره برای ساختمان آموزشی، بهداشتی و صنعتی و ۱۶ فقره سایر بوده است. از این رو بیشترین تعداد پروانه های ساختمانی صادر شده با ۷۹/۴۷ درصد برای ساختمان های مسکونی و کمترین میزان با ۰/۷۱ و ۰/۳۴ درصد به ساختمان های صنعتی، بهداشتی و آموزشی و سایر کاربریها اختصاص یافته است.

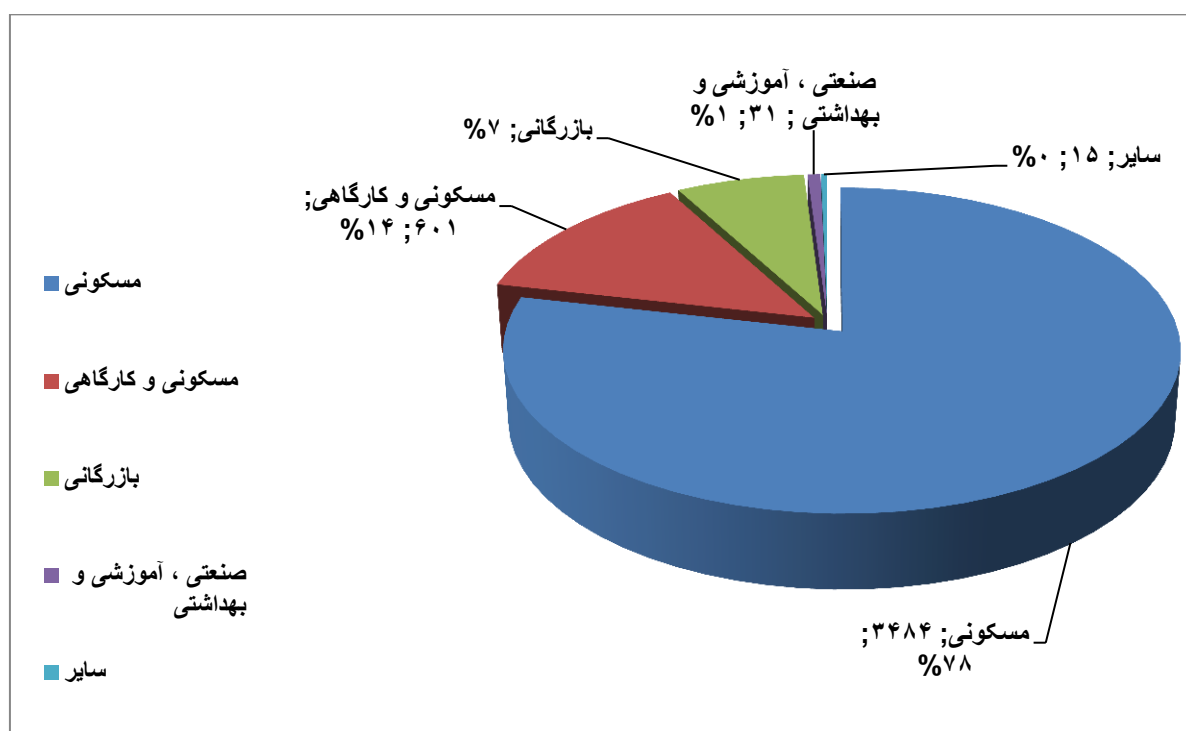
در مناطق شهری در سال ۱۳۹۲ بیشترین تعداد پروانه های ساختمانی صادر شده مربوط به ساختمان های دو طبقه با ۱۸/۵۹ درصد و ساختمان های پنج طبقه و بیشتر با ۱۴/۳۲ درصد بوده که کمترین میزان به ساختمان یک طبقه با ۰/۳۴ درصد اختصاص داشته است.

جدول (۱۰-۱۱) شمار پروانه های ساختمانی صادر شده برای احداث بنا بر حسب نوع استفاده و تعداد طبقات در نقاط شهری استان سال ۱۳۹۲

سال	شرح	کل پروانه	مسکونی	مسکونی و کارگاهی	بازرگانی	صنعتی، آموزشی و بهداشتی	سایر	یک طبقه	دو طبقه	سه طبقه	چهار طبقه	پنج طبقه و بیشتر
۱۳۹۲	تعداد	۴۳۸۴	۳۴۸۴	۶۰۱	۶۰۸	۳۱	۱۵	۱۲۰۰	۸۱۵	۲۹۴	۴۹۲	۶۲۸
	سهم (درصد)	۱۰۰	۷۹/۴۷	۱۳/۷۱	۷/۰۳	۰/۷۱	۰/۳۴	۰/۳۴	۱۸/۵۹	۶/۷۱	۱۱/۲۲	۱۴/۳۲

ماخذ: سالنامه آماری کشور

نمودار (۱۱-۶) سهم پروانه های ساختمانی صادر شده بر حسب نوع استفاده در نقاط شهری در سال ۱۳۹۲

افزایش بهای زمین و گرایش مردم به ماندن در محله های قدیمی باعث شده است که در استان اردبیل بیشتر مردم به ساخت مسکن در بافت فرسوده مبادرت نمایند و از سوی دیگر بالا بودن قیمت زمین و عدم امکان مالی برای خرید واحدهای ویلایی گرایش به ساخت واحدهای چهار طبقه و بیشتر را بلحاظ قیمت تمام شده و موقعیت ساختمان برای متقاضیان مسکن دلخواه نموده است.

۱۱-۱-۳-۳-زمین

عرضه زمین یکی از مهمترین و اثر گذارترین عوامل در عرضه واحدهای مسکونی در مناطق شهری محسوب می شود. بر اساس مطالعات صورت گرفته در طرح جامع مسکن طی دو دهه گذشته دولت سهمی معادل ۴۹ درصد در تامین زمین مسکونی در سطح کشور داشته است. ضمن اینکه سهم هزینه زمین در تولید مسکن طی همین مدت ۴۰ درصد برآورد شده است^(۱) (فصل نامه اقتصاد مسکن شماره ۳۹) از کل ۱۰۳۶۰۰۰ مترمربع زمین اختصاص یافته برای احداث بنا در مناطق شهری استان اردبیل در سال ۱۳۹۰ حدود ۷۲/۰۱ درصد آن زمین بایر، ۲۷/۶۱ درصد ساختمان تخریبی و ۰/۳۹ درصد جزء باغ یا مزرعه بوده است.

جدول (۱۱-۱۱) شمار پروانه های ساختمانی صادر شده برای احداث بنا در نقاط شهری بر حسب وضعیت قبلی زمین در سال ۱۳۹۲

شرح	جمع		زمین بایر		باغ یا مزرعه		ساختمان تخریبی	
	کل پروانه (فقره)	مساحت (مترمربع)	کل پروانه (فقره)	مساحت (مترمربع)	کل پروانه (فقره)	مساحت (مترمربع)	کل پروانه (فقره)	مساحت (مترمربع)
تعداد	۴۳۸۴	۱۰۳۶۰۰۰	۳۱۱۳	۷۴۶۰۰۰	۱۱	۴۰۰۰	۱۲۶۰	۲۸۶۰۰۰
سهم (درصد)	۱۰۰	۱۰۰	۷۱/۰۱	۷۲/۰۱	۰/۲۵	۰/۳۹	۲۸/۷۴	۲۷/۶۱

ماخذ: سالنامه آماری کشور

از این رو بالا بودن نقش زمین بایر در میزان مجوزهای صادره برای احداث بنا حکایت از افزایش شهرکها و بزرگتر شدن شهرهای استان دارد، همچنین پروانه های صادر شده برای ساختمان تخریبی گویای گرایش مردم به بازسازی و نوسازی بافت های فرسوده شهری و نیز بالا بودن قیمت زمین می باشد.

۱۱-۱-۳-۴-ساختمان و اسکلت ساختمان

بنا به تعریف ساخت واحدهای مسکونی با بتن آرمه، اسکلت فلزی، آجر و آهن و سنگ و آهن را واحدهای مسکونی بادوام و ساخت واحدهای مسکونی با مصالح عمده آجر و چوب، سنگ و چوب، بلوک سیمانی، تمام آجر سنگ و آجر و تمام چوب را واحدهای مسکونی نیمه بادوام و واحدهای مسکونی با مصالح عمده خشت و چوب، خشت و گل و نظایر آن واحدهای مسکونی کم دوام و واحدهای مسکونی به صورت کپر، زاغه و نظایر آن در قالب واحدهای مسکونی بی دوام طبقه بندی می شود.

(۱) فصل نامه اقتصاد مسکن شماره ۳۹

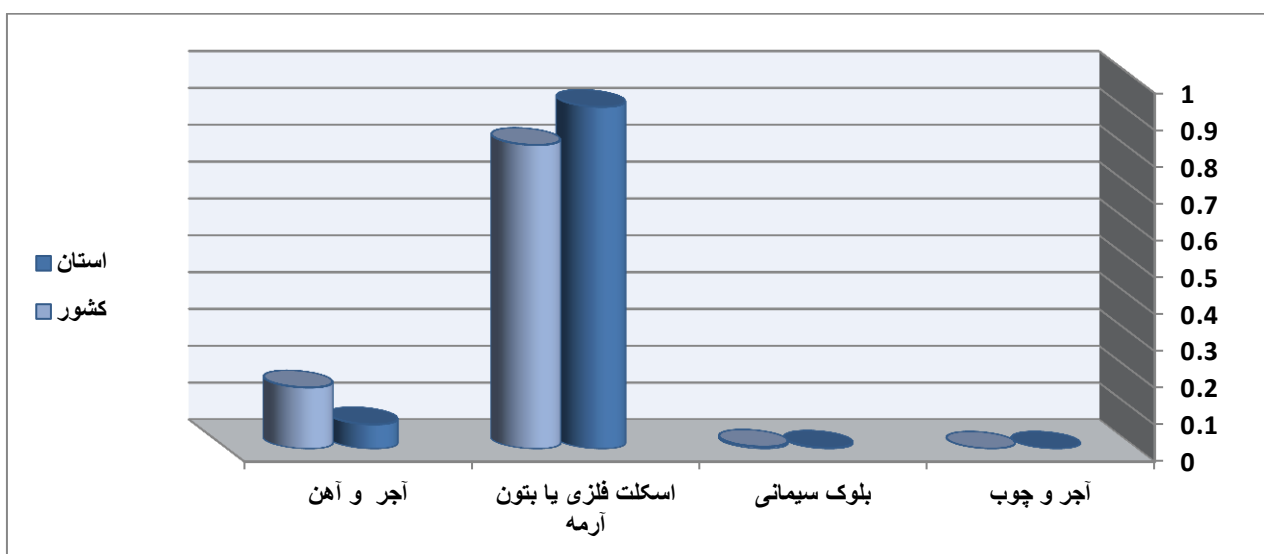
با مطالعات صورت گرفته در طرح جامع مسکن کشور به طور کلی سهم واحدهای مسکونی کم دوام و قدیمی در نقاط شهری کشور ۳۰ درصد و در مناطق روستایی حدود ۶۸ درصد می باشد. بر اساس همین مطالعات ۷۶ درصد واحدهای مسکونی در پهنه پرخطر شهرهای ایران، ۲۰ درصد واحدهای مسکونی در پهنه خطر متوسط و ۴ درصد واحدهای مسکونی در پهنه کم خطر شهرهای ایران کم دوام می باشند. توجه به پروانه های صادر شده برای احداث بنا در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد که در مناطق شهری استان اردبیل ۹۲/۸۶ درصد از پروانه های صادره اختصاص به اسکلت فلزی یا بتون آرمه دارد مقایسه این رقم در سطح کشور نشان می دهد که ۸۲/۵۲ درصد از پروانه های صادره به این موضوع اختصاص داشته است همچنین دومین نوع مصالح استفاده شده در استان در احداث بنا آجر و آهن با ۶/۷۱ درصد بوده که این رقم در کشور ۱۶/۶۹ درصد بوده که بیانگر ترکیب مناسب مصالح در احداث بنا در استان نسبت به کشور می باشد.

جدول (۱۱-۱۲) وضعیت پروانه های ساختمانی صادر شده برای احداث بنا بر حسب نوع در نقاط شهری استان سال ۱۳۹۲

سال	شرح	شمار پروانه های صادره بر حسب نوع مصالح به کار رفته (فقره)								سهم نسبی (درصد)	
		آجر و چوب	بلوک سیمانی	اسکلت فلزی و بتون آرمه	آجر و آهن	سایر	جمع کل	آجر و آهن	اسکلت فلزی و بتون آرمه		بلوک سیمانی
۱۳۹۲	استان	۴	۱۵	۴۰۷۱	۲۹۴	۰	۴۳۸۴	۰/۰۹	۰/۳۴	۹۲/۸۶	۶/۷۱
	کشور	۱۶۸	۱۲۹۲	۱۷۰۳۱۰	۳۴۴۴۳	۱۸۲	۲۰۶۳۹۵	۰/۰۸	۰/۶۳	۸۲/۵۲	۱۶/۶۹

ماخذ: سالنامه آماری کشور

نمودار (۱۱-۷) پروانه های ساختمانی صادر شده بر حسب نوع مصالح ساختمانی در نقاط شهری استان سال ۱۳۹۲

کوهستانی بودن منطقه و سردسیری آن و لزوم توجه به اهمیت مصالح بادوام به لحاظ پایین بودن عمر مصالح ساختمانی و توجه به مصرف بهینه سیستمهای گرمایشی در این شهر روند مناسبی در استفاده از مصالح مشاهده می شود.

۱۱-۲- عمران روستایی

توسعه روستا به معنی حفظ و گسترش روستا نیست به عبارت دیگر این به معنی حفظ روستاهای موجود و گسترش آنها نیست بلکه توسعه روستا به معنی بازسازی روستا است. بازسازی روستا از دیدگاه اندیشه ای، آموزشی، تکنولوژی و تولید . پس هدف، بازسازی کامل جامعه روستایی است. لذا توسعه روستایی را باید به مفهوم بازسازی جامعه روستایی در نظر گرفت.

امروزه در مبحث توسعه روستایی، توسعه پایدار روستایی مطرح است که بتواند نیازهای کنونی بشر را تامین کند بدون آن که توان های محیطی و زیستی نسلهای آینده در تامین نیازهایشان به مخاطره اندازد. از این رو ضرورت توجه به توسعه پایدار روستایی بدلائیل ذیل اجتناب ناپذیر می باشد.

• توسعه کشاورزی

• توزیع بهینه جمعیت

• بکارگیری از ظرفیتهای تولیدی و بازسازی آنها

• اصلاح اقتصاد کشور

• عدالت اجتماعی، فقر و محدودیتهای اجتماعی

۱۱-۲-۱- آب و فاضلاب روستایی

آب آشامیدنی سالم یکی از ضروری ترین نیاز روستائیان به شمار می آید. از آنجا که آلودگی منابع آب شرایط امکان انتقال بیماریها در بین تعداد زیاد مصرف کنندگان را تسهیل می نماید، بدین لحاظ پالایش آب از آلودگی ها از مهمترین اقدامات بهداشتی و زیر بنایی می باشد.

بر اساس جدول شماره (۱۱-۱۳) در سال ۱۳۹۲ از کل ۱۸۵۵ روستا در استان ۶۶۱ روستا دارای آب آشامیدنی سالم بوده اند که نسبت به سال قبل ۲/۸ درصد افزایش داشته است. همچنین بررسی جمعیت

روستایی برخوردار از آب لوله کشی شده در سال مذکور ۶۹/۶ درصد بوده که نسبت به عملکرد سال قبل ۰/۵ درصد افزایش نشان می دهد. نگاهی به وضعیت خانوارهای برخوردار از آب آشامیدنی گویای آنست که در سال ۱۳۹۲ حدود ۵۶/۸۳ درصد از خانوارهای روستایی از آب آشامیدنی سالم بهره مند بوده اند. این در حالیست که جمعیت برخوردار از آب سالم ۷۲/۶۷ درصد گزارش شده است.

بر اساس آمار گزارش شده از شرکت آب و فاضلاب روستایی حجم مخازن آب تحت پوشش این شرکت در سال ۱۳۹۲، ۸۳۵۳۹ متر مکعب در شبانه روز بوده که بیانگر ۳۰/۴۹۱ میلیون متر مکعب در سال می باشد، از سوی دیگر ظرفیت تولید سالیانه آب در مناطق روستایی استان ۲۴/۷۸ میلیون متر مکعب بوده است. مقایسه آمار فوق با سال قبل بیانگر افزایش ۰/۷۴ میلیون متر مکعب در حجم تولید و افزایش ۲ درصدی در حجم مخازن بوده است.

بررسی طول شبکه توزیع آب در سال ۹۲ نشان می دهد که ۲۷۵۹ کیلومتر شبکه توزیع آب و ۱۶۳۱/۹ کیلومتر خط انتقال آب، جهت بهره مندی روستائیان این استان از آب سالم، شبکه گذاری و لوله گذاری شده است.

نگاهی به وضعیت آب و فاضلاب روستایی شهرستان های استان در سال ۱۳۹۲ گویای آن است که شهرستان گرمی بیشترین تعداد روستا و شهرستان اردبیل بیشترین جمعیت را بلحاظ برخورداری از آب به خود اختصاص داده است.

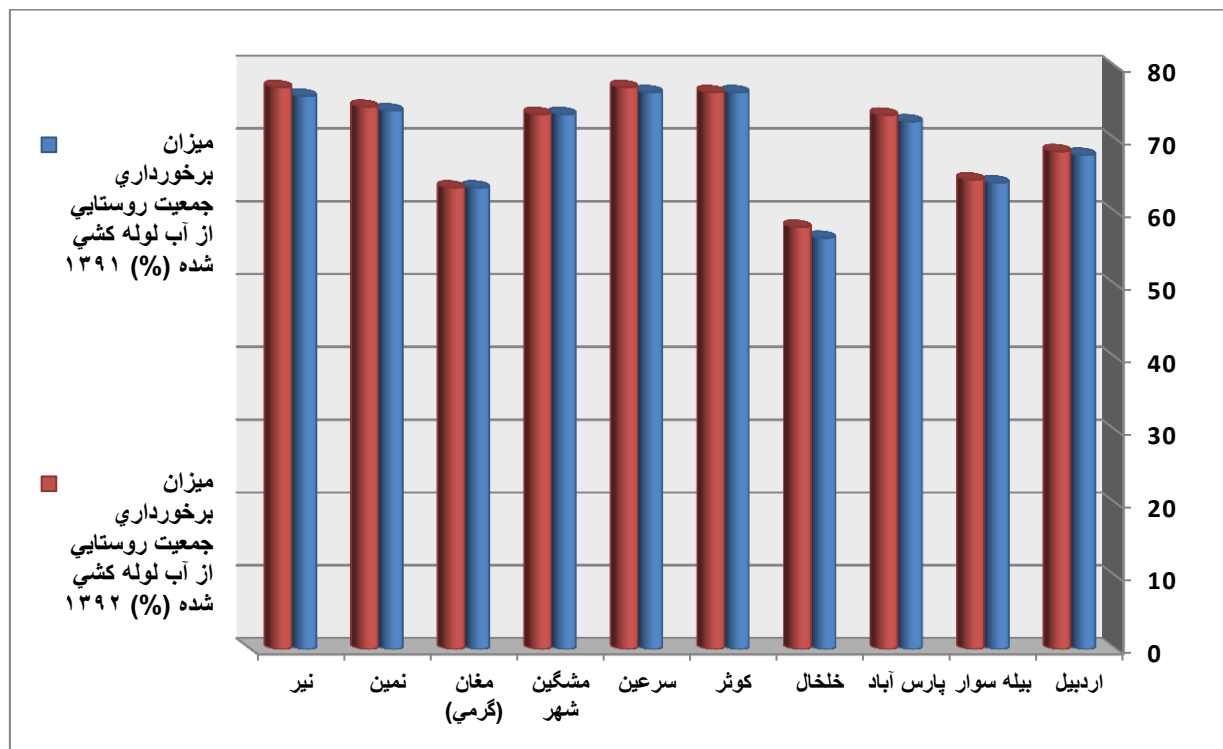
این در حالیست که شهرستان بیله سوار کمترین تعداد روستا و شهرستان سرعین کمترین جمعیت روستایی برخوردار از آب را در سال مذکور شامل گردیده است.

جدول (۱۱-۱۳) وضعیت بر خورداری روستاهای استان از آب آشامیدنی در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

ردیف	شهرستان	جمعیت روستایی و غیر ساکن	تعداد روستاهای برخوردار از آب آشامیدنی		تعداد خانوارهای برخوردار از آب آشامیدنی		جمعیت برخوردار از آب آشامیدنی		حجم مخزن آب تحت پوشش شرکت (متر مکعب)	حجم تولید سالیانه آب (میلیون متر مکعب)	طول شبکه توزیع آب (کیلومتر)		طول خط انتقال آب (کیلومتر)		میزان بر خورداری جمعیت روستایی از آب لوله کشی شده (درصد)		
			۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۱			۱۳۹۲	۱۳۹۱					
۱	اردبیل	۷۹۲۱۲	۷۷	۷۳	۱۲۹۳۹	۱۴۰۴۳	۶۸۵۶۵	۶۹۰۷۰	۹۸۲۵	۳/۹۴	۳/۹۱	۴۷۹	۴۷۱/۸	۱۴۳/۷	۱۵۱/۷	۶۷/۹	۶۸/۴
۲	بيله سوار	۳۰۸۷۹	۲۶	۲۵	۳۴۴۸	۳۴۷۰	۱۷۳۴۴	۱۷۴۵۰	۶۸۴۰	۲/۰۸	۲/۰۱	۱۸۴/۹	۱۸۱/۵	۱۰۴/۹	۱۰۶/۹	۶۴/۱	۶۴/۵
۳	پارس آباد	۷۶۹۰۳	۸۲	۷۹	۹۴۸۸	۹۵۷۰	۵۰۷۶۶	۵۱۴۰۸	۱۱۶۵۰	۳/۹	۳/۷۶	۳۰۵/۴	۳۰۰/۹	۲۴۹/۵	۲۵۴/۵	۷۲/۵	۷۳/۴
۴	خلخال	۴۴۴۸۴	۷۸	۷۵	۵۷۸۵	۵۸۸۹	۲۵۷۸۹	۲۶۵۰۱	۹۹۶۳	۳/۲	۳/۰۲	۳۶۵/۴	۳۶۰/۴	۲۱۳/۶	۲۱۹/۸	۵۶/۵	۵۸
۵	کوثر	۱۹۰۴۰	۴۷	۴۷	۳۳۴۶	۳۳۴۶	۱۵۰۵۸	۱۵۰۵۸	۴۰۲۰	۱/۱	۱	۱۳۵/۷	۱۳۲/۲	۱۱۴	۱۲۰/۷	۷۶/۵	۷۶/۵
۶	سرعین	۱۳۷۹۱	۳۳	۳۲	۲۱۰۵	۲۱۳۸	۹۶۸۱	۹۷۷۳	۳۴۵۰	-/۸۱	-/۷۸	۱۳۷/۳	۱۳۵/۳	۶۸/۴	۷۰/۹	۷۶/۵	۷۷/۲
۷	مشگین شهر	۷۸۱۹۸	۱۰۷	۱۰۷	۱۳۹۴۱	۱۳۹۴۱	۶۲۳۲۱	۶۲۳۲۱	۱۵۷۹۲	۴/۶۵	۴/۵۳	۲۲۰	۲۱۰	۲۱۲/۹	۲۲۴/۹	۷۳/۵	۷۳/۵
۸	مغان (گرمی)	۵۲۷۷۰	۱۱۶	۱۱۶	۶۵۲۱	۶۵۲۱	۳۴۹۸۱	۳۴۹۸۱	۱۰۲۰۹	۲/۱	۲/۰۶	۴۵۴/۳	۴۴۶/۳	۲۷۵/۴	۲۸۳/۹	۶۳/۴	۶۳/۴
۹	نمین	۳۷۲۸۷	۴۵	۴۴	۶۰۹۶	۶۱۲۰	۲۷۲۳۱	۲۷۴۳۶	۵۵۴۰	۲	۱/۹۸	۲۷۵/۳	۲۷۱/۳	۶۹/۱۴	۷۵/۱۴	۷۴	۷۴/۵
۱۰	نیر	۱۶۹۸۲	۵۰	۴۵	۲۷۱۸	۲۸۰۷	۱۲۴۹۴	۱۲۶۹۵	۶۲۵۰	۱	-/۹۹	۱۹۸/۷	۱۹۸/۷	۱۱۹	۱۲۳/۵	۷۶	۷۷/۲
	جمع	۴۴۹۵۴۶	۶۶۱	۶۴۳	۶۶۳۸۷	۶۷۸۴۵	۳۲۴۲۳۰	۳۲۶۶۹۳	۸۳۵۳۹	۲۴/۸	۲۴/۰۴	۲۷۰۸/۴	۲۷۰۸/۴	۱۵۷۰/۵	۱۶۳۱/۹۴	۶۹/۱	۶۹/۶
			۱۷/۵۵	۱۸/۰۴	۲۱/۰۰	۲۰/۷۰	۲۱/۱۵	۲۱/۱۴	۱۸/۹۰	۴/۶۵	۴/۵۳	۱۷/۳۶	۱۷/۴۲	۱۷/۵۴	۱۷/۴۰	۷۶/۵	۷۷/۲
			۳/۸۹	۳/۹۳	۳/۱۷	۳/۱۵	۲/۹۹	۲/۹۹	۴/۱۳	-/۸۱	-/۷۸	۴/۸۸	۴/۹۲	۴/۳۶	۴/۳۴	۵۶/۵	۵۸

ماخذ: شرکت آب و فاضلاب روستایی

نمودار (۸-۱۱) مقایسه میزان برخورداری جمعیت روستای شهرستان های استان از آب لوله کشی در سال های ۹۱ و ۹۲

۱۱-۲-۲- امکانات و خدمات روستایی

بر اساس آمار موجود از نتایج سرشماری فرهنگ آبادیها در سال ۱۳۹۰ وضعیت روستاهای استان به جهت امکانات بهداشتی حکایت از آن دارد که ۴۳ روستا دارای خانه بهداشت و ۳۴ روستا دارای مراکز بهداشتی و درمانی بوده و ۴۸۳ بهورز و بهداشت یار به ارائه خدمات بهداشتی و درمانی برای روستائیان مشغول بوده اند. بررسی وضعیت زیربنایی روستاها نشان می دهد که در سال مذکور ۱۲۶۱ روستا دارای راه آسفalte و شوسه بوده اند که از این مقدار ۷۱ درصد آسفalte و ۲۹ درصد شوسه بوده است و سایر روستاها دارای مسیر خاکی و مال رو بوده اند.

علاوه بر این ۱۶۱۵ روستا دارای برق و ۴۹۱ روستا دارای دفاتر خدمات مخابراتی و ICT بوده است. به عبارت دیگر ۸۷/۱ درصد روستاهای استان از امکانات زیربنایی برق برخوردار بوده اند. نگاهی به وضعیت امکانات آموزشی روستاهای استان در سال ۱۳۹۰ گویای آنست که مدارس ابتدایی در ۶۲/۴ درصد روستاهای استان برقرار بوده و ۵۹۱ روستا از مدارس راهنمایی و ۱۷۲ روستا از مدارس دبیرستان و ۷۴ روستا از مدارس کار و دانش و هنرستان اعم از دخترانه و پسرانه بهره مند بوده اند.

جدول (۱۱-۱۴) وضعیت امکانات بهداشتی زیربنایی، آموزشی روستاهای استان سال ۱۳۹۰

سال	کل روستاهای استان	خانه بهداشت	بهورز و بهداشت یار	مراکز بهداشتی و درمانی	کل راههای روستایی	تعداد روستای دارای راه	تعداد روستای دارای راه شوسه	تعداد روستای برخوردار از برق	تعداد روستای برخوردار	تعداد مدارس ابتدایی	مدارس راهنمایی	مدارس دبیرستان	مدارس کار و دانش و ...
۱۳۹۰	۱۸۵۵	۴۳	۴۸۳	۳۴	۱۲۶۱	۸۹۶	۳۶۵	۱۶۱۵	۴۹۱	۱۱۵۷	۵۹۱	۱۷۲	۷۴

ماخذ: نتایج سرشماری فرهنگ آبادیها ۱۳۹۰

۱۱-۳- جامعه عشایری استان

جامعه عشایری استان اردبیل را طوایف مختلف ایل شاهسون تشکیل داده اند قشر بندی اجتماعی عشایر شاهسون به قرن ۱۲ هجری قمری مربوط می شود. شاهسونان در دو اتحادیه ایلی یا ال (طوایف مشکین شهر و اردبیل) متشکل شده بودند. در راس هر یک (ال بیگی) از سوی دولت مرکزی، مسئولیت حفظ نظام، وصول مالیات و تامین افواج ایلی را بر عهده داشت. ال یا ایل به چند طایفه تقسیم می شد. اداره طایفه به عهده بگ یا بیگ بود که از سوی ال بیگی منسوب می شد. هر طایفه به چند تیره تقسیم می شد. در وضع کنونی، تیره یک تقسیم بندی سیاسی و اداری است و در راس آن به جای بیگ آق سقل (ریش سفید) قرار دارد. ممکن است یک تیره چند آق سقل داشته باشد. هسته مرکزی تیره یک گروه نسبتاً بزرگی به نام (گوبک) است. گوبک معمولاً از ۲۰ تا ۳۰ خانوار که از سه تا شش پشت به نیای مشترکی می رسند، تشکیل شده است. گوبک یک اصطلاح درون تیره است و در تقسیمات ایلی مطرح نیست. نام تیره معمولاً از همین مبنای مشترک اشتقاق می یابد.

در استان اردبیل، اغلب روستاهای دشت مغان (شامل شهرستان های پارس آباد، بيله سوار و گرمی) قلمرو قشلاقی جامعه عشایر بوده اند، روستاهای قشلاقی بنا به تحولاتی که در منطقه بوجود آمده است (مانند احداث سد میل مغان، شبکه آبیاری و زهکشی، دریاچه مصنوعی شرکت آب منطقه ای و...) زمینه را برای اسکان عشایر و تبدیل اوبه ها به قشلاق و نهایتاً به روستا فراهم نموده است.

به طور کلی مشخصه اصلی جامعه عشایر وابستگی آنها به دام و مرتع است عشایر به عنوان جامعه ای متمایز از جوامع شهری و روستایی از دیر باز در کشور ما حائز اهمیت بوده و همواره در زمینه های مختلف اقتصادی، اجتماعی و سیاسی ایفای نقش نموده است.*

*مطالعات آمایش استان اردبیل - نظام روستا نشینی-۱۳۹۲

بر اساس نتایج سرشماری عشایر کوچنده کشور در سال ۱۳۸۷ تعداد خانوارهای عشایر استان در دوره بیلاقی برابر با ۸۱۸۶ خانواده با جمعیت ۴۳۲۹۶ نفر و تعداد خانوارهای عشایر استان در دوره قشلاقی ۱۲۸۱۸ خانوار با جمعیت ۶۶۵۳۲ نفر بوده است.

جدول (۱۱-۱۵) اطلاعات جمعیت عشایر استان اردبیل

دوره قشلاقی		دوره بیلاقی		سرشماری عشایر کوچنده
جمعیت	خانوار	جمعیت	خانوار	
۶۶۵۳۲	۱۲۸۱۸	۴۳۲۹۶	۸۱۸۶	سال ۱۳۸۷

ماخذ: مدیریت امور عشایر استان اردبیل - ۱۳۹۳

در سال ۱۳۹۲ نسبت خانوارهای بهره مند از آب آشامیدنی در جامعه عشایری استان اردبیل ۸۴۳۰ خانوار بوده که ۶۵/۷۵ درصد کل جمعیت عشایری استان را شامل می‌گردد. بر اساس اطلاعات جدول شماره (۱۱-۱۶) نسبت جمعیت اسکان یافته در کانون های توسعه به کل جمعیت عشایری استان ۳/۴۳ درصد بوده که ۴۴۰ خانوار را شامل می‌گردد.

در سال ۱۳۹۲ صد درصد جمعیت عشایر استان اردبیل شامل ۱۲۸۱۸ خانوار تحت پوشش خدمات پشتیبانی بوده اند.

جدول (۱۱-۱۶) برخی شاخص های مربوط به امور عشایر استان اردبیل در سال های ۱۳۹۲

شاخص	واحد	۱۳۹۲
نسبت جمعیت اسکان یافته در کانونهای توسعه به کل جمعیت عشایر استان	خانوار	۴۴۰
	درصد	۳/۴۳
تعداد خانوارهای بهره مند از آب آشامیدنی	خانوار	۸۴۳۰
نسبت خانوارهای عشایر بهره مند از آب آشامیدنی به کل جمعیت عشایر استان	درصد	۶۵/۷۵
نسبت جمعیت عشایر تحت پوشش خدمات پشتیبانی به کل جمعیت عشایر استان	خانوار	۱۲۸۱۸
	درصد	۱۰۰

ماخذ: مدیریت امور عشایر استان اردبیل ۱۳۹۲

فصل دوازدهم

آب، کشاورزی و منابع

طبیعی

۱۲- آب، کشاورزی و منابع طبیعی

۱۲-۱- بخش آب استان

الف) بررسی وضع موجود

استان اردبیل در محدوده دو حوزه آبریز سفید رود و ارس قرار گرفته است. از نظر تقسیم بندی زیرحوزه ای، استان اردبیل تمام یا بخشی از زیرحوزه های آی دوغموش، قزل اوزن، مرداب، تالش، آجی چای، ارس و سطلی، دره رود و ارس سفلی را در بر می گیرد. مهمترین رودخانه های استان شامل قزل اوزن، بالهارود، آریاچای، هیرچای، قره سو، گرمی چای، آزادلوچای، بالخلوچای، قوری چای و نمین چای است.

الف): حوزه آبریز رودخانه ارس

این حوزه در منتهی الیه غربی حوزه آبریز دریای خزر قرار داشته و قسمتهایی از خاک ترکیه، جمهوری آذربایجان و قسمتهای شمالی استان های آذربایجان شرقی و اردبیل ایران را در بر می گیرد. وسعت حوزه آبریز آن به حدود ۳۸۶۰۰ کیلومترمربع بالغ می گردد که تقریباً ۳۲۵۰۰ کیلومترمربع آن را مناطق کوهستانی و مرتفع و مابقی آن را مناطق هموار و کوهپایه ها تشکیل می دهد. این حوزه در تقسیم بندی هیدرولوژیکی ایران جزو سیستم آبریز بزرگ دریای خزر بوده و شهرهای ماکو، خوی، جلفا، مرند، مشکین شهر و اردبیل از کانونهای مهم شهری آن می باشند.

رودخانه ارس زهکش اصلی این منطقه بوده و در حدود ۴۳۰ کیلومتر از مرز مشترک ایران و جمهوری های آذربایجان و ارمنستان را تشکیل می دهد.

ب): حوزه آبریز سفیدرود

حوزه آبریز سفیدرود بخشی از سیستم آبریز بزرگ دریای خزر بوده و در محدوده استان های آذربایجان (شرقی-غربی)، کردستان، همدان، زنجان، تهران و گیلان قرار داشته و شامل مناطق مرتفع و پرشیب، تپه های کم ارتفاع (تپه ماهوری) و دره های عمیق می باشد. قله های مرتفع تخت سلیمان و سهند با ارتفاع ۴۸۲۱ و ۳۷۰۷ متر در منتهی الیه شرقی و شمال کوه های کردستان در غرب آن قرار دارد. مساحت حوزه آبریز حدود ۶۷۰۰۰ کیلومترمربع بوده و رودخانه سفیدرود، قزل اوزن و شاهرود و شاخه های دیگر این رودخانه ها، زهکشی آب های سطحی این منطقه نسبتاً پهناور را انجام می دهند.

از سطح این حوزه، حدود ۵۱۶۰۰ کیلومترمربع آن را مناطق کوهستانی و ۱۵۴۰۰ کیلومترمربع باقی مانده را دشت ها و کوهپایه ها تشکیل می دهند.

شهرهای زنجان، میانه، رودبار، منجیل، طالقان، خلخال، هشترود، ماه نشان، بیجار و دیواندره از شهرهای مهم واقع در این حوزه به حساب می آیند.

جدول (۱۲-۱) میزان آب بالقوه و میزان بهره برداری آب های استان به تفکیک نوع آن

(میلیون متر مکعب)

۱۳۹۲	۱۳۹۱	شرح	
۲۹۸	۲۹۵/۳	آب زیرزمینی	ظرفیت بالقوه شناخته شده
۲۷۰/۴	۲۶۹/۴		میزان بهره برداری
۳۱۳۲	۳۱۳۲	آب سطحی	ظرفیت بالقوه شناخته شده
۱۵۹۴/۷	۱۵۸۸/۳		میزان بهره برداری
۳۴۳۰	۳۴۲۷/۳	کل	ظرفیت بالقوه شناخته شده
۱۸۶۵/۱	۱۸۵۷/۷		میزان بهره برداری

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۴

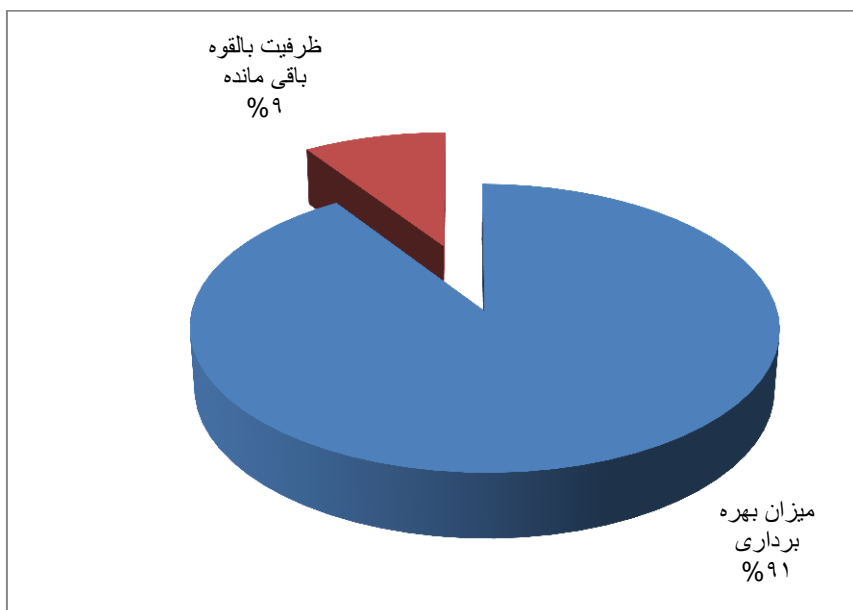
جدول (۱۲-۲) میزان مصارف آب استان به تفکیک نوع مصرف و نوع تامین آن

(میلیون متر مکعب)

۱۳۹۲	۱۳۹۱	شرح	
۲۲۰/۰۷	۲۱۹/۳۳	آب زیرزمینی	کشاورزی
۱۲/۳۷	۱۲/۱۷		صنعت
۳۷/۹۱	۳۷/۹۱		شرب عمومی
۲۷۰/۳۵	۲۶۹/۴۱		جمع
۱۵۱۷/۴	۱۵۱۷/۵	آب سطحی	کشاورزی
۲۲/۷۱	۲۲/۶۱۵		صنعت
۵۴/۶	۴۸/۱۵۳		شرب عمومی
۱۵۹۴/۷۱	۱۵۸۸/۲۶۸		جمع
۱۷۳۷/۴۷	۱۷۳۶/۸۳	کل	کشاورزی
۳۵/۰۸	۳۴/۷۸۵		صنعت
۹۲/۵۱	۸۶/۰۶۳		شرب عمومی
۱۸۶۵/۰۶	۱۸۵۷/۶۷۸		جمع

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۴

جدول شماره (۱۲-۱) میزان بهره برداری از آب های زیر زمینی استان در سال ۱۳۹۲

۱۲-۱-۲- منابع آب های سطحی استان

رودخانه های اصلی جاری در استان اردبیل، شامل: ارس چای، قره سو، بالخلوچای، قوری چای، قزل اوزن، بلغارچای و اهرچای است.

بخش جنوبی استان که شامل واحد هیدرولوژیک آرپاچای است در محدوده حوزه آبریز قزل اوزن قرار گرفته است. بخش های مرکزی استان که شامل واحدهای هیدرولوژیک اهرچای، قره سوی علیا و قره سوی سفلی است، در محدوده حوزه آبریز دره رود قرار دارد. بخش های شمالی استان که مشتمل بر واحدهای هیدرولوژیک بالهارود، دره رود و مغان است، در محدوده حوزه های آبریز ارس و دره رود قرار گرفته است.*

بر اساس آمار ارایه شده از طرف شرکت آب منطقه ای استان اردبیل در سال ۱۳۹۲ مصرف آب های سطحی استان از طریق ۹ سد مهم، ۴ شبکه آبیاری وزهکشی و ۸ ایستگاه پمپاژ آب تامین می شود. به منظور استفاده از ظرفیت بالقوه آب های سطحی استان در سال ۱۳۹۲ تعداد ۷ دهنه سد و ۱۷ شبکه آبیاری وزهکشی در دست مطالعه و یا در حال اجرا میباشند که با بهره برداری رسیدن این طرحها ضریب بهره برداری از منابع آب های استان بالاتر رفته و از فشار بر سفره های آب زیر زمینی کاسته خواهد شد.

*مطالعات آمایش استان اردبیل - منابع ارضی - ۱۳۹۲

جدول (۱۲-۳) مشخصات شبکه های آبیاری و زهکشی در حال مطالعه استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

ردیف	نام طرح (مطالعاتی)	نام شهرستان	منبع تامین آب	سطح اراضی خالص (هکتار)	وضعیت اجرای طرح
۱	شبکه آبیاری و زهکشی نیاخرم	خلخال	سد نیاخرم	۱۱۵۰	در دست مطالعه
۲	شبکه آبیاری و زهکشی هشتچین	خلخال	سد هشتچین	۷۸۰	در دست مطالعه
۳	شبکه آبیاری و زهکشی سنگ آباد	کوثر	سد سنگ آباد	۱۷۵۰	در دست مطالعه
۴	شبکه آبیاری و زهکشی مجره	خلخال	سد مجره	۲۵۰	در دست مطالعه
۵	شبکه آبیاری و زهکشی زرج آباد	کوثر	سد زرج آباد	۴۰۷	در دست مطالعه
۶	شبکه آبیاری و زهکشی ننه کران	نمین	سد ننه کران	۴۰۰	در دست مطالعه
۷	شبکه آبیاری و زهکشی نشترود	اردبیل	سد نشترود	۸۰۰	در دست مطالعه
۸	شبکه آبیاری و زهکشی کوهساره	اردبیل	سد کوهساره	۲۵۰	در دست مطالعه
۹	شبکه آبیاری و زهکشی اهل ایمان	مشکین شهر	سد اهل ایمان	۳۵۰۰	در دست مطالعه
۱۱۰	شبکه آبیاری و زهکشی دیکداهش	پارس آباد	سد دیکداهش	۳۰۰۰	در دست مطالعه
۱۱	شبکه آبیاری و زهکشی بیله سوار	بیله سوار	سد بیله سوار	۴۰۰۰	در دست مطالعه
۱۲	شبکه آبیاری و زهکشی سینه سر و توسانلو	گرمی	سد سینه سر و توسانلو	۲۴۴	در دست مطالعه
	جمع			۱۶۵۳۱	

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۴

جدول (۱۲-۴) مشخصات شبکه های آبیاری و زهکشی در حال اجرای استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

ردیف	نام طرح (اجرایی)	نام شهرستان	منبع تامین آب	سطح اراضی خالص (هکتار)	وضعیت اجرای طرح
۱	شبکه آبیاری و زهکشی سبلان	مشکین شهر	سد سبلان	۷۹۰۰	۳۷ پیشرفت فیزیکی
۲	شبکه آبیاری و زهکشی گیوی	کوثر	سد گیوی	۹۸۵۰	۱۲ پیشرفت فیزیکی
۳	شبکه آبیاری و زهکشی خداآفرین	پارس آباد	سد خداآفرین	۶۲۰۰۰	۳۱ پیشرفت فیزیکی
۴	شبکه آبیاری و زهکشی احمدبیگلو	مشکین شهر	سد احمدبیگلو	۳۶۰۰	۲۶ پیشرفت فیزیکی
۵	شبکه آبیاری و زهکشی عمارت	گرمی	سد عمارت	۱۱۹۰۰	۲ پیشرفت فیزیکی
جمع				۹۵۲۵۰	

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۴

جدول (۱۲-۵) مشخصات شبکه های آبیاری و زهکشی در حال بهره برداری استان در سال ۱۳۹۲

ردیف	نام شبکه	محل اجرای طرح	منبع تامین آب	اراضی تحت پوشش (هکتار)	وضعیت اجرای طرح
۱	شبکه آبیاری و زهکشی مغان	اصلاندوز، پارس آباد و بیله سوار	سد ارس	۷۲۰۰۰	شروع بهره برداری از سال ۱۳۵۲
۲	شبکه آبیاری و زهکشی یامچی	اردبیل	سد یامچی	۶۸۰۰	شروع بهره برداری از سال ۱۳۸۶
۳	شبکه آبیاری و زهکشی قوریچای	اردبیل	سد قوریچای	۲۲۰۰	شروع بهره برداری از سال ۱۳۷۶
۴	شبکه آبیاری و زهکشی سقزچی	نمین	سد سقزچی	۳۸۳	شروع بهره برداری از سال ۱۳۹۱
جمع				۸۱۳۸۳	

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۴

جدول (۱۲-۶) وضعیت کلی سدهای مهم در حال بهره برداری در سال ۱۳۹۲

ردیف	نام سد	نام محل	میزان ظرفیت تنظیمی سالانه آب (م.م.م)	سال ساخت (طبق موافقتنامه)		میزان سطح اراضی پایاب سد (هکتار)	وضعیت شبکه درجه ۱ و ۲ (هکتار)			وضعیت شبکه درجه ۳ و ۴ (هکتار)			ملاحظات
				شروع	خاتمه		اجرا	در حال بهره برداری	در حال اجرا	در حال بهره برداری	در حال اجرا	در حال بهره برداری	
۱	میل و مغان	اصلاندوز	۸۵۰	۱۳۴۷	۱۳۵۱	۷۲۰۰۰	*			*			*
۲	قوریچای	اردبیل	۱۹	۱۳۶۹	۱۳۷۵	۲۲۰۰	*			*			*
۳	نئور	اردبیل	۹	۱۳۶۲	۱۳۶۶	۱۲۰۰	*			*			
۴	شورابیل	اردبیل	۹/۵	۱۳۷۵	۱۳۸۰	۱۰۰۰	*			*			*
۵	یامچی	نیر	۹۴/۶	۱۳۷۵	۱۳۸۲	۱۵۰۰۰	*			*			*
۶	سبلان	مشکین شهر	۱۱۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۷۹۰۰	*	*		*		*	
۷	لیکوان	کوثر	۳/۷	۱۳۷۶	۱۳۸۰	۴۱۰	*			*			*
۸	گیلارلو	گرمی	۸/۴	۱۳۶۷	۱۳۷۳	-	*			*			اهداف اولیه تامین آب شرب گرمی و در مرحله مطالعه می باشد.
۹	سقزچی	نمین	۳/۶۵	۱۳۷۸	۱۳۸۰	۳۶۰	*			*			*

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۴

جدول (۱۲-۷) وضعیت کلی سدهای مهم در حال اجرای استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

ردیف	نام طرح	نام شهرستان	سال ساخت (طبق موافقتنامه)		میزان سطح اراضی (هکتار)	وضعیت شبکه درجه ۱ و ۲ (هکتار)			ملاحظات (بیشرفت فیزیکی سد)
			شروع	خاتمه		اجرا	در حال اجرا	در حال بهره برداری	
۱	سد عمارت	گرمی	۱۳۸۵	۱۳۹۶	۱۱۹۰۰		*		۳۲
۲	سد احمد بیگلو	مشکین شهر	۱۳۸۸	۱۳۹۶	۳۶۰۰		*		۵۰
۳	سد تازه کند*	گرمی	۱۳۹۱	۱۳۹۶	۵۵۰				۱۰ شبکه در دست مطالعه بوده و فقط بهبود اراضی تراس رودخانه می باشد.
۴	سد کله سر*	گرمی	۱۳۸۸	۱۳۹۵	۳۰۰				۱۷
۵	سد بفرآجرد*	خلخال	۱۳۸۷	۱۳۹۴	-				۷۵ تامین آب شرب
۶	سد گیوی	کوثر	۱۳۸۲	۱۳۹۴	۹۸۵۰		*		۹۲
۷	سد عنبران	نمین	۱۳۹۱	۱۳۹۵	۳۲۰				۱۰ (در دست مطالعه می باشد)

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۴

* توسعه اراضی جزو اهداف سد نبوده و تنها حقایق بران قدیمی طبق نظام بهره برداری سنتی، آب مورد نیاز خود را از طریق رودخانه برداشت می کنند.

جدول (۱۲-۸) مشخصات طرح های پمپاژ استان در سال ۱۳۹۲

توضیحات	وضعیت اجرای طرح			اراضی تحت پوشش (هکتار)	آب قابل تنظیم (متر مکعب در ثانیه)	محل اجرای طرح (نام شهرستان)	نام طرح
	در دست بهره برداری	در دست اجرا	در دست مطالعه				
	*			۱۲۰۰	۱/۲	اصلاندوز	ایستگاه پمپاژ شماره یک مغان
	*			۵۰۰۰	۳	پارس آباد	ایستگاه پمپاژ شماره دو مغان (فتحعلی)
	*			۴۴۰۰	۳/۶	پارس آباد	ایستگاه پمپاژ شماره سه مغان
	*			۲۰۰۰	۱/۶	پارس آباد	ایستگاه پمپاژ شماره چهار مغان
	*			۱۴۰۰	۲/۴	بیله سوار	ایستگاه پمپاژ شماره پنج مغان
	*			۳۰۰۰	۲/۸	بیله سوار	ایستگاه پمپاژ شماره شش مغان
	*			۲۸۰۰	۲	بیله سوار	ایستگاه پمپاژ شماره هفت مغان
	*			۳۲۰۰	۲	بیله سوار	ایستگاه پمپاژ شماره هشت مغان
۹۵ پیشرفت فیزیکی		*		۶۰۰۰	۵	اصلاندوز	ایستگاه پمپاژ پنج مترمکعبی مغان
۳۰ پیشرفت فیزیکی		*		۱۸۷۰		مشکین شهر	ایستگاه پمپاژ شبکه احمدبیگلو
۳۴ پیشرفت فیزیکی		*		۵۰۵۰		مشکین شهر	ایستگاه پمپاژ شبکه سلان
۱۹ پیشرفت فیزیکی		*		۱۳۶۸		کوثر	ایستگاه پمپاژ شبکه گیوی

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۴

۱۲-۱-۳- منابع آب های زیر زمینی

براساس آمارارایه شده توسط شرکت آب منطقه ای استان اردبیل در سال ۱۳۹۲ در حدود ۲۷۰/۴ میلیون متر مکعب آب از سفره های زیر زمینی آب استان بهره برداری شده است و ظرفیت بالقوه منابع آب های زیرزمینی که در محدوده سیاسی استان اردبیل قرار دارد برابر با ۲۹۸ میلیون متر مکعب می باشد.

در سال ۱۳۹۲ در استان اردبیل تعداد ۱۲۹۰ حلقه چاه عمیق با تخلیه سالانه ۸۸۵۷۷/۵ هزارمتر مکعب، ۵۴۷۸ حلقه چاه نیمه عمیق با تخلیه سالانه ۱۲۰۲۰۰/۱ هزار متر مکعب، ۲۷۸ رشته قنات با تخلیه سالانه ۱۷۸۴۰ هزار متر مکعب و ۴۲۴۲ دهنه چشمه با تخلیه سالانه ۱۲۹۰۰۷/۵ هزار متر مکعب وجود داشته است.

در جدول شماره (۱-۱۲) انواع مصرف منابع آب های زیرزمینی استان اردبیل نشان داده شده است. براساس بررسیهای انجام شده، از مجموع ۲۷۰/۳۵ میلیون مترمکعب حجم بهره برداری سالیانه از منابع آب های زیرزمینی استان اردبیل، در حدود ۲۲۰/۰۷ میلیون مترمکعب در سال به مصارف کشاورزی، ۱۲/۳۷ میلیون مترمکعب در سال به مصارف صنعتی و ۳۷/۹۱ میلیون مترمکعب در سال به مصارف شرب عمومی تخصیص می یابند.

بنابراین، می توان اذعان داشت که در حدود ۴۰/۸۱ درصد از حجم آب مصرفی منابع آب های زیرزمینی استان به مصارف کشاورزی، ۴/۵۷ به مصارف صنعتی و ۱۴/۰۲ درصد نیز به مصارف شرب عمومی تخصیص یافته است. با توجه به اطلاعات ارائه شده در جدول شماره (۱۲-۱۲) ملاحظه می گردد که ضریب برداشت از آب های زیر زمینی استان بالا و در حدود ۹۱ درصد می باشد.

جدول (۹-۱۲) منابع آب زیر زمینی استان

تخلیه سالانه (هزار مترمکعب)	چشمه (دهنه)	تخلیه سالانه (هزار مترمکعب)	قنات (رشته)	تخلیه سالانه (هزار مترمکعب)	چاه نیمه عمیق (حلقه)	تخلیه سالانه (هزار مترمکعب)	چاه عمیق (حلقه)	سال	عنوان
۱۲۹۰۰۷/۵	۴۲۴۲	۱۷۸۴۰	۲۷۸	۱۱۳۲۷۷	۵۴۰۴	۸۵۵۲۴/۵	۱۳۲۴	۱۳۹۱	استان
۱۲۹۰۰۷/۵	۴۲۴۲	۱۷۸۴۰	۲۷۸	۱۲۰۲۰۰/۱	۵۴۷۸	۸۸۵۷۷/۵	۱۲۹۰	۱۳۹۲	

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۴

جدول (۱۰-۱۲) وضعیت منابع آب زیر زمینی استان به تفکیک شهرستان در پایان سال ۱۳۹۲

ردیف	شهرستان	تعداد چاه عمیق (حلقه)	تخلیه سالانه (هزار متر مکعب)	تعداد چاه نیمه عمیق (حلقه)	تخلیه سالانه (هزار متر مکعب)	تعداد قنات (رشته)	تخلیه سالانه (هزار متر مکعب)	تعداد چشمه (دهنه)	تخلیه سالانه (هزار متر مکعب)
۱	اردبیل	۸۶۲	۷۴۴۸۳/۳	۱۶۵۲	۶۰۱۴۲/۵	۴۸	۵۹۵۴	۲۳۱	۱۰۸۴۸/۴
۲	بيله سوار	---	۰	۴۸	۱۴۲/۷	۲	۲۳۳/۴	۶۴	۳۰۹/۱
۳	پارس آباد	۶	۱۰۱/۸	۳۱۹	۱۹۱۷/۲	۰	۰	۱	۳۱/۵
۴	خلخال	۶	۲۵۱/۶	۲۵۱	۶۳۷۱/۱	۶	۲۱۱/۳	۱۳۸۸	۳۰۹۶۸/۴
۵	سرعین	۱۴	۴۹۱/۳	۴۲	۷۷/۹	۵	۳۱/۵	۱۴۳	۶۸۷۴/۹
۶	کوثر	۱	۰	۳۴۰	۴۶۲۸/۹	۱۷	۴۹۸/۳	۱۰۰۰	۱۶۲۷۲/۶
۷	مشکین شهر	۲۳۰	۴۱۴۰	۱۳۸۶	۱۵۹۵۳/۵	۱۴۲	۶۳۷۶/۶	۷۵۶	۳۵۰۳۶/۵
۸	گرمی	۵	۴۳/۹	۳۳۲	۲۹۹۶/۱	۲۶	۲۹۳۲/۹	۲۶۸	۵۱۷۱/۹
۹	نمین	۱۶۳	۹۰۳۹/۱	۷۹۸	۱۹۰۷۸/۷	۲۶	۱۳۱۸/۲	۸۶	۲۹۰۱/۳
۱۱۰	نیر	۳	۲۶/۷	۳۱۰	۸۸۹۱/۷	۶	۲۸۳/۸	۳۰۵	۲۰۵۹۳
	کل استان	۱۲۹۰	۸۸۵۷۷/۷	۵۴۷۸	۱۲۰۲۰۰/۳	۲۷۸	۱۷۸۴۰	۴۲۴۲	۱۲۹۰۰۷/۶

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۴

جدول (۱۱-۱۲) مشخصات محدوده های مطالعاتی و وضعیت سفره های آب زیرزمینی استان در سال ۱۳۹۲

ردیف	نام محدوده های مطالعاتی	کد محدوده مطالعاتی	وسعت (کیلومتر مربع)	میزان برداشت سالانه (میلیون متر مکعب)	افت متوسط سالانه (میلی متر)
۱	اردبیل	۱۱۰۳	۴۵۹۲/۸	۳۵۱/۱	۲۶۰
۲	خلخال و طارم	۱۳۰۲	۳۹۰۷/۳	۵۹/۲	۷۰
۳	مشکین شهر	۱۱۰۲	۳۲۸۲	۶۱/۵	۳۸
۴	پارس آباد - مغان	۱۱۰۱	۵۸۰۱/۶	۱۳/۹	

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۴

نقشه وسعت استان در محدوده مطالعات فومنتات و طالش واقع شده است .
وسعت استان در قالب محدوده ها ۱۷۷۷۳ کیلومتر مربع براساس نقشه های وزارت نیرو میزان بر داشت مربوط به چشمه، قنات و چاه می باشد.

جدول (۱۲-۱۲) شاخص های عمومی بخش آب استان

عنوان	سال	نسبت آب های ذخیره شده به سطحی	شاخص بهره برداری از آب های سطحی	شاخص بهره برداری از آب های زیرزمینی
استان	۱۳۹۱	۰/۶۱	۰/۵۱	۰/۹۱
	۱۳۹۲	۰/۶۱	۰/۵۳	۰/۹۱

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۴

۱۲-۲- کشاورزی و منابع طبیعی

۱۲-۲-۱- وضعیت کلی کشاورزی استان

بخش کشاورزی و منابع طبیعی به دلیل برخورداری از پتانسیل صادرات محصولات و نقش حیاتی در تامین غذایی جمعیت کشور با اتکا به منابع داخلی از مهم ترین بخش های اقتصادی کشور می باشد.

این بخش در استان به لحاظ دارا بودن توانمندی های قابل توجه در منابع و عوامل تولید از جمله وجود بیش از ۷۷۶۵۴۰ هکتار اراضی مستعد کشاورزی، نزولات آسمانی مناسب و منابع آب های قابل استحصال، اقلیم های متنوع آب و هوایی با قابلیت تولید محصولات گرمسیری و سردسیری، منابع طبیعی تجدید شونده شامل جنگلهای مراتع، تنوع ذخایر ژنتیکی، داشتن منابع طبیعی و مصنوعی مستعد برای آبیاری پروری، کارشناسان مجرب و بهره برداران و تولید کنندگان پرکار و متعهد توانسته است با تکیه بر رشد مستمر، جایگاه مناسبی در کشور کسب نماید. این منابع و عوامل تولید امکان فعالیت در اکثریت زیر بخش های کشاورزی اعم از زراعت، باغبانی، دام و طیور، زنبور عسل و شیلات را در استان فراهم ساخته است. قابلیت های بخش کشاورزی و منابع طبیعی استان را می توان وجود دشتهای حاصلخیز و مستعد مغان، اردبیل و مشکین شهر و وجود تنوع آب و هوایی و منابع آب و خاک و مراتع برای انواع فعالیت های کشاورزی و دامداری و پرورش آبزیان و زنبور عسل و نژادهای مستعد دام بومی در منطقه و نیز وجود مردمان سختکوش و با تجربه در زمینه های مختلف کشاورزی بر شمرد.

استان اردبیل در سال ۱۳۹۲ در شاخص تولید عدس رتبه دوم، تولید سیب زمینی رتبه دوم، تولید کلزا رتبه دوم، تولید سویا رتبه سوم، تولید جو دیم رتبه چهارم، تولید یونجه و اسپرس رتبه ششم، تولید گندم دیم رتبه ششم و تولید گندم آبی نیز رتبه ششم کشور را به خود اختصاص داده است.

در زمینه تولیدات دامی نیز این استان در سال ۱۳۹۲ جایگاه مناسبی در سطح کشور داشته است به طوری که در شاخص تعداد کندوی عسل مدرن رتبه سوم، کندوی عسل بومی رتبه هفتم و در شاخص تعداد جمعیت دامی گاو میش و گاو دورگ رتبه پنجم کشور را دارا بوده است.

جدول (۱۲ - ۱۳) مقایسه سطح زیر کشت و میزان تولید محصولات عمده کشاورزی در استان اردبیل و کشور
در سال ۱۳۹۲

میزان تولید (تن)			سطح زیر کشت (هکتار)			محصول
رتبه در کشور	سهام از کشور (درصد)	میزان تولید (تن)	رتبه در کشور	سهام از کشور (درصد)	مساحت	
۶	۴/۷	۳۰۵۴۹۰	۸	۳	۷۳۲۹۴	گندم آبی
۶	۹/۶	۲۷۷۳۱۸	۷	۷	۲۸۱۳۱۵	گندم دیم
۱۰	۴/۵	۹۱۲۱۴	۹	۳/۶	۲۶۰۹۶	جو آبی
۴	۸/۷	۷۶۶۷۲	۴	۸/۹	۸۱۷۴۶	جو دیم
۱۰	۱/۴	۲۸۲۹	۱۰	۱	۴۷۴۲	نخود
۲	۲۰/۲	۱۶۱۸۶	۱	۱۸	۳۳۴۸۵	عدس
۲	۱۶/۳	۷۵۲۶۴۰	۱	۱۳/۴	۲۱۱۸۷	سیب زمینی
۲۱	۰/۲	۴۲۱۰	۱۷	۰/۵	۱۲۰	پیاز
۶	۶/۵	۳۵۱۶۴۴	۴	۹	۵۷۵۸۱	یونجه و اسپرس
۵	۶	۱۱۲۴۶۳	۶	۴/۷	۱۳۵۵۳	ذرت دانه ای
۳	۱۸	۲۷۱۲۶	۲	۲۹	۱۹۷۸۵	سویا
۲	۳۰	۵۳۷۴۴	۲	۲۳	۲۱۸۹۰	کلزا

ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل-۱۳۹۴

جدول (۱۲ - ۱۴) مقایسه ارقام دامی استان و کشور در سال ۱۳۹۲

رتبه	درصد به کشور	تعداد	عنوان
۷	۴/۴	۲۴۳۳۵۰۶	گوسفند و بره
۱۷	۱/۵۵	۳۳۲۵۳	گاو اصیل
۵	۴/۴	۱۳۹۴۰۰	گاو دورگ
۷	۴/۶	۲۲۸۰۰۰	گاو بومی
۵	۵/۴	۱۵۸۴۹۱	گاومیش و بچه گاومیش
۷	۰/۷	۲۰۱۰	کندوی عسل بومی
۳	۱۴/۵	۳۱۳۲۲۴	کندوی عسل مدرن
۱۶	۰/۹۲	۶۷۸۹۸۰	ظرفیت مرغداری تخم گذار

ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل-۱۳۹۴

۱۲-۲-۲- اراضی کشاورزی

بر اساس داده های سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل مساحت اراضی زیر کشت محصولات سالانه و دائمی استان در سال ۱۳۹۲ بالغ بر ۷۷۶۵۴۰ هکتار بوده که حدود ۴/۳۶ درصد از کل وسعت استان را تشکیل می دهد. از کل مساحت اراضی زیر کشت در استان حدود ۲۶۲۳۰۲ هکتار (۳۳/۷۷ درصد) به صورت آبی و ۵۱۴۲۳۸ هکتار (۶۶/۲۲ درصد) به صورت دیم کشت شده است. با توجه به سهم بالای اراضی کشاورزی زیر کشت دیم در استان از کل اراضی کشاورزی بدیهی است که زمان، نحوه و میزان نزولات آسمانی در طول سال تاثیر زیادی را بر مجموع عملکرد کشاورزی استان خواهد داشت.

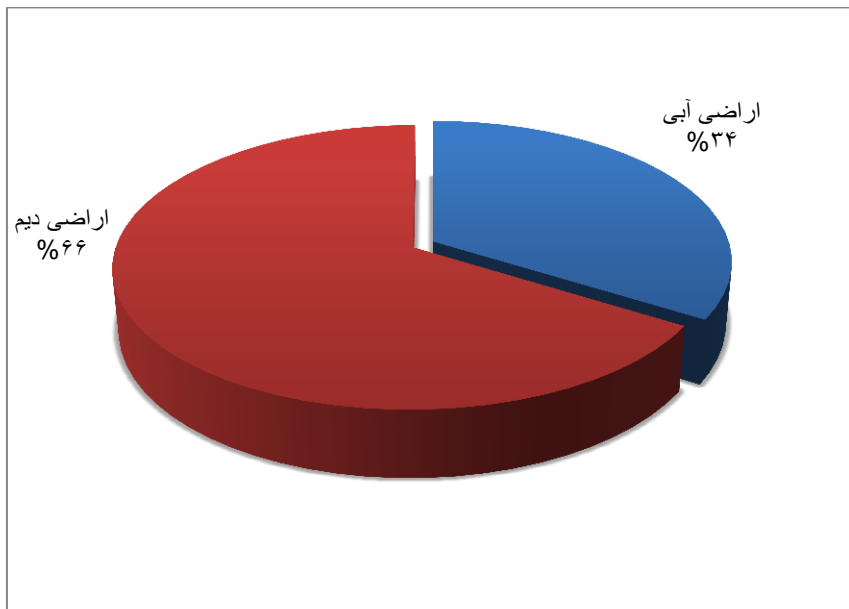
در سال ۱۳۹۲ حدود ۶۴۳۹۲۸ هکتار از اراضی کشاورزی استان به محصولات زراعی و ۳۷۷۰۱ هکتار از اراضی کشاورزی استان به محصولات باغی شامل باغات مثمر و باغات غیر مثمر اختصاص یافته است. به عبارت دیگر ۸۲/۹۲ درصد از اراضی کشاورزی استان به محصولات زراعی و ۴/۸۵ درصد کل اراضی کشاورزی استان به محصولات باغی اختصاص یافته است. ۲۲/ ۱۲ درصد از زمینهای زراعی استان نیز به صورت آیش باقی مانده است.

جدول (۱۲ - ۱۵) مقایسه اراضی آبی و دیم طی سال های ۹۱ و ۹۲

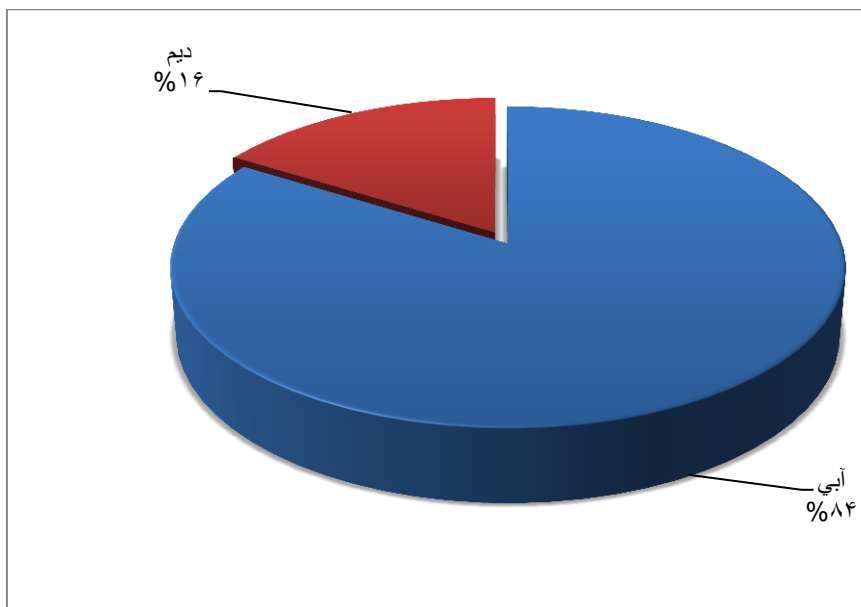
سال زراعی	۱۳۹۱	۱۳۹۲	درصد تغییرات سال ۱۳۹۲ نسبت به سال قبل	
اراضی آبی (هکتار)	اراضی زراعی	۲۲۴۸۶۵	۲۲۵۳۶۵	۰.۲۲
	آیش	.	.	.
	باغات مثمر	۳۲۶۷۸	۳۳۵۷۷	۲.۷۵
	باغات غیر مثمر	۳۳۱۰	۳۳۶۰	۱.۵
	جمع	۲۶۰۸۵۳	۲۶۲۳۰۲	۰.۵۵
اراضی دیم (هکتار)	اراضی زراعی	۴۱۹۷۴۸	۴۱۸۵۶۳	-۰.۳
	آیش	۹۴۷۸۹	۹۴۹۱۱	۰.۱۲
	باغات مثمر	۹۴۳	۷۶۴	-۱۸
	جمع	۵۱۵۴۸۰	۵۱۴۲۳۸	-۰.۲۴
جمع کل اراضی آبی و دیم	۷۷۶۳۳۳	۷۷۶۵۴۰	۰.۰۲	
تولیدات (هزار تن)	زراعی	۲۹۱۴	۲۹۴۶	۱.۱
	باغی	۳۲۰	۳۰۷	-۴
	جمع	۳۲۳۴	۳۲۵۳	۰.۶

ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل-۱۳۹۴

نمودار (۲-۱۲) مقایسه سهم اراضی دیم و اراضی آبی از کل اراضی کشاورزی استان در سال ۱۳۹۲

نمودار (۳-۱۲) مقایسه سهم تولید محصولات زراعی آبی و دیم در استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

۱۲-۲-۳- محصولات زراعی و باغی

۱۲-۲-۳-۱- محصولات زراعی

محصولات عمده کشت شده در استان شامل غلاتی نظیر گندم، جو، شلتوک، ذرت دانه ای و علوفه ای، سیب زمینی، پیاز، حبوبات (عدس، نخود و لوبیا) سبزیجات، محصولات جالیزی، چغندر قند، پنبه، دانه های روغنی و نباتات علوفه ای می باشد.

براساس اطلاعات دریافت شده از سازمان جهادکشاورزی استان، مجموع محصولات زراعی استان در سال ۱۳۹۲ بالغ بر ۲۹۴۶ هزارتن بوده است.

گندم، جو و ذرت دانه ای از مهمترین غلات کشت شده در استان می باشد. میزان تولید گندم در استان در سال ۱۳۹۲ در حدود ۵۸۲۸۰۸ تن بوده که ۳۰۵۴۹۰ تن آن به صورت آبی و ۲۷۷۳۱۸ تن آن به صورت دیم کشت شده است. برای تولید این مقدار گندم ۷۳۲۹۴ هکتار زمین به صورت آبی و ۲۸۱۳۱۵ هکتار زمین به صورت دیم و در مجموع ۳۵۴۶۰۹ هکتار زمین به زیر کشت رفته است. با توجه به اطلاعات فوق عملکرد گندم آبی ۴۱۶۸ کیلوگرم در هکتار و عملکرد گندم دیم ۹۸۵ کیلوگرم در هکتار و متوسط عملکرد گندم ۱۶۴۳ کیلوگرم در هکتار بوده است.

همانگونه که اشاره گردید از دیگر غلات عمده کشت شده در استان جو و ذرت دانه ای می باشد. در سال ۱۳۹۲ در استان اردبیل ۱۶۷۸۸۶ تن جو و ۱۱۲۴۶۳ تن ذرت دانه ای تولید شده است.

عدس از مهمترین حبوبات تولید شده در استان می باشد به طوری که در سال مذکور ۲۰/۲ درصد عدس تولیدی کشور در استان اردبیل تولید شده است.

از مهمترین سبزیجات و صیفی جات تولید شده در استان سیب زمینی می باشد که در سال ۱۳۹۲ استان اردبیل توانسته است با تولید ۷۵۲۶۴۰ تن سیب زمینی که معادل ۱۶/۳ درصد سیب زمینی تولید شده در کشور می باشد رتبه دوم کشور را به خود اختصاص دهد.

ذرت دانه ای و یونجه و اسپرس نیز از مهمترین نباتات علوفه ای کشت شده در استان می باشد به طوری که در سال ۱۳۹۲ در حدود ۶/۵ درصد یونجه و اسپرس و ۶ درصد ذرت دانه ای تولید شده در کشور در استان اردبیل تولید شده است.

از محصولات صنعتی تولید شده در استان می توان به پنبه، چغندر قند و کلزا و آفتابگردان اشاره نمود. در سال ۱۳۹۲ در حدود ۸۵۹۳ تن پنبه، ۶۷۵۸۰ تن چغندر قند، ۵۳۷۴۴ تن کلزا و ۲۵۱ تن دانه آفتابگردان در استان تولید شده است.

بررسی مساحت زیر کشت محصولات زراعی استان به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد که شهرستان بیله سوار با ۱۷/۱۹ درصد از مساحت زیر کشت محصولات زراعی استان بیشترین و شهرستان سرعین با ۱/۸۳ درصد، کمترین مساحت زیر کشت محصولات زراعی را در استان داشته اند. شهرستان مغان با ۱۶/۱۵ درصد در رتبه دوم و شهرستان اردبیل با ۱۵/۷۹ درصد در رتبه سوم قرار گرفته است.

بررسی میزان تولید محصولات زراعی به تفکیک شهرستان نشان می دهد که شهرستان پارس آباد با ۳۰/۸۴ درصد از کل تولید محصولات زراعی استان در ردیف اول قرار گرفته است. بعد از آن شهرستان اردبیل با ۲۸/۲۹ درصد در ردیف دوم و شهرستان بیله سوار با ۱/۵۵ درصد در جایگاه سوم قرار گرفته اند. کمترین میزان تولید محصولات زراعی استان مربوط به شهرستان سرعین با ۱/۳۷ درصد بوده است.

جدول (۱۲ - ۱۶) برآورد سطح، تولید و عملکرد محصولات زراعی استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

عملکرد (کیلو گرم)			تولید (تن)			سطح (هکتار)			نام محصول
جمع	دیم	آبی	جمع	دیم	آبی	جمع	دیم	آبی	
۱۶۴۳	۹۸۵	۴۱۶۸	۵۸۲۸۰۸	۲۷۷۳۱۸	۳۰۵۴۹۰	۳۵۴۶۰۹	۲۸۱۳۱۵	۷۳۲۹۴	گندم
۱۵۵۶	۹۳۸	۳۴۹۵	۱۶۷۸۸۶	۷۶۶۷۲	۹۱۲۱۴	۱۰۷۸۴۲	۸۱۷۴۶	۲۶۰۹۶	جو
۸۲۹۸	۰	۸۲۹۸	۱۱۲۴۶۳	۰	۱۱۲۴۶۳	۱۳۵۵۳	۰	۱۳۵۵۳	ذرت دانه ای
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	برنج صدری (شلتوک)
۴۳۸۹	۰	۴۳۸۹	۱۰۹۹۵	۰	۱۰۹۹۵	۲۵۰۵	۰	۲۵۰۵	برنج محلی (شلتوک)
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	چاودار
۵۹۶	۵۷۵	۱۰۹۲	۲۸۲۹	۲۶۱۶	۲۱۳	۴۷۴۲	۴۵۴۷	۱۹۵	نخود سفید
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	نخود سیاه (لپه)
۱۱۳۷	۰	۱۱۳۷	۲۸۷۸	۰	۲۸۷۸	۲۵۳۰	۰	۲۵۳۰	انواع لوبیا
۴۸۳	۴۸۳	۰	۱۶۱۸۶	۱۶۱۸۶	۰	۳۳۴۸۵	۳۳۴۸۵	۰	عدس
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	سایر حبوبات (۱)
۲۹۰۰	۰	۲۹۰۰	۸۵۹۳	۰	۸۵۹۳	۲۹۶۳	۰	۲۹۶۳	پنبه
۴۵۰۵	۰	۴۵۰۵	۶۷۵۸۰	۰	۶۷۵۸۰	۱۵۰۰	۰	۱۵۰۰	چغندر قند
۲۴۵۵	۷۷۷	۲۵۶۴	۵۳۷۴۴	۱۰۴۱	۵۲۷۰۳	۲۱۸۹۰	۱۳۴۰	۲۰۵۵۰	کلزا
۱۱۱۵	۸۰۰	۱۱۹۴	۲۵۱	۳۶	۲۱۵	۲۲۵	۴۵	۱۸۰	آفتابگردان
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	زیره
۲۶۶۵	۰	۲۶۶۵	۲۷۱۶۲	۰	۲۷۱۶۲	۱۰۱۹۱	۰	۱۰۱۹۱	سایر (۲)
سایر (۱): باقلا سبز - نخود فرنگی - ماش سایر (۲): بزرک - کنجد - تخم کدو - گلرنگ - سویا									

ادامه جدول شماره (۱۲-۱۶) برآورد سطح، تولید و عملکرد محصولات زراعی استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

عملکرد (کیلوگرم)			تولید (تن)			سطح (هکتار)			نام محصول
جمع	دیم	آبی	جمع	دیم	آبی	جمع	دیم	آبی	
۳۵۵۲۳	۰	۳۵۵۲۳	۷۵۲۶۴۰	۰	۷۵۲۶۴۰	۲۱۱۸۷	۰	۲۱۱۸۷	سیب زمینی
۳۵۰۸۳	۰	۳۵۰۸۳	۴۲۱۰	۰	۴۲۱۰	۱۲۰	۰	۱۲۰	پیاز
۳۶۷۴۴	۰	۳۶۷۴۴	۹۰۰۲۴	۰	۹۰۰۲۴	۲۴۵۰	۰	۲۴۵۰	گوجه فرنگی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	سیر
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	هویج
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	سایر سبزیجات (۳)
۵۹۲۰	۱۹۳۴	۷۷۳۵	۲۸۲۰۱۵	۲۸۸۱۲	۲۵۳۲۰۳	۴۷۶۳۴	۱۴۹۰۰	۳۲۷۳۴	یونجه
-	-	-	-	-	-	-	-	-	یونجه باغات
۷۰۰۰	۰	۷۰۰۰	۶۹۶۲۹	۰	۶۹۶۲۹	۹۹۴۷	۰	۹۹۴۷	اسپرس
-	-	-	-	-	-	-	-	-	یونجه بذری
۴۴۰۳۱	۴۴۰۰۰	۴۴۵۰۱	۵۲۰۷۶۲	۴۸۷۵۲۰	۳۳۲۴۲	۱۱۸۲۷	۱۱۰۸۰	۷۴۷	ذرت علوفه ای
۳۹۹۰	۴۰۰۰	۳۹۸۹	۳۱۸۸۷	۲۲۴۰	۲۹۶۴۷	۷۹۹۱	۵۶۰	۷۴۳۱	سایر (۴)
۳۹۰۶۰	۰	۳۹۰۶۰	۷۹۸۷۹	۰	۷۹۸۷۹	۲۰۴۵	۰	۲۰۴۵	هندوانه
۲۰۹۰۹	۰	۲۰۹۰۹	۷۳۱۸	۰	۷۳۱۸	۳۵۰	۰	۳۵۰	خریزه
۲۰۵۴۶	۰	۲۰۵۴۶	۹۷۳۹	۰	۹۷۳۹	۴۷۴	۰	۴۷۴	خیار
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	سایر (۵)
{سایر (۳): سبزیجات برگی - هویج بذری - پیاز بذری} {سایر (۴): گاو دانه - سورگوم جارویی - چغندر علوفه ای - جاروی زرد علی - شیدر - تربتیگاله} {سایر (۵): کدو - بادنجان - گرمک - کمپوزه - طالبی}									

ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل-۱۳۹۴

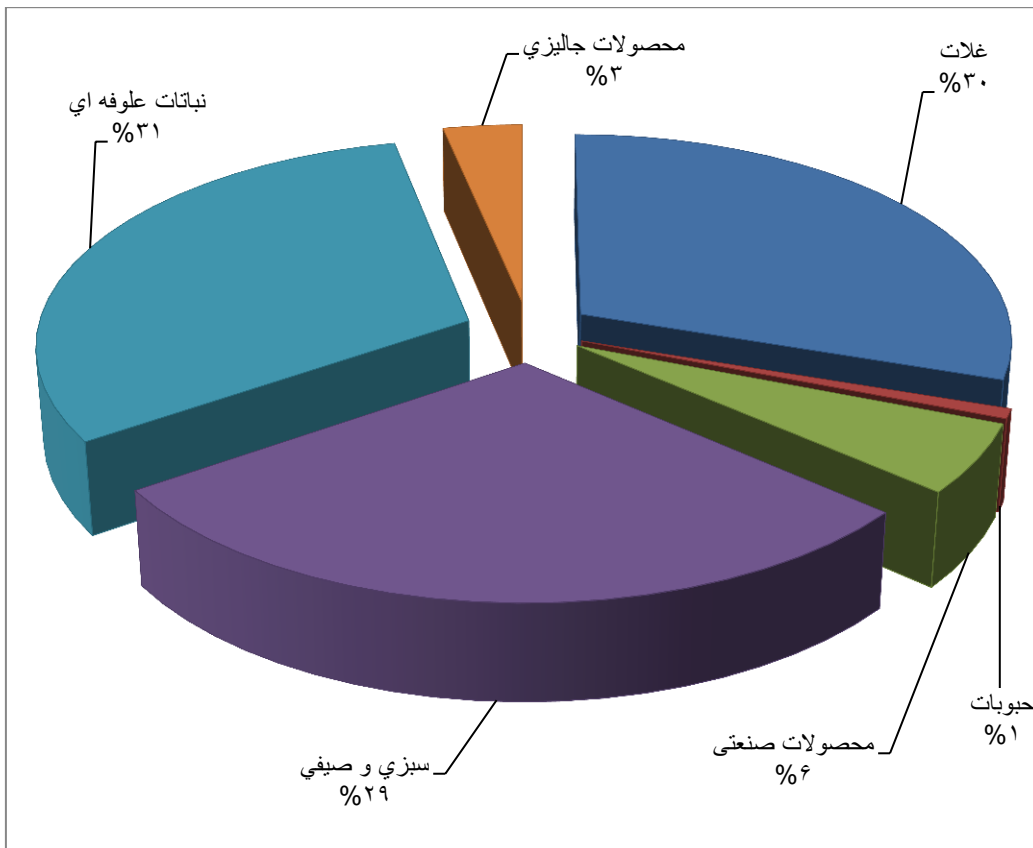
جدول شماره (۱۲ - ۱۷) برآورد سطح، تولید محصولات زراعی در شهرستان های استان در سال ۱۳۹۲

شهرستان	سطح (هکتار)			تولید (تن)		
	آبی	دیم	جمع	آبی	دیم	جمع
اردبیل	۶۶۹۲۵	۴۹۷۳۰	۱۱۶۶۵۵	۷۹۵۴۵۲	۳۷۸۳۶	۸۳۳۲۸۸
بيله سوار	۲۲۱۰۷	۱۰۴۹۱۵	۱۲۷۰۲۲	۱۷۲۱۳۴	۱۶۸۱۵۲	۳۴۰۲۸۶
پارس آباد	۵۳۲۴۹	۷۷۵۹	۶۱۰۰۸	۸۹۴۳۱۲	۱۴۰۰۱	۹۰۸۳۱۳
خلخال	۵۲۰۰	۳۷۶۱۴	۴۲۸۱۴	۳۵۷۲۵	۲۲۸۰۳	۵۸۵۲۸
کوثر	۹۳۶۱	۳۰۲۴۵	۳۹۶۰۶	۵۷۷۰۰	۱۶۳۱۸	۷۴۰۱۸
سرعین	۵۵۸۵	۷۹۶۳	۱۳۵۴۸	۳۲۴۰۶	۸۰۵۰	۴۰۴۵۶
مشکین شهر	۱۹۹۱۳	۹۱۴۶۰	۱۱۱۳۷۳	۸۹۴۵۰	۴۹۲۰۰	۱۳۸۶۵۰
مغان	۱۱۰۳۱	۱۰۸۲۷۰	۱۱۹۳۰۱	۵۱۱۶۲	۷۲۵۰۰	۱۲۳۶۶۲
نمین	۲۱۷۶۳	۴۰۳۰۶	۶۲۰۶۹	۲۶۸۳۶۶	۵۷۱۴۵	۳۲۵۵۱۱
نیر	۱۰۲۳۱	۳۵۲۱۲	۴۵۴۴۳	۷۱۷۸۳	۳۱۰۲۷	۱۰۲۸۱۰
جمع کل	۲۲۵۳۶۵	۵۱۳۴۷۴	۷۳۸۸۳۹	۲۴۶۸۴۹۰	۴۷۷۰۳۲	۲۹۴۵۵۲۲

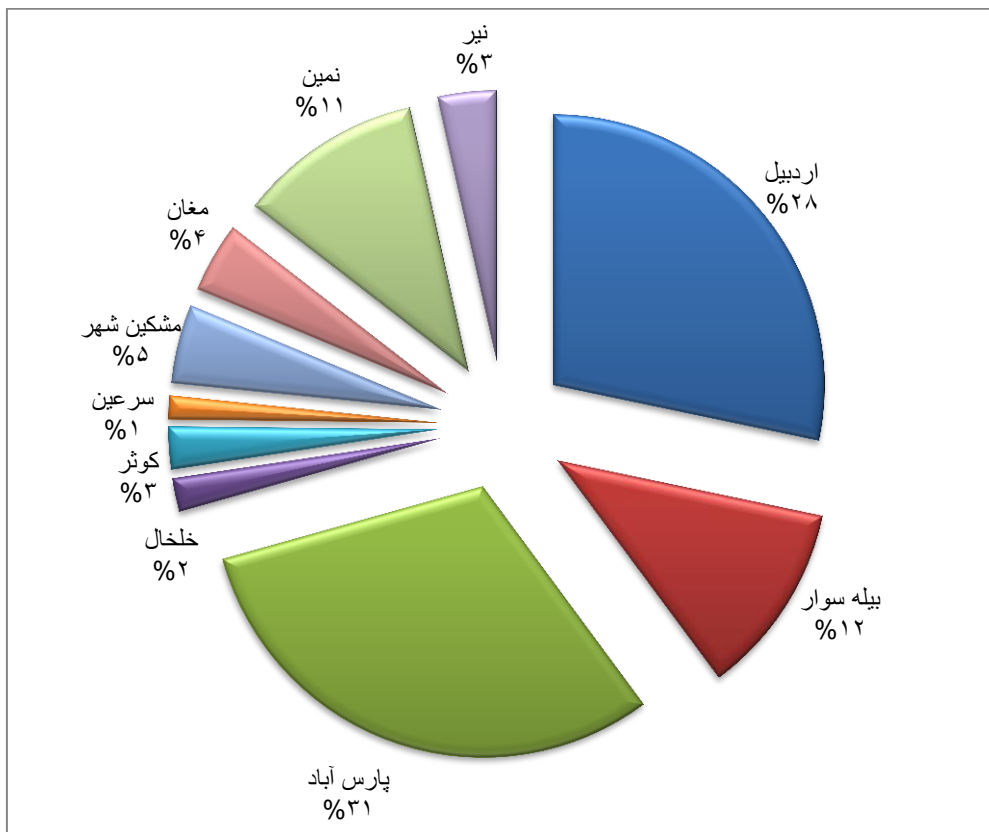
آمار اراضی آیش نیز در جدول فوق ملحوظ گردیده است .

ماخذ:سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل-۱۳۹۴

نمودار (۱۲-۴) مقایسه سهم تولید محصولات زراعی استان به تفکیک نوع محصول در سال ۱۳۹۲

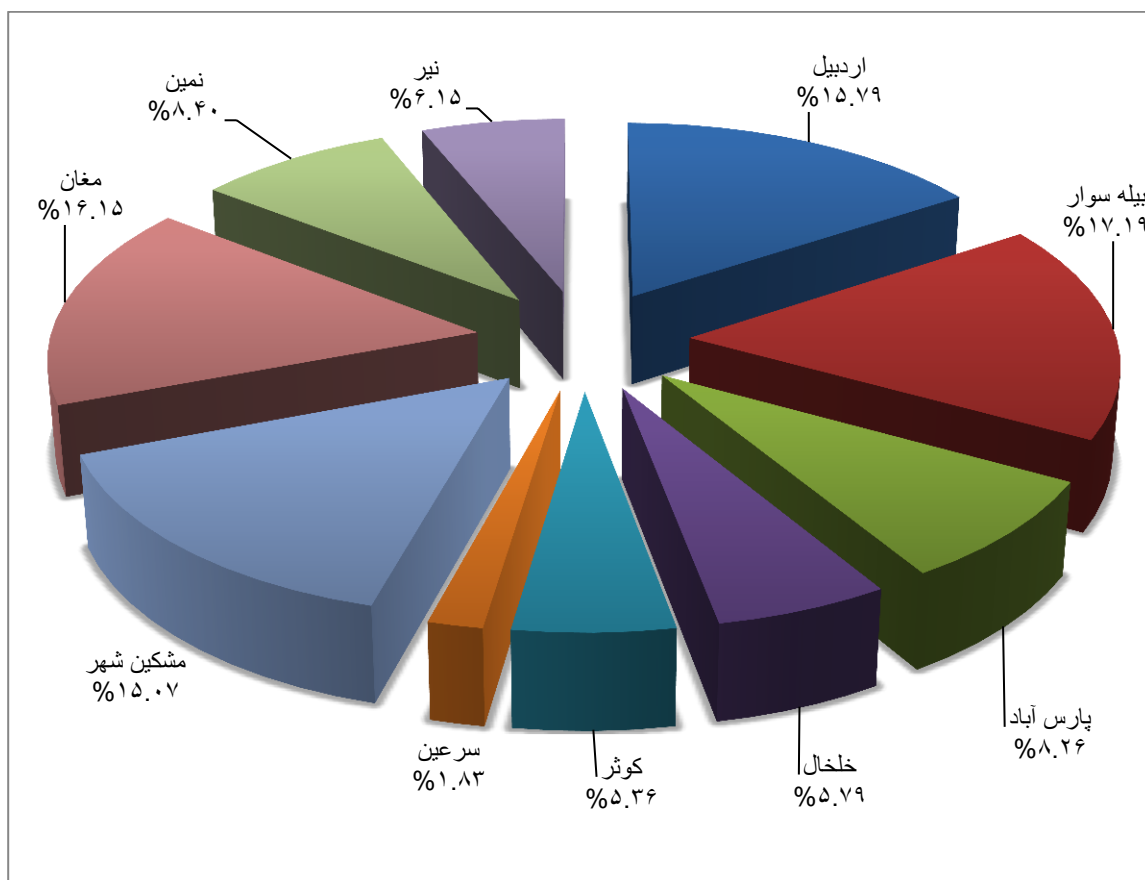

نمودار (۱۲-۵) مقایسه سهم شهرستان های استان از تولید محصولات زراعی استان در سال ۱۳۹۱-۱۳۹۲

نمودار (۶-۱۲) مقایسه سهم شهرستان های استان از سطح زیر کشت محصولات زراعی استان در سال

زراعی ۱۳۹۱-۱۳۹۲

محصولات عمده زیر بخش باغبانی استان عبارتند از: سیب، هلو، انگور، زردآلو، گیلاس، آلبالو، شلیل و گردو. بر اساس اطلاعات دریافت شده از طرف سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل در سال ۹۲ در حدود ۳۰۷۷۹۵ تن انواع محصولات باغی در استان تولید شده است.

بر اساس اطلاعات مذکور سطح کشت باغات با احتساب درختان پراکنده در حدود ۳۷۵۰۱/۲۵ هکتار می باشد که ۲۹۹۶۳/۲۵ هکتار از آن مربوط به درختان بارور و ۷۵۳۸ هکتار از آن مربوط به درختان غیر بارور بوده است. در سال ۱۳۹۲ محصولات باغی استان شامل حدود ۱۸۶۳۱۵ تن میوه های دانه دار، ۱۰۳۱۸۸ تن میوه های هسته دار، ۱۰۸۰۷ تن میوه های دانه ریز، ۵۷۰۲ تن میوه های خشک، ۴۸ تن سایر میوه های سردسیری و ۱۷۳۵ تن میوه های نیمه گرمسیری بوده است. به بیان دیگر حدود ۶۰/۵ درصد محصولات باغی استان را میوه های دانه دار و ۳۳/۵۲ درصد آن را میوه های هسته دار تشکیل داده است سایر گروه میوه ها درصد بسیار اندکی از محصولات باغی استان را به خود اختصاص داده اند.

درختان میوه در استان در مقابل سرمای بهاره حساس و آسیب پذیر می باشند و ضروری است که مسئولین امر نسبت به جایگزینی واریته های مقاوم و دیرگل بجای گونه های بومی حساس در سطح باغداران استان اقدام نمایند تا در سال های آینده اثرات منفی سرمازدگی های احتمالی کاهش یابد.

علاوه بر این موضوع، نکته دیگری که به نظر می رسد باید تاکید و توجه خاصی روی آن صورت بگیرد، کاهش استفاده از کودها و سموم شیمیایی است. بر اساس آخرین اطلاعات سالنامه آماری استان در سال ۱۳۹۱ در حدود ۱۲۰۱ کیلو گرم انواع مختلف سموم شیمیایی در اختیار زارعین استان قرار گرفته است که نسبت به سال قبل ۹۶/۲۳ درصد کاهش داشته است. همچنین در سال ۱۳۹۲ مقدار ۴۱۱۰۲ تن از انواع کود شیمیایی در اختیار مصرف کنندگان استان قرار گرفته که نسبت به سال ۱۳۹۰ در حدود ۴۰/۸۱ درصد کاهش نشان می دهد با عنایت به زیان های جانی این سموم و تاثیر منفی آن در استانداردهای غذایی محصولات تولید شده و با توجه به تاکید کارشناسان بر توسعه کشاورزی پایدار و بهره وری بیشتر از منابع آب و خاک و جلوگیری از آلودگی محیط زیست، لازم است در خصوص کاهش هرچه بیشتر سموم و آفت کش های کشاورزی و بهره گیری از سایر روش های مکانیکی و طبیعی کم ضرر، تحقیقات و پژوهش های لازم به عمل آید و روش های علمی و نوین چگونگی استفاده از کودها و سموم شیمیایی در میان کشاورزان و دامداران استان ترویج گردد و استفاده از روش های جایگزین نیز به آنها آموخته شود.

جدول (۱۲ - ۱۸) آمار محصولات باغی استان اردبیل در سال ۱۳۹۲ به تفکیک محصول

میزان تولید (تن)	متوسط عملکرد (تن)	سطح کشت باغات با احتساب درختان پراکنده (هکتار)			نام محصول	
		جمع	بارور	غیر بارور		
۱۷۴۷۲۲	۱۶/۵	۱۱۵۸۰/۳	۱۰۵۳۰/۵	۱۰۴۹/۸	سیب	میوه های دانه دار
۸۹۱۵	۹/۸	۱۱۳۳	۹۰۶	۲۲۷	گلابی	
۲۶۷۸	۱۲/۱	۳۳۰/۴	۲۲۲/۱	۱۰۸/۳	به	
۳۸۵۱	۳/۵	۱۳۶۲	۱۰۸۷	۲۷۵	آلبالو	میوه های هسته دار
۸۵۸۵	۵/۸	۱۸۴۲	۱۴۸۳	۳۵۹	گیلاس	
۸۳۱	۳/۹	۲۶۵/۵	۲۱۴/۵	۵۱	گوجه	
۲۴۹۸	۶/۹	۴۹۹/۵	۳۶۱	۱۳۸/۵	آلو	
۵۱۷۶۳	۱۴/۴	۳۸۴۹/۱	۳۵۹۵/۱	۲۵۴	هلو	
۳۱۵	۵/۵	۷۴	۵۷	۱۷	شفتالو	
۶۷۲۸	۴/۷	۱۶۶۵/۷۵	۱۴۴۴/۲۵	۲۲۱/۵	زردالو	
۱۱۴۴	۶/۴	۱۹۸/۵	۱۷۹	۱۹/۵	قیسی	
۲۷۳۴۳	۱۴/۶	۲۵۷۹/۵	۱۸۶۶/۵	۷۱۳	شلیل	
۱۳۰	۵/۸	۳۵	۲۲/۵	۱۲/۵	آلوقطره طلا	
۱۰۵۲۰	۴/۹	۲۱۶۶	۲۱۵۰	۱۶	انگور آبی	میوه های ریز
۵۷	۰/۹	۱۴۱	۶۳	۷۸	انگور دیم	
۲۳۰	۲/۳	۱۱۶/۶	۱۰۱/۸	۱۴/۸	انواع توت	
۰	۰/۰	۰	۰	۰	توت فرنگی	
۴	۰/۵	۲۵/۵	۶.۵	۱۹	پسته	میوه های خشک
۱۳۵	۱/۲	۱۹۱	۱۰.۹	۸۲	بادام آبی	
۵۲	۰/۹	۳۰.۸/۵	۶۰/۵	۲۴۸	بادام دیم	
۵۳۲۱	۱/۸	۴۴۱۷	۲۹۰۳/۵	۱۵۱۳/۵	گردو	
۱۸۶	۰/۷	۳۱۹/۳	۲۷۳	۴۶.۳	فندق آبی	
۰	۰/۱	۹۱	۲	۸۹	فندق دیم	
۴	۲/۰	۷	۲	۵	سنجد	
۳۸	۲/۵	۲۰	۱۵	۵	زالزالک	سایر میوه های سردسیری
۰	۰/۰	۰	۰	۰	زرشک	
۰	۰/۰	۰	۰	۰	سماق	
۱۰	۰/۷	۲۰	۱۳	۷	گل محمدی	
۰	۰/۰	۲۳	۰	۲۳	آلبالودیم	میوه های گرمسیری
۲۳۲	۰/۵	۶۱۳/۵	۴۲۸	۱۸۵/۵	زیتون	
۱۱۶۰	۱۳/۶	۱۶۹	۸۵/۵	۸۳/۵	انار	
۳۴۳	۷/۶	۹۸/۳	۴۵	۵۳/۳	انجیر	
۳۰۷۷۹۵	۰	۳۴۱۴۱/۲۵	۲۸۲۲۶/۲۵	۵۹۱۵	جمع درختان مثمره	
	۰	۳۳۶۰	۱۷۳۷	۱۶۲۳	درختان غیر مثمره	
۳۰۷۷۹۵	۰	۳۷۵۰۱/۲۵	۲۹۹۶۳/۲۵	۷۵۳۸	جمع کل	

ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل - ۱۳۹۴

توضیح اینکه بدلیل خشکسالی های چند سال اخیر و همچنین عدم تامین اعتبار لازم برای آبیاری و نگهداری اولیه، باغات دیم احداث شده در سال ۸۷ و ۸۸ (بمیزان ۹۷/۶ هکتار از باغات انگور دیم و ۲۸۰/۸ هکتار از باغات بادام دیم و نیز ۸/۵ هکتار از باغات گل محمدی دیم) خشک شده و در حال حاضر بصورت چاله های کاشت باقی مانده است.

در این بخش بحث کلی پیرامون دام های اقتصادی و چهار پایانی است که تولیدات و فرآورده های ناشی از پرورش و نگهداری آنها مورد نیاز و احتیاج انسان است و نگهداری آنها برای دامداران ایجاد درآمد می کند. دام های اقتصادی استان در این زیر مجموعه شامل گوسفند و بره، بز و بزغاله، گاو و گاومیش و شتر و بچه شتر می باشد و هدف از پرورش یا نگهداری آنها تولید شیر، گوشت، پشم و پوست و فرآورده های لبنی و غیره است.

۱۲-۲-۴-۱- جمعیت دام های استان

جمعیت دام های استان بر اساس آمارهای ارائه شده از طرف سازمان جهاد کشاورزی استان در سال ۱۳۹۱ بالغ بر ۳۲۴۵۶۷۳ راس و در سال ۱۳۹۲ بالغ بر ۳۲۳۷۳۱۷ راس بوده که از این تعداد در سال ۱۳۹۲ بالغ بر ۲۴۳۳۵۰۶ راس گوسفند و بره، ۲۴۴۱۵۰ راس بز و بزغاله، ۴۰۰۶۵۳ راس گاو و گوساله (بومی، دو رگ و اصیل) و ۱۵۸۴۹۱ راس گاومیش و بچه گاومیش و ۵۱۷ نفر شتر بوده است. شهرستان پارس آباد با ۹۶۹۶۳۸ راس دام (۲۹/۹۵ درصد از مجموع کل دام استان) بیشترین تعداد دام استان و شهرستان سرعین با ۶۲۴۹۶ راس دام (۱/۹۳ درصد از مجموع کل دام استان) کمترین تعداد دام را در استان داشته است. مقایسه تعداد دام استان نشان می دهد که کل دام استان در سال ۱۳۹۲ نسبت به سال قبل ۰/۲۵ درصد کاهش داشته است.

با توجه به اطلاعات جدول شماره (۱۲-۱۹) بیشترین تعداد جمعیت دامی استان را گوسفند و بره تشکیل می دهد. تعداد گوسفند و بره در استان اردبیل در سال ۱۳۹۲ در حدود ۲۴۳۳۵۰۶ راس بوده که این رقم معادل ۷۵/۱۷ درصد کل جمعیت دامی استان و در حدود ۴/۴ درصد گوسفند و بره موجود در کشور می باشد و از این لحاظ استان اردبیل رتبه هفتم را در کشور به خود اختصاص داده است.

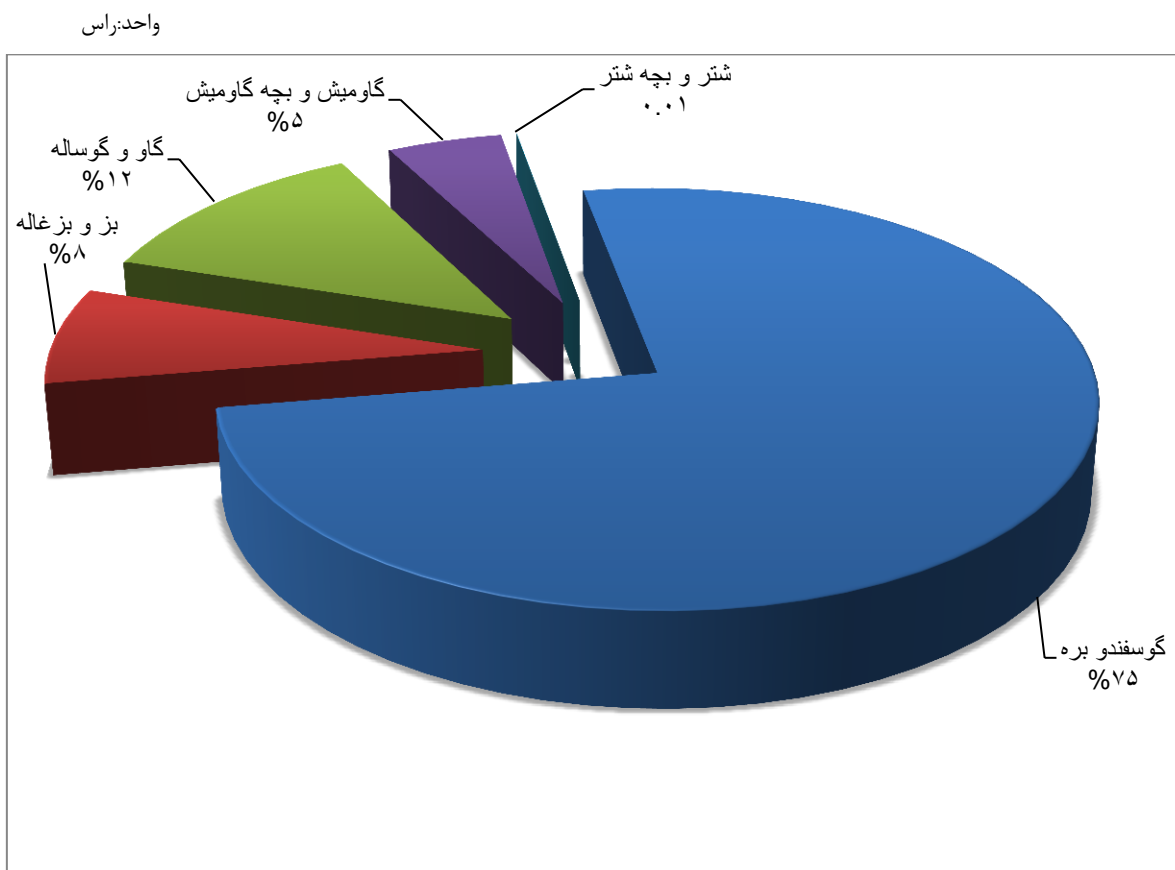
بر اساس اطلاعات جدول شماره (۱۲-۱۴) تعداد دام مربوط به گاو دو رگ در استان ۱۳۹۴۰۰ راس بوده که این تعداد ۴/۴ درصد کل گاو دو رگ در کشور می باشد و استان اردبیل در این شاخص در جایگاه پنجم کشور قرار گرفته است. همچنین در سال مذکور در حدود ۵/۴ درصد جمعیت دام های مربوط به گاومیش کل کشور در استان اردبیل بوده و رتبه استان در این شاخص ۵ بوده است. جمعیت دام های گاومیش و بچه گاومیش استان در سال ۱۳۹۲ در حدود ۱۵۸۴۹۱ راس بوده است.

جدول شماره (۱۲-۱۹) جمعیت دام های استان در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ به تفکیک شهرستان

شهرستان	سال	درصد	مجموع انواع دام استان	گوسفند و بره	بز و بزغاله	گاو و گوساله	گاو میش و بچه گاو میش	شتر و بچه شتر
استان	۱۳۹۱	-	۳۲۴۵۶۷۳	۲۴۴۵۵۷۸	۲۴۵۵۱۶	۳۹۲۰۸۰	۱۶۱۹۷۶	۵۲۳
	۱۳۹۲	-	۳۲۳۷۳۱۷	۲۴۳۳۵۰۶	۲۴۴۱۵۰	۴۰۰۶۵۳	۱۵۸۴۹۱	۵۱۷
اردبیل	۱۳۹۱	۱۱/۳۶	۳۶۸۸۶۷	۲۵۲۳۵۰	۱۳۲۰۰	۶۱۴۵۰	۴۱۸۶۷	۰
	۱۳۹۲	۱۱/۳۲	۳۶۶۵۳۳	۲۵۱۳۶۲	۱۳۰۰۰	۶۱۳۸۷	۴۰۷۸۴	۰
بيله سوار	۱۳۹۱	۹/۳۸	۳۰۴۳۳۶	۲۲۷۴۵۲	۲۸۳۵۰	۲۷۰۷۴	۲۱۳۵۷	۱۰۳
	۱۳۹۲	۹/۵۴	۳۰۸۷۰۶	۲۲۶۳۱۴	۲۸۰۰۰	۳۳۳۶۰	۲۰۹۲۹	۱۰۳
پارس آباد	۱۳۹۱	۲۹/۹۸	۹۷۳۰۵۶	۸۲۳۴۸۰	۷۵۸۱۹	۵۹۷۰۰	۱۳۷۰۶	۳۵۱
	۱۳۹۲	۲۹/۹۵	۹۶۹۶۳۸	۸۱۹۳۶۲	۷۸۰۰۰	۵۸۵۰۰	۱۳۴۳۱	۳۴۵
خلخال	۱۳۹۱	۵/۱۵	۱۶۷۲۰۰	۱۰۳۴۵۴	۴۱۳۹۴	۲۲۳۵۲	۰	۰
	۱۳۹۲	۵/۲۰	۱۶۸۴۳۶	۱۰۲۹۳۶	۴۱۰۰۰	۲۴۵۰۰	۰	۰
کوثر	۱۳۹۱	۳/۱۳	۱۰۱۵۲۰	۶۸۹۷۰	۱۷۷۳۹	۱۴۸۱۱	۰	۰
	۱۳۹۲	۳/۱۸	۱۰۲۸۱۵	۶۸۶۲۵	۱۷۰۰۰	۱۷۱۹۰	۰	۰
مشکین شهر	۱۳۹۱	۱۵/۲۱	۴۹۳۵۲۴	۳۶۸۰۸۵	۳۵۹۴۶	۶۸۹۷۲	۲۰۴۵۲	۶۹
	۱۳۹۲	۱۵/۲۳	۴۹۳۱۰۱	۳۶۶۰۴۰	۳۵۰۰۰	۷۱۹۵۰	۲۰۰۴۲	۶۹
مغان	۱۳۹۱	۸/۷۱	۲۸۲۶۹۱	۱۹۹۵۷۱	۱۵۶۵۴	۵۴۲۹۵	۱۳۱۷۱	۰
	۱۳۹۲	۸/۷۳	۲۸۲۷۵۰	۱۹۸۵۷۳	۱۵۰۰۰	۵۶۲۷۰	۱۲۹۰۷	۰
نمین	۱۳۹۱	۶/۸۴	۲۲۱۸۸۵	۱۶۳۶۸۰	۷۶۱۹	۱۸۰۲۲	۳۲۵۶۴	۰
	۱۳۹۲	۶/۷۵	۲۱۸۶۳۶	۱۶۲۸۶۱	۷۵۰۰	۱۶۳۶۳	۳۱۹۱۲	۰
نیر	۱۳۹۱	۸/۳۲	۲۶۹۹۲۱	۱۹۶۴۱۶	۹۱۴۳	۴۵۷۵۴	۱۸۶۰۸	۰
	۱۳۹۲	۸/۱۶	۲۶۴۲۰۶	۱۹۵۴۳۳	۹۰۰۰	۴۱۵۳۸	۱۸۲۳۵	۰
سرعین	۱۳۹۱	۱/۹۳	۶۲۶۷۳	۴۲۱۲۰	۶۵۲	۱۹۶۵۰	۲۵۱	۰
	۱۳۹۲	۱/۹۳	۶۲۴۹۶	۴۲۰۰۰	۶۵۰	۱۹۵۹۵	۲۵۱	۰

ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل-۱۳۹۴

نمودار ترکیب دام های استان در سال ۱۳۹۲

۱۲-۲-۴-۲- تولیدات دامی استان

باتوجه به اطلاعات جدول شماره (۱۲-۲۰) میزان تولید گوشت قرمز در استان در سال ۱۳۹۱ در حدود ۳۰/۷ هزار تن و میزان تولید شیر خام در حدود ۲۷۱ هزار تن بوده است. این ارقام در سال ۱۳۹۲ به ۳۱ هزار تن گوشت قرمز و ۲۷۲ هزار تن شیر خام افزایش یافته است.

همانگونه که ملاحظه می گردد استان اردبیل در زمینه تولید گوشت قرمز و شیر خام علاوه بر تامین نیاز و مصرف داخلی استان در سال ۱۳۹۲ در حدود ۱۴/۲ هزار تن گوشت قرمز و ۱۲۰ هزار تن شیر خام مازاد بر نیاز و مصرف داخلی استان تولید کرده است.

میزان تولید گوشت قرمز استان در سال ۱۳۹۲ در حدود ۴/۱ درصد کل گوشت قرمز تولید شده در کشور و رتبه استان در این شاخص در کل کشور ۹ بوده است. میزان تولید شیر خام نیز در حدود ۳/۳ درصد کل شیر خام تولید شده در کشور بوده و استان اردبیل در این شاخص در جایگاه دوازدهم کشور قرار گرفته است.

با توجه به مزاد تولید محصولات دامی می‌توان گفت که استان می‌تواند در زمینه کارخانجات صنایع تبدیلی فرآورده‌های دامی سرمایه‌گذاری نموده و با صادرات محصولات دامی بصورت محصول نهایی قدمهای موثری در اشتغال‌زایی و حصول ارزش افزوده در این بخش بردارد. این امر مهم نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و تشویق دستگاه‌های برنامه‌ریز و تصمیم‌گیرنده و حمایت از سرمایه‌گذاران علاقمند از طریق ایجاد تسهیلات مالی و تامین نهاده‌های دامی می‌باشد.

با توجه به اطلاعات جدول (۱۲-۲۰) مشاهده می‌گردد که تولید تخم مرغ در استان نیاز و مصرف داخلی استان راتامین نمی‌نماید. در سال ۱۳۹۲ تولید تخم مرغ ۵/۵ هزارتن کمتر از نیاز و مصرف داخلی استان بوده است. با توجه به شرایط و استعدادهای موجود در استان اردبیل و در صورت حمایت و توسعه صنعت مرغداری، این استان می‌تواند به عنوان یکی از صادرکنندگان مهم گوشت مرغ و تخم مرغ در کشور مطرح گردد. در زمینه تولید گوشت سفید (مرغ) استان اردبیل در سال ۱۳۹۲ با تولید ۱/۵۲ درصد از گوشت مرغ تولیدی کشور توانسته است علاوه بر تامین نیاز و مصرف داخلی استان در حدود هزار تن نیز به سایر استان‌ها صادر نماید.

مقایسه میزان گوشت سفید تولید شده در طول سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ در استان نشان‌دهنده افزایش ۱۱/۱ درصدی تولید گوشت سفید در سال ۱۳۹۲ بوده است.

در سال ۱۳۹۲ جمعاً ۹۹۹ واحد صنعتی دام و طیور شامل تعداد ۳۴۷ واحد مرغداری گوشتی، ۲۷ واحد مرغداری تخمگذار، ۲۹ واحد مرغداری مادرگوشتی، ۵ واحد کارخانه جوجه‌کشی، ۸۷ واحد پرورش گاو شیری، ۳۶۳ واحد پرواربندی گوساله، یک واحد پرورش گاو میش، ۹۱ واحد پرواربندی بره، ۶ واحد پرورش گوسفند داشتی، ۵ واحد پرورش شتر داشتی، ۵ میدان عرضه دام و ۲۸ مرکز جمع‌آوری شیر جمعاً با ۵۱۰۷ نفر شاغل به امر تولید و عرضه محصولات غذایی مشغول بوده‌اند و توانسته‌اند بخش عظیمی از محصولات غذایی استان را تامین نمایند و در تامین محصولات غذایی کشور نیز سهم بسزایی داشته باشند. اطلاعات بیشتر در این خصوص در جدول (۱۲-۲۱) آمده است.

واحد: هزارتن

جدول (۱۲ - ۲۰) تولیدات عمده دامی استان و مقایسه آن با کشور در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

رتبه داخلی استان در کشور		مازاد بر نیاز و مصرف داخلی استان		میزان نیاز و مصرف داخلی استان		سهم استان از کشور (درصد)		تولید استان			تولید کشور			شرح عملیات
۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۱	درصد تغییرات	۱۳۹۲	۱۳۹۱	درصد تغییرات	۱۳۹۲	۱۳۹۱	محصولات دامی
۹	۹	۱۴/۲	۱۴/۲	۱۶/۸	۱۶/۵	۴/۱	۴/۱	-/۱	۳۱	۳۰/۷	۱/۱	۷۵۵	۷۴۷	گوشت قرمز
۱۹	۲۱	۱	-۱/۵	۲۹	۲۸/۵	۱/۵۲	۱/۴۴	۱۱/۱	۳۰	۲۷	۵/۱	۱۹۶۷	۱۸۷۱	گوشت سفید(مرغ)
۱۲	۱۱	۱۲۰	۱۲۳	۱۵۲	۱۴۸	۳/۲	۳/۴	-/۴	۲۷۲	۲۷۱	۴	۸۲۶۸	۷۹۵۱	شیر خام
۱۶	۱۷	-۵/۵	-۵/۷	۱۳/۵	۱۳/۲	-/۹	-/۸	۶/۶	۸	۷/۵	-۲	۸۹۳/۴	۹۱۲/۷	تخم مرغ

توضیح : با توجه به واقعی سازی آمار تعداد دام و تولیدات دامی توسط معاونت امور دامی وزارت جهاد کشاورزی، آمار تولیدات دامی تمامی استان ها اعم از شیر خام و گوشت قرمز دستخوش تغییرات اساسی گردیده است . لذا دلایل کاهش تولید شیرو گوشت قرمز استان در سال ۹۱ و ۹۲ انطباق آمار استانی با آمار کشوری می باشد .

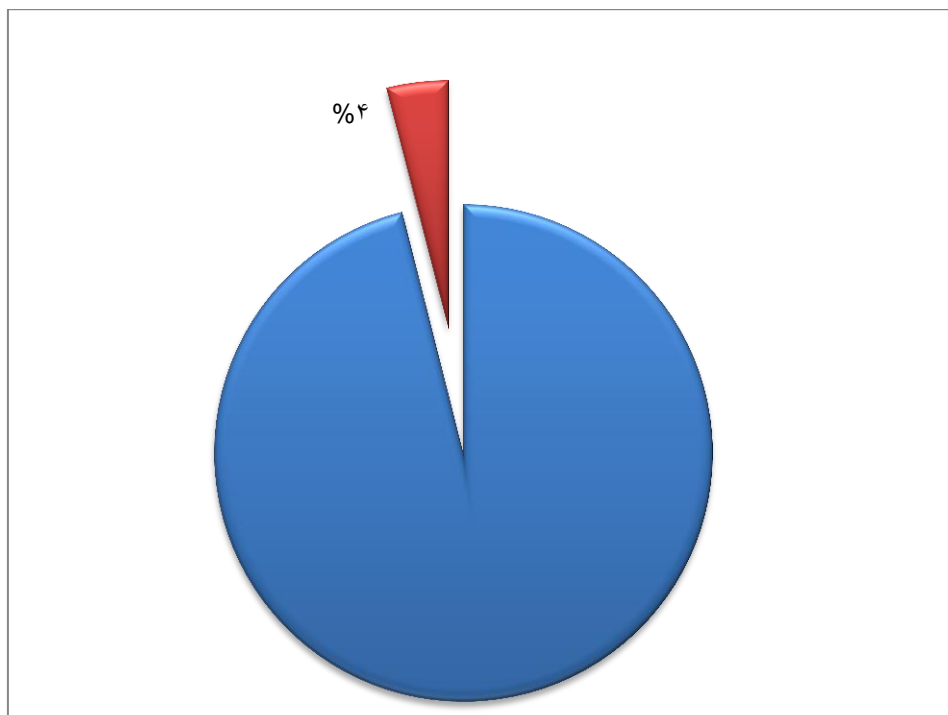
ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل-۱۳۹۴

جدول (۱۲-۲۱) تعداد واحدهای صنعتی دام و طیور استان اردبیل در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

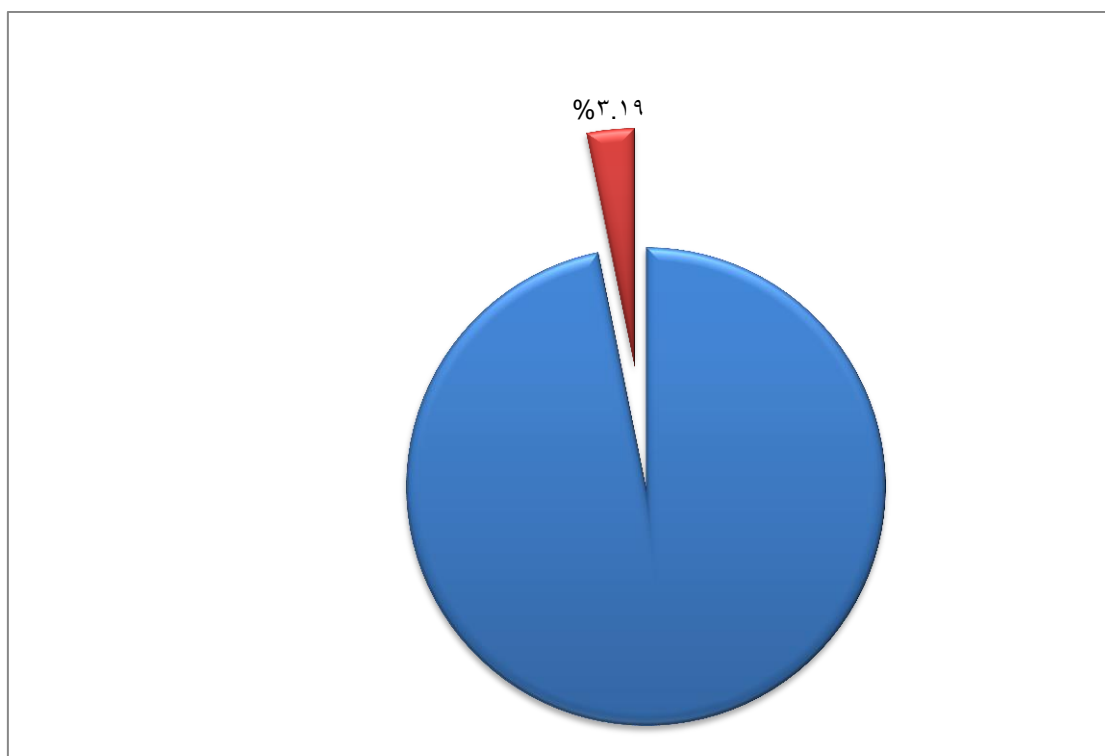
ردیف	عنوان فعالیت	تعداد		واحد سنجش (ظرفیت)	ظرفیت سالیانه		اشتغالزایی (نفر)	
		۱۳۹۱	۱۳۹۲		۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۲
۱	مرغداری گوشتی	۳۲۰	۳۴۷	قطعه	۴۹۷۵۵۶۰	۵۵۰۲۲۱۰	۹۹۵	۱۱۰۰
۲	مرغداری تخمگذار	۲۶	۲۷	قطعه	۶۷۱۹۸۰	۶۷۸۹۸۰	۲۲۴	۲۲۶
۳	مرغداری مادر گوشتی	۲۸	۲۹	قطعه	۹۷۸۹۷۲	۱۰۷۸۷۵۲	۴۲۴	۴۶۷
۴	کارخانه جوجه کشی	۵	۵	عدد تخم در هر دوره	۳۷۳۵۱۷۵	۳۷۳۵۱۷۵	۲۶	۲۶
۵	پرورش گاو شیری	۸۵	۸۷	راس	۱۳۸۶۴	۱۳۹۶۹	۱۷۳۳	۱۷۴۶
۶	پروار بندی گوساله	۳۵۹	۳۶۳	راس	۵۴۹۰۲	۵۵۱۲۹	۱۰۹۸	۱۱۰۳
۷	پرورش گاومیش	۱	۱	راس	۶۵	۶۵	۹	۹
۸	پروار بندی بره	۸۷	۹۱	راس	۳۶۷۷۵	۳۷۰۲۰	۲۲۱	۲۲۳
۹	گوسفند داشتی	۶	۶	راس	۲۳۸۵	۲۳۸۵	۳۸	۳۸
۱۰	شتر داشتی	۵	۵	نفر	۵۵۰	۵۵۰	۶۰	۶۰
۱۱	میدان عرضه دام	۵	۵	راس در روز	۱۵۷۰	۱۱۲۰	۱۷	۱۴
۱۲	مرکز جمع آوری شیر	۲۹	۲۸	تن در روز	۱۵۲.۵	۱۴۲.۵	۹۱	۸۵
۱۳	پرورش بوقلمون	۴	۵	قطعه	۱۷۰۵۰	۲۱۰۵۰	۸	۱۰
	جمع	۹۶۰	۹۹۹	-	-	-	۴۹۴۴	۵۱۰۷

ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل-۱۳۹۴

نمودار (۸-۱۲) درصد سهم گوشت تولیدی استان از گوشت تولیدی کشور در سال ۱۳۹۲

نمودار (۹-۱۲) درصد سهم شیر خام تولیدی استان از کل شیر خام تولید شده در کشور در سال ۱۳۹۲

۱۲-۲-۵-شیلات و آبزیان

زیر مجموعه شیلات و آبزیان استان شامل، منابع استحصال متشکل از کارگاهها یا مزارع یا واحدهای پرورش ماهیان سردآبی و گرم آبی، منابع آب های طبیعی و آزاد (رودخانه ها و برکه ها، دریاچه ها و غیره) و استخرهای مصنوعی می باشد.

براساس اطلاعات جدول شماره (۱۲-۲۲) در سال ۱۳۹۲ تعداد ۳۲ مزرعه پرورش ماهیان سردآبی و ۸ مزرعه پرورش ماهیان گرم آبی، ۵۱ استخر دو منظوره سرد آبی (تیپ)، ۱۲۸ استخر دو منظوره سرد آبی (خرد)، ۸۸ استخر دو منظوره گرم آبی، و تعداد ۶۰ آبگیر، برکه طبیعی، سد، دریاچه و رودخانه به امر تولید و پرورش آبزیان در استان مشغول بوده اند و در مجموع توانسته اند ۵۰۰۱ تن ماهی تولید و به بازارهای مصرف عرضه نمایند که در مقایسه با میزان تولیدات سال قبل تولید ماهی در مزارع پرورش ماهی در حدود ۴۱/۰۳ درصد افزایش داشته است.

براساس اطلاعات جدول مذکور در سال ۱۳۹۲ در استان تعداد ۷۴۷۰ هزار قطعه بچه ماهی شامل ۶۴۲۰ هزار قطعه ماهیان سرد آبی و ۱۰۵۰ هزار قطعه ماهی زینتی تولید گردیده است. تولید این میزان بچه ماهی نسبت به سال قبل ۹/۰۵ درصد افزایش داشته است.

۱۲-۲-۶- تولید عسل

بر اساس اطلاعات دریافت شده از طرف سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل در سال ۱۳۹۲ تعداد واحدهای بهره برداری پرورش زنبور عسل در سطح استان بالغ بر ۳۱۵۲۳۴ کندو شامل ۳۱۳۲۲۴ کندوی مدرن و ۲۰۱۰ کندوی نوع قدیم بوده است که کندوهای مدرن ۶۰۲۱۶۵۷ کیلو گرم و کندوهای بومی ۷۵۴۵ کیلو گرم و در مجموع ۶۰۲۹۲۰۲ کیلو گرم عسل با موم تولید داشته‌اند. بدین ترتیب مشاهده می‌گردد که ۹۹/۸۷ درصد تولید عسل در استان از طریق کندوهای مدرن و ۰/۱۲ درصد از طریق کندوهای بومی بوده است.

در این سال بیشترین تعداد کندوی عسل در شهرستان اردبیل با ۱۹۱۰۱۵ کندو و پس از آن در شهرستان مشکین شهر با ۳۷۲۶۱ کندو بوده است. بیشترین میزان تولید عسل نیز به ترتیب در شهرستان های اردبیل با ۴۲۴۵۸۱۲ کیلوگرم و مشکین شهر با ۵۷۱۹۳۱ کیلو گرم بوده است.

جدول (۱۲ - ۲۳) وضعیت زیر بخش زنبورداری استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

شهرستان	تعداد کندوی مدرن	تعداد کندوی بومی	جمع	تولید مدرن (کیلوگرم)	تولید بومی (کیلوگرم)	جمع (کیلوگرم)
اردبیل	۱۹۱۰۱۵	۰	۱۹۱۰۱۵	۴۲۴۵۸۱۲	۰	۴۲۴۵۸۱۲
بيله سوار	۱۹۶۷	۰	۱۹۶۷	۲۸۳۷۰	۰	۲۸۳۷۰
پارس آباد	۱۱۷۱۰	۰	۱۱۷۱۰	۲۱۷۶۰۰	۰	۲۱۷۶۰۰
خلخال	۳۲۱۵۴	۱۰۹۸	۳۳۲۵۲	۲۹۱۶۶۱	۳۴۰۶	۲۹۵۰۶۷
کوثر	۱۰۷۳۲	۸۹۰	۱۱۶۲۲	۱۳۲۹۹۴	۴۰۰۲	۱۳۶۹۹۶
سرعین	۲۹۱۹	۰	۲۹۱۹	۳۹۳۹۷	۰	۳۹۳۹۷
مشکین شهر	۳۷۲۶۱	۰	۳۷۲۶۱	۵۷۱۹۳۱	۰	۵۷۱۹۳۱
مغان	۵۹۲۶	۱۱	۵۹۳۷	۱۲۹۹۸۹	۸۰	۱۳۰۰۶۹
نمین	۹۰۰۴	۰	۹۰۰۴	۱۱۱۲۹۵	۰	۱۱۱۲۹۵
نیر	۱۰۵۳۶	۱۱	۱۰۵۴۷	۲۵۲۶۰۸	۵۷	۲۵۲۶۶۵
جمع	۳۱۳۲۲۴	۲۰۱۰	۳۱۵۲۳۴	۶۰۲۱۶۵۷	۷۵۴۵	۶۰۲۹۲۰۲

ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل - ۱۳۹۴

جنگل به ناحیه ای که از درخت های انبوه پوشیده باشد اطلاق می گردد در جنگل طبیعی معمولاً درختان کوچک و بزرگ و تنومند به طور نامنظم و همچنین علف های خودرو فراوانند جنگل مجموعه است از درختان، درختچه ها، پوشش گیاهی، جانوران و میکرو ارگانیسم ها (قارچها، باکتریها، ویروسها) که به همراه عوامل طبیعی غیر حیاتی مانند خاک، آب، دما، باد و ... محیط و رویشگاه مشخص و معلومی را به وجود آورده اند.

تنوع اقلیمی و وجود ارتفاعات در قلمرو استان، موجب پیدایش زیستگاه های گسترده در استان شده است. ارزش جنگل های استان اردبیل بیشتر بعد زیست محیطی داشته و نقش مهمی در حفاظت آب و خاک ایفاد نموده و در حفاظت خاک، پیشگیری از سیلاب ها و فرسایش های سالانه اهمیت فراوان دارد همچنین رویشگاه جنگل فندقلو که در استان اردبیل واقع شده جز رویشگاه های منحصر به فرد در ایران بوده و علاوه بر آن جنگل ها و گونه ارزشمند ارس نیز در شهرستان خلخال از رویشگاه های برتر ارس در سطح کشور می باشد. بر اساس اطلاعات در یافت شده از سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل در سال ۱۳۹۲ مساحت جنگل های طبیعی استان ۶۳۱۵۳ هکتار و مساحت جنگل های مصنوعی ۱۲۱۲ هکتار می باشد. گونه غالب جنگل های استان شامل فندق، ارس، بلوط، زبان گنجشک، افرا، راش و بند می باشد.

براساس اطلاعات سالنامه آماری استان در سال ۱۳۹۲ حدود ۸۵ هکتار جنگل کاری دولتی انجام شده است که در مقایسه با سال قبل ۳۷/۷ درصد افزایش است.

مرتع زمینی است اعم از کوه و دامنه یا زمین مسطح که در فصل چرای دارای پوششی از نباتات علوفه ای خودرو بوده و با توجه به سابقه چرای عرفاً مرتع شناخته شود. اراضی آیش علی رغم آن که دارای پوشش علوفه ای خودرو باشند مشمول تعریف مرتع نمی شوند.

چنانچه مرتع دارای درختان جنگلی خودرو باشد مرتع مشجر نامیده می شود. مراتع یکی از مهمترین و با ارزش ترین منابع خدادادی و موهبت الهی می باشد که با بهره برداری صحیح و اصولی توأم با عملیات اصلاح و احیای آن می توان ضمن حفظ منابع پایه از جمله آب و خاک از نظر تولید پوشش گیاهی و ارزش اکولوژیکی و زیست محیطی، نیازمندی های کشور در زمینه فرآورده های پروتئینی را با تولید علوفه تامین کرد.

براساس اطلاعات سازمان جهاد کشاورزی استان در سال ۱۳۹۲ مجموع مساحت مراتع استان بالغ بر ۱۰۱۵۰۰۰ هکتار می باشد. در بررسی وضعیت مراتع استان اردبیل از نظر طبقه بندی کیفی مشاهده می شود که از مجموع مراتع استان به طور تقریب ۲۲۵۰۰۰ هکتار از نوع درجه یک (خوب) و ۵۸۰۰۰۰ هکتار از نوع درجه دو (متوسط) و ۲۱۰۰۰۰ هکتار نیز از نوع درجه سه (فقیر) می باشد.

از نظر زمان رویش و فصل بهره برداری مراتع استان به سه دسته مراتع ییلاقی، روستایی و قشلاقی تقسیم می شوند که مراتع ییلاقی اکثراً در ارتفاعات سبلان، بزقوش و باغرو واقع گردیده و در فصل تابستان مورد بهره برداری قرار می گیرد.

مراتع روستایی و یا کوهپایه ای نیز در مناطق روستائی استان قرار دارند و مراتع قشلاقی استان در منطقه مغان واقع شده است. از نظر تنوع گونه های گیاهی بیش از ۱۲۰۰ گونه گیاهی در نظام اکولوژیک گیاهی استان شناسایی شده است. بهره برداری بی رویه از مراتع استان، وجود دام مازاد بر ظرفیت آنها و عدم وجود ساختار مناسب بهره برداری از دلایل عمده افزایش تخریب مراتع استان می باشد. بر اساس اطلاعات ارائه شده در «سند توسعه منابع طبیعی و آبخیزداری استان اردبیل در افق ۱۴۰۴» در حال حاضر بیش از سه برابر ظرفیت مجاز از مراتع استان بهره برداری می شود.

فعالیت های انجام شده در زمینه مرتعداری و اصلاح مراتع توسط اداره کل منابع طبیعی استان در سال ۱۳۹۲ حاکی از آن است که در ۲۹۰ هکتار از مراتع کپه کاری و کشت مستقیم انجام شده، در ۳۴۰ هکتار از مراتع کود پاشی شده، در ۱۰۵ هکتار از مراتع عملیات ذخیره نزولات آسمانی صورت گرفته، ۳۲۲ هکتار از دیمزارهای کم بازده به مراتع تبدیل شده و در حدود ۶۹۳۰۰ هکتار از مراتع مورد ممیزی و تنسيق واقع شده است .

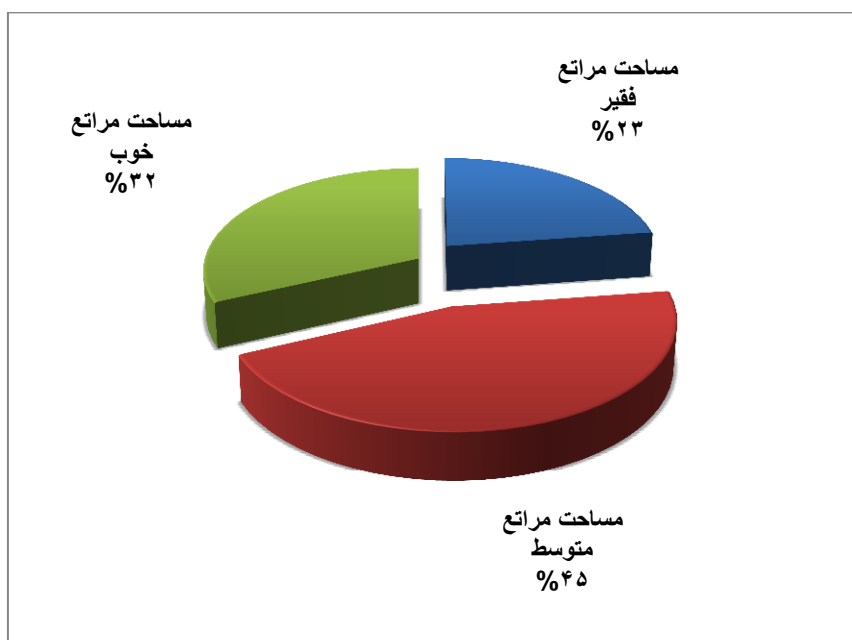
جدول (۱۲-۲۴) مساحت جنگل ها و مراتع استان اردبیل به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۹۲

(هکتار)

مراتع				جنگل ها				شهرستان
مساحت مراتع خوب	مساحت مراتع متوسط	مساحت مراتع فقیر	جمع کل مراتع	مساحت کل جنگل های حفاظتی	مساحت ذخیره گاهها	مساحت جنگل مصنوعی	مساحت جنگل طبیعی	
۳۵۰۰۰	۵۰۰۰۰	۲۵۰۰۰	۱۱۰۰۰۰	۷۰	-	۷۰	-	اردبیل
۱۰۰۰۰	۷۰۰۰۰	۳۰۰۰۰	۱۱۰۰۰۰	۵۱۶/۲	-	۱۴	۵۰۲/۲	بيله سوار
۴۰۰۰۰	۵۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۷۵۰۰۰	۸۲۱/۴۵	-	۳۶۶	۴۵۵/۴۵	پارس آباد
۲۰۰۰۰	۱۴۰۰۰۰	۳۰۰۰۰	۲۱۰۰۰۰	۴۴۸۳۱/۲۷	۱۹۸۰۰	۳۱۷	۴۴۵۱۴/۲۷	خلخال
۱۵۰۰۰	۴۵۰۰۰	۱۰۰۰۰	۷۵۰۰۰	۵۸۷۷/۵۸	۵۲۰۰	۵۴	۵۸۲۳/۵۸	کوثر
۱۵۰۰۰	۵۵۰۰۰	۳۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۹۵۶/۴	-	۳۴	۹۲۲/۴	گرمی
۸۰۰۰۰	۱۱۰۰۰۰	۵۰۰۰۰	۲۴۰۰۰۰	۵۲۵۵/۲	۲۰۰	۴۳	۵۲۱۲/۲	مشکین شهر
۵۰۰۰	۱۵۰۰۰	۱۰۰۰۰	۳۰۰۰۰	۶۰۱۰/۹	۱۰۰۰	۲۸۸	۵۷۲۲/۹	نمین
۵۰۰۰	۴۵۰۰۰	۱۵۰۰۰	۶۵۰۰۰	۲۶	-	۲۶	-	نیر
۲۲۵۰۰۰	۵۸۰۰۰۰	۲۱۰۰۰۰	۱۰۱۵۰۰۰	۶۴۳۶۵	۲۶۲۰۰	۱۲۱۲	۶۳۱۵۳	کل استان

ماخذ: اداره کل منابع طبیعی استان اردبیل - ۱۳۹۴

نمودار (۱۰-۱۲) مقایسه مساحت مراتع استان به تفکیک مراتع خوب، مراتع متوسط و مراتع فقیر

فصل سیزدهم

صنعت و معدن

۱۳-صنعت و معدن

۱۳-۱-صنعت و جایگاه آن در اقتصاد استان

۱۳-۱-۱-کارگاههای صنعتی استان

بر اساس اطلاعات سالنامه آماری استان اردبیل، در سال ۱۳۹۱، تعداد ۱۶۷ کارگاه صنعتی دارای ۱۰ نفر کارکن و بیشتر در استان فعالیت داشته اند از این تعداد ۱۵۸ کارگاه دارای مالکیت خصوصی و ۹ کارگاه دارای مالکیت عمومی بوده اند. در سال مذکور تعداد ۱۴۷۸۴ کارگاه دارای ده نفر کارکن و بیشتر در کشور فعالیت داشته اند که تعداد ۱۴۵۲۳ کارگاه دارای مالکیت خصوصی و ۲۶۱ کارگاه دارای مالکیت عمومی بوده اند به بیان دیگر ۱/۱۲ درصد از کل کارگاه های دارای ده نفر کارکن و بیشتر کشور در استان اردبیل فعالیت داشته اند .

بر اساس اطلاعات جدول شماره (۱-۱۳) کارگاه های ۱۰-۴۹ نفر ۷۰/۰۴ درصد، کارگاه های ۵۰-۹۹ نفر ۱۴/۸۸ درصد و کارگاه های ۱۰۰ نفر و بیشتر ۱۵/۰۸ درصد از کل کارگاه های ده نفر و بیشتر کشور را تشکیل می دهند. این در حالیست که کارگاه های ۱۰۰ نفر کارکن و بیشتر ۱۵/۳۸ درصد، کارگاه های ۵۰-۹۹ نفر ۱۱/۳۷ درصد و کارگاه های ۱۰-۴۹ نفر ۸۳/۲۳ درصد از کل کارگاه های دارای ده نفر کارکن و بیشتر استان را تشکیل می دهند.

جدول (۱-۱۳) کارگاه های صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر بر حسب تعداد کارکن

۱۰۰ نفر و بیشتر	۵۰-۹۹ نفر	۱۰-۴۹ نفر	جمع		
۲۲۳۰	۲۲۰۰	۱۰۳۵۵	۱۴۷۸۴	۱۳۹۰	کشور
۱۵/۰۸	۱۴/۸۸	۷۰/۰۴	-		نسبت به کل کارگاه های کشور
۹	۱۹	۱۳۹	۱۶۷	۱۳۹۱	استان
۵/۳۸	۱۱/۳۷	۸۳/۲۳	-		نسبت به کل کارگاه های استان

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل و کشور سال ۱۳۹۲

تعداد شاغلان کارگاه های صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر استان در سال ۱۳۹۱ معادل ۷۷۳۱ نفر بوده که این رقم ۰/۶۴ درصد کل شاغلان کارگاه های صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر کشور می باشد. کارگاه های ۱۰-۴۹ نفر کشور ۱۹/۷۲ درصد و کارگاه های ۵۰-۹۹ نفر ۹۹/۵۰ شاغلان کارگاه های صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر کشور را به خود اختصاص داده اند.

مقایسه تعداد و شاغلان کارگاه های صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر استان با کشور بر حسب طبقات کارکن نشان می دهد که :

۱- سهم تعداد کارگاه های دارای ۱۰۰ نفر کارکن و بیشتر کشور از کل کارگاه های ده نفر کارکن و بیشتر کشور بالاتر از سهم تعداد کارگاه های دارای ۱۰۰ نفر کارکن و بیشتر استان از کل کارگاه های ده نفر کارکن و بیشتر استان می باشد.

۲- هم در سطح کشور و هم در استان اردبیل، کارگاه های دارای ۱۰-۴۹ نفر بیشترین سهم از کل کارگاه های دارای ده نفر کارکن و بیشتر را دارا می باشند.

۳- کارگاه های دارای ۵۰-۹۹ نفر در سطح کشور و کارگاه های دارای ۱۰۰ نفر و بیشتر در سطح استان دارای کمترین سهم از تعداد کل کارگاه های دارای ده نفر کارکن و بیشتر می باشند .

۴- کارگاه های دارای ۱۰۰ نفر و بیشتر هم در سطح کشور و هم در استان اردبیل بیشترین تعداد شاغلان را به خود اختصاص داده اند.

۵- سهم شاغلان کارگاه های ۱۰۰ نفر و بیشتر از کل کارگاه های دارای ده نفر کارکن و بیشتر در سطح کشور، بالاتر از سهم شاغلان کارگاه های ۱۰۰ نفر و بیشتر از کل کارگاه های دارای ده نفر کارکن و بیشتر در سطح استان می باشد.

۶- به طور کلی سهم تعداد و شاغلان کارگاه های صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر استان از کل کشور ناچیز می باشد.

جدول (۱۳-۲) تعداد شاغلان کارگاه های صنعتی بر حسب طبقات کارکن در استان و کشور در سال ۱۳۹۱

سهم استان از کشور	استان		کشور		جمع	کل کارگاهها
	سهم	تعداد	سهم	تعداد		
۰/۶۴	۱۰۰	۷۷۳۱	۱۰۰	۱۲۰۴۶۹۹	جمع	
۱/۲۵	۳۸/۵۳	۲۹۷۹	۱۹/۷۲	۲۳۷۶۷۵	۴۹-۱۰ نفر	
۰/۸۶	۱۶/۸۸	۱۳۰۵	۱۲/۵۰	۱۵۰۵۹۴	۵۰-۹۹ نفر	
۰/۴۲	۴۴/۵۸	۳۴۴۷	۶۷/۷۷	۸۱۶۴۳۰	۱۰۰ نفر و بیشتر	

ماخذ: سالنامه آماری کشور ۱۳۹۲ - سالنامه آماری استان ۱۳۹۲

جدول (۱۳-۳) اطلاعات کارگاه های صنعتی دارای ۱۰ نفر کارکن و بیشتر ۱۳۹۱

(ارقام به میلیون ریال)

فعالیت	سال	تعداد کارگاه	ارزش افزوده	ارزش ستانده	ارزش داده	شاغلان	سرمایه گذاری	نسبت ارزش داده به ستانده
کشور	۱۳۹۱	۱۴۷۸۴	۸۴۶۰۰۷۹۱۲	۳۲۳۲۰۵۴۰۱۷	۲۳۸۶۰۴۶۱۰۴	۱۲۰۴۶۹۹	۹۳۰۷۲۲۸۰	۰/۷۴
استان	۱۳۹۱	۱۶۷	۲۶۳۷۷۷۰	۱۰۶۸۴۲۸۲	۸۰۴۶۵۱۵	۷۷۳۱	۲۸۲۸۸۸	۰/۷۵
نسبت استان به کشور (سهم)		۱/۱۳	۰/۳۱	۰/۳۳	۰/۳۴	۰/۶۴	۰/۳۰	-

ماخذ: سالنامه آماری کشور ۱۳۹۲ - سالنامه آماری استان ۱۳۹۲

جدول (۱۳-۴) اطلاعات کارگاه های صنعتی دارای ۱۰-۴۹ نفر کارکن ۱۳۹۱

(ارقام به میلیون ریال)

فعالیت	سال	تعداد کارگاه	ارزش افزوده	ارزش ستانده	ارزش داده	شاغلان	سرمایه گذاری	نسبت ارزش داده به ستانده
کشور	۱۳۹۱	۱۰۳۵۵	۷۴۷۸۳۱۸۴	۲۴۸۸۰۲۹۰۴	۱۷۴۰۱۹۷۱۹	۲۳۷۶۷۵	۸۳۲۶۶۴۲	۰/۷۰
استان	۱۳۹۱	۱۳۹	۹۱۳۵۹۸	۴۱۸۵۸۵۵	۳۲۷۲۲۶۱	۸۷۱	۶۷۸۰۰	۰/۷۸
نسبت استان به کشور (سهم)		۱/۳۴	۱/۲۲	۱/۶۸	۱۸/۸۰	۰/۳۷	۰/۸۱	-

ماخذ: سالنامه آماری کشور ۱۳۹۲ - سالنامه آماری استان ۱۳۹۲

جدول (۱۳-۵) اطلاعات کارگاه های صنعتی دارای ۵۰-۹۹ نفر کارکن ۱۳۹۱

(ارقام به میلیون ریال)

فعالیت	سال	تعداد کارگاه	ارزش افزوده	ارزش ستانده	ارزش داده	شاغلان	سرمایه گذاری	نسبت ارزش داده به ستانده
کشور	۱۳۹۱	۲۲۰۰	۵۱۶۶۲۰۸۷	۱۷۱۵۷۲۸۴۱	۱۱۹۹۱۰۷۵۴	۱۵۰۵۹۴	۵۵۲۳۷۱۵	۰/۷۰
استان	۱۳۹۱	۱۹	۳۳۱۶۲۰	۱۰۴۰۷۰۶	۷۰۹۰۸۷	۵۵۰	۱۸۲۰۷۰	۰/۶۸
نسبت استان به کشور (سهم استان در ۱۳۹۰)		۰/۸۶	۰/۶۴	۰/۶۱	۰/۵۹	۰/۳۷	۳/۳۰	-

ماخذ: سالنامه آماری کشور ۱۳۹۲ - سالنامه آماری استان ۱۳۹۲

جدول (۱۳-۶) اطلاعات کارگاه های صنعتی دارای ۱۰۰ نفر کارکن و بیشتر ۱۳۹۱

(ارقام به میلیون ریال)

فعالیت	سال	تعداد کارگاه	ارزش افزوده	ارزش ستانده	ارزش داده	شاغلان	سرمایه گذاری	نسبت ارزش داده به ستانده
کشور	۱۳۹۱	۲۲۳۰	۷۱۹۵۶۲۶۴۱	۲۸۱۱۶۷۸۲۷۲	۲۰۹۲۱۱۵۶۳۱	۸۱۶۴۳۰	۷۹۲۲۱۹۲۳	۰/۷۴
استان	۱۳۹۱	۹	۱۳۹۲۵۵۲	۵۴۵۷۷۲۱	۴۰۶۵۱۶۷	۲۸۹	۳۳۰۱۸	۰/۷۴
نسبت استان به کشور (سهم استان در ۱۳۹۰)		۰/۴۰	۰/۱۹	۰/۱۹	۰/۱۹	۰/۰۴	۰/۰۴	-

ماخذ: سالنامه آماری کشور ۱۳۹۲ - سالنامه آماری استان ۱۳۹۲

۱۳-۱-۲- ارزش افزوده بخش صنعت

یکی از جنبه های مهمی که در هر بخش اقتصادی باید به آن توجه شود ارزش افزوده ایجاد شده توسط آن بخش می باشد. براساس اطلاعات جدول شماره (۱۳-۷) ارزش افزوده بخش صنعت کل کشور در سال ۱۳۹۱ برابر با ۱۱۳۰۳۴۵ میلیارد ریال بوده است این رقم برای استان اردبیل ۴۹۴۱ میلیارد ریال می باشد. به بیان دیگر در سال ۱۳۹۱ سهم ارزش افزوده بخش صنعت استان اردبیل از ارزش افزوده بخش صنعت کل کشور برابر با ۰/۴۳ بوده است. هم چنین ارزش افزوده بخش صنعت استان اردبیل تنها ۰/۰۶ درصد از تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار کشور را تشکیل می دهد. در سال ۱۳۹۰ این رقم ۰/۰۵ درصد بوده است. سهم ارزش افزوده بخش صنعت استان در تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار استان نیز چندان چشمگیر نیست در سال ۱۳۹۰ این رقم ۵/۷۰ درصد و در سال ۱۳۹۱ این رقم ۶/۳۷ درصد بوده است. در حالیکه سهم ارزش

افزوده بخش صنعت کل کشور در تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار کل کشور برای سال های مورد بررسی به ترتیب برابر با ۱۴ درصد و ۱۵/۳۳ درصد بوده است.

راههای متفاوتی برای محاسبه مزیت نسبی وجود دارد از جمله معیار هایی که دامنه کاربرد وسیعی در تعیین مزیت نسبی یک صنعت دارد شاخص معروف بالاسا می باشد که از رابطه زیر به دست می آید:

$$\text{مزیت نسبی} = \frac{\frac{\text{ارزش افزوده بخش مورد نظر در استان}}{\text{محصول ناخالص داخلی استان}}}{\frac{\text{ارزش افزوده بخش مورد نظر در کشور}}{\text{محصول ناخالص داخلی کشور}}}$$

$$\text{مزیت نسبی} = \frac{\text{بخش صنعت استان}}{\text{در سال ۱۳۹۱}} = \frac{۶/۳۷}{۱۵/۳۳} = ۰/۴۱$$

اگر این شاخص کوچک تر از یک باشد به این معنی است که بخش یا فعالیت مورد نظر فاقد مزیت نسبی می باشد. چنانچه ملاحظه می گردد بخش صنعت استان اردبیل فاقد مزیت نسبی می باشد البته این اعداد مربوط به کل بخش صنعت استان می باشد، در صورتی که این شاخص برای فعالیت های صنعتی به طور جداگانه محاسبه گردد مشخص می شود که استان اردبیل در کدام فعالیت صنعتی دارای مزیت نسبی هست و در کدام فعالیتها مزیت نسبی ندارد لذا در خصوص نحوه تصمیم گیری در مورد گسترش صنایع در استان بهتر و دقیقتر می توان تصمیم گیری نمود.

جدول (۷-۱۳) تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار، ارزش افزوده و مزیت نسبی بخش صنعت در کشور و استان

مبالغ به میلیارد ریال

عنوان	سال	تولید ناخالص داخلی	ارزش افزوده کل فعالیتهای اقتصادی	ارزش افزوده بخش صنعت	مزیت نسبی	سهم ارزش افزوده بخش صنعت در تولید ناخالص داخلی (درصد)	سهم ارزش افزوده بخش صنعت استان در تولید ناخالص داخلی کشور (درصد)
کشور	۱۳۹۰	۶۲۲۵۶۶۰	۶۱۶۰۴۴۳	۸۸۵۰۹۰	-	۱۴	۰/۰۵
	۱۱۳۹۱	۷۳۷۲۱۸۲	۷۳۰۳۹۶۳	۱۱۳۰۳۴۵	-	۱۵/۳۳	۰/۰۶
درصد تغییرات							
استان	۱۳۹۰	۵۷۹۱۴	۵۷۳۳۹	۳۳۰۵	۰/۴۰	۵/۷۰	-
	۱۳۹۱	۷۷۴۶۰	۷۶۷۴۷	۴۹۴۱	۰/۴۱	۶/۳۷	-
درصد تغییرات							
		۳۳/۷۵	۳۳/۸۵	۴۹/۵۰	-	-	-

ماخذ: سالنامه آماری کشور ۱۳۹۲

۱۳-۲- معدن

اگر بخواهیم پتانسیل های معدنی استان را به زبان ساده گروه بندی نماییم آن را در سه گروه بررسی خواهیم نمود.

۱- گروه مواد معدنی فلزی: استان تقریباً فاقد معادن فلزی در حال بهره برداری می باشد ولی اندیس های بالقوه ای از فلزات آهن - مس - سرب و روی - منگنز - آنتیموان - طلا و ... در استان شناسایی شده که قابلیت مطالعات اکتشافی دارند. تنها معدن فلزی قابل بهره برداری استان، معدن آهن موئیل مشکین شهر می باشد.

۲- گروه مواد معدنی غیرفلزی: استان از نظر دارا بودن ذخایر قطعی و شناسایی شده مواد معدنی غیر فلزی در سطح متوسط به پائین کشوری قرار دارد و ذخایری از سیلیس - سنگ های زینتی - فلدسپات - کائولن - بنتونیت - پرلیت - دیاتومیت و ... شناسایی شده و برخی نیز در حال بهره برداری می باشند مثل معدن عقیق پیرجواد - معدن سیلیس سردابه - معدن پرلیت عرصه دوگاه و

۳- گروه مواد معدنی مصالح ساختمانی: استان به لحاظ دارا بودن مواد معدنی طبقه یک (مصالح ساختمانی) از رتبه ممتاز کشوری برخوردار است. به طوری که از نظر مواد پوزولانی و پوکه معدنی در کشور سرآمد می باشد. ذخایر سنگ لاشه و مالون- مارن - شیل - آهک - دولومیت- سنگ های تزئینی (تراورتن - مرمریت) گچ- شن و ماسه کوهی و ... از دیگر ذخایر این گروه محسوب می شوند که غالباً در استان ذخایر خوبی را از آنها شاهد هستیم.

بطور کلی مهمترین مواد معدنی که در استان بطور بالقوه و یا بالفعل وجود دارند عبارتند از:

۱- اندیس های فلزی شامل (طلا-مس- سرب و روی- منگنز- آهن- مولیبدن- آنتیموان) که در این میان ذخایر آهن قابلیت استخراج و بهره برداری دارند.

۲- مواد معدنی غیر فلزی شامل (بنتونیت - کائولینیت- دیاتومیت- کربنات کلسیم - پرلیت -نفلین سینیت - سیلیس- فلدسپات - گوگرد - عقیق و ...).

۳- مواد معدنی ساختمانی شامل (سنگهای ساختمانی- شن و ماسه- رس- شیل و مارن- آهک- دولومیت- سنگ های تزئینی (تراورتن - مرمریت) پوکه معدنی- مواد پوزولانی و ...).

براساس مطالعات انجام شده از مجموع ۲۰ زون اولویت دار کشوری (زونهای کانی ساز) تعداد ۳ زون از استان اردبیل می گذرد که عبارتند از:

۱- زون طارم - زنجان: این زون ناحیه قزل اوزن خلخال را در بخش هایی از منطقه خورش رستم خلخال شامل می شود که حاوی عناصر فلزی منگنز - طلا- مس و سرب و روی و ... می باشد.

۲- زون طالش: این زون ناحیه کوههای باغرو داغ را شامل می شود که حاوی عناصر فلزی مس- طلا و ... می باشد.

۳- زون ارسباران: این زون ناحیه رودقره سو و اهرچای در شمال مشکین شهر را شامل می شود که حاوی عناصر طلا - مس - آنتیموان - مولیبدن و ... میباشد.

جدول (۱۳-۸) کانسارهای شناسایی شده استان اردبیل به تفکیک ماده معدنی و شهرستان

شهرستان	نام کانسار	نوع ماده معدنی	نام ماده معدنی	ردیف
گرمی	آق برون	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۱
گرمی	دیکداز	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۲
نمین	اورنج	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۳
نمین	سلوط	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۴
گرمی	سمید	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۵
مشکین شهر	قره باغلار	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۶
نمین	چید	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۷
نمین	خانقاه علیا	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۸
اردبیل	داشلوجا	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۹
نمین	کلاندرق بالا	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۱۰
اردبیل	بایرام بدن	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۱۱
نمین	گرده	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۱۲
نمین	چای قوشان	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۱۳
گرمی	چنار	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۱۴
اردبیل	قوش قبه سی	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۱۵
خلخال	نیاخرم	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۱۶
اردبیل	ایمیر ۱	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۱۷
نمین	شمال گرده	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۱۸
نمین	کلندر ق علیا ۲	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۱۹
کوثر	خلفلو	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۲۰
خلخال	خمس	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۲۱
مشکین شهر	اندزق	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۲۲
اردبیل	قره بابر قاسم قشلاقی	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۲۳
مشکین شهر	قلی بیگلر ۲	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۲۴
نمین	کلندر ق ۳	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۲۵
نمین	امین جان ۲	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۲۶
خلخال	کلور	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۲۷
کوثر	بنماران (وجین)	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۲۸
خلخال	خمس ۲	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۲۹
مشکین شهر	سواره	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۳۰
نمین	لاشه عنبران	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۳۱
اردبیل	دویل	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۳۲
نمین	کلندر ق پائین ۲	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۳۳
گرمی	آلدرق - گرمی	مصالح ساختمانی	سنگ لاشه	۳۴

ادامه جدول (۱۳-۸) کانسارهای شناسایی شده استان اردبیل به تفکیک ماده معدنی و شهرستان

ردیف	نام ماده معدنی	نوع ماده معدنی	نام کانسار	شهرستان
۳۵	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	اسکستان	خلخال
۳۶	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	باغشلو	گرمی
۳۷	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	ایریل	نمین
۳۸	شن و ماسه کوهی	مصالح ساختمانی	جوراب	نیر
۳۹	شن و ماسه کوهی	مصالح ساختمانی	ایاق ایری	پارس آباد
۴۰	واریزه کوهی	مصالح ساختمانی	طالب قشلاقی	اردبیل
۴۱	پوکه معدنی	مصالح ساختمانی	ولهزیر	مشکین شهر
۴۲	پوکه معدنی	مصالح ساختمانی	صائین	نیر
۴۳	پوکه معدنی	مصالح ساختمانی	صائین ۲	نیر
۴۴	پوکه معدنی	مصالح ساختمانی	آق قلعه	سرعین
۴۵	پوکه معدنی	مصالح ساختمانی	چای صغریلو	نیر
۴۶	پوکه معدنی	مصالح ساختمانی	جمادی	اردبیل
۴۷	مرمریت	سنگ تزئینی	سیف آباد ۱	نمین
۴۸	مرمریت	سنگ تزئینی	سیف آباد ۲	نمین
۴۹	مرمریت	سنگ تزئینی	سیف آباد ۳	نمین
۵۰	تراورتن	سنگ تزئینی	آق بلاغ	خلخال
۵۱	تراورتن	سنگ تزئینی	لمعه دشت	خلخال
۵۲	تراورتن	سنگ تزئینی	پروچ	خلخال
۵۳	تراورتن	سنگ تزئینی	کوثر	کوثر
۵۴	تراورتن	سنگ تزئینی	آقبلاغ لمعه دشت	خلخال
۵۵	گرانیت	سنگ تزئینی	نوری کندی	مشکین شهر
۵۶	سیلیس	طبقه دو	مستان آباد	نیر
۵۷	پوزولان	طبقه دو	چای صغریلو	سرعین
۵۸	پوزولان	طبقه دو	یامچی پائین	نیر
۵۹	آهک	طبقه یک	گرده	نمین
۶۰	آهک	طبقه یک	قشلاق چای	نمین
۶۱	خاک رس	طبقه یک	سلوط	نمین
۶۲	شیل	طبقه یک	عنبران	نمین
۶۳	شیل	طبقه یک	عنبران ۲	نمین
۶۴	شیل	طبقه یک	عنبران ۳	نمین
۶۵	شیل	طبقه یک	سروآباد	نمین
۶۶	عقیق	سنگ نیمه قیمتی	پیر جواد	نمین
۶۷	آهن	فلزی	موپیل	مشکین شهر
۶۸	سنگ آهن	فلزی	سوغانلو	نیر
۶۹	پرلیت	طبقه دو	عرصه دوگاه	کوثر

ماخذ: سازمان صنعت، معدن و تجارت استان اردبیل

۱۳-۳- جایگاه اقتصادی معادن استان اردبیل

بررسی ارزش افزوده بخش معدن استان نشان می دهد که سهم ارزش افزوده بخش معدن در تولید ناخالص داخلی استان به قیمت بازار در سال ۱۳۹۰ در حدود ۰/۱۸ درصد و در سال ۱۳۹۱ در حدود ۰/۱۶ درصد بوده است این ارقام در سطح کشور به ترتیب برابر با ۱۶/۷۱ درصد و ۱۰/۰۱ درصد می باشد. به بیان دیگر بخش معدن در استان اردبیل سهم بسیار اندکی در تولید ناخالص داخلی استان و به التبع کشور داشته است. اعداد محاسبه شده در بخش معدن نیز نشان دهنده عدم مزیت نسبی این بخش در استان می باشد.

جدول (۹-۱۳) تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار، ارزش افزوده و مزیت نسبی بخش معدن در کشور و استان

(ارقام به میلیارد ریال)

عنوان	سال	تولید ناخالص داخلی	ارزش افزوده کل فعالیت های اقتصادی	ارزش افزوده بخش معدن	مزیت نسبی	سهم ارزش افزوده بخش معدن در تولید ناخالص داخلی (درصد)	سهم ارزش افزوده بخش معدن در تولید ناخالص داخلی کشور (درصد)
کشور	۱۳۹۰	۶۲۲۵۶۶۰	۶۱۶۰۴۴۳	۱۰۴۰۱۳۱	-	۱۶/۷۱	۰/۰۰۲
	۱۳۹۱	۷۳۷۲۱۸۲	۷۳۰۳۹۶۳	۷۳۷۹۰۶	-	۱۰/۰۱	۰/۰۰۲
درصد تغییرات		۱۸/۴۲	۱۸/۵۶	-۲۹/۰۶	-	-	-
استان	۱۳۹۰	۵۷۹۱۴	۵۷۳۳۹	۱۰۶	۰/۰۱	۰/۱۸	-
	۱۳۹۱	۷۷۴۶۰	۷۶۷۴۷	۱۲۲	۰/۰۲	۰/۱۶	-
درصد تغییرات		۳۳/۷۵	۳۳/۸۵	۱۵/۰۹	-	-	-

ماخذ: سالنامه آماری سال ۱۳۹۲

جدول (۱۰-۱۳) اطلاعات معادن فعال استان

تعداد معادن	تعداد شاغلان*	مقدار تولید (هزار تن)	ارزش تولید (میلیون ریال)	سرمایه گذاری (میلیون ریال)
۵۳	۴۲۹	۳۸۴۸	۱۶۹۴۷۰	۶۵۷۰۵

*در معدنی که انجام بخشی از فعالیت استخراج به صورت کنتراتی به دیگران واگذار شده شاغلین آن بخش از فعالیت معدن جزو شاغلین به حساب نیامده است.
 ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل-۱۳۹۲

جدول شماره (۱۱-۱۳) عملکرد مجوزهای صادره بخش معدن استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

پروانه اکتشاف			گواهی کشف			پروانه بهره برداری			
مساحت (کیلومتر مربع)	سرمایه گذاری (میلیارد ریال)	تعداد (فقره)	مساحت (کیلومتر مربع)	سرمایه گذاری (میلیارد ریال)	تعداد (فقره)	استخراج (تعداد)	اشتغال (نفر)	سرمایه گذاری (میلیارد ریال)	تعداد (فقره)
۶۹/۴۶	۷	۵۰	۱۸/۷۹	۲/۱۹۳	۱۵	۳۸۲	۷۶	۲۴	۱۴

ماخذ: سازمان صنعت و معدن و تجارت-۱۳۹۴

فصل چهاردهم

بازرگانی

۱۴- بازرگانی

۱۴-۱- بازرگانی داخلی

بازرگانی مجموعه فعالیت هایی است که وظیفه تبادل کالا و خدمات و مواد اولیه مورد نیاز مصرف کنندگان را از مبادی عرضه به مراکز تقاضا، مصرف و نگهداری کالا بر عهده دارد. تنظیم بازار کالاهای اساسی و توسعه و بهبود صادرات، حمایت از تولید کنندگان، رفع کمبودهای داخلی و کاهش فشارهای تورمی از راه تهیه و توزیع عادلانه کالاها قلمرو فعالیت بخش بازرگانی را تشکیل می دهد.

۱۴-۱-۱- مراکز نگهداری و ذخیره سازی کالا

بر اساس اطلاعات دریافت شده از سازمان صنعت و معدن و تجارت استان اردبیل در سال ۱۳۹۲ تعداد ۱۴۶ مکان ذخیره سازی کالا های اساسی در استان با ظرفیت ۱۳۵۰ هزار تن مشغول فعالیت بوده است. امکانات ذخیره سازی کالا یا انبار، مکان یا محوطه محصور است که تمام یا قسمتی از آن برای نگهداری کالا در نظر گرفته شده است و بر حسب نوع ساختمان (سرباز و سر پوشیده) و نوع بهره برداری (اختصاصی و عمومی) و نوع تجهیزات (مکانیزه، سیلو، سردخانه، انبار غله و مخزن) و سایر ویژگی ها تقسیم بندی می شوند.

در سال ۱۳۹۲ از مجموع ۱۳۵۰ هزار تن ظرفیت امکانات ذخیره سازی کالاهای اساسی استان، ۵۰ هزار تن مربوط به ۱۵ سردخانه فعال، ۳۶۳ هزار تن مربوط به ۱۸ سیلوی فعال، ۱۹۳ هزار تن مربوط به ۵۹ انبار چند منظوره و مابقی مربوط به سایر امکانات ذخیره سازی کالا بوده است.

۱۴-۱-۲- مراکز توزیع کالا (اتحادیه ها و اصناف)

این مراکز وظیفه در اختیار قرار دادن کالا و مواد اولیه را بین تولید کنندگان و مصرف کنندگان بر عهده دارند. در سال ۱۳۹۲ تعداد ۱۳۰ اتحادیه صنفی در سطح استان مشغول فعالیت بوده اند که وظیفه هماهنگی ۲۹۸۴۹ واحد صنفی را بر عهده داشته اند.

از این تعداد صنوف ۲۹۰۵۴ واحد صنفی دارای پروانه کسب و ۷۹۵ واحد صنفی فاقد پروانه کسب بوده اند. در سطح استان در سال ۱۳۹۲ تعداد ۷۷۰۱ نفر قالیباف به کار مشغول بوده اند که تعداد ۳۰۴۰ نفر تحت پوشش بیمه قالیبافی قرار داشته اند.

تعداد قالیبافان بیمه شده در سال ۱۳۹۲ رشدی برابر ۱۶/۴۳ درصد نسبت به سال ۱۳۹۱ داشته است.

جدول (۱۴-۱) عمده گروه کالاهای واداراتی گمرکات استان اردبیل ۱۳۹۲

۱۳۹۲	۱۳۹۱	واحد	عنوان
۱۲۶۲۵	۱۵۱۴۰	تن	ذخیره سازی کالاهای اساسی (تأمین و توزیع)
۱۴۶	۱۴۶	تعداد	تعداد امکانات ذخیره سازی کالاهای اساسی (سیل، انبار و...)
۱۳۵۰	۱۳۵۰	هزارتن	ظرفیت امکانات ذخیره سازی کالاهای اساسی (سیلو، انبار و...)
۱۵	۱۵	تعداد	سردخانه فعال
۵۰	۵۰	هزار تن	
۱۸	۱۸	تعداد	سیلوی فعال
۳۶۳	۳۶۳	هزار تن	
۵۹	۵۹	تعداد	انبارهای چند منظوره
۱۹۳	۱۹۳	هزار تن	
۱۳۰	۱۳۸	تعداد	تعداد اتحادیه های صنفی
۲۹۸۴۹	۲۵۹۱۵	تعداد	تعداد کل صنوف
۲۹۰۵۴	۲۵۳۰۴	تعداد	تعداد صنوف دارای پروانه کسب
۷۹۵	۶۱۱	تعداد	تعداد صنوف فاقد پروانه کسب
۳۷۴۹	۳۶۴۱	فقره	پروانه های کسب صادر شده در یک سال+تمدیدی
۷۷۰۱	۶۷۶۲	تعداد	تعداد قالببافان
۳۰۴۰	۲۶۱۱	تعداد	تعداد قالببافان بیمه شده

ماخذ: سازمان صنعت، معدن و تجارت استان اردبیل-۱۳۹۳

نمودار (۱۴-۱) درصد قالببافان بیمه شده و بدون بیمه از کل قالببافان استان در سال ۱۳۹۲

۱۴-۲-بازرگانی خارجی

۱۴-۲-۱-صادرات غیر نفتی استان

بر اساس اطلاعات جدول شماره (۱۴-۲) در سال ۱۳۹۲ حدود ۷۰ درصد از صادرات غیر نفتی استان را کالاهای صنعتی تشکیل داده است. پس از آن کالاهای کشاورزی با ۱۹/۷ درصد قرار دارد. معدن و فلزات با ۹/۳ درصد و محصولات شیمیایی با ۰/۷۷ درصد در رتبه های بعدی قرار دارند.

در سال ۱۳۹۲ میزان صادرات غیر نفتی استان حدود ۵۶۴۰۱۴۲۳ دلار بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ معادل ۴۳/۳۵ درصد کاهش داشته است. این کاهش شامل موارد زیر می باشد:

با آنکه صادرات محصولات معدن و فلزات ۲۰/۱۸ درصد نسبت به سال ۱۳۹۱ رشد داشته است، اما صادرات کالاهای صنعتی ۱۲/۱۰ درصد، کالاهای کشاورزی ۷۶/۳۰ درصد و محصولات شیمیایی ۸۶/۰۷ درصد نسبت به سال ۱۳۹۱ کاهش داشته است.

جدول (۱۴-۲) مقایسه عملکرد صادرات غیر نفتی استان اردبیل در سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

۱۳۹۲		۱۳۹۱		گروه کالایی
درصد رشد	سهم (درصد)	ارزش (دلار)	سهم (درصد)	
-۱۲/۱۰	۷۰/۱	۳۹۵۴۸۳۲۷	۴۵/۱	کالاهای صنعتی
-۷۶/۳۰	۱۹/۷	۱۱۱۵۹۳۰۱	۴۷/۲	کالاهای کشاورزی
-۸۶/۰۷	۰/۷۷	۴۳۴۷۳۲	۳/۱	محصولات شیمیایی
۲۰/۱۸	۹/۳	۵۲۵۹۰۶۳	۴/۴	معدن و فلزات
		-		فرش و صنایع دستی و نساجی
		-		بازارچه های مرزی
		-		شرکت تعاونی مرزنشینان
-۴۳/۳۵		۵۶۴۰۱۴۲۳		جمع*
۲۷/۶۹		۷۳۹۴۵۶۶		تجارت چمدانی (کالاهای همراه مسافر)**

ماخذ: سازمان صنعت، معدن و تجارت استان اردبیل-۱۳۹۴

* لازم به توضیح است که صادرات بخش ها طبق آمار ارایه شده از گمرک استان اردبیل در سال ۱۳۹۱ به ارزش ۹۹۶۵۴۹۳۶ دلار می باشد تفاوت در آمار گمرک و جدول فوق در سال ۱۳۹۱ به علت صادرات تحت عنوان سایر به میزان ۸۶۶۷۱ دلار می باشد.

** در آمار صادرات گمرک، تجارت چمدانی به صورت جداگانه و منفک از صادرات بخش ها آورده می شود

۱۴-۲-۲-عملکرد گمرکات

۱۴-۲-۱-صادرات

در سال ۱۳۹۲ میزان صادرات از گمرکات استان اردبیل ۷۸۲۲۰ تن به ارزش ۵۶۰۱۴۲۳ دلار بوده است که نسبت به سال گذشته از نظر وزنی ۵۲ درصد و از نظر ارزش دلاری ۴۳/۴ درصد کاهش داشته است. در سال ۱۳۹۲ مصنوعات پلاستیکی ۳۲/۱۶ درصد ارزش دلاری کل صادرات استان را تشکیل داده است پس از آن سیب زمینی با ۱۰/۳۸ درصد در ردیف بعدی قرار گرفته است. در این سال از لحاظ وزنی سیب زمینی ۲۹/۹۷ درصد وزن کل صادرات از گمرکات استان را به خود اختصاص داده و در ردیف اول قرار دارد بعد از آن انواع سنگ ساختمانی با ۱۴/۲۹ درصد رتبه دوم را به خود اختصاص داده است. همچنین حدود ۲۴۹۵۹ تن به ارزش ۳۲/۵۸۴۳۳۴ میلیون دلار از صادرات استان از طریق گمرک اردبیل و ۵۳۲۶۱ تن به ارزش ۲۳/۸۱۷۰۸۹ میلیون دلار از طریق گمرک بیله سوار صورت گرفته است.

جدول (۱۴-۳) آمار مقایسه ای صادرات گمرکات استان اردبیل در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

عنوان	وزن (تن)	ارزش دلاری
سال ۱۳۹۱	۱۶۴۱۳۰	۹۹۶۵۴۹۳۶
سال ۱۳۹۲	۷۸۲۲۰	۵۶۴۰۱۴۲۳
درصد تغییرات سال ۱۳۹۲ نسبت به سال ۱۳۹۱ (درصد)	-۵۲	-۴۳/۴

ماخذ: اداره کل گمرکات استان اردبیل-۱۳۹۴

جدول (۱۴-۴) آمار صادرات گمرکات استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

نام گمرک	وزن (تن)	ارزش دلاری	ارزش (هزار ریال)
اردبیل	۲۴۹۵۹	۳۲۵۸۴۳۳۴	۷۹۴۶۳۴۱۵۳
بیله سوار	۵۳۲۶۱	۲۳۸۱۷۰۸۹	۵۸۰۸۲۷۳۴۹
جمع	۷۸۲۲۰	۵۶۴۰۱۴۲۳	۱۳۷۵۴۶۱۵۰۲

ماخذ: اداره کل گمرکات استان اردبیل-۱۳۹۴

جدول (۱۴-۵) عمده گروه کالاهای صادراتی گمرکات استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

شرح کالا	وزن (تن)	ارزش (دلاری)
سیب زمینی	۲۳۴۴۲	۵۸۵۴۰۹۷
مصنوعات پلاستیکی	۶۴۶۴	۱۸۱۳۶۴۵۱
انواع بیسکویت و نان شیرینی	۲۲۰۱	۴۰۷۰۳۰۵
انواع سنگ ساختمانی	۱۱۱۷۸	۳۷۶۶۱۵۹
نوشابه و آب معدنی	۶۱۵۲	۳۴۸۵۰۵۴
روکش ملامینه جهت پرس روی MDF خام	۷۴۷	۲۴۰۲۷۹۲
جمع	۵۰۱۸۴	۳۷۷۱۴۸۵۸

ماخذ: اداره کل گمرکات استان اردبیل-۱۳۹۴

۱۴-۲-۲- واردات

در سال ۱۳۹۲ در حدود ۳۲۷۰۲ تن کالا به ارزش ۶۵۱۱۹۹۷۵ دلار از طریق گمرکات استان اردبیل به کشور وارد شده است. که از نظر وزنی در حدود ۲/۸ درصد و از لحاظ ارزش دلاری ۵/۹ درصد نسبت به سال ۱۳۹۰ کاهش داشته است.

در سال ۱۳۹۲ در حدود ۳۰/۴۱ درصد از وزن کل کالاهای وارداتی از طریق گمرکات استان مربوط به کنجاله پنبه دانه بوده است. پس از آن کائوچو با ۱۱/۹۷ درصد در ردیف بعدی قرار دارد. از لحاظ ارزش دلاری کائوچو با ۱۶/۵۷ درصد در رتبه اول قرار دارد و پس از آن گوسفند زنده با ۱۵/۹۳ درصد و ماشین آلات با ۱۵/۸۹ درصد در ردیف های بعدی قرار گرفته اند.

در سال مذکور از کل واردات از طریق گمرکات استان اردبیل ۱۹۱۶۱ تن کالا به ارزش ۵۹/۶۲۳۸۶۹ میلیون دلار از طریق گمرک اردبیل و ۱۳۵۴۱ تن کالا به ارزش ۵/۴۹۶۱۰۶ میلیون دلار از طریق گمرک بيله سوار وارد کشور شده است.

جدول (۱۴-۶) آمار مقایسه ای واردات گمرکات استان اردبیل در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

عنوان	وزن (تن)	ارزش دلاری
سال ۱۳۹۱	۳۳۶۵۰	۶۹۲۳۹۸۱۳
سال ۱۳۹۲	۳۲۷۰۲	۶۵۱۱۹۹۷۵
درصد تغییرات سال ۱۳۹۲ نسبت به سال ۱۳۹۱	-۲/۸	-۵/۹

ماخذ: اداره کل گمرکات استان اردبیل-۱۳۹۴

جدول (۱۴-۷) آمار واردات گمرکات استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

نام گمرک	وزن (تن)	ارزش دلاری	ارزش (هزار ریال)
اردبیل	۱۹۱۶۱	۵۹۶۲۳۸۶۹	۱۴۵۴۰۴۷۲۹۳
بیله سوار	۱۳۵۴۱	۵۴۹۶۱۰۶	۱۳۴۰۳۳۵۳۷
جمع	۳۲۷۰۲	۶۵۱۱۹۹۷۵	۱۵۸۸۰۸۰۸۳۰

ماخذ: اداره کل گمرکات استان اردبیل-۱۳۹۴

جدول (۱۴-۸) عمده گروه کالاهای وارداتی گمرکات استان اردبیل در سال ۱۳۹۲

شرح کالا	وزن (تن)	ارزش (دلاری)
کائوچو	۳۹۱۳	۱۰۷۹۱۳۳۸
گوسفند زنده	۲۰۶۴	۱۰۳۷۶۲۲۱
ماشین آلات	۷۹۸	۱۰۳۴۶۴۳۸
کنجاله پنبه دانه	۹۹۴۴	۳۵۶۴۵۰۰
مشتقات کائوچو- لاتکس	۱۳۱۴	۳۴۳۹۰۱۴
کامیون کشنده	۱۴۹	۱۹۷۵۲۸۲
جمع	۱۸۱۸۲	۴۰۴۹۲۷۹۳

ماخذ: اداره کل گمرکات استان اردبیل-۱۳۹۴

نمودار (۱۴-۲) مقایسه ارزش دلاری صادرات و واردات از طریق گمرکات استان اردبیل در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

نمودار (۱۴-۳) مقایسه مقدار صادرات و واردات از طریق گمرکات استان اردبیل در سال ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

(واحد تن)

فصل پانزدهم

آموزش و پرورش

۱۵- آموزش و پرورش

۱-۱۵- آموزش و پرورش و اهمیت آن

امروزه نظام آموزش و پرورش بنا به ضرورت تغییرات اجتماعی یکی از سازمان های پیچیده و بزرگ اجتماعی در هر کشوری محسوب می شود و با رشد و توسعه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی پیوند ناگسستنی دارد و به تدریج از یک حالت ساده ابتدائی به یک حالت پیچیده درآمده است. ثمربخشی این نظام از یک سو تبدیل کردن انسان های مستعد به انسان های سالم، بالنده، متعادل و رشد یافته است و از سوی دیگر تأمین کننده نیازهای انسانی جامعه در بخش متفاوت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی است. نظر به چنین اهمیتی است که در عصر کنونی، همه دولت های جهانی از کوچک و بزرگ، قدرتمند و ناتوان و صنعتی و در حال توسعه، پرداختن به آموزش و پرورش مردم خود را در شمار وظایف اساسی می دانند و برای همگانی، سراسری و حتی اجباری کردن آن، تعهدات سنگینی در قانون های اساسی و بنیادی خود می گنجانند و درصد زیادی از تولید ناخالص ملی و بودجه جاری و عمرانی کشور را به این امر مهم اختصاص می دهند.

امروزه به دلیل گسترش علوم و تجارب بشری و توسعه فناوری و پیشرفت های صنعتی، گرایش به سازمان های آموزش و پرورش امری فراگیر و جهانی شده است به حدی که یکی از شاخص های مهم رشد هر جامعه را، وسعت دامنه وظایفی می دانند که نظام آموزش و پرورش آن به عهده گرفته است. نظام آموزش و پرورش در جهان کنونی، وظایف و کارکردهای مختلفی را به طور آشکار و نهان بر عهده دارد و ابزار تحقق اهداف و مقاصد اجتماعی به شمار می رود. کارکردهای آن به حدی است که جوامع مختلف انتظار دارند، این سازمان باید پاسخگوی نیازهای معنوی و مادی آنان باشد و به عنوان یک عامل تحقق نیازهای فردی و اجتماعی و رشد و توسعه فرهنگی سیاسی و اقتصادی جامعه را ممکن کند.

۱۵-۲- آموزش و پرورش استان در یک نگاه (در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۱)

در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ تعداد کل دانش آموزان استان در دوره های مختلف تحصیلی با احتساب مقطع کودکستان (به جز بزرگسالان) ۲۱۳۶۹۲ نفر بوده که نسبت به سال تحصیلی ۱۳۹۰-۱۳۹۱ با

۲۲۰۷۹۴ نفر، ۳/۲ - درصد کاهش داشته است و این کاهش در مناطق شهری ۲/۶۶-درصد و در مناطق روستایی ۴/۷۳-درصد بوده است (جدول شماره ۱ و ۳)

بیشترین کاهش دانش آموز در دوره کودکستان استان با ۳۵/۳۳ درصد و بیشترین افزایش دانش آموز در مقطع ابتدائی با ۱۹.۹۲ درصد بوده است .

در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ سهم دانش آموزان دولتی از کل دانش آموزان استان، ۷۳/۹۳ درصد بوده است که نسبت به سال تحصیلی قبل (۷۴/۸۱ درصد) ۱/۱۸ درصد کاهش یافته است (جداول ۱۵-۳ و ۱۵-۴) همچنین سهم مدارس غیر دولتی از کل دانش آموزان استان در سال تحصیلی مورد بررسی، ۹/۹۱ درصد بوده که نسبت به سال تحصیلی قبل (۱۱/۴۲ درصد) در حدود ۱۳/۲۲ درصد کاهش داشته است.

در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ بالغ بر ۴۹۷۰ نفر دانش آموز در مدارس نمونه دولتی تحصیل می کردند. که نسبت به سال تحصیلی قبل (۴۳۸۷ نفر) حدود ۱۳/۲۹ درصد رشد داشته است (جداول ۱۵-۳ و ۱۵-۴). تعداد دانش آموزان تیزهوش استان در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲، ۲۵۶۵ نفر بوده که نسبت به سال قبل (با ۱۶۴۹ نفر) حدود ۵۵/۵۵ درصد رشد داشته است (جداول ۱۵-۳ و ۱۵-۴).

سهم دختران و پسران از دانش آموزان تیزهوش به ترتیب ۵۰/۲۹ و ۴۹/۷۱ درصد بوده است، همچنین سهم دانش آموزان تیزهوش از کل دانش آموزان استان، ۱/۲۰ درصد بوده است که نسبت به سال تحصیلی قبل (۰/۷۵ درصد) حدود ۶۰ درصد رشد داشته است (جداول ۱۵-۳ و ۱۵-۴).

۱-نرخ گذر یکی از شاخص های اساسی در آموزش و پرورش استان که نشان دهنده دانش آموزانی است که از یک دوره به دوره بالاتر عبور می کنند.

۲-پوشش تحصیلی ظاهری در آموزش و پرورش از شاخص هایی است که توانایی سیستم آموزش را در جذب افراد لازم التعلیم در مقاطع مختلف آموزشی را نشان می دهد.

جدول (۱-۱۵) تغییرات سالانه کل در استان در دوره های مختلف تحصیلی (بدون بزرگسال) طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

ردیف	دوره تحصیلی	شهری			روستا			شهری و روستای		
		۱۳۹۰-۱۳۹۱	۱۳۹۱-۱۳۹۲	نرخ تغییرات	۱۳۹۰-۱۳۹۱	۱۳۹۱-۱۳۹۲	نرخ تغییرات	۱۳۹۰-۱۳۹۱	۱۳۹۱-۱۳۹۲	نرخ تغییرات
۱	کودکستان	۹۴۳۸	۶۳۲۱	۳۳/۰۳-	۲۳۲۱	۱۲۸۳	۴۴/۷۲-	۱۱۷۵۹	۷۶۰۴	۳۵/۳۳-
۲	ابتدایی	۶۰۹۰۴	۷۴۰۹۰	۲۱/۶۵	۳۲۷۴۴	۳۸۲۰۸	۱۶/۶۹	۹۳۶۴۸	۱۱۲۲۹۸	۱۹/۹۲
۳	راهنمایی	۳۹۵۱۳	۲۶۴۵۰	۳۳/۰۶-	۱۵۵۴۹	۹۵۶۰	۳۸/۵۲-	۵۵۰۶۲	۳۶۰۱۰	۳۴/۶۰-
۴	متوسطه نظری	۳۰۲۸۴	۳۴۶۶۷	۱۴/۴۷	۴۹۵۹	۳۹۲۲	۲۰/۹۱-	۳۵۲۴۳	۳۸۵۸۹	۹/۴۹
۵	هنرستان فنی	۴۱۴۹	۴۱۳۵	۰/۳۴-	۳۲۵	۳۶۸	۱۳/۲۳	۴۴۷۴	۴۵۰۳	۰/۶۵
۶	هنرستان حرفه ای	۳۰۵۴	۳۳۰۴	۸/۱۹	۱۹۱	۲۶۰	۳۶/۱۳	۳۲۴۵	۳۵۶۴	۹/۸۳
۷	کشاورزی	۲۱۹	۱۹۳	۱۱/۸۷-	۰	۰	۰۰۰	۲۱۹	۱۹۳	۱۱/۸۷-
۸	کاردانش	۷۲۸۱	۸۲۸۷	۱۳/۸۲	۲۵۵۵	۲۶۴۴	۳/۴۸	۹۸۳۶	۱۰۹۳۱	۱۱/۱۳
۹	پیش دانشگاهی	۶۹۱۴	۰	۱۰۰-	۳۹۴	۰	۱۰۰-	۷۳۰۸	۰	۱۰۰-
	جمع کل	۱۶۱۷۵۶	۱۵۷۴۴۷	۲/۶۶-	۵۹۰۳۸	۵۶۲۴۵	۴/۷۳-	۲۲۰۷۹۴	۲۱۳۶۹۲	۳/۲۲-

مأخذ : اداره کل آموزش و پرورش استان

*آمار دانش آموزان استثنایی در مقاطع مربوطه لحاظ شده است

*نرخ تغییرات= سال جدید-سال قدیم /سال قدیم * ۱۰۰

جدول (۱۵-۲) بررسی وضعیت دانش آموزان به تفکیک شهری و روستایی در دوره های مختلف تحصیلی (بدون بزرگسال) (دولتی و غیر دولتی) در سال ۱۳۹۱-۱۳۹۲

روستایی					کل دانش آموزان شهری و روستایی	شهری					دوره تحصیلی	ردیف
درصد دانش آموزان روستایی هر دوره تحصیلی از کل دانش آموزان شهری و روستایی	درصد دانش آموزان مقاطع مختلف از کل دانش آموزان روستایی	کل	دختر	پسر		درصد دانش آموزان شهری هر دوره تحصیلی از کل دانش آموزان شهری و روستایی	درصد دانش آموزان مقاطع مختلف از کل دانش آموزان شهری	کل	دختر	پسر		
۱۶/۸۷	۲/۲۸	۱۲۸۳	۶۰۹	۶۷۴	۷۶۰۴	۸۳/۱۳	۴/۰۱	۶۳۲۱	۲۸۹۲	۳۴۲۹	کودکستان	۱
۳۴/۰۲	۶۷/۹۳	۳۸۲۰۸	۱۸۶۸۰	۱۹۵۲۸	۱۱۲۲۹۸	۶۵/۹۸	۴۷/۰۶	۷۴۰۹۰	۳۶۰۴۶	۳۸۰۴۴	ابتدایی	۲
۲۶/۵۵	۱۷	۹۵۶۰	۴۱۲۲	۵۴۳۸	۳۶۰۱۰	۷۳/۴۵	۱۶/۸۰	۲۶۴۵۰	۱۳۰۹۸	۱۳۳۵۲	راهنمایی	۳
۱۰/۱۶	۶/۹۷	۳۹۲۲	۱۸۵۵	۲۰۶۷	۳۸۵۸۹	۸۹/۸۴	۲۲/۰۲	۳۴۶۶۷	۱۸۹۷۹	۱۵۶۸۸	متوسطه نظری	۴
۸/۱۷	۰/۶۵	۳۶۸	۲۱	۳۴۷	۴۵۰۳	۹۱/۸۳	۲/۶۳	۴۱۳۵	۱۱۰۶	۳۰۲۹	هنرستان فنی	۵
۷/۳۰	۰/۴۶	۲۶۰	۲۱۶	۴۴	۳۵۶۴	۹۲/۷۰	۲/۱۰	۳۳۰۴	۱۵۹۳	۱۷۱۱	هنرستان حرفه ای	۶
۰	۰	۰	۰	۰	۱۹۳	۱۰۰	۰/۱۲	۱۹۳	۰	۱۹۳	کشاورزی	۷
۲۴/۱۹	۴/۷۰	۲۶۴۴	۸۴۱	۱۸۰۳	۱۰۹۳۱	۷۵/۸۱	۵/۲۶	۸۲۸۷	۲۶۰۲	۵۶۸۵	کاردانش	۸
۰/۰۰	۰/۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	پیش دانشگاهی	۹
۲۶/۳۲	۱۰۰	۵۶۲۴۵	۲۶۳۴۴	۲۹۹۰۱	۲۱۳۶۹۲	۷۳/۶۸	۱۰۰	۱۵۷۴۴۷	۷۶۳۱۶	۸۱۱۳۱	جمع کل	

آمار دانش آموزان استثنایی در مقاطع مربوطه لحاظ شده است
 مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

جدول (۱۵-۳) تعداد کل دانش آموزان (بدون بزرگسالان) (دولتی و غیر دولتی) استان به تفکیک نوع آموزش در سال تحصیلی ۱۳۹۰-۱۳۹۱

درصد کل	جمع کل			روستا			شهری			نوع آموزش	ردیف
	جمع	دختر	پسر	جمع	دختر	پسر	جمع	دختر	پسر		
۰/۴۳	۹۵۹	۱۷۱	۷۸۸	۰	۰	۰	۹۵۹	۱۷۱	۷۸۸	ایثارگران	۱
۰/۷۵	۱۶۴۹	۸۱۲	۸۳۷	۰	۰	۰	۱۶۴۹	۸۱۲	۸۳۷	تیزهوشان	۲
۱/۸۶	۴۰۹۹	۲۲۲۷	۱۸۷۲	۰	۰	۰	۴۰۹۹	۲۲۲۷	۱۸۷۲	شاهد	۳
۷۴/۸۱	۱۶۵۱۶۹	۷۹۱۶۹	۸۶۰۰۰	۴۹۱۶۶	۲۲۷۰۶	۲۶۴۶۰	۱۱۶۰۰۳	۵۶۴۶۳	۵۹۵۴۰	عادی - دولتی	۴
۱۱/۴۲	۲۵۲۰۴	۱۱۱۴۷	۱۴۰۵۷	۲۳۲۱	۱۱۵۱	۱۱۷۰	۲۲۸۸۳	۹۹۹۶	۱۲۸۸۷	غیر دولتی	۵
۱/۹۹	۴۳۸۷	۲۱۳۳	۲۲۵۴	۳۹۰	۰	۳۹۰	۳۹۹۷	۲۱۳۳	۱۸۶۴	نمونه دولتی	۶
۰/۰۸	۱۸۵	۱۱۴	۷۱	۰	۰	۰	۱۸۵	۱۱۴	۷۱	وابسته	۷
۴/۸۷	۱۰۷۵۷	۶۶۵۲	۴۱۰۵	۳۵۶	۱۵۸	۱۹۸	۱۰۴۰۱	۶۴۹۴	۳۹۰۷	هیات امنایی	۸
۳/۱۹	۷۰۳۳	۳۶۵۱	۳۳۸۲	۶۸۰۵	۳۴۵۳	۳۳۵۲	۲۲۸	۱۹۸	۳۰	عشایری	۹
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	مشارکت مردمی	۱۰
۰/۶۱	۱۳۵۲	۵۱۰	۸۴۲	۰	۰	۰	۱۳۵۲	۵۱۰	۸۴۲	استثنایی	۱۱
۱۰۰	۲۲۰۷۹۴	۱۰۶۵۸۶	۱۱۴۲۰۸	۵۹۰۳۸	۲۷۴۶۸	۳۱۵۷۰	۱۶۱۷۵۶	۷۹۱۱۸	۸۲۶۳۸	جمع کل	

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

جدول (۱۵-۴) تعداد کل دانش آموزان (بدون بزرگسالان) (دولتی و غیر دولتی) استان به تفکیک نوع آموزش در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲

درصد کل	جمع کل			روستایی			شهری			نوع آموزش	ردیف
	جمع	دختر	پسر	جمع	دختر	پسر	جمع	دختر	پسر		
۰/۴۰	۸۵۷	۲۰۹	۶۴۸	۰	۰	۰	۸۵۷	۲۰۹	۶۴۸	ایثارگران	۱
۱/۲۰	۲۵۶۵	۱۲۹۰	۱۲۷۵	۰	۰	۰	۲۵۶۵	۱۲۹۰	۱۲۷۵	تیزهوشان	۲
۳/۴۱	۷۲۹۲	۳۷۰۴	۳۵۸۸	۰	۰	۰	۷۲۹۲	۳۷۰۴	۳۵۸۸	شاهد	۳
۷۳/۹۳	۱۵۷۹۹۰	۷۵۷۷۵	۸۲۲۱۵	۴۷۳۸۹	۲۲۱۳۲	۲۵۲۵۷	۱۱۰۶۰۱	۵۳۶۴۳	۵۶۹۵۸	عادی - دولتی	۴
۹/۹۱	۲۱۱۷۱	۹۱۴۶	۱۲۰۲۵	۱۲۸۳	۶۰۹	۶۷۴	۱۹۸۸۸	۸۵۳۷	۱۱۳۵۱	غیر دولتی	۵
۲/۳۳	۴۹۷۰	۲۴۷۴	۲۴۹۶	۳۷۴	۰	۳۷۴	۴۵۹۶	۲۴۷۴	۲۱۲۲	نمونه دولتی	۶
۰/۰۹	۱۸۴	۱۲۶	۵۸	۰	۰	۰	۱۸۴	۱۲۶	۵۸	وابسته	۷
۴/۷۷	۱۰۱۸۳	۵۷۶۸	۴۴۱۵	۱۹۹	۶۹	۱۳۰	۹۹۸۴	۵۶۹۹	۴۲۸۵	هیات امنایی	۸
۳/۳۴	۷۱۳۰	۳۶۶۴	۳۴۶۶	۷۰۰۰	۳۵۳۴	۳۴۶۶	۱۳۰	۱۳۰	۰	عشایری	۹
۰/۶۳	۱۳۵۰	۵۰۴	۸۴۶	۰	۰	۰	۱۳۵۰	۵۰۴	۸۴۶	استثنایی	۱۰
۱۰۰	۲۱۳۶۹۲	۱۰۲۶۶۰	۱۱۱۰۳۲	۵۶۲۴۵	۲۶۳۴۴	۲۹۹۰۱	۱۵۷۴۴۷	۷۶۳۱۶	۸۱۱۳۱	جمع کل	

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

جدول (۱۵-۵) بررسی وضعیت دانش آموزان استان به تفکیک شهری و روستایی و جنسیت در دره های مختلف تحصیلی دولتی و غیر دولتی (بدون بزرگسال) در سال ۱۳۹۲-۱۳۹۱

ردیف	دوره تحصیلی	شهری						روستایی						کل (شهری و روستایی)			درصد مقاطع مختلف تحصیلی از کل دانش آموزان		
		پسر	دختر	کل	درصد دانش آموزان مقاطع مختلف از کل شهری	پسر	دختر	کل	درصد دانش آموزان مقاطع مختلف از کل روستایی	پسر	دختر	کل	درصد پسر مقاطع مختلف از کل پسر	درصد پسر از کل دانش آموز هر مقطع	درصد دختر از کل دانش آموز هر مقطع	درصد دختر از کل همان مقطع			
۱	کودکستان	۳۴۲۹	۲۸۹۲	۶۳۲۱	۴/۰۱	۸۳/۱۲۷	۶۷۴	۶۰۹	۱۲۸۳	۲/۲۸	۱۶/۸۷	۴۱۰۳	۳/۷۰	۵۳/۹۶	۳۵۰۱	۳/۴۱	۴۶/۰۴	۷۶۰۴	۳/۵۶
۲	ابتدایی	۳۸۰۴۴	۳۶۰۴۶	۷۴۰۹۰	۴۷/۰۶	۶۵/۹۷۶	۱۹۵۲۸	۱۸۶۸۰	۳۸۲۰۸	۶۷/۹۳	۳۴/۰۲	۵۷۵۷۲	۵۱/۸۵	۵۱/۲۷	۵۴۷۲۶	۵۳/۳۱	۴۸/۷۳	۱۱۲۲۹۸	۵۲/۵۵
۳	راهنمایی	۱۳۳۵۲	۱۳۰۹۸	۲۶۴۵۰	۱۶/۸۰	۷۳/۴۵۲	۵۴۳۸	۴۱۲۲	۹۵۶۰	۱۷	۲۶/۵۵	۱۸۷۹۰	۱۶/۹۲	۵۲/۱۸	۱۷۲۲۰	۱۶/۷۷	۴۷/۸۲	۳۶۰۱۰	۱۶/۸۵
۴	متوسطه نظری	۱۵۶۸۸	۱۸۹۷۹	۳۴۶۶۷	۲۲/۰۲	۸۹/۸۳۶	۲۰۶۷	۱۸۵۵	۳۹۲۲	۶/۹۷	۱۰/۱۶	۱۷۷۵۵	۱۵/۹۹	۴۶/۰۱	۲۰۸۳۴	۲۰/۲۹	۵۳/۹۹	۳۸۵۸۹	۱۸/۰۶
۵	هنرستان فنی	۳۰۲۹	۱۱۰۶	۴۱۳۵	۲/۶۳	۹۱/۸۲۸	۳۴۷	۲۱	۳۶۸	۰/۶۵	۸/۱۷	۳۳۷۶	۳/۰۴	۷۴/۹۷	۱۱۲۷	۱/۱۰	۲۵/۰۳	۴۵۰۳	۲/۱۱
۶	هنرستان حرفه ای	۱۷۱۱	۱۵۹۳	۳۳۰۴	۲/۱۰	۹۲/۷۰۵	۴۴	۲۱۶	۲۶۰	۰/۴۶	۷/۳۰	۱۷۵۵	۱/۵۸	۴۹/۲۴	۱۸۰۹	۱/۷۶	۵۰/۷۶	۳۵۶۴	۱/۶۷
۷	کشاورزی	۱۹۳	۰	۱۹۳	۰/۱۲	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۹۳	۰/۱۷	۱۰۰	۰	۰	۰	۱۹۳	۰/۰۹
۸	کاردانش	۵۶۸۵	۲۶۰۲	۸۲۸۷	۵/۲۶	۷۵/۸۱۲	۱۸۰۳	۸۴۱	۲۶۴۴	۴/۷۰	۲۴/۱۹	۷۴۸۸	۶/۷۴	۶۸/۵۰	۳۴۴۳	۳/۳۵	۳۱/۵۰	۱۰۹۳۱	۵/۱۲
۹	پیش دانشگاهی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	جمع کل	۸۱۱۳۱	۷۶۳۱۶	۱۵۷۴۴۷	۱۰۰	۷۳/۶۷۹	۲۹۹۰۱	۲۶۳۴۴	۵۶۲۴۵	۱۰۰	۲۶/۳۲	۱۱۱۰۳۲	۱۰۰	۵۱/۹۶	۱۰۲۶۶۰	۱۰۰	۴۸/۰۴	۲۱۳۶۹۲	۱۰۰

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

۱۵-۳- بررسی تعداد دانش آموزان استان به تفکیک دوره های تحصیلی و جنسیت در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲

در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲، تعداد کل دانش آموزان استان به تفکیک دوره های تحصیلی مختلف و با احتساب دولتی، غیردولتی، نمونه دولتی، تیزهوشان، استثنایی و شاهد و ایثارگران و سایر ۲۱۳۶۹۲ نفر بوده که ۷۳/۹۳ درصد آن در مدارس عادی دولتی، ۹/۹۱ درصد در مدارس غیر دولتی، ۴/۷۷ درصد در مدارس هیات امنایی، ۳/۴۱ درصد در مدارس شاهد، ۳/۳۴ درصد در مدارس عشایری، ۲/۳۳ درصد در مدارس نمونه دولتی، ۱/۲۰ درصد در مدارس تیزهوشان، ۰/۶۳ درصد در مدارس استثنایی و ۰/۴۰ درصد در مدارس ایثارگران، مشغول به تحصیل بوده اند.

همچنین از کل آمار دانش آموزان در سال تحصیلی مورد بررسی، تعداد ۱۱۱۰۳۲ نفر معادل ۵۱/۹۶ درصد پسر و ۱۰۲۶۶۰ نفر معادل ۴۸/۰۴ درصد دختر می باشند.

لازم به ذکر است تعداد دانش آموزان دختر در سال تحصیلی مورد بررسی در مدارس تیزهوشان، شاهد، وابسته، هیات امنایی و عشایری، بیشتر از تعداد دانش آموزان پسر می باشد.

جدول (۱۵-۶) تعداد کل دانش آموزان (بدون بزرگسالان) (دولتی و غیر دولتی) استان به تفکیک نوع آموزش در سال ۱۳۹۱-۱۳۹۲

ردیف	نوع آموزش	پسر	درصد دانش آموزان پسر مقاطع مختلف از کل پسر	دختر	درصد دانش آموزان دختر مقاطع مختلف از کل دختر	درصد دانش آموزان دختر از کل پسر و دختر همان مقطع	جمع کل	درصد دانش آموزان از کل در هر نوع آموزش
۱	اینارگران	۶۴۸	۰/۵۸	۲۰۹	۰/۲۰	۲۴/۳۹	۸۵۷	۰/۴۰
۲	تیزهوشان	۱۲۷۵	۱/۱۵	۱۲۹۰	۱/۲۶	۵۰/۲۹	۲۵۶۵	۱/۲۰
۳	شاهد	۳۵۸۸	۳/۲۳	۳۷۰۴	۳/۶۱	۵۰/۸۰	۷۲۹۲	۳/۴۱
۴	عادی - دولتی	۸۲۲۱۵	۷۴/۰۵	۷۵۷۷۵	۷۳/۸۱	۴۷/۹۶	۱۵۷۹۹۰	۷۳/۹۳
۵	غیر دولتی	۱۲۰۲۵	۱۰/۸۳	۹۱۴۶	۸/۹۱	۴۳/۲۰	۲۱۱۷۱	۹/۹۱
۶	نمونه دولتی	۲۴۹۶	۲/۲۵	۲۴۷۴	۲/۴۱	۴۹/۷۸	۴۹۷۰	۲/۳۳
۷	وابسته	۵۸	۰/۰۵	۱۲۶	۰/۱۲	۶۸/۴۸	۱۸۴	۰/۰۹
۸	هیات امنایی	۴۴۱۵	۳/۹۸	۵۷۶۸	۵/۶۲	۵۶/۶۴	۱۰۱۸۳	۴/۷۷
۹	عشایری	۳۴۶۶	۳/۱۲	۳۶۶۴	۳/۵۷	۵۱/۳۹	۷۱۳۰	۳/۳۴
۱۰	استثنایی	۸۴۶	۰/۷۶	۵۰۴	۰/۴۹	۳۷/۳۳	۱۳۵۰	۰/۶۳
	جمع کل	۱۱۱۰۳۲	۱۰۰	۱۰۲۶۶۰	۱۰۰	۴۸/۰۴	۲۱۳۶۹۲	۱۰۰

مأخذ : اداره کل آموزش و پرورش استان

۱۵-۴- بررسی وضعیت آموزشگاه و کلاس در استان در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۰ و ۱۳۹۲-۱۳۹۱

در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲، تعداد آموزشگاه و تعداد کلاس درس در استان وجود داشت، که نسبت به سال تحصیلی ۱۳۹۰-۱۳۹۱ به ترتیب ۱۲/۶۱- و ۶/۱۴- درصد کاهش داشته است. بیشترین کاهش در تعداد آموزشگاه ها در مقطع کودکستان با ۶۲/۹۳- درصد و بیشترین کاهش در تعداد کلاس ها، مربوط به مقطع دوره متوسطه اول با ۴۸/۸۶ درصد بوده است.

در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ نسبت به سال تحصیلی ۱۳۹۰-۱۳۹۱، بیشترین افزایش تعداد آموزشگاه مربوط به دوره هنرستان حرفه ای با ۱۱/۴۳ درصد و بیشترین افزایش در تعداد کلاس ها مربوط به دوره متوسطه نظری با ۱۲/۳۹ درصد بوده است.

در دوره مورد بررسی، تعداد آموزشگاه و کلاس در دوره کشاورزی افزایشی وجود نداشته است و در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲، آموزشگاه و کلاس در دوره پیش دانشگاهی گزارش نشده است.

جدول (۷-۱۵) آمار آموزشگاه و کلاس تشکیل شده به تفکیک دوره های مختلف تحصیلی در سال های تحصیلی ۱۳۹۰-۱۳۹۱ و ۱۳۹۱-۱۳۹۲ با بزرگسالان

درصد تغییرات		سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲		سال تحصیلی ۱۳۹۰-۱۳۹۱		دوره تحصیلی	ردیف
کلاس	آموزشگاه	کلاس	آموزشگاه	کلاس	آموزشگاه		
۴۴/۲۹-	۶۲/۹۳-	۳۵۰	۲۰۵	۵۰۵	۳۳۴	کودکستان	۱
۸/۵۹	۱/۴۸	۵۷۳۷	۱۴۱۷	۵۲۴۴	۱۳۹۶	ابتدایی	۲
۴۸/۸۶-	۹/۶۷-	۱۷۹۵	۵۶۹	۲۶۷۲	۶۲۴	دوره متوسطه اول	۳
۱۲/۳۹	۷/۳۵	۲۲۲۸	۳۸۱	۱۹۵۲	۴۰۹	متوسطه نظری	۴
۳/۳۸	۴/۵۵	۲۶۶	۴۴	۲۵۷	۴۲	هنرستان فنی	۵
۹/۱۴	۱۱/۴۳	۱۸۶	۳۵	۱۶۹	۳۱	هنرستان حرفه ای	۶
۰	۰	۱۲	۲	۱۲	۲	کشاورزی	۷
۰	۷/۱۴	۸۶۵	۲۱۰	۸۶۵	۱۹۵	هنرستان کاردانش	۸
۰	۰	۰	۰	۴۶۵	۱۹۱	پیش دانشگاهی	۹
۶/۱۴-	۱۲/۶۱-	۱۱۴۳۹	۲۸۶۳	۱۲۱۴۱	۳۲۲۴	جمع کل	

۱۵-۵- بررسی تراکم دانش آموز در کلاس در مقاطع مختلف آموزشی استان به تفکیک جوامع شهری و روستایی طی سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲

۱- مقطع ابتدایی

در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲، شاخص تراکم دانش آموز در کلاس در مقطع ابتدایی ۱۹/۸ نفر در کلاس بوده که نسبت به سال تحصیلی قبل با ۱۷/۸۷ نفر در کلاس، ۱۰/۸۰ درصد افزایش یافته است. در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ تراکم دانش آموز در کلاس در دوره ابتدایی در مناطق شهری، ۲۷/۰۶ و در مناطق روستایی ۱۳/۶۲ نفر در کلاس بوده که به این ترتیب نسبت به سال تحصیلی قبل، تراکم دانش آموز در کلاس در دوره تحصیلی مذکور در مناطق شهری و روستایی به ترتیب ۶/۹۶ و ۱۲/۵۶ درصد افزایش یافته است.

۲- دوره اول متوسطه

در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲، تراکم دانش آموز در کلاس دایر در مقطع دوره اول متوسطه به رقم ۲۰/۱۶ نفر در کلاس رسیده است که نسبت به سال تحصیلی قبل (۲۱/۱۸ نفر)، ۴/۸۲ درصد کاهش یافته است.

همچنین شاخص تراکم دانش آموز در کلاس در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ در دوره تحصیلی مورد بررسی در مناطق شهری، ۲۵/۸ نفر و در مناطق روستایی ۱۲/۹۴ نفر در کلاس بوده که نسبت به سال تحصیلی قبل به ترتیب ۷/۰۹ و ۵/۱۳ درصد کاهش یافته است.

۳- مقطع متوسطه نظری

در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲، تراکم دانش آموز در مقطع متوسطه نظری (بدون احتساب بزرگسالان، راه دور، غیر دولتی و غیر انتفاعی) ۲۲/۴۳ نفر بوده که نسبت به سال تحصیلی قبل با تراکم ۲۳/۴۲ نفر در کلاس، ۴/۲۳ درصد کاهش یافته است.

همچنین شاخص تراکم دانش آموز در کلاس در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ در دوره تحصیلی مورد بررسی در مناطق شهری و روستایی به ترتیب ۲۳/۹۱ و ۱۴/۹۱ نفر در کلاس بوده است که نسبت به سال تحصیلی قبل به ترتیب ۵/۸۵ و ۱۱/۶۲ درصد کاهش یافته است.

۴- هنرستان فنی

درسال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲، تراکم دانش آموز در مقطع هنرستان فنی (بدون احتساب بزرگسالان، راه دور، غیر دولتی و غیر انتفاعی) ۲۰/۷۹ نفر بوده که نسبت به سال تحصیلی قبل با تراکم ۲۰/۴ نفر در کلاس، ۱/۹۱ درصد افزایش یافته است.

همچنین شاخص تراکم دانش آموز در کلاس در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ در دوره تحصیلی مورد بررسی در مناطق شهری و روستایی به ترتیب ۲۱/۳۷ و ۱۶ نفر در کلاس بوده است که نسبت به سال تحصیلی قبل به ترتیب ۴/۲۱ و ۱۶/۳۲ درصد کاهش یافته است.

۵- هنرستان حرفه ای

درسال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲، تراکم دانش آموز در مقطع هنرستان حرفه ای (بدون احتساب بزرگسالان، راه دور، غیر دولتی و غیر انتفاعی) ۲۰/۲۷ نفر بوده که نسبت به سال تحصیلی قبل با تراکم ۲۰/۸۵ نفر در کلاس، ۲/۷۸ درصد کاهش یافته است.

همچنین شاخص تراکم دانش آموز در کلاس در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ در دوره تحصیلی مورد بررسی در مناطق شهری و روستایی به ترتیب ۲۰/۸۴ و ۱۵/۲۹ نفر در کلاس بوده است که نسبت به سال تحصیلی قبل به ترتیب ۱/۳۷ و ۱۱/۹۲ درصد کاهش یافته است.

۶- کل دوره های تحصیلی

در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲، تراکم دانش آموز در کل دوره های تحصیلی (بدون احتساب بزرگسالان، راه دور، غیر دولتی و غیر انتفاعی) ۲۰/۲۷ نفر بوده که نسبت به سال تحصیلی قبل با ۱۹/۷۳ نفر، حدود ۲/۷۴ درصد افزایش یافته است.

همچنین شاخص تراکم دانش آموز در کلاس در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ در کل دوره های تحصیلی در مناطق شهری و روستایی به ترتیب ۲۵/۱۴ و ۱۳/۶۹ نفر در کلاس بوده است که نسبت به سال تحصیلی قبل به ترتیب ۰/۶۰ و ۴/۷۴ درصد افزایش یافته است.

جدول (۱۵-۸) تراکم دانش آموز در کلاس به تفکیک دوره های مختلف تحصیلی در سال ۱۳۹۱-۱۳۹۰ و ۱۳۹۲-۱۳۹۱ (بدون بزرگسالان و راه دور غیر دولتی و غیر انتفاعی)

ردیف	دوره تحصیلی	سال تحصیلی ۱۳۹۰-۱۳۹۱			سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲			درصد تغییرات		
		شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل
۱	ابتدایی	۲۵/۳	۱۲/۱	۱۷/۸۷	۲۷/۰۶	۱۳/۶۲	۱۹/۸	۶/۹۶	۱۲/۵۶	۱۰/۸۰
۲	دوره اول متوسطه	۲۷/۷۷	۱۳/۶۴	۲۱/۱۸	۲۵/۸	۱۲/۹۴	۲۰/۱۶	۷/۰۹	۵/۱۳	۴/۸۲
۳	متوسطه نظری	۲۵/۱۳	۱۶/۸۷	۲۳/۴۲	۲۳/۹۱	۱۴/۹۱	۲۲/۴۳	۴/۸۵	۱۱/۶۲	۴/۲۳
۴	هنرستان فنی	۲۲/۳۱	۱۹/۱۲	۲۰/۴	۲۱/۳۷	۱۶	۲۰/۷۹	۴/۲۱	۱۶/۳۲	۱/۹۱
۵	هنرستان حرفه ای	۲۱/۱۳	۱۷/۳۶	۲۰/۸۵	۲۰/۸۴	۱۵/۲۹	۲۰/۲۷	۱/۳۷	۱۱/۹۲	۲/۷۸
۶	کشاورزی	۱۸/۲۵	۰	۱۸/۲۵	۱۶/۰۸	۰	۱۶/۰۸	۱۱/۸۹	-	۱۱/۸۹
۷	هنرستان کاردانش	۱۷/۷	۱۷/۲۶	۱۷/۵۸	۱۹/۶۹	۱۵/۹۳	۱۸/۵۵	۱۱/۲۴	۷/۷۱	۵/۵۲
۸	پیش دانشگاهی	۲۲/۸۲	۱۵/۷۶	۲۲/۲۳	۰	۰	۰	-	-	-
	جمع کل	۲۴/۹۹	۱۳/۰۷	۱۹/۷۳	۲۵/۱۴	۱۳/۶۹	۲۰/۲۷	۰/۶۰	۴/۷۴	۲/۷۴

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

۱۵-۶- نرخ پوشش تحصیلی (اشتغال به تحصیل)

هدف آموزش و پرورش، تحت پوشش قرار دادن کلیه افراد لازم‌التعلیم در دوره‌های مختلف تحصیلی است و برای کنترل آمار افراد بازمانده از تحصیل که بعدها مشکلات زیادی را برای جامعه به وجود می‌آورند، از نرخ پوشش تحصیلی استفاده می‌شود.

$$\text{پوشش تحصیلی ظاهری} = \frac{\text{تعداد دانش آموز دوره تحصیلی در سال تحصیلی } t}{\text{آمار جمعیت در سن متعارف همان سال تحصیلی}} \times 100$$

وجود دانش آموزان خارج از گروه سنی متعارف (مردودی‌ها و...) تحت پوشش دوره تحصیلی مورد نظر، سبب می‌شود که نرخ پوشش ظاهری گاهی از عدد ۱۰۰ هم بالاتر باشد.

$$\text{پوشش واقعی} = \frac{\text{تعداد دانش آموزان واقع در سن متعارف دوره تحصیلی در سال تحصیلی } t}{\text{آمار جمعیت در سن متعارف همان دوره در همان سال تحصیلی}} \times 100$$

براساس این شاخص می‌توان تعداد افراد محروم از تحصیل را مشخص نموده و برای جذب و نگهداشت ایشان در نظام آموزشی برنامه ریزی کرد.

$$\text{پوشش ویژه سنی} = \frac{\text{تعداد دانش آموزان } n \text{ ساله در سال تحصیلی } t}{\text{تعداد جمعیت } n \text{ ساله در سال تحصیلی } t}} \times 100$$

نشان می‌دهد چند درصد از جمعیت در یک سن یا گروه سنی به تحصیل اشتغال داشته و چند درصد از تحصیل بازمانده و محروم می‌باشند.

جدول (۹-۱۵) پوشش تحصیلی ظاهری مقاطع مختلف استان به تفکیک جنسیت در طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۱ و ۱۳۹۱-۱۳۹۲

درصد تغییرات			سال تحصیلی ۹۱-۹۲			سال تحصیلی ۹۰-۹۱			مقطع تحصیلی
کل	پسر	دختر	کل	پسر	دختر	کل	پسر	دختر	
۰/۰	۰/۲	-۰/۱	۹۹/۸۶	۹۹/۸۳	۹۹/۸۹	۹۹/۸۴	۹۹/۶۸	۱۰۰/۰۱	ابتدایی
-۰/۳۴	-۰/۱	-۰/۶	۹۷/۵۷	۹۹/۷۴	۹۵/۲۹	۹۷/۹	۹۹/۸۷	۹۵/۸۲	متوسطه اول
-۴/۹	-۵/۵	-۴/۱	۹۲/۰۷	۹۸/۹۱	۸۴/۸۸	۹۶/۸۲	۱۰۴/۷۱	۸۸/۵۴	متوسطه دوم

پوشش تحصیلی ظاهری در مقطع متوسطه دوره اول در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۰، ۹۷/۹ درصد بوده است که با ۳۴٪ درصد کاهش در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ به ۹۷/۵۷ درصد رسیده است. درحالت کلی بالا بودن ضریب پوشش تحصیلی از ۱۰۰ را می توان به ثبت نام دانش آموزان با سن بالاتر، مخصوصاً در مناطق روستایی و یا افزایش مردودین و یا مهاجرت خانواده هایی با کودکان دوره ابتدایی از استان های دیگر اشاره کرد.

در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ پوشش تحصیلی در مقطع متوسطه دوره دوم ۲۹/۰۷ درصد می باشد که نسبت به سال قبل با پوشش تحصیلی ۹۶/۸۲، به میزان ۴/۹ درصد کاهش نشان می دهد.

۱۵-۷- نرخ گذر تحصیلی

منظور از نرخ گذر تحصیلی تعداد دانش آموزانی است که از یک دوره آموزشی به دوره آموزشی بالاتر عبور می کنند.

$$\text{نرخ گذر دوره ابتدایی به دوره راهنمایی} = \frac{\text{تعداد دانش آموز(ثبت جدید) اول راهنمایی درسال تحصیلی } t+1}{\text{تعداد قبول شدگان سال پنجم ابتدایی درسال تحصیلی } t}$$

۱- نرخ گذر از مقطع ابتدایی به راهنمایی

نرخ گذر از ابتدایی به راهنمایی در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲، ۹۶/۵۲ درصد بوده است. به عبارتی ۹۶/۵۲ درصد از کل دانش آموزان پایه پنجم ابتدایی در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ توانسته اند به پایه اول راهنمایی صعود کنند. بالا بودن نرخ گذر از ۱۰۰ به بالا می تواند به علت مهاجرت و ورود قبولین پنجم ابتدائی نهضت سواد آموزی در دوره راهنمایی باشد.

۲- نرخ گذر مقطع راهنمایی به متوسطه

نرخ گذر از راهنمایی به متوسطه در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲، ۸۰/۲۸ درصد بوده است..

جدول (۱۰-۱۵) نرخ گذر تحصیلی در دوره های مختلف تحصیلی در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲

ردیف	دوره تحصیلی	سال تحصیلی (۱۳۹۱-۱۳۹۲)
۱	نرخ گذر ابتدایی به راهنمایی	۹۶/۵۲
۲	نرخ گذر راهنمایی به متوسطه	۸۰/۲۸

۱۵-۸- بررسی وضعیت کارمندان آموزش و پرورش استان در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲

در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۱، آموزش و پرورش استان دارای ۱۷۹۹۵ نفر کارمند بوده که از این تعداد ۱۱۶۶۸ نفر (حدود ۶۵ درصد) کادر آموزشی و ۶۳۲۷ نفر (حدود ۳۵ درصد) کادر غیر آموزشی بودند.

در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۱، ۴۲/۹۱ درصد کادر آموزشی در مقطع ابتدایی، ۲۵/۳ درصد در مقطع راهنمایی عادی، استثنایی و پیش حرفه ای، ۲۰/۱ درصد در مقطع متوسطه عمومی، استثنایی و حرفه ای و ۱۱/۷ درصد در مدارس هنرستان فنی، بازرگانی، کشاورزی و کاردانش مشغول خدمت رسانی هستند.

(ادامه جدول ۱۵-۱۱)

همچنین در سال ۱۳۹۱-۱۳۹۲، حدود ۶۶ درصد از کادر آموزشی لیسانس و بالاتر، ۲۹ درصد فوق دیپلم و ۵ درصد دیپلم بوده اند (جدول ۱۵-۱۱).

نسبت کادر غیر آموزشی به کادر آموزشی حدود ۱ به ۱/۸ نفر بوده است.

جدول (۱۱-۱۵) توزیع کادر آموزشی و غیر آموزشی رسمی و پیمانی (شهری و روستایی دولتی و اعزامی به غیر دولتی) به تفکیک میزان تحصیلات دوره های مختلف تحصیلی

کارمندان رسمی و پیمانی کادر آموزشی (۱۳۹۱-۱۳۹۲)										دوره تحصیلی	ردیف
جمع		کمتر از دیپلم		دیپلم		فوق دیپلم		لیسانس و بالاتر			
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۴۱/۶۴	۴۸۵۹	.	.	۹۴/۳۷	۵۵۳	۶۱/۰۷	۲۰۵۸	۲۹/۱	۲۲۴۸	ابتدایی	۱
۲۴/۹۹	۲۹۱۶	.	.	۱/۳۷	۸	۲۹/۲۹	۹۸۷	۲۴/۹	۱۹۲۱	راهنمایی	۲
۱۹/۷۷	۲۳۰۷	.	.	۰/۵۱	۳	۱/۳۴	۴۵	۲۹/۳	۲۲۵۹	متوسطه عمومی	۳
۳/۲۵	۳۷۹	.	.	۱/۵۴	۹	۱/۷۸	۶۰	۴/۰	۳۱۰	هنرستان فنی	۴
۲/۳۴	۲۷۳	۰/۹۸	۳۳	۳/۱	۲۴۰	بازرگانی و حرفه ای	۵
۰/۲۱	۲۴	.	.	۰/۱۷	۱	۰/۰۹	۳	۰/۳	۲۰	کشاورزی	۶
۵/۸۴	۶۸۱	.	.	۱/۵۴	۹	۴/۰۴	۱۳۶	۷/۰	۵۳۶	کاردانش	۷
.	اداری	۸
.	پیش دانشگاهی	۹
۰/۰۴	۵	۰/۰۶	۲	.	۳	کودکستان استثنایی	۱۰
۱/۲۷	۱۴۸	.	.	۰/۳۴	۲	۰/۹۵	۳۲	۱/۵	۱۱۴	ابتدایی استثنایی	۱۱
.	راهنمایی استثنایی	۱۲
۰/۲۷	۳۱	۰/۱۸	۶	۰/۳	۲۵	راهنمایی پیش حرفه ای استثنایی	۱۳
۰/۲۷	۳۲	.	.	۰/۱۷	۱	.	.	۰/۴	۳۱	متوسطه استثنایی	۱۴
۰/۰۶	۷	۰/۲۱	۷	.	.	متوسطه حرفه ای استثنایی	۱۵
۰/۰۵	۶	۰/۰۳	۱	۰/۱	۵	کاردانش استثنایی	۱۶
۱۰۰	.	.	.	۱۰۰	۵۸۶	۱۰۰	۳۳۷۰	۱۰۰	۷۷۱۲	جمع کل	
۱۰۰	.	.	.	۵/۰۲		۲۸/۸۸		۶۶/۱۰			

مأخذ : اداره کل آموزش و پرورش استان

ادامه جدول (۱۵-۱۱) توزیع کادر آموزش رسمی و پیمانی (شهری و روستایی دولتی و اعزامی به غیر دولتی) به تفکیک میزان تحصیلات و مقاطع مختلف تحصیلی

کارمندان رسمی و پیمانی کادر آموزشی (۱۳۹۱-۱۳۹۲)										دوره تحصیلی	ردیف
جمع		کمتر از دیپلم		دیپلم		فوق دیپلم		لیسانس و بالاتر			
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۰	۵	۰	۰	۰	۰	۰/۱	۲	۰	۳	کودکستان استثنایی	۱
۴۲/۹	۵۰۰۷	۰	۰	۹۴/۷	۵۵۵	۶۲/۰	۲۰۹۰	۳۰/۶	۲۳۶۲	پیش دبستانی و ابتدائی	۲
۲۵/۳	۲۹۴۷	۰	۰	۱/۴	۸	۲۹/۵	۹۹۳	۲۵/۲	۱۹۴۶	راهنمایی عادی، استثنایی و پیش حرفه ای	۳
۲۰/۱	۲۳۴۶	۰	۰	۰/۷	۴	۱/۵	۵۲	۲۹/۷	۲۲۹۰	متوسطه عمومی، حرفه ای و استثنایی	۴
۱۱/۷	۱۳۶۳	۰	۰	۳/۲	۱۹	۶/۹	۲۳۳	۱۴/۴	۱۱۱۱	هنرستان فنی، بازرگانی، کشاورزی و کاردانش و کاردانش استثنایی	۵
۱۰۰	۱۱۶۶۸	۰	۰	۱۰۰	۵۸۶	۱۰۰	۳۳۷۰	۱۰۰	۷۷۱۲	جمع کل	
۱۰۰		۰		۵		۲۹		۶۶			

جدول (۱۵-۱۲) کادر آموزشی و غیر آموزشی (بدون کادر خدماتی) رسمی و پیمانی

سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۱						دوره تحصیلی	ردیف
جمع			کادر غیر آموزشی	درصد کادر آموزشی هر دوره تحصیلی به کل	کادر آموزشی		
۶۶۴۹	۲۷	۷۳	۱۸۰۶	۴۱/۵۱	۴۸۴۳	ابتدایی	۱
۴۱۲۸	۳۰	۷۰	۱۲۳۴	۲۴/۸۰	۲۸۹۴	راهنمایی	۲
۳۶۲۰	۳۵	۶۵	۱۲۷۷	۲۰/۰۸	۲۳۴۳	متوسطه عمومی	۳
۶۲۲	۳۹	۶۱	۲۴۳	۳/۲۵	۳۷۹	هنرستان فنی	۴
۴۱۹	۳۴	۶۶	۱۴۴	۲/۳۶	۲۷۵	بازرگانی و حرفه ای	۵
۵۵	۵۶	۴۴	۳۱	۰/۲۱	۲۴	کشاورزی	۶
۱۱۳۵	۴۰	۶۰	۴۵۴	۵/۸۴	۶۸۱	کاردانش	۷
۱۰۴۸	۱۰۰	۰	۱۰۴۸	۰	۰	اداری	۸
۰	۰	۰	۰	۰	۰	پیش دانشگاهی	۹
۶	۱۷	۸۳	۱	۰/۰۴	۵	کودکستان استثنایی	۱۰
۲۰۶	۲۸	۷۲	۵۷	۱/۲۸	۱۴۹	ابتدایی استثنایی	۱۱
۰	۰	۰	۰	۰	۰	راهنمایی استثنایی	۱۲
۴۶	۳۳	۶۷	۱۵	۰/۲۷	۳۱	راهنمایی پیش حرفه ای استثنایی	۱۳
۰	۰	۰	۰	۰	۰	متوسطه استثنایی	۱۴
۵۰	۲۴	۷۶	۱۲	۰/۳۳	۳۸	متوسطه حرفه ای استثنایی	۱۵
۱۱	۴۵	۵۵	۵	۰/۰۵	۶	کاردانش استثنایی	۱۶
۱۷۹۹۵	۳۵	۶۵	۶۳۲۷	۱۰۰	۱۱۶۶۸	جمع کل	

مأخذ : اداره کل آموزش و پرورش استان

جدول (۱۵-۱۳) توزیع کارمندان آموزشی (دولتی و اعزامی به غیر دولتی) رسمی و پیمانی به تفکیک سمت و مدرک تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲

ردیف	دوره تحصیلی	معلم					مدیر معلم					معلم تربیت بدنی				
		لیسانس و بالاتر	فوق دیپلم	دیپلم	کمتر از دیپلم	جمع	لیسانس و بالاتر	فوق دیپلم	دیپلم	کمتر از دیپلم	جمع	لیسانس و بالاتر	فوق دیپلم	دیپلم	کمتر از دیپلم	جمع
۱	ابتدایی	۱۷۲۸	۱۶۸۵	۵۰۹	۰	۳۹۲۲	۳۲۸	۲۶۱	۴۲	۰	۶۳۱	۱۸۸	۱۰۰	۲	۰	۴۸۴۳
۲	راهنمایی	۱۸۱۵	۹۲۵	۶	۰	۲۷۴۶	۰	۰	۰	۰	۰	۹۲	۵۴	۲	۱۴۸	
۳	متوسطه عمومی	۲۱۹۹	۳۳	۳	۰	۲۲۳۵	۰	۰	۰	۰	۰	۹۲	۱۶	۰	۲۳۴۳	
۴	هنرستان فنی	۲۹۹	۵۹	۹	۰	۳۶۷	۰	۰	۰	۰	۰	۱۱	۱	۰	۳۷۹	
۵	بازرگانی و حرفه ای	۲۲۶	۳۲	۰	۰	۲۵۸	۰	۰	۰	۰	۰	۱۶	۱	۰	۲۷۵	
۶	کشاورزی	۱۹	۲	۱	۰	۲۲	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۲۴	
۷	کاردانش	۵۲۲	۱۳۰	۹	۰	۶۶۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱۴	۶	۰	۶۸۱	
۸	اداری	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
۹	پیش دانشگاهی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
۱۰	کودکستان استثنایی	۳	۱	۰	۰	۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۵	
۱۱	ابتدایی استثنایی	۱۱۰	۳۱	۲	۰	۱۴۳	۳	۱	۰	۴	۰	۲	۰	۰	۱۴۹	
۱۲	راهنمایی استثنایی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
۱۳	راهنمایی پیش حرفه ای استثنایی	۲۴	۶	۰	۰	۳۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۳۱	
۱۴	متوسطه استثنایی	۲۸	۰	۰	۰	۲۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۸	
۱۵	متوسطه حرفه ای استثنایی	۰	۶	۱	۰	۷	۰	۰	۰	۰	۰	۳	۰	۰	۱۰	
۱۶	کاردانش استثنایی	۵	۱	۰	۰	۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۶	
	جمع کل	۶۹۷۸	۲۹۱۱	۵۴۰	۰	۱۰۴۲۹	۳۳۱	۲۶۲	۴۲	۰	۶۳۵	۴۲۰	۱۸۰	۴	۱۱۶۶۸	

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

۱۵-۹- نهضت سواد آموزی استان در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲

در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ تعداد سواد آموزان نهضت سواد آموزی، ۶۸۷۷ نفر بوده است که نسبت به سال تحصیلی قبل (گزارش اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان در سال ۹۱- ص ۲۶۰) (۱۱۴۱۴ نفر) حدود ۳۹/۷۵ درصد کاهش یافته است.

در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲، حدود ۵۹/۴۴ درصد سواد آموزان نهضت سواد آموزی شهری و ۴۰/۵۶ درصد آنان، روستایی بوده اند که نسبت به سال قبل (به ترتیب ۵۰/۵ و ۴۹/۵) به ترتیب حدود ۱۷/۷ و ۱۸/۱ درصد کاهش یافته است.

در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲، حدود ۸۶/۷۸ درصد سواد آموزان زن بوده که نسبت به سال تحصیلی قبل (۷۳/۲) حدود ۱۸/۶ درصد افزایش یافته است. ضمناً در سال تحصیلی مورد بررسی، حدود ۱۳/۲۲ درصد سواد آموزان نهضت سواد آموزی، مرد بوده اند که نسبت به سال تحصیلی قبل (۲۶/۸ درصد)، حدود ۱۰۳ درصد کاهش یافته است.

جدول (۱۴-۱۵) تعداد و درصد سواد آموزان نهضت سواد آموزی استان به تفکیک شهری و روستایی در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲

شرح	شهر			روستا			کل (شهری و روستایی)		
	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع
تعداد	۳۶۹۰	۳۹۸	۴۰۸۸	۲۲۷۸	۵۱۱	۲۷۸۹	۵۹۶۸	۹۰۹	۶۸۷۷
درصد	۹۰/۳	۹/۷	۵۹/۴۴	۸۱/۷	۱۸/۳	۴۰/۵۶	۸۶/۷۸	۱۳/۲۲	۱۰۰

در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲، ۴۲۴۷ نفر از سواد آموزان نهضت قبول شده اند که از این تعداد ۱۱ درصد مرد و ۸۹ درصد زن بوده اند.

چگونگی توزیع قبول شدگان بر حسب دوره های مربوطه، در جدول (۱۵-۱۵) قابل مشاهده می باشد.

جدول (۱۵-۱۵) قبول شدگان دوره ای نهضت سواد آموزی استان در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲

دوره	سواد آموز			تکمیلی			تحکیم			پنجم			جمع	جنسیت
	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن		
تعداد	۱۰۸۹	۲۰۴	۸۸۵	۰	۰	۰	۱۵۵۸	۱۰۴	۱۴۵۴	۱۶۰۰	۱۶۳	۱۴۳۷	۴۲۴۷	
درصد	۲۶	۱۹	۸۱	۰	۰	۰	۳۷	۷	۹۳	۳۸	۱۰	۹۰	۱۰۰	

۱۵-۱۰- وضعیت مدارس نوبت دوم

در سال تحصیلی ۹۰-۹۱، ۶/۹۵ درصد کل مدارس ابتدایی دولتی در نوبت دوم دایر بوده اند که با ۳/۵ درصد افزایش، در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ به ۷/۱۹ درصد افزایش یافته است یعنی تعداد مدارس ابتدایی نوبت دوم در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ نسبت به سال تحصیلی ۹۰-۹۱ به میزان ۳/۵ درصد افزایش یافته است. در سال تحصیلی ۹۰-۹۱، ۲۷/۷۳ درصد کل مدارس متوسطه اول (دولتی) در نوبت دوم دایر بوده اند که با ۲۴/۱ درصد کاهش، در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ به ۲۱/۰۵ درصد رسیده است یعنی تعداد مدارس ابتدایی نوبت دوم در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ نسبت به سال تحصیلی ۹۰-۹۱ به میزان ۲۴/۱ درصد کاهش یافته است.

در سال تحصیلی ۹۰-۹۱، ۱۸/۷۸ درصد کل مدارس متوسطه دوم (دولتی) در نوبت دوم دایر بوده اند که با ۲۲/۶ درصد کاهش، در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ به ۱۴/۵۳ درصد رسیده است یعنی تعداد مدارس ابتدایی نوبت دوم در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ نسبت به سال تحصیلی ۹۰-۹۱ به میزان ۲۲/۶ درصد کاهش یافته است.

جدول (۱۵-۱۶) درصد مدارس نوبت دوم به کل مدارس (دولتی) به تفکیک جنسیت و مقطع در سال های تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲

مقطع تحصیلی	سال تحصیلی ۹۰-۹۱			سال تحصیلی ۹۱-۹۲			درصد تغییرات		
	کل	پسر	دختر	کل	پسر	دختر	کل	پسر	دختر
ابتدایی	۶/۹۵	۲/۷۲	۴/۲۳	۷/۱۹	۴/۲۸	۲/۹۱	۳/۵	۵۷/۴	-۳۱/۲
متوسطه اول	۲۷/۷۳	۱۰/۷۷	۱۴/۰۶	۲۱/۰۵	۹/۴	۹/۷۷	-۲۴/۱	-۱۲/۷	-۳۰/۵
متوسطه دوم	۱۸/۷۸	۱۰/۰۵	۸/۷۳	۱۴/۵۳	۹/۰۵	۴/۴۷	-۲۲/۶	-۱۰/۰	-۴۸/۸

۱۵-۱۱- نسبت دانش آموز به معلم

در سال تحصیلی ۹۰-۹۱، نسبت دانش آموز به معلم در مدارس شهری و روستایی (دولتی) در مقطع ابتدایی، ۲۱/۵۶ نفر بوده و با ۵/۱ درصد کاهش در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ به ۲۰/۴۵ نفر رسیده است. یعنی به ازای هر ۲۰/۴۵ نفر در مقطع ابتدایی در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ یک معلم وجود داشته است.

در سال تحصیلی ۹۰-۹۱، نسبت دانش آموز به معلم در مدارس شهری و روستایی (دولتی) در مقطع متوسطه دوره اول، ۱۵/۰۷ نفر بوده و با ۲۲/۹ درصد کاهش، در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ به ۱۱/۶۲ نفر رسیده است. یعنی به ازای هر ۱۱/۶۲ نفر در مقطع متوسطه دوره اول در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ یک معلم وجود داشته است.

در سال تحصیلی ۹۰-۹۱، نسبت دانش آموز به معلم در مدارس شهری و روستایی (دولتی) در مقطع متوسطه دوره دوم، ۱۶/۹۹ نفر بوده و با ۱۳/۹ درصد کاهش، در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ به ۱۴/۶۳ نفر رسیده است. یعنی به ازای هر ۱۴/۶۳ نفر در مقطع متوسطه دوره دوم در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ یک معلم وجود داشته است.

جدول (۱۵-۱۷) نسبت دانش آموز به معلم در مدارس شهری و روستایی (دولتی) به تفکیک جنسیت و مقطع در سال های تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲

مقطع تحصیلی	سال تحصیلی ۹۰-۹۱			سال تحصیلی ۹۱-۹۲			درصد تغییرات		
	کل	پسر	دختر	کل	پسر	دختر	کل	پسر	دختر
ابتدایی	۲۱/۵۶	۲۶/۶۸	۱۷/۹۲	۲۰/۴۵	۲۳/۷۴	۱۷/۹	-۵/۱	-۱۱/۰	-۰/۱
متوسطه اول	۱۵/۰۷	۱۵/۵۹	۱۴/۵۶	۱۱/۶۲	۱۲/۱	۱۱/۱۵	-۲۲/۹	-۲۲/۴	-۲۳/۴
متوسطه دوم	۱۶/۹۹	۱۵/۲۸	۱۷/۰۱	۱۴/۶۳	۱۴/۳۵	۱۴/۹۴	-۱۳/۹	-۶/۱	-۱۲/۲

نرخ دسترسی مدارس به فناوری اطلاعات و ارتباطات، نرخ هوشمند سازی کلاس های مدارس دولتی به تفکیک شهری و روستایی و نرخ قبولی دانش آموزان در کنکور سراسری سازمان سنجش آموزش کشور، به شرح جداول (۱۵-۱۸)، (۱۵-۱۹) و (۱۵-۲۰) می باشد.

جدول (۱۸-۱۵) نرخ دسترسی مدارس به فناوری اطلاعات و ارتباطات

مقطع تحصیلی	سال تحصیلی ۹۰-۹۱			سال تحصیلی ۹۱-۹۲			درصد تغییرات		
	کل	پسر	دختر	کل	پسر	دختر	کل	پسر	دختر
ابتدایی	۰/۱۷۵	۰/۰۷۵	۰/۶۳۵	۰/۱۸۵	۰/۰۸۵	۰/۶۴	۵/۷	۱۳/۳	۰/۸
متوسطه اول	۰/۲۱۵	۰/۱۰۵	۰/۴۵	۰/۲۶۵	۰/۱۳۵	۰/۵۵	۲۳/۳	۲۸/۶	۲۲/۲
متوسطه دوم	۰/۳۱۵	۰/۲۷	۰/۳۴	۰/۴۴	۰/۳۸	۰/۴۸	۳۹/۷	۴۰/۷	۴۱/۲

جدول (۱۵-۱۹) نرخ هوشمند سازی کلاس های مدارس دولتی به تفکیک شهری و روستایی

مقطع تحصیلی	سال تحصیلی ۹۰-۹۱			سال تحصیلی ۹۱-۹۲			درصد تغییرات		
	کل	پسر	دختر	کل	پسر	دختر	کل	پسر	دختر
ابتدایی	۰/۲۱	۰/۱۲	۰/۴۱	۰/۲۹	۰/۱۷	۰/۶۳	۳۸/۱	۴۱/۷	۵۳/۷
متوسطه اول	۰/۲۴	۰/۰۱	۰/۵	۰/۲۸	۰/۱۱	۰/۶۷	۱۶/۷	۱۰۰۰	۳۴/۰
متوسطه دوم	۰/۱۶	۰/۰۵	۰/۲۴	۰/۴۲	۰/۰۱	۰/۶۱	۱۶۲/۵	-۸۰/۰	۱۵۴/۲

جدول (۱۵-۲۰) نرخ قبولی دانش آموزان در کنکور سراسری سازمان سنجش آموزش کشور

مقطع تحصیلی	کنکور سراسری سال ۹۰-۹۱	کنکور سراسری سال ۹۱-۹۲	درصد تغییرات
درصد دانش آموزان پذیرفته شده در کنکور	۶۰/۷	۴۲/۶	-۲۹/۸
رتبه استان	۱۴	۱۶	۱۴/۳
حائزین رتبه های زیر ۱۰۰۰	۳۸	۳۹	۲/۶

فصل شانزدهم

آموزش فنی و حرفه ای استان

۱۶- آموزش فنی و حرفه ای استان

از آنجا که یکی از عوامل و پارامتر های عمده رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی هر جامعه تربیت نیروی انسانی کارآمد می باشد که آموزش های فنی و حرفه ای یکی از مراکز مهم در تربیت نیروی انسانی متخصص است. از این رو ایجاد پل های ارتباطی بین مراکز آموزشی و مراکز صنعتی جامعه از مهمترین اقدامات در توسعه فعالیت های آموزش فنی و حرفه ای در ایجاد هماهنگی و همسویی بین مهارت های آموزش دیدگان این مراکز و نیازمندی های بازار کار به شمار می آید.

بر اساس جدول (۱-۱۶) در سال ۱۳۹۲ تعداد ۲۵ مرکز آموزش فنی و حرفه ای ثابت و ۱۳۸ مرکز فنی و حرفه ای سیار و ۲۳۵ آموزشگاه آزاد (خصوصی) در استان وجود داشته که مراکز سیار نسبت به سال قبل ۱۳ درصد و آموزشگاه های آزاد ۱۰ درصد افزایش نشان می دهد.

بررسی وضعیت رشته های آموزشی با توجه به درجه گویای آنست که در سال ۱۳۹۲ رشته های آموزشی درجه یک و دو به ترتیب ۴ و ۳ درصد افزایش نشان می دهد. علاوه بر این در سال مذکور از ۲۸۴ نفر مربی این سازمان تعداد ۴۱/۹ درصد زن و ۵۸/۱ درصد مرد بوده اند که نسبت به سال قبل در مجموع ۱۸ درصد کاهش داشته اند.

از سوی دیگر تعداد آموزش دیدگان در مراکز ثابت ۱۳۶۱۷ نفر و تعداد آموزش دیدگان در مراکز سیار ۴۵۹۴ نفر و تعداد ۱۲۱۴ نفر آموزش دیدگان صنایع بوده اند که نسبت به سال قبل به ترتیب ۱۴، ۱۰ و ۲۴ درصد کاهش یافته اند.

نگاهی به توزیع جنسیتی آموزش دیدگان در سال ۱۳۹۲ گویای آن است که سهم مردان ۶۴ درصد و سهم زنان ۳۶ درصد بوده که ۱۷ درصد مردان و ۹ درصد زنان نسبت به سال ۱۳۹۱ کاهش داشته اند.

جدول (۱-۱۶)

بنابراین عملکرد این مرکز در سال ۱۳۹۲ و مقایسه آن با سال قبل به خوبی کاهش فعالیت این مرکز را در زمینه های مختلف نشان می دهد که دلیل اصلی این کمبود اعتبار در سال ۹۲ بوده است.

جدول (۱۶-۱) شاخص های مراکز آموزش فنی و حرفه ای استان اردبیل طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

ردیف	عنوان شاخص	۱۳۹۱	۱۳۹۲	درصد تغییرات
۱	تعداد مراکز آموزش فنی و حرفه ای ثابت	۲۵	۲۵	-
۲	تعداد مراکز آموزش فنی و حرفه ای سیار	۱۲۲	۱۳۸	۱۳
۳	تعداد مراکز آموزش جوار و بین کارگاهی	-	-	-
۴	تعداد مربیان مراکز آموزش	۱۲۷	۱۱۹	-۶
		مرد	۱۶۵	-۱۲
۵	تعداد آموزش دیدگان ثابت	۱۵۸۱۳	۱۳۶۱۷	-۱۴
۶	تعداد آموزش دیدگان سیار(شهری، روستایی، عشایر)	۵۱۰۵	۴۵۹۴	-۱۰
۷	تعداد آموزش دیدگان صنایع	۱۶۰۸	۱۲۱۴	-۲۴
۸	تعداد کل آموزش دیدگان (دولتی)	۲۶۱۵۹	۲۲۳۶۷	-۱۴
۹	سهم مردان از آموزش دیدگان	۱۷۳۵۵	۱۴۳۵۶	-۱۷
۱۰	سهم زنان از آموزش دیدگان	۸۸۰۴	۸۰۱۱	-۹
۱۱	تعداد آموزشگاه های آزاد تحت پوشش مراکز آموزش فنی و حرفه ای	۲۰۵	۲۲۵	۱۰
۱۲	تعداد رشته های آموزش در سطح مهارت درجه دو، یک و بدون استاندارد (تخصصی)	۷۶	۷۹	۳/۴
۱۳	تعداد رشته های آموزش در سطح مهارت درجه سه و پایه ای	۲۹۵	۲۶۰	-۱۲

مأخذ: اداره کل آموزش فنی و حرفه ای استان

فصل هفدهم

آموزش عالی

۱۷- آموزش عالی

در دهه های اخیر، نظام آموزش عالی به علل مواجه شدن با رشد فزاینده فناوری، تغییرات وسیع اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و نیز تامین نیازهای جامعه با موضوعات اساسی روبرو بوده است. از این رو آموزش عالی به عنوان بخشی از امور اجتماعی نقش بسیار مهمی در برنامه ریزی های ملی و منطقه ای بعهده دارد. از وظایف مهم مجموعه آموزش عالی، پرورش نیروی انسانی کارآمد برای اشتغال در بخش های گوناگون مورد نیاز جامعه است و هدف اصلی و نهایی دانشگاه ها تولید دانش، تامین نیازهای جامعه، تربیت متخصصان و ارائه راهکار برای حل معضلات اجتماعی در همه زمینه هاست. به نظر اندیشمندان و صاحب نظران علم مدیریت و منابع انسانی؛ کارکنان مجرب و کارآمد در کنار منابع مالی، تجهیزات و بودجه از مهمترین منابع سازمان به شمار می روند که می توانند در مجموعه نظم اداری در راستای توسعه و پیشرفت فعالیت های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی تاثیر بنیادین داشته باشند.

۱۷-۱- بررسی وضعیت دانشجویان دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی استان به استثنای دانشگاه های آزاد استان طی سال

تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲

تعداد دانشجویان دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی استان در سال مذکور ۴۰۸۵۰ نفر بوده است که از این تعداد ۵۰/۷۳ درصد را زنان و ۴۹/۲۷ درصد را مردان تشکیل داده اند.

بررسی وضعیت دانشجویان استان بر حسب مقطع تحصیلی گویای آنست که بیشترین تعداد دانشجویان این دانشگاه ها در مقطع کارشناسی با ۷۶/۵۲ درصد و کمترین آن در مقاطع دکتری تخصصی با ۱/۳ درصد و دکتری حرفه ای با ۱/۷ درصد بوده است.

نگاهی به وضعیت دانشجویان بر حسب گروه ها و رشته های تحصیلی بیانگر آنست که در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ بیشترین تعداد دانشجویان در رشته های علوم انسانی با ۵۲/۵۶ درصد و کمترین تعداد دانشجویان در رشته هنر با ۴/۴۲ درصد بوده است.

در ضمن در سال مذکور ۱۹/۲۲ درصد در رشته فنی و مهندسی، ۹/۳۶ درصد در رشته کشاورزی و دام؛ ۷/۷۲ درصد در رشته علوم پایه و ۶/۷۲ درصد دانشجویان در رشته های علوم پزشکی مشغول تحصیل بوده اند.

نکته قابل تامل در خصوص دانشجویان دانشگاه های استان به استثنای دانشگاه آزاد این است که در مقاطع تحصیلی کارشناسی و کارشناسی ارشد و دکتری حرفه ای تعداد دانشجویان زن نسبت به مرد بیش از ۵۰ درصد بوده در حالی که در مقطع کاردانی با ۷۵ درصد و دکتری تخصصی با ۵۹ درصد نسبت مردان بیشتر از زنان بوده است.

علاوه بر این، بیشترین تعداد مردان و زنان در رشته های علوم انسانی و کمترین تعداد در رشته های هنر مشغول تحصیل بوده اند، رشته های فنی و مهندسی دومین رشته به لحاظ تعداد دانشجویان مرد با ۲۸/۴ درصد بوده که این درصد برای زنان ۱۰/۶۵ درصد بوده است.

بر این اساس به نظر می رسد دانشجویان دختر به ترتیب اهمیت و استعداد در رشته های علوم انسانی، فنی و مهندسی، علوم پایه، پزشکی، کشاورزی و دام و هنر در دانشگاه ها به تحصیل اشتغال دارند که این وضعیت برای دانشجویان پسر عبارتند از: رشته های علوم انسانی، فنی مهندسی، کشاورزی و دام، علوم پایه، هنر و در آخر پزشکی است.

به نظر می رسد که زنان در رشته های پزشکی موفق تر از مردان بوده اند (۸/۷۹ درصد زنان و ۴/۶ درصد مردان) از سوی دیگر دانشجویان پسر رشته های کشاورزی و دام را برای سومین رشته مورد علاقه در دانشگاه ها انتخاب نموده اند گرایش دانشجویان دختر به رشته های علوم پایه به لحاظ بازار کار و آینده شغلی بیشتر از مردان بوده است. (جدول ۱۷-۱)

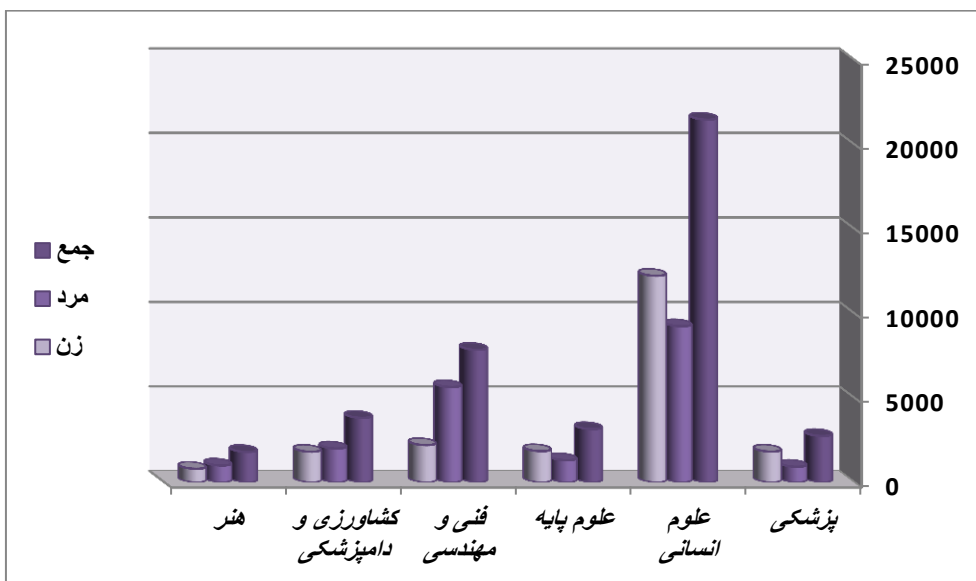
نهایتاً به نظر می رسد از سوی برنامه ریزان سیستم آموزش عالی استان بایستی در توسعه رشته های هنر برای هر دو جنس به لحاظ وجود بازار کار مناسب و توسعه استان و نیز وجود استعدادهای هنری نهفته در استان فکر اساسی اندیشیده شود.

جدول (۱۷-۱) دانشجویان دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی استان بر حسب گروه های و دوره های مختلف تحصیلی به استثناء دانشگاه آزاد در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۲

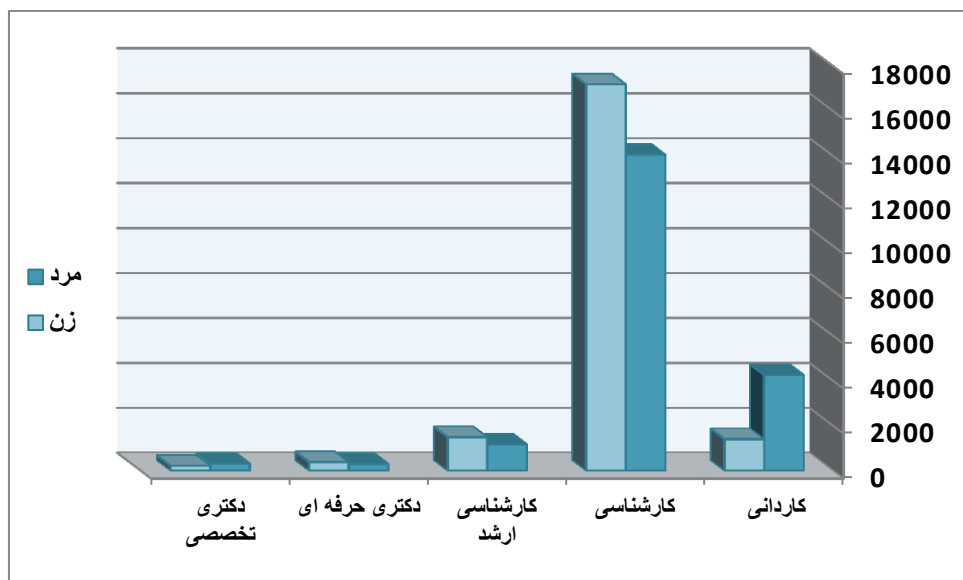
گروه های عمده	کاردانی			کارشناسی			کارشناسی ارشد			دکتری حرفه ای			دکتری تخصصی			جمع کل			نسبت گروه های تحصیلی به کل (درصد)		
	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن			
پزشکی	۰	۷۳	۷۳	۱۳۵۹	۵۱۹	۱۷۷۷	۲۶	۸	۳۴	۳۹۰	۳۰۵	۶۹۵	۴۷	۲۰	۶۷	۱۸۲۲	۹۲۵	۲۷۴۷	۶/۷۲	۴/۶۰	۸/۷۹
علوم انسانی	۷۸۵	۱۶۸۱	۱۶۸۱	۱۰۷۲۶	۷۰۴۱	۱۷۷۶۷	۶۶۶	۴۱۴	۱۰۷۶	۰	۰	۰	۵۶	۱۰۶	۱۶۱	۱۲۲۲۹	۹۲۴۲	۲۱۴۷۱	۵۲/۵۶	۴۵/۹۲	۵۹/۰۱
علوم پایه	۰	۰	۰	۱۳۸۱	۱۰۷۳	۱۶۴۱	۳۹۶	۱۷۶	۵۷۲	۰	۰	۰	۶۲	۶۰	۱۲۲	۱۸۴۶	۱۳۰۹	۳۱۵۵	۷/۷۲	۶/۵۰	۸/۹۱
فنی و مهندسی	۳۵۰	۱۷۸۲	۱۷۸۲	۱۷۳۲	۳۵۰۶	۵۲۳۸	۱۲۲	۳۲۲	۴۴۴	۰	۰	۰	۳	۳۳	۳۶	۲۲۰۷	۵۶۴۳	۷۸۵۰	۱۹/۲۲	۲۸/۰۴	۱۰/۶۵
کشاورزی و دامپزشکی	۳۵	۱۷۱	۱۷۱	۱۴۴۷	۱۴۸۲	۲۹۲۹	۲۷۵	۲۳۴	۵۰۹	۰	۰	۰	۵۷	۱۰۳	۱۶۱	۱۸۱۵	۲۰۰۷	۳۸۲۲	۹/۳۶	۹/۹۷	۸/۷۶
هنر	۲۴۲	۵۳۵	۵۳۵	۵۴۴	۴۴۰	۹۸۴	۲۰	۲۴	۴۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۸۰۶	۹۹۹	۱۸۰۵	۴/۴۲	۴/۹۶	۳/۸۹
جمع	۱۴۱۲	۴۲۵۹	۴۲۵۹	۱۷۱۹۶	۱۴۰۶۱	۳۱۲۵۷	۱۵۰۱	۱۱۷۸	۲۶۷۹	۳۹۰	۳۰۵	۶۹۵	۲۲۶	۳۲۲	۵۴۸	۲۰۷۲۵	۲۰۱۲۵	۴۰۸۵۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

مأخذ: سالنامه آماری استان سال ۱۳۹۲

نمودار (۱۷-۱) وضعیت دانشجویان دانشگاه های استان به غیر از دانشگاه آزاد به تفکیک گروه های تحصیلی در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۳

نمودار (۱۷-۲) وضعیت دانشجویان دانشگاه های استان به غیر از دانشگاه آزاد به تفکیک مقاطع تحصیلی در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۳

۱۷-۲- بررسی وضعیت دانشجویان دانشگاه های آزاد اسلامی استان در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲:

در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ تعداد ۱۳۰۴۹ نفر دانشجو در دانشگاه های آزاد استان مشغول تحصیل بوده اند که از این تعداد ۵۶ درصد را مردان و ۴۴ درصد را زنان تشکیل داده اند. از سوی دیگر وضعیت دانشجویان این دانشگاه ها بر حسب مقاطع تحصیلی نشان می دهد که بیشترین تعداد دانشجویان با ۵۶/۷۵ درصد در مقطع کارشناسی و کمترین با ۳/۶۵ درصد در مقطع دکتری حرفه ای و تخصصی به تحصیل اشتغال داشته اند. همچنین از کل دانشجویان در سال مذکور ۳۵/۲۶ درصد در مقطع کارشناسی ارشد و ۴/۳۴ درصد در مقطع کاردانی به تحصیل خود ادامه داده اند.

وضعیت دانشجویان این دانشگاه به تفکیک رشته های تحصیلی بیانگر آنست که بیشترین تعداد با ۴۶/۷۵ درصد در رشته های علوم انسانی و ۲۴/۵۷ درصد در رشته های فنی و مهندسی و کمترین تعداد با ۲/۹۷ درصد در رشته های کشاورزی و دام بوده است. در ضمن در سایر رشته ها وضعیت پراکندگی تعداد دانشجویان از تعادل و هماهنگی نزدیک به هم برخوردار می باشد.

از سوی دیگر بررسی وضعیت جنسی دانشجویان در رشته های مختلف و مقاطع تحصیلی نشان می دهد که در کلیه مقاطع کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد تعداد دانشجویان مرد بیشتر از زنان بوده است این در حالیست که تعداد دانشجویان دختر در مقطع دکتری حرفه ای و تخصصی بیشتر از پسران بوده است. از این رو شاید بتوان گفت که زنان فرصت بیشتری برای مطالعه و تحصیل در مقاطع بالاتر و تخصصی دارند و مردان به لحاظ نیاز به کار و درآمد و سربازی و مسوولیت های دیگر کمتر می توانند وقت برای تحصیل در این مقاطع داشته باشند. همچنین بالا بودن تعداد دانشجویان مرد به زن در این دانشگاه ها گویای آن است که خانواده ها به لحاظ مالی از فرزندان پسر بیشتر از فرزندان دختر در امر تحصیل حمایت می کنند و دلیل عمده آن دیدگاه خانواده ها به مسوولیت پذیری مردان در آینده به لحاظ تامین هزینه زندگی است.

نگاهی به وضعیت تفکیک جنس دانشجویان در رشته های مختلف دانشگاه های آزاد استان در سال مزبور نشان می دهد که بیشترین تعداد دانشجویان دختر با ۴۸/۳۴ درصد در رشته های علوم انسانی و کمترین آن با ۳/۲ درصد در رشته های کشاورزی و دام بوده است در حالی که در بیشترین دانشجویان پسر ۴۵/۵

درصد در رشته های علوم انسانی و ۳۴/۶۷ درصد در رشته های فنی و مهندسی و کمترین تعداد دانشجوی پسر با ۲/۷۶ درصد در رشته های پزشکی بوده است.

بررسی وضعیت دانشجویان زن در سایر رشته ها به ترتیب اهمیت عبارتند از : رشته های علوم پایه ۱۴/۱۶ درصد، رشته های فنی و مهندسی ۱۱/۶۷ درصد، رشته های هنر ۷/۸۹ درصد که این وضعیت برای دانشجویان مرد به ترتیب اهمیت عبارتند از : رشته های هنر ۹/۴ درصد، رشته های علوم پایه ۴/۸۵ درصد، پزشکی ۲/۷۶ درصد . (جدول ۱۷-۲)

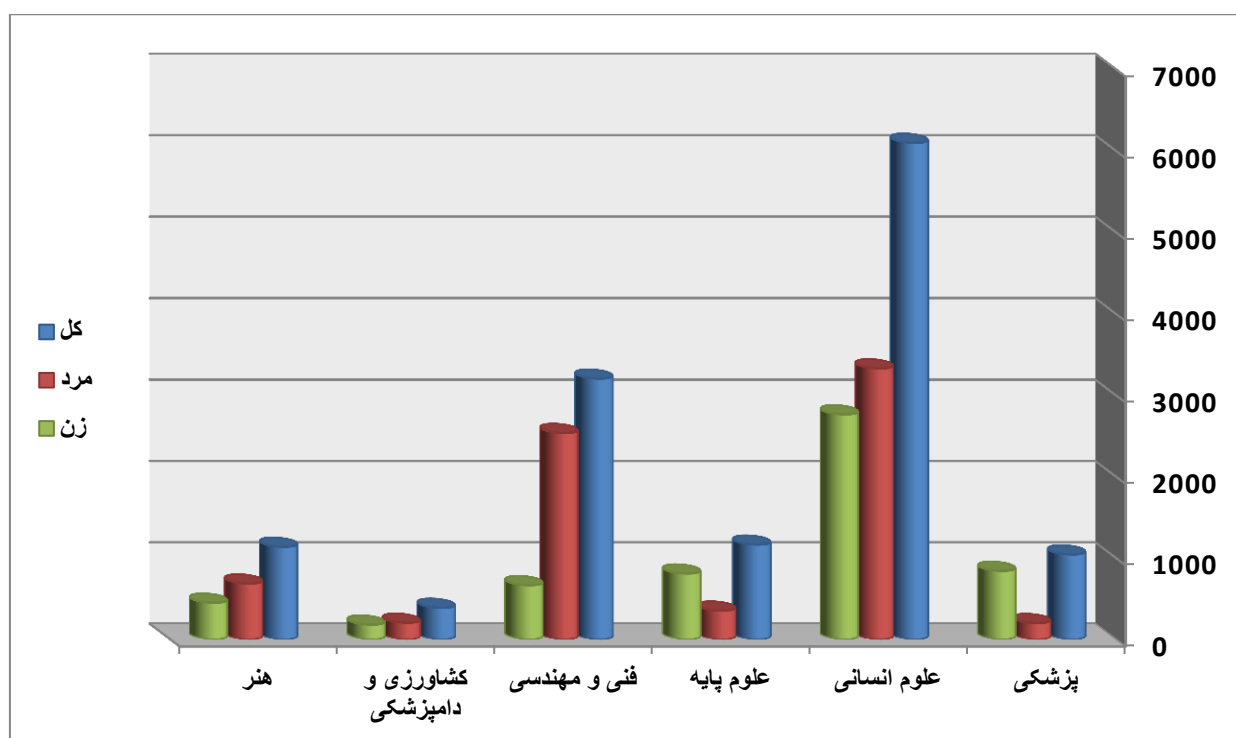
از آنجا که رشته های کشاورزی و هنر کمترین تعداد دانشجویان را در این دانشگاه ها شامل می شوند به نظر می رسد که همانند دانشگاه های دولتی لزوم توجه به توسعه و گسترش این رشته کاربردی (هنر) اجتناب ناپذیر می باشد و از سوی دیگر در زمینه رشته های کشاورزی در صورت اشباع بازار کار و پوشش کامل دانشگاه های دولتی در این خصوص؛ این رشته مورد بازنگری مجدد قرار گیرد.

جدول (۱۷-۲) دانشجویان دانشگاه های آزاد اسلامی استان بر حسب گروه ها و مقاطع تحصیلی در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۳

نسبت گروه های تحصیلی به کل (درصد)	جمع کل			دکتری حرفه ای و تخصصی			کارشناسی ارشد			کارشناسی			کاردانی			گروه های عمده		
	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن			
۸/۰۲	۲/۷۶	۱۴/۷۴	۱۰۴۶	۲۰۲	۸۴۴	۳۸۶	۱۱۳	۲۷۳	۰	۰	۰	۶۶۰	۸۹	۵۷۱	۰	۰	۰	پزشکی
۴۶/۷۵	۴۵/۵۱	۴۸/۳۴	۶۱۰۱	۳۳۳۳	۲۷۶۸	۶۳	۴۳	۲۰	۳۲۲۵	۱۸۵۶	۱۳۶۹	۲۴۷۱	۱۲۱۰	۱۲۶۱	۳۴۲	۲۲۴	۱۱۸	علوم انسانی
۸/۹۲	۴/۸۵	۱۴/۱۶	۱۱۶۶	۳۵۵	۸۱۱	۵	۲	۳	۳۰۲	۸۶	۲۱۶	۸۵۷	۲۶۷	۵۹۰	۲	۰	۲	علوم پایه
۲۴/۵۷	۳۴/۶۷	۱۱/۶۷	۳۲۰۷	۲۵۳۹	۶۶۸	۹	۹	۰	۵۷۴	۴۵۴	۱۲۰	۲۴۹۹	۱۹۵۶	۵۴۳	۱۲۵	۱۲۰	۵	فنی و مهندسی
۲/۹۷	۲/۸۱	۳/۲۰	۳۸۹	۲۰۶	۱۸۳	۰	۰	۰	۲۵۸	۱۴۸	۱۱۰	۱۳۱	۵۸	۷۳	۰	۰	۰	کشاورزی و دامپزشکی
۸/۷۴	۹/۴۰	۷/۸۹	۱۱۴۰	۶۸۸	۴۵۲	۱۳	۱	۱۲	۲۴۲	۱۵۱	۹۱	۷۸۷	۴۸۵	۳۰۲	۹۸	۵۱	۴۷	هنر
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۳۰۴۹	۷۳۲۳	۵۷۲۶	۴۷۶	۱۶۸	۳۰۸	۴۶۰۱	۲۶۹۵	۱۹۰۶	۷۴۰۵	۴۰۶۵	۳۳۴۰	۵۶۷	۳۹۵	۱۷۲	جمع

مأخذ: سالنامه آماری استان سال ۱۳۹۲

نمودار (۱۷-۳) وضعیت دانشجویان دانشگاه های آزاد استان در گروه های تحصیلی در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۳

۱۷-۳- وضعیت شاخص تعداد دانشجو به استاد در استان و مقایسه آن با کشور طی سال های ۱۳۸۸-۱۳۹۲

بررسی وضعیت دانشجویان کل استان طی سال های ۱۳۹۲ و ۱۳۸۸ نشان می دهد که در سال ۱۳۸۸ تعداد دانشجویان کل استان ۶۲۱۱۲ نفر بوده اند که این رقم در سال ۱۳۹۲ به ۵۳۸۹۹ نفر کاهش یافته که در مجموع ۱۳/۲۲ درصد کاهش نشان می دهد.

همچنین بررسی وضعیت اساتید کل دانشگاه های استان در سال ۱۳۸۸ گویای آنست که از ۱۹۰۵ نفر استاد به ۱۷۸۸ نفر در سال ۱۳۹۲ کاهش یافته که این رقم کاهش ۶/۱۴ درصد بوده است.

از سوی دیگر بررسی تعداد دانشجو و استاد در کشور، طی سال های فوق بیانگر آنست که تعداد دانشجو ۲۶/۷۳ درصد و تعداد استاد ۱۳/۱۴ درصد افزایش یافته است.

بررسی شاخص نسبت دانشجو به استاد در دانشگاه های دولتی استان در سال ۱۳۸۸ و ۱۳۹۲ به ترتیب ۴۶ و ۳۳ نفر بوده که این شاخص در دانشگاه های آزاد استان ۲۱ و ۲۴ نفر بوده است.

اگر چه دانشگاه های آزاد از وضعیت بهتری نسبت به دانشگاه های دولتی برخوردار می باشند ولی با این حال این شاخص طی چهار سال در دانشگاهی دولتی ۱۳ درصد کاهش نشان می دهد که کاهش مطلوب در برخورداری دانشجویان از استاد به لحاظ تعداد و کیفیت می باشد. (جدول ۱۷-۳)

از جهت دیگر این شاخص در کشور طی سال های ۸۸ و ۹۲ در دانشگاه های دولتی ۴۳ و ۶۱ نفر بوده که این وضعیت در دانشگاه های آزاد به ۲۵ و ۲۲ نفر بالغ می گردد.

مقایسه وضعیت استان با کشور به لحاظ شاخص نسبت دانشجو به استاد در دانشگاه های آزاد و دولتی بیان کننده آنست که وضعیت استان در این شاخص از وضعیت کشور بسیار مطلوبتر بوده و روند مناسبی را طی کرده است؛ در حالیکه وضعیت استان در دانشگاه های آزاد در مقایسه با کشور در این شاخص روند مطلوبی را نشان نمی دهد بطوریکه از ۲۱ نفر به ۲۴ نفر رسیده است.

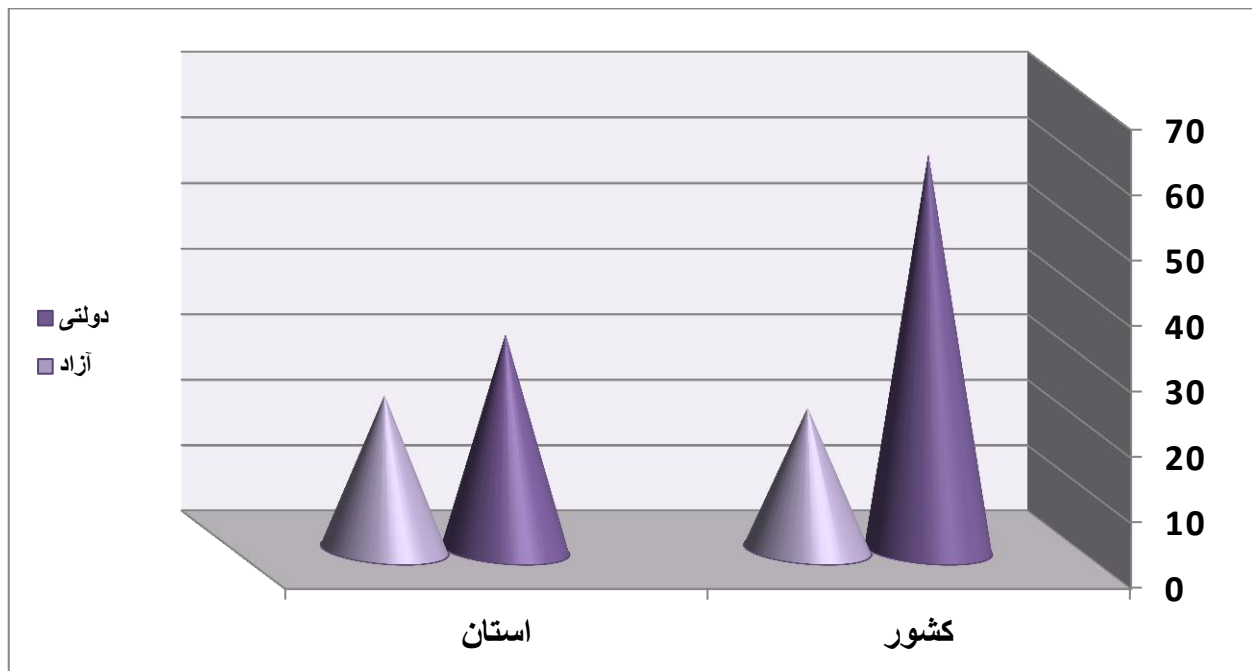
نکته بسیار مهم این است که شاخص مذکور در استان از کاهش استاد و دانشجو به این وضعیت رسیده است. نه از افزایش کمی و کیفی اساتید و دانشجویان.

جدول (۱۷-۳) تعداد دانشجو و استاد در دانشگاه های استان و کشور در سال های ۱۳۸۸-۱۳۹۲

تغییرات ۱۳۹۲ نسبت به ۱۳۸۸ (درصد)		۱۳۹۲		۱۳۸۸		شرح	
کشور	استان	کشور	استان	کشور	استان		
۳۵/۸۸	۱/۰۵	۳۱۶۷۲۱۹	۴۰۸۵۰	۲۳۳۰۸۵۰	۴۰۴۲۵	دولتی	تعداد دانشجو (نفر)
۱۲/۱۱	-۳۹/۸۳	۱۶۳۶۸۱۸	۱۳۰۴۹	۱۴۶۰۰۲۸	۲۱۶۸۷	آزاد	
۲۶/۷۳	-۱۳/۲۲	۴۸۰۴۰۳۷	۵۳۸۹۹	۳۷۹۰۸۷۸	۶۲۱۱۲	کل	
-۴/۶۶	۴۱/۷۰	۵۲۲۸۲	۱۲۳۷	۵۴۸۳۹	۸۷۳	دولتی	تعداد اساتید (نفر)
۳۰/۰۲	-۴۶/۶۱	۷۵۱۹۶	۵۵۱	۵۷۸۳۲	۱۰۳۲	آزاد	
۱۳/۱۴	-۶/۱۴	۱۲۷۴۷۸	۱۷۸۸	۱۱۲۶۷۱	۱۹۰۵	کل	
	-۱۳	۶۱	۳۳	۴۳	۴۶	دولتی	نسبت دانشجو به
		۲۲	۲۴	۲۵	۲۱	آزاد	استاد دانشگاه (نفر)

مأخذ: سالنامه آماری استان سال ۱۳۹۲

نمودار (۱۷-۴) نسبت دانشجویان به استاد استان اردبیل در مقایسه با کشور در سال ۱۳۹۲

۱۷-۴ وضعیت دانشجویان دانشگاه های آزاد و دولتی به تفکیک بومی و غیر بومی

با عنایت به گسترش بومی سازی رشته ها و توسعه مراکز آموزش عالی در سطح کشور به جهت کاهش مشکلات اقامتی و معیشتی دانشجویان و نیز کاهش مهاجرت های درون کشوری، شرایطی از طرف مسوولین سازمان سنجش آموزش کشور در نظر گرفته شد که داوطلبان هر ناحیه با امتیازات در نظر گرفته شده از امکان قبولی بیشتر در رشته های بومی بهره مند شوند. از این رو بررسی وضعیت دانشجویان دانشگاه ها بر اساس بومی و غیر بومی بودن در سال ۹۳-۱۳۹۲ نشان می دهد که ۸۶/۴ درصد دانشجویان بومی و ۱۳/۶ درصد غیر بومی بوده اند این در حالیست که این وضعیت در دانشگاه های دولتی شامل ۹۶/۴ درصد بومی و بقیه غیر بومی بوده اند.

پس به راحتی استقرار سیستم بومی سازی را در دانشگاه های دولتی و آزاد استان می توان مشاهده کرد. در ضمن بیشترین تعداد دانشجویان بومی و غیر بومی استان در مقطع کارشناسی مشغول به تحصیل بوده اند. (جدول ۱۷-۴)

جدول (۴-۱۷) تعداد دانشجویان دانشگاه ها بر اساس بومی و غیر بومی ۱۳۹۲-۱۳۹۳

دانشگاه آزاد اسلامی			دانشجو
جمع (نفر)	غیر بومی (نفر)	بومی (نفر)	
۵۶۷	۶۱	۵۰۶	کاردانی
۷۴۰۵	۱۱۰۸	۶۲۹۷	کارشناسی
۴۶۰۱	۵۶۴	۴۰۳۷	کارشناسی ارشد
۳۸۵	۴۶	۳۳۹	دکتری حرفه ای
۹۱		۹۱	دکتری تخصصی
۱۳۰۴۹	۱۷۷۹	۱۱۲۷۰	جمع کل

فصل هیجدهم

بهداشت و درمان

۱۸- بهداشت و درمان

بخش بهداشت و درمان به منظور تأمین و ارتقاء سطح سلامت جسمی، روانی و اجتماعی جامعه، در چارچوب سیاست ها و خط مشی های تعیین شده، مجموعه ای نظام یافته از فعالیت ها و عملیات اجرایی است که مهمترین آنها، شامل آموزش بهداشت و پیشگیری و ایمن سازی بر علیه بیماریهای واگیر، بهداشت خانواده و مدارس، بهداشت و سالم سازی محیط زیست، مبارزه با بیماری ها، تأمین و تدارک داروهای اساسی، تغذیه، ایجاد و راه اندازی مراکز و واحدهای ارائه خدمات درمانی سرپایی و بستری و تأمین و آموزش نیروی انسانی پزشکی و پیراپزشکی در زمینه های مختلف پزشکی می باشد.

۱۸-۱- شاخص های بهداشتی

۱۸-۱-۱- جمعیت سرشماری اول سال بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان

زیج حیاتی یکی از ابزارهای ساده و کارآمد نظام اطلاعات مراقبت های اولیه بهداشتی بوده که در سطح خانه های بهداشت مورد استفاده قرار می گیرد. این فرم از ابتدا تا پایان سال باید به دیوار خانه بهداشت در روستا نصب و فرم سال بعد بر روی آن قرار گیرد. ارائه دهندگان خدمات اولیه بهداشتی، وقایع حیاتی اتفاق افتاده در جمعیت تحت پوشش خود را در آن ثبت نموده و در پایان سال پس از جمع بندی به مرکز بهداشت شهرستان و در نهایت به مرکز بهداشت استان ارسال می نمایند.

زیج حیاتی وسیله مناسب برای ثبت داده هایی است که از نظر برنامه ریزی، پایش عملیات و نظارت بر نحوه پیشرفت کارها اساسی می باشند. تجربه نشان داده است که بهورزان در ثبت کردن داده ها بر زیج حیاتی با مشکل رو به رو نیستند و هر گاه که نظارت بر کار آنان به درستی انجام گرفته، دقت اطلاعات ثبت شده نیز قابل اعتماد بوده است.

جمعیت سرشماری اول سال ۱۳۹۲ بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان، تعداد ۱۳۰۵۴۴۰ نفر بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ با ۱۲۹۵۳۸۵ نفر، ۰/۷۸ درصد افزایش یافته است.

۱۸-۱-۲- میانگین بعد خانوار بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان

میانگین بعد خانوار در سال ۱۳۹۲ بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان، برابر ۴/۱۰ نفر بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ با ۴/۲۰ نفر، ۲/۳۸ درصد کاهش یافته است.

۱۸-۱-۳- رشد طبیعی جمعیت بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان

رشد طبیعی جمعیت در سال ۱۳۹۲ بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان برابر ۱/۱۹ بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ تغییری نداشته است..

۱۸-۱-۴- میزان باروری کلی

میزان باروری کلی یا (TFR) عبارتست از تعداد فرزندان زنده متولد شده ای که یک زن بطور متوسط در سال های زناشوئی خود (از سن قانونی ازدواج تا یائسگی) به دنیا می آورد. میزان باروری کلی در سال ۱۳۹۲ برابر ۱/۹۰ بوده که نسبت به میزان سال ۱۳۹۱ با ۱/۷۵ به میزان ۸/۵۷ درصد افزایش یافته است.

۱۸-۱-۵- میزان مرگ و میر نوزادان زیر یک ماه (در هر هزار تولد زنده)

میزان مرگ و میر نوزادان زیر یک ماه که معمولاً در هر هزار تولد زنده بیان می شود از شاخص هایی است که وضعیت بهداشتی و مراقبتهای حیاتی نسبت به نوزادان را نشان می دهد. این شاخص در سال ۱۳۹۲ حدود ۱۰/۳ نفر در هزار تولد زنده بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ (که برابر ۱۰ نفر در هزار تولد بوده) ۳ درصد افزایش یافته است. مسلماً توجه بیشتر به مادران باردار و تغذیه دوران بارداری و مراقبت های بهداشتی آنان، جلوگیری از صدمات زایمان نارس کودکان و مراقبت در هفته های اول تولد می تواند وضعیت شاخص را مرتباً بهبود بخشد.

۱۸-۱-۶- میزان مرگ و میر اطفال زیر یک سال (در هزار)

میزان مرگ و میر اطفال زیر یک سال که در هر هزار تولد بیان می شود یکی از اساسی ترین شاخص هایی است که امید به زندگی در جامعه را نشان می دهد. افزایش یا کاهش این شاخص به طور محسوس در شاخص امید به زندگی جامعه مؤثر است میزان مرگ و میر اطفال زیر یک سال در سال ۱۳۹۲ برابر ۱۳/۷ نفر در هزار تولد بوده که نسبت به میزان سال ۱۳۹۱ که برابر ۱۳/۴ نفر در هزار تولد بوده به میزان ۲/۲۴ درصد افزایش یافته است که این افزایش نشان دهنده مشکل در وضعیت بهداشتی برای اطفال زیر یکسال است.

۱۸-۱-۷- میزان مرگ و میر کودکان زیر ۵ سال

این شاخص نیز در هر هزار تولد زنده محاسبه می شود. این شاخص بعد از میزان مرگ و میر کودکان زیر یک سال، دومین شاخص مهم در محاسبه امید به زندگی است. هرچند که اثر آن به اندازه میزان مرگ و میر کودکان زیر یک سال نمی تواند باشد، اما می تواند نشان دهنده مراقبت های اولیه کودکان، وضعیت تغذیه و بهداشت کودکان و همچنین میزان پیشگیری ها باشد. این شاخص در سال ۱۳۹۲ در استان برابر ۱۵/۸ مرگ و میر در هزار تولد زنده بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ (با ۱۷ مرگ و میر در هزار تولد زنده) حدود ۷/۰۶ درصد کاهش یافته است.

۱۸-۱-۸- میزان زایمان ایمن

میزان زایمان ایمن در سال ۱۳۹۲ برابر ۹۹/۷ درصد بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ تغییری نداشته است.

۱۸-۱-۹- نرخ خام موالید (در هزار)

میزان خام تولد یا میزان ناخالص موالید گویای تعداد موالید در هر هزار نفر جمعیت در یک سال معین است.

میزان خام موالید استان در سال ۱۳۹۲ برابر ۱۷/۳۹ نفر در هزار تولد بوده که نسبت به سال قبل (با ۱۷/۱۱ تولد در هر هزار نفر) حدود ۱/۶۴ درصد افزایش یافته است.

۱۸-۱-۱۰- امید به زندگی

میزان امید به زندگی در سال ۱۳۹۲ در زنان استان ۷۷/۷ بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ با ۷۷/۲۰ به میزان ۰/۶۵ درصد افزایش یافته است

میزان امید به زندگی در سال ۱۳۹۲ در مردان استان ۷۳ بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ با ۷۳/۳۰ به میزان ۰/۴۱ درصد کاهش یافته است

۱۸-۱-۱۱- میزان دسترسی به آب آشامیدنی سالم در روستاها

میزان دسترسی به آب آشامیدنی سالم در روستاها در سال ۱۳۹۲ برابر ۹۷/۳ درصد بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ (که برابر ۹۷/۲۰ درصد بوده) حدود ۰/۱ درصد افزایش یافته است.

۱۸-۱-۱۲- میزان پوشش واکسیناسیون کودکان (درصد)

میزان پوشش واکسیناسیون کودکان استان در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ و درصد تغییرات آن، طبق جدول زیر گزارش شده است .

جدول (۱۸-۱) شاخص های بهداشتی درمانی استان اردبیل در سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

ردیف	شاخص		سال
	۱۳۹۱	۱۳۹۲	درصد تغییرات
۱	جمعیت سرشماری اول سال بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان		۰/۷۸
۲	میانگین بعد خانوار بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان		۴/۲۰
۳	درصد سرباری بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان		۴۳/۵۰
۴	رشد طبیعی جمعیت بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان		۱/۱۹
۵	میزان باروری کلی		۱/۷۵
۶	میزان مرگ و میر نوزادان(در هزار)		۱۰/۳۰
۷	میزان مرگ و میر اطفال زیر یکسال(در هزار)		۱۳/۴۰
۸	مرگ و میر مادران به دلیل عوارض زایمان (درصد هزار تولد)		۱۲
۹	میزان مرگ و میر اطفال زیر ۵ سال (در هزار)		۱۵/۸۰
۱۰	میزان زایمان ایمن (درصد)		۹۹/۷۰
۱۱	نرخ خام تولد (در هزار)		۱۷/۳۹
۱۲	زن	شهری	۷۷/۲۰
		روستایی	
		کل	
	مرد	شهری	۷۳/۳۰
		روستایی	
		کل	
۱۳	میزان پوشش واکسیناسیون کودکان (درصد)		۱۰۳
	ب.ث.ز		۱۰۱/۷
	ثلاث ۲		۱۰۰
	پرسیو ۳		۱۰۰
	هپاتیت ۳		۱۰۰
	Mmr۱		۹۹/۸
	Mmr۲		۹۹/۳
۱۴	میزان دسترسی به آب آشامیدنی سالم در روستاها (درصد)		۹۷/۳۰
۱۵	میزان تغذیه انحصاری با شیر مادر تا شش ماهگی (درصد)		-
۱۶	میزان استفاده از کل روش های پیشگیری از بارداری در زنان ۱۵-۴۹ ساله استان در مناطق شهری (درصد)		-
۱۷	تعداد مراکز بهداشتی درمانی دولتی در استان		۵۰
			۵۲
			۵۱۷
۱۸	تعداد خانه های بهداشت روستایی		۵۱۷

مأخذ : دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان اردبیل

۱۸-۲- شاخص های درمانی استان

۱۸-۲-۱- نسبت پزشک به جمعیت (در هزار نفر)

در سال ۱۳۹۲ به ازای هر هزار نفر جمعیت در استان حدود ۰/۷۲ پزشک، (عمومی و متخصص) وجود داشته است که این رقم در سال ۱۳۹۱ نیز ۰/۷۱ نفر بوده است و رشدی حدود ۱/۴ درصد داشته است. هم چنین نسبت دندانپزشکان (عمومی و متخصص) به ازاء هر هزار نفر در استان در سال ۱۳۹۲ برابر ۰/۰۹۱ نفر بوده است که در سال ۱۳۹۱ نیز این شاخص ۰/۰۹ نفر بوده است و رشدی نداشته است.

۱۸-۲-۲- تعداد بیمارستان

در سال ۱۳۹۲ تعداد بیمارستان های استان ۱۵ باب بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ با همان ۱۵ باب، هیچ رشدی نداشته است.

۱۸-۲-۳- ضریب اشغال تخت ثابت

ضریب اشغال تخت ثابت در استان در سال ۱۳۹۲، ۶۸/۸ درصد بوده که در مقایسه با سال ۱۳۹۱ (با ۶۹/۳ درصد)، ۰/۷۲ درصد کاهش یافته است.

۱۸-۲-۴- تعداد تخت فعال

در سال ۱۳۹۲ تعداد ۱۷۲۱ تخت فعال در استان وجود داشته که در مقایسه با سال ۱۳۹۱ با تعداد تخت فعال ۱۶۷۳، حدود ۲/۸۷ درصد افزایش داشته است.

ضریب اشغال تخت فعال در سال ۱۳۹۲، حدود ۶۸/۸ درصد بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ (۶۹/۳ درصد)، ۰/۷۲ درصد کاهش داشته است.

۱۸-۲-۵- تعداد آزمایشگاه ها

در سال ۱۳۹۲ تعداد ۴۱ آزمایشگاه در استان اردبیل فعال بودند که نسبت به سال ۱۳۹۱ با ۳۹ آزمایشگاه، ۵/۱۳ درصد افزایش داشته است.

۱۸-۲-۶- درمانگاه

در سال ۱۳۹۲ تعداد ۴۴ درمانگاه در استان وجود داشته که نسبت به سال ۱۳۹۱ با ۴۴ درمانگاه، تغییری نداشته است.

۱۸-۲-۷- تعداد مراکز توانبخشی

در سال ۱۳۹۲ تعداد ۴۱ مرکز توانبخشی اعم از خصوصی و دولتی در استان اردبیل وجود داشته است که نسبت به سال قبل (با ۴۱ مرکز)، تغییری نداشته است.

۱۸-۲-۸- تعداد مرکز رادیولوژی

در سال ۱۳۹۲، تعداد ۲۶ مرکز رادیولوژی در استان مشغول فعالیت بوده اند، که نسبت به سال قبل، تغییری نداشته است.

۱۸-۲-۹- مرکز MRI

در سال ۱۳۹۲، تعداد مراکز MRI استان، ۳ مرکز بوده که نسبت به سال قبل، هیچ تغییری نداشته است.

جدول (۱۸-۲) شاخص های عمده درمان در طول سال ۱۳۹۲ و ۱۳۹۱

ردیف	عناوین برنامه و شاخص هدف	واحد	۱۳۹۱	۱۳۹۲	درصد تغییرات
۱	نسبت کل پزشک به جمعیت	در هزار نفر	۰/۷۱	۰/۷۲	۱/۴۱
۲	نسبت دندانپزشک به جمعیت	در هزار نفر	۰/۰۹۱	۰/۰۹۱	۰
۳	ضریب اشغال تخت ثابت	درصد	۶۹/۳	۶۸/۸	-۰/۷۲
۴	ضریب اشغال تخت فعال	درصد	۶۹/۳	۶۸/۸	-۰/۷۲
۵	تعداد تخت فعال	تخت	۱۶۷۳	۱۷۲۱	۲/۸۷
۶	تعداد تخت ویژه، (ICU، NICU، CCU)	تخت	۱۴۹	۱۶۸	۱۲/۷۵
۷	نسبت تخت بیمارستانی به جمعیت	در هزار نفر	۱/۲۹	۱/۳۱	۱/۵۵
۸	تعداد آزمایشگاه	باب	۳۹	۴۱	۵/۱۳
۹	تعداد مراکز توانبخشی	باب	۴۱	۴۱	۰
۱۰	تعداد مراکز رادیولوژی	باب	۲۶	۲۶	۰
۱۱	تعداد بیمارستان	باب	۱۵	۱۵	۰
۱۲	تعداد درمانگاه	باب	۴۴	۴۴	۰
۱۳	تعداد مراکز (MRI)	باب	۳	۳	۰
۱۴	تعداد مراکز (Ctscan)	باب	۸	۸	۰
۱۵	آنژیوگرافی	دستگاه	۱	۱	۰
۱۶	سنگ شکن برون اندامی	دستگاه	۰	۰	۰
۱۷	پمپ قلب	دستگاه	۱	۱	۰

مأخذ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان اردبیل

فصل نوزدهم

رفاه و تامین اجتماعی

۱۹- رفاه و تأمین اجتماعی

۱۹-۱- تأمین اجتماعی

سازمان تأمین اجتماعی یکی از بزرگترین سازمان های بیمه ای استان است که با توجه به تنوع کاری و گستردگی مخاطبین نقش مهمی در تحقق عدالت اجتماعی و توسعه پایدار کشور ایفاء می نماید. این سازمان ضامن امنیت خاطر، امید به آینده و پویایی مولدین جامعه است و در سال ۱۳۹۲، تعداد ۱۶۷۳۳۵ نفر بیمه شده اصلی و ۲۴۴۸۱ نفر مستمری بگیر را زیر پوشش دارد.

۱۹-۱-۱- عملکرد شاخص های کلیدی سازمان تأمین اجتماعی

تعداد کل بیمه شدگان اصلی و تبعی تأمین اجتماعی استان در سال ۱۳۹۲ به ۴۹۱۳۳۸ نفر بالغ شده است. تعداد کل بیمه شدگان اصلی تأمین اجتماعی استان در سال ۱۳۹۲، ۱۶۷۳۳۵ نفر بوده است که نسبت به سال ۱۳۹۱ (با ۱۵۶۵۷۷ نفر تحت پوشش) ۶/۹ درصد افزایش نشان می دهد.

در سال ۱۳۹۲ تعداد کارگاه های تحت پوشش تأمین اجتماعی (فعال و نیمه فعال) ۳۹۲۲۰ باب بوده است که نسبت به سال ۱۳۹۱ (با ۳۴۲۶۵ کارگاه) ۱۴ درصد افزایش یافته است. همچنین در این سال ۲۴۴۸۱ مستمری بگیر تحت پوشش تأمین اجتماعی بوده که نسبت به سال قبل (با ۲۱۱۶۱ نفر) ۱۵/۷ درصد افزایش داشته است. در سال ۱۳۹۲، تعداد دفترچه های درمانی ۳۰۷۵۵۶ جلد بوده که نسبت به سال قبل ۲۰۷۳۰۰ جلد دفترچه، ۴۸/۴ درصد افزایش نشان می دهد.

در سال ۱۳۹۲، مقرری بگیران بیکاری در استان ۱۴۳۸ نفر بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ (با ۱۷۱۰ نفر) ۱۵/۹ درصد کاهش داشته است .

جدول (۱۹-۱) عملکرد شاخص های کلیدی سازمان تأمین اجتماعی استان در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

ردیف	عنوان شاخص کلیدی	واحد اندازه گیری	۱۳۹۱	۱۳۹۲	نرخ رشد عملکرد	
۱	تعداد بیمه شدگان اصلی	نفر	۱۵۶۵۷۷	۱۶۷۳۳۵	۶/۹	
۲	تعداد بیمه شدگان اصلی و تبعی	نفر	۴۷۴۶۸۳	۴۹۱۳۳۸	۳/۵	
۳	مقرری بگیران بیکاری	نفر	۱۷۱۰	۱۴۳۸	۱۵/۹-	
۴	نسبت بیمه شدگان اصلی به جمعیت فعال استان	درصد	۳۶	۳۸	۵/۶	
۵	تعداد دفترچه های درمانی	جلد	۲۰۷۳۰۰	۳۰۷۵۵۶	۴۸/۴	
۶	تعداد بازرسی های انجام شده از کارگاه ها	مورد	۱۹۸۹۰	۲۳۱۳۰	۱۶/۳	
۷	تعداد مستمری بگیران	پرونده	۲۱۱۶۱	۲۴۴۸۱	۱۵/۷	
۸	ضریب وابستگی مستمری بگیران به بیمه شدگان اصلی	نسبت	۷/۴	۷/۱۳	۳/۶-	
۹	جمع کل تعهدات	میلیون ریال	۱۵۰۴۵۵۲	۲۰۳۱۴۴۹	۳۵	
۱۰	حداقل مستمری	ماهانه (ریال)	۵۹۲۵۰۰۰	۴۸۷۰۰۰۰	۱۷/۸-	
۱۱	تعداد کارگاه های تحت پوشش	باب	فعال	۱۵۶۱۵	۲۰۰۸۳	۲۸/۶
			نیمه فعال	۱۸۶۵۰	۱۹۱۳۷	۲/۶

ماخذ: اداره کل تأمین اجتماعی استان اردبیل

۱۹-۲- بیمه سلامت

براساس آمار ارائه شده از طرف اداره کل بیمه سلامت استان، جمعیت بیمه شدگان سلامت در استان در سال ۱۳۹۲، ۷۵۰۶۴۵ نفر بوده که ۵۹/۷ درصد جمعیت استان را شامل می شود و نسبت به سال ۱۳۹۱ (با ۷۸۸۹۴۰ نفر بیمه شده) ۴/۹ درصد کاهش نشان می دهد.

هم چنین میانگین هزینه هر بار مراجعه در صندوق های کارمندی- خویش فرما- سایر اقشار - روستایی در سال ۱۳۹۱، ۱۵۱۴۷۸ ریال بوده که با ۳۲ درصد رشد در سال ۱۳۹۲ به ۱۹۹۹۵۸ ریال رسیده است.

جدول (۱۹-۲) جمعیت تحت پوشش بیمه سلامت و نسبت آن به کل جمعیت استان طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

تغییرات	۱۳۹۲	۱۳۹۱	سال
۰/۳	۱۲۵۶۷۱۵	۱۲۵۲۶۰۸	جمعیت استان
-۴/۹	۷۵۰۶۴۵	۷۸۸۹۴۰	جمعیت بیمه شدگان سلامت استان
-۵/۲	۵۹/۷	۶۳	درصد بیمه شدگان به جمعیت استان

ماخذ: اداره کل بیمه سلامت استان

جدول (۱۹-۳) جمعیت تحت پوشش بیمه سلامت استان به تفکیک صندوق های بیمه ای طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

تغییرات	۱۳۹۲	۱۳۹۱	سال
-۱/۹	۱۱۰۵۵۷	۱۱۲۷۵۰	کارمندی
۰	۴	۴	موسسات مشمول ۲/۹
-۱/۲	۵۳۱۵۵۳	۵۳۷۷۴۱	روستائیان
-۲۵/۲	۶۸۸۹۰	۹۲۰۴۳	خویش فرمایان + ایرانیان
-۱۴/۶	۳۹۶۴۱	۴۶۴۰۲	سایر اقشار
-	-	-	بستری شهری
-۴/۹	۷۵۰۶۴۵	۷۸۸۹۴۰	جمع
-	- ۴/۸	۴/۶	درصد رشد نسبت به سال قبل

ماخذ: اداره کل بیمه سلامت استان

جدول (۱۹-۴) میزان و درصد رشد هزینه های درمانی به تفکیک سرپایی و بستری - بیمار خاص و روستایی سطح یک طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

تغییرات	۱۳۹۲	۱۳۹۱	سال
۴۱/۷	۲۵۷۵۲۱۰۰۱۰۰۰	۱۸۱۷۳۶۶۹۰۶۸۲	سرپایی غیر بیمارستانی + سرپایی بیمارستانی + دندانپزشکی دانش آموزی
۲۶/۸	۴۲۸۱۶۸۹۹۵۸۷۱	۳۳۷۵۴۵۲۰۰۳۳۴	بستری + بستری موقت
۱۵/۱	۸۱۳۰۵۰۸۸۴۵۸	۷۰۶۲۳۷۱۴۴۰۰	روستایی سطح یک
۵۶/۱	۴۹۶۷۵۱۹۴۲۵۸	۳۱۸۱۵۵۰۷۹۲۱	بیمار خاص
۳۱/۴	۸۱۶۶۷۰۲۷۹۵۸۷	۶۲۱۷۲۱۱۱۵۳۳۷	جمع
-	۳۱/۳۵	۲۴/۰۷	درصد رشد نسبت به سال قبل

مآخذ: اداره کل بیمه سلامت استان

جدول (۱۹-۵) بارمراجعه بیمه شدگان تحت پوشش بیمه سلامت به پزشکان و مراکز درمانی استان طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

تغییرات	۱۳۹۲	۱۳۹۱	سال
۰/۰۳	۳۴۲۹۱۷۰	۳۴۲۸۱۰۹	بارمراجعه بیمه شدگان تحت پوشش در صندوق های کارمندی - خویش فرما - سایر اقشار - روستایی - بستری شهری (با دندانپزشکی دانش آموزی)
-	۰/۰۳	۲/۲۵	درصد رشد نسبت به سال قبل
۳۲/۵۸	۹۹۷۱۱۶	۷۵۲۰۹۴	سطح یک
۱۰/۸۰	۳۳۹۹۶	۳۰۶۸۱	بیمار خاص

مآخذ: اداره کل بیمه سلامت استان

جدول (۱۹-۶) میانگین هزینه هر بار مراجعه بیمه شدگان تحت پوشش بیمه سلامت با مراکز درمانی استان طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

تغییرات	۱۳۹۲	۱۳۹۱	میانگین هزینه سال
۳۲	۱۹۹۹۵۸	۱۵۱۴۷۸	میانگین هزینه هر بار مراجعه در صندوق های کارمندی - خویش فرما - سایر اقشار - روستایی - بستری شهری (با دندانپزشک دانش آموزی)
-	۳۲	۲۳/۶۲	درصد رشد نسبت به سال قبل

مآخذ: اداره کل بیمه سلامت استان

جدول (۱۹-۷) تعداد پزشکان و مؤسسات طرف قرارداد بیمه سلامت در استان و نسبت به آن به کل مؤسسات درمانی طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

تغییرات	۱۳۹۲	۱۳۹۱	سال
۰/۱۶	۶۴۵	۶۴۴	تعداد مؤسسات طرف قرارداد و نسبت به کل مؤسسات
۰	۹۱	۹۱	تعداد مؤسسات طرف قرارداد
۰	۹۱	۹۱	نسبت به کل مؤسسات (درصد)

مآخذ: اداره کل بیمه سلامت استان

۱۹-۳- اداره کل کمیته امداد امام خمینی(ره)

کمیته امداد یکی از نهادهای حمایتی است که در سطح کشور به صورت گسترده فعالیت می کند. این نهاد در سال ۱۳۹۱ دارای ۴۲ واحد بوده که با ۱۶/۷ درصد افزایش در سال ۱۳۹۲ به ۴۹ واحد رسیده است. کمیته امداد استان در سال ۱۳۹۲، ۱۱۹۸ روستا را تحت پوشش خود قرار داده است که نسبت به سال ۱۳۹۱، ۰/۸ درصد کاهش داشته است. تعداد خانوارهای تحت پوشش طرح عادی کمیته امداد در سال ۱۳۹۲، ۱۹۱۲۵ خانوار و خانوارهای تحت پوشش طرح شهید رجایی ۱۲۰۶۱ خانوار بوده که در کل ۳۱۱۸۶ خانوار تحت پوشش کمیته امداد استان می باشد و نسبت به سال ۱۳۹۱ (با ۳۰۵۷۵ خانوار تحت پوشش کمیته امداد) ۲ درصد افزایش داشته است. همچنین میزان مستمری پرداختی کمیته امداد به مددجویان عادی و طرح در سال ۱۳۹۲، ۴۳۹۹۴۸، میلیون ریال بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ با ۳۵۴۰۶۵ میلیون ریال، ۲۴/۳ درصد افزایش داشته است. تعداد حامیان کمیته امداد در سال ۱۳۹۲، ۱۵۱۸۵ نفر بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ با ۱۴۷۷۱ نفر حامی ۲/۸ درصد افزایش داشته است. در سال ۱۳۹۲ به این حامیان ۲۹۳۹ یتیم معرفی شده است و مبلغ دریافتی از حامیان ۳۸۸۳۱ میلیون ریال بوده که نسبت به سال قبل ۳۴/۸ درصد افزایش داشته است. همچنین کل درآمدهای اختصاصی جمع آوری شده کمیته امداد در سال ۱۳۹۲، ۲۹۷۸۸۹ میلیون ریال بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱، ۵۳/۴ درصد افزایش داشته است. کمیته امداد در کل استان، ۱۸۱۸۷۷ صندوق صدقه دارد که مبلغ جمع آوری شده از این صندوق ها، ۲۸۰۲۳ میلیون ریال بوده است.

تعداد افراد تحت پوشش بیمه درمانی کمیته امداد در سال ۱۳۹۲، ۲۳۶۹۶ نفر بوده است که نسبت به سال قبل با ۲۲۲۵۸ نفر، ۶/۵ درصد افزایش داشته است.

همچنین این نهاد در سال ۱۳۹۲، ۵۲۰۹ دانش آموز و ۱۴۷۹ دانشجوی تحت حمایت خود داشته است که نسبت به سال قبل تعداد دانش آموزان تحت حمایت ۱۱/۲ درصد کاهش و تعداد دانشجویان تحت حمایت ۸/۵ درصد کاهش داشته است.

جدول (۱۹-۸) شاخص های کلیدی کمیته امداد امام خمینی (ره) استان طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

ردیف	عنوان شاخص	۱۳۹۱	۱۳۹۲	درصد تغییرات
۱	تعداد واحدهای کمیته امداد	۴۲	۴۹	۱۶/۷
۲	تعداد روستاهای تحت پوشش	۱۲۰۸	۱۱۹۸	-۰/۸
۳	تعداد خانوار تحت پوشش مددجوئی	۱۸۴۸۵	۱۹۱۲۵	۳/۵
۴	تعداد نفرات تحت پوشش مددجوئی	۴۱۶۶۷	۴۱۳۶۰	-۰/۷
۵	تعداد خانوار تحت پوشش طرح شهید رجائی	۱۲۰۹۰	۱۲۰۶۱	-۰/۲
۶	تعداد نفرات تحت پوشش طرح شهید رجائی	۲۲۸۸۷	۲۲۰۲۸	-۳/۸
۷	تعداد کل خانوار تحت پوشش	۳۰۵۷۵	۳۱۱۸۶	۲/۰
۸	تعداد کل نفرات تحت پوشش	۶۴۵۵۴	۶۳۳۸۸	-۱/۸
۹	میزان پرداختی به مددجویان تحت حمایت (عادی و طرح) «میلیون ریال»	۳۵۴،۰۶۵	۴۳۹،۹۴۸	۲۴/۳
۱۰	تعداد خانوار تحت پوشش زندانی	۲۲۸	۳۲۵	۴۲/۵
۱۱	تعداد نفرات تحت پوشش موردی	۲۲۳۸۹	۱۱۱۵۱	-۵۰/۲
۱۲	تعداد افراد بیمه شده درمانی	۲۲۲۵۸	۲۳۶۹۶	۶/۵
۱۳	هزینه بیمه و خدمات بهداشتی و درمانی « میلیون ریال »	۲۶،۱۴۷	۴۵،۲۹۸	۷۳/۲
۱۴	تعداد مراکز درمانی طرف قرارداد	۲۰۶	۲۱۱	۲/۴
۱۵	تعداد دانش آموزان تحت حمایت	۵۸۶۷	۵۲۰۹	-۱۱/۲
۱۶	تعداد دانشجویان تحت حمایت	۱۶۱۷	۱۴۷۹	-۸/۵
۱۷	هزینه خدمات فرهنگی « میلیون ریال »	۱۲،۲۹۴	۲۰،۵۳۸	۶۷/۱
۱۸	تعداد کل فعالیتهای عمرانی	۱۵۹۵	۳۱۱۷	۹۵/۴
۱۹	هزینه فعالیتهای عمرانی « میلیون ریال »	۱۲،۶۷۱	۵،۸۳۵	-۵۳/۹
۲۰	طرح نوسازی و بهسازی مسکن روستایی	۸۰	۵۴	-۳۲/۵
۲۱	مبلغ وام نوسازی و بهسازی مسکن روستایی « میلیون ریال »	۸،۰۰۰	۵،۶۷۰	-۲۹/۱
۲۲	تعداد فضای خودکفائی (احداثی و تعمیری)	۱۹۶	۷۱	-۶۳/۸
۲۳	هزینه بابت فضای خودکفائی « میلیون ریال »	۲،۲۴۲	۱،۳۳۴	-۴۰/۵
۲۴	تعداد کمک هزینه جهیزیه پرداختی	۲۲۶۸	۲۱۴۸	-۵/۳
۲۵	مبلغ جهیزیه پرداختی « میلیون ریال »	۱۳،۷۶۷	۱۹،۴۹۰	۴۱/۶

ادامه جدول (۱۹-۸) شاخص های کلیدی کمیته امداد امام خمینی (ره) استان طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

ردیف	عنوان شاخص	۱۳۹۱	۱۳۹۲	درصد تغییرات
۲۶	تعداد ایتمام دارای حامی	۳۴۱۶	۲۹۳۹	-۱۴/۰
۲۷	تعداد حامیان در پایان دوره	۱۴۷۷۱	۱۵۱۸۵	۲/۸
۲۸	کل مبلغ کمک حامیان به ایتمام « میلیون ریال »	۲۸.۸۱۲	۳۸.۸۳۱	۳۴/۸
۲۹	تعداد وامهای خودکفایی پرداخت شده از محل منابع امداد	۴۱۳	۱۱۸۵	۱۸۶/۹
۳۰	مبلغ وام خودکفایی پرداختی از محل منابع امدادی « میلیون ریال »	۳۳.۶۵۱	۴۲.۰۵۱	۲۵/۰
۳۱	تعداد وامهای خودکفایی پرداخت شده از محل تسهیلات بانکی	۳۰۶۶	۲۵۸۴	-۱۵/۷
۳۲	مبلغ وام خودکفایی پرداختی از محل تسهیلات بانکی « میلیون ریال »	۱۴۱.۷۳۰	۱۶۸.۱۷۹	۱۸/۷
۳۳	تعداد کل خانوار تحت پوشش طرحهای خودکفایی (طرحهای جاری)	۲۱۵۵۵	۲۴۴۴۶	۱۳/۴
۳۴	تعداد وام قرض الحسنه پرداختی	۶۱۷۸	۷۸۸۸	۲۷/۷
۳۵	مبلغ وام قرض الحسنه پرداختی « میلیون ریال »	۴۵.۲۸۱	۸۱.۲۹۰	۷۹/۵
۳۶	تعداد وام محکومین	۲۵	۱۸	-۲۸/۰
۳۷	مبلغ وام محکومین « میلیون ریال »	۱.۳۰۷	۸۵۰	-۳۵/۰
۳۸	تعداد موارد خدمات حقوقی و قضایی	۲۰۸۲	۴۳۹۴	۱۱۱/۰
۳۹	کل درآمدهای اختصاصی جمع آوری شده « میلیون ریال »	۱۹۴.۱۶۵	۲۹۷.۸۸۹	۵۳/۴
۴۰	تعداد صندوق صدقات فعال	۱۷۰.۹۷۴	۱۸۱۸۷۷	۶/۴
۴۱	مبلغ جمع آوری صندوق صدقات « میلیون ریال »	۲۳۰.۳۹	۲۸۰.۲۳	۲۱/۶

ماخذ: کمیته امداد امام خمینی (ره) استان اردبیل

الف: بررسی وضع موجود

مهمترین هدف در امور حمایتی توجه به نیازمندان، اقشار آسیب پذیر، معلولان و آسیب دیدگان اجتماعی است. افراد و گروه های تحت پوشش این بخش شامل خانواده های نیازمند فاقد سرپرست و یا بد سرپرست، معلولان جسمی، سالمندان، بیماران روانی مزمن، کودکان خیابانی، دختران فراری و زنان ویژه است. در سال ۱۳۹۲ تعداد جمعیت تحت پوشش سازمان بهزیستی (اعم از توانبخشی، امور اجتماعی و پیشگیری) ۲۸۰۵۰۰ نفر بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ (با ۲۶۴۳۴۹ نفر تحت پوشش)، ۶/۱ درصد افزایش داشته است. از کل افراد تحت پوشش بهزیستی، ۱۷۵۰۰ نفر در بخش توانبخشی، ۱۳۰۰۰ نفر مددجوی تحت پوشش خدمات امور اجتماعی و ۲۵۰۰۰۰ نفر تحت پوشش خدمات پیشگیری سازمان بهزیستی قرار گرفته اند.

در سال ۱۳۹۲ سرانه پرداختی به مستمری بگیران به طور متوسط ۴۵۵۰۰۰ ریال بوده که نسبت به سال قبل با ۴۸۰۰۰۰ ریال، ۵/۵ درصد افزایش داشته است.

همچنین در سال ۱۳۹۲، ۲۶۸ مهد کودک زیر نظر بهزیستی به صورت دولتی و خصوصی وجود داشت و تعداد ۸۴۴۷ کودک در این مهد کودک ها نگهداری می شوند اما در سال ۱۳۹۱ تعداد مهد کودک های زیر نظر بهزیستی، ۲۵۸ مرکز بوده است. در سال ۱۳۹۲، ۱۷ مرکز نگهداری روزانه و شبانه روزی معلولین ذهنی با ۸۲۸ معلول فعالیت می کرد که تعداد معلولین ذهنی نسبت به سال ۱۳۹۱، ۱/۳۴ درصد افزایش داشته است.

در سال ۱۳۹۱، یک مرکز نگهداری برای سالمندان وجود داشت که در کل ۱۷۷ نفر سالمند را تحت پوشش قرار داده بود، در سال ۱۳۹۲، تعداد مراکز به ۵ و تعداد سالمندان ۲۱۰ نفر افزایش یافته است.

در سال ۱۳۹۲، طرح های پیشگیری از آسیب های اجتماعی (امور پیشگیری) ۱۴ طرح بوده و ۵۷۲۵۳ نفر را تحت پوشش طرح پیشگیری و آگاه سازی و مهارت های زندگی قرار داده بود که تعداد افراد تحت پوشش طرح نسبت به سال ۱۳۹۱، ۱۳/۲ درصد افزایش داشته است.

جدول (۱۹-۴) عملکرد بهزیستی استان در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

ردیف	عنوان	۱۳۹۱	۱۳۹۲	درصد تغییرات
۱	تعداد کل جمعیت تحت پوشش بهزیستی (کل خدمت گیرندگان) توانبخشی	۱۶۲۹۲	۱۷۵۰۰	۷/۴۱
۲	تعداد کل جمعیت تحت پوشش بهزیستی (کل خدمت گیرندگان) امور اجتماعی	۱۲۴۰۰	۱۳۰۰۰	۴/۸
۳	تعداد کل جمعیت تحت پوشش بهزیستی (کل خدمت گیرندگان) پیشگیری	۲۳۵۶۵۷	۲۵۰۰۰۰	۶
۴	تعداد معلولان تحت مراقبت بهزیستی (شبانه روزی)	۶۹۸	۸۱۵	۷۶/۱۶
۵	تعداد مراکز نگهداری روزانه و شبانه معلولین ذهنی	۲۶	۱۷	۳۴/۶-
۶	تعداد افراد تحت پوشش در مراکز نگهداری معلولین ذهنی روزانه و شبانه روزی	۸۱۷	۸۲۸	۱/۳۴
۷	تعداد مراکز فیزیوتراپی تحت پوشش بهزیستی	۳	۳	۰
۸	تعداد افراد تحت پوشش مراکز فیزیوتراپی	۵۵۰	۵۸۳	۶
۹	تعداد مراکز شنوایی سنجی	۱	۱	۰
۱۰	تعداد افراد تحت پوشش شنوایی سنجی	۱۴۴۷	۱۴۶۲	۱/۰۴
۱۱	تعداد مراکز گفتار درمانی	۱۶	۱۶	۰
۱۲	تعداد افراد سرویس گرفته گفتار درمانی	۷۱۵	۵۶۸	۲۰/۶
۱۳	تعداد مراکز بینایی سنجی	-	-	-
۱۴	تعداد افراد سرویس گرفته بینایی سنجی	-	-	-
۱۵	تعداد مراکز سالمندان	۱	۵	۴۰۰
۱۶	تعداد سالمندان سرویس گرفته از مراکز سالمندان	۱۷۷	۲۱۰	۱۸/۶
۱۷	تعداد سواد آموزان و آموزش معلولین	۱۳۱۳	۱۲۶۳	۳/-۸
۱۸	تعداد معلولین اشتغال یافته	۳۲۳	۳۲۶	۱
۱۹	تعداد مهد کودکهای زیر نظر بهزیستی	۲۵۸	۲۶۸	۳/۹
۲۰	تعداد سرویس گرفتگان مهد کودکهای زیر نظر بهزیستی	۷۷۳۶	۸۴۴۷	۹/۲
۲۱	تعداد شیرخوارگاه ها و مراکز نگهداری کودکان بی سرپرست زیر نظر بهزیستی	۷	۷	۰
۲۲	تعداد کودکان بی سرپرست و بدسرپرست	۲۵۶	۲۳۸	-۷

ادامه جدول (۱۹-۴) عملکرد بهزیستی استان در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

ردیف	عنوان	۱۳۹۱	۱۳۹۲	درصد تغییرات
۲۳	تعداد خانوارهای بی سرپرست تحت پوشش بهزیستی (مستمری بگير امور اجتماعی)	۳۵۰۰	۳۷۰۰	۵/۷
۲۴	تعداد افراد مستمری بگير زیر نظر بهزیستی (مستمری بگير امور توانبخشی)	۴۲۴۷	۵۱۵۹	۲۱/۵
۲۵	متوسط پرداختی سرانه (ریال)	۴۵۵۰۰۰	۷۱۰۰۰۰ و ۴۸۰۰۰۰	۵/۵
۲۶	طرح های پیشگیری از آسیب های اجتماعی (امور اجتماعی)	۴	۷	۷۵
۲۷	تعداد افراد تحت پوشش طرح پیگیری از آسیب های اجتماعی	۵۵۱۲۰	۹۷۰۰۰	۷۵/۹
۲۸	تعداد مراکز مشاوره (پیشگیری)	۲۸	۲۸	۰
۲۹	تعداد خدمت گیرندگان از مراکز مشاوره حضوری	۱۷۷۲۹	۱۸۸۰۱	۶
۳۰	تعداد مراکز بازتوانی معتادین	۲۶	۲۸	۷/۶
۳۱	تعداد خدمت گیرندگان از مراکز بازتوانی معتادین	۴۵۹۹	۶۰۰۰	۳۰/۴
۳۲	تعداد خدمت گیرندگان از مراکز مشاوره ژنتیک	۳۳۷۶	۵۴۹۲	۶۲
۳۳	تعداد افراد تحت پوشش سنجش بینایی کودکان	۴۷۶۵۳	۵۲۲۷۶	۹/۷
۳۴	تعداد طرحهای پیشگیری از آسیب های اجتماعی (امور پیشگیری)	۱۲	۱۴	۱۶
۳۵	تعداد تحت پوشش طرح های پیشگیری وآگاه سازی و مهارتهای زندگی	۵۰۵۶۱	۵۷۲۵۳	۱۳/۲
۳۶	امور فرهنگی و ورزشی و جوانان (فوق برنامه)	۶۶۳	۷۹۵	۲۰

ماخذ: اداره کل بهزیستی استان اردبیل

فصل بیستم

تربیت بدنی

۲۰- تربیت بدنی

الف- وضعیت استادیوم ها و زمین های ورزشی

در سال ۱۳۹۲ تعداد ۱۰ استادیوم ورزشی در استان اردبیل وجود داشته و مورد بهره برداری قرار می گرفته است که نسبت به سال ۱۳۹۱، تغییری نداشته است. ضمناً، ۱۳۳ زمین ورزشی نیز در سال ۱۳۹۲ وجود داشته که نسبت به سال قبل تغییری نکرده است.

جدول (۲۰-۱) تعداد استادیوم ها و زمین های ورزشی اداره کل تربیت بدنی استان طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

ردیف	عنوان	۱۳۹۱	۱۳۹۲	درصد رشد
۱	تعداد استادیوم ها	۱۰	۱۰	۰
۲	تعداد زمین های ورزشی	۱۳۳	۱۳۳	۰

مأخذ: اداره کل ورزش و جوانان استان

ب- وضعیت سالن های ورزشی

در سال ۱۳۹۲، در استان اردبیل، تعداد ۱۴۶ سالن ورزشی خصوصی و ۱۹۹ سالن ورزشی دولتی در حال فعالیت بودند که نسبت به سال قبل به ترتیب با ۱۱۷ و ۱۹۵ سالن ورزشی به ترتیب ۲۴/۷۹ و ۲/۰۵ درصد رشد را نشان می دهد. ضمناً، سهم بخش خصوصی از تعداد کل سالن های ورزشی استان در سال ۱۳۹۲ حدود ۴۲/۳ درصد بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ با ۳۷/۵ درصد به میزان حدود ۱۳ درصد رشد داشته است.

کل مساحت سالن های ورزشی دولتی و خصوصی متعلق به وزارت ورزش و جوانان و یا دارای مجوز از آن در استان در سال ۱۳۹۲، برابر ۲۴۲۰۸۲ مترمربع می باشد که نسبت به سال ۱۳۹۱ با ۲۳۳۲۰۰ متر مربع ۳/۸۱ درصد افزایش یافته است.

ضمناً، سهم بخش خصوصی از مساحت کل سالن های ورزشی استان در سال ۱۳۹۲ حدود ۷/۸۴ درصد بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ با ۶/۵۲ درصد به میزان حدود ۲۰ درصد رشد داشته است.

از کل مساحت سالن های ورزشی استان در سال ۱۳۹۲، سهم بخش خصوصی ۱۸۹۸۰ مترمربع می باشد که نسبت به سال ۱۳۹۱ با ۱۵۲۱۰ متر مربع، ۲۴/۷۹ درصد افزایش یافته است.

جدول (۲۰-۲) تعداد و مساحت سالن های ورزشی اداره کل تربیت بدنی استان طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

ردیف	عنوان	۱۳۹۱	۱۳۹۲	درصد رشد
۱	تعداد سالن های ورزشی دولتی	۱۹۵	۱۹۹	۲/۰۵
۲	تعداد سالن های ورزشی خصوصی	۱۱۷	۱۴۶	۲۴/۷۹
۳	تعداد کل سالن های ورزشی دولتی و خصوصی	۳۱۲	۳۴۵	۱۰/۵۸
۴	سهم بخش خصوصی از کل تعداد سالن های ورزشی (درصد)	۳۷/۵۰	۴۲/۳۲	۱۲/۸۵
۵	مساحت سالن های ورزشی دولتی (متر مربع)	۲۱۷۹۹۰	۲۲۳۱۰۲	۲/۳۵
۶	مساحت سالن های ورزشی خصوصی (متر مربع)	۱۵۲۱۰	۱۸۹۸۰	۲۴/۷۹
۷	مساحت سالن های ورزشی دولتی و خصوصی (متر مربع)	۲۳۳۲۰۰	۲۴۲۰۸۲	۳/۸۱
۸	سهم بخش خصوصی از کل مساحت سالن های ورزشی (درصد)	۶/۵۲	۷/۸۴	۲۰/۲۱

مأخذ: اداره کل ورزش و جوانان استان

ج- وضعیت مکان های ورزشی

در سال ۱۳۹۲، تعداد ۲۷۷ مکان ورزشی در استان وجود داشته است که نسبت به سال قبل با ۲۷۲ مکان ورزشی، حدود ۱/۸ درصد رشد داشته است.

از کل ۲۷۷ مکان ورزشی در سطح استان در سال ۱۳۹۲، تعداد ۱۴۴ مکان ورزشی سرپوشیده و ۱۳۳ مکان ورزشی سرباز می باشد و نسبت به سال ۱۳۹۱ تعداد مکان ورزشی سرپوشیده حدود ۳/۶ درصد افزایش داشته است.

مساحت کل مکان های ورزشی استان در سال ۱۳۹۲ به میزان ۸۶۹۶۸۰ متر مربع بوده که نسبت به سال قبل، ۰/۷۷ درصد رشد داشته است.

سهم مساحت مکان های ورزشی سرپوشیده از مساحت کل مکان های ورزشی در سال ۱۳۹۲، ۷۹/۴۲ درصد بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ با ۸۰ درصد حدود ۰/۷۶ درصد کاهش یافته است.

جدول (۲۰-۳) تعداد و مساحت مکان های ورزشی اداره کل تربیت بدنی استان طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

ردیف	عنوان	۱۳۹۱	۱۳۹۲	درصد رشد
۱	تعداد مکان های ورزشی سرپوشیده	۱۳۹	۱۴۴	۳/۶۰
۲	تعداد مکان های ورزشی سرباز	۱۳۳	۱۳۳	۰
۳	تعداد مکان های ورزشی	۲۷۲	۲۷۷	۱/۸۴
۴	سهم مکان های ورزشی سرپوشیده از کل مکان های ورزشی(درصد)	۵۱/۱۰	۵۱/۹۹	۱/۷۳
۵	مساحت مکان های ورزشی سرباز (مترمربع)	۶۹۰۷۳۰	۶۹۰۷۳۰	۰
۶	مساحت مکان های ورزشی سرپوشیده (مترمربع)	۱۷۲۳۳۸	۱۷۸۹۵۰	۳/۸۴
۷	مساحت مکان های ورزشی	۸۶۳۰۶۸	۸۶۹۶۸۰	۰/۷۷
۸	سهم مساحت مکان های ورزشی سرپوشیده از مساحت کل مکانهای ورزشی(درصد)	۸۰/۰۳	۷۹/۴۲	-۰/۷۶

مأخذ: اداره کل ورزش و جوانان استان

د- وضعیت ورزشکاران، مربیان و داوران

در سال ۱۳۹۲ در سطح استان اردبیل، تعداد ۴۸۴۴۴ نفر ورزشکار به صورت سازمان یافته ورزش می کردند که نسبت به سال ۱۳۹۱ با ۴۹۵۸۶ نفر، ۲/۳ درصد کاهش داشته است .

در سال ۱۳۹۲ حدود ۲۴/۹۷ درصد از ورزشکاران را زنان تشکیل می داده اند که سهم زنان ورزشکار نسبت به سال قبل، ۹/۱۸ درصد افزایش داشته است .

همچنین تعداد ۳۳۹۷ مربی در سال ۱۳۹۲ در سطح استان فعالیت می کرده اند که نسبت به سال قبل با ۳۳۰۷ مربی، ۲/۷۲ درصد رشد داشته است

در سال ۱۳۹۲ سرانه کل فضای ورزشی استان برای هر نفر، ۰/۶۹۱۵ متر مربع بوده که نسبت به سال ۱۳۹۱ با ۰/۶۸۹۰ متر مربع، ۰/۳۶ درصد افزایش داشته است.

از دیگر شاخص های مهمی که در این بخش مطرح است شاخص نسبت ورزشکار به مربی است که این شاخص در سطح استان در سال ۱۳۹۲ برابر ۱۴/۲۶ نفر می باشد یعنی برای هر ۱۴/۲۶ نفر ورزشکار یک مربی وجود داشته است. ضمناً، این نسبت در سال ۱۳۹۱ برابر ۱۴/۹۹ نفر بوده که با ۱۴/۸۷ درصد کاهش به ۱۴/۲۶ نفر در سال ۹۱ رسیده است که نشان دهنده بهبود این نسبت در سال ۹۲ نسبت به سال ۹۱ می باشد.

نسبت ورزشکاران به جمعیت در سال ۱۳۹۲، با توجه به آمار پیش بینی جمعیت سال ۱۳۹۲ یعنی ۱۲۵۷۶۶۰ نفر، ۳/۸۵ درصد می باشد. به عبارتی، از هر ۱۰۰ نفر جمعیت استان تنها ۳/۸۵ نفر به صورت سازمان یافته ورزش می کرده اند و این نسبت در مقایسه با سال ۱۳۹۱ (۳/۹۶ نفر)، ۲/۷ درصد کاهش یافته است.

جدول (۲۰-۴) وضعیت تعداد ورزشکاران، مربیان و داوران اداره کل تربیت بدنی استان طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

ردیف	عنوان	۱۳۹۱	۱۳۹۲	درصد رشد
۱	ورزشکاران مرد	۳۸۲۴۵	۳۶۳۴۷	-۴/۹۶
۲	ورزشکاران زن	۱۱۳۴۱	۱۲۰۹۷	۶/۶۷
۳	ورزشکاران (مرد و زن)	۴۹۵۸۶	۴۸۴۴۴	-۲/۳۰
۴	سهم ورزشکاران زن از کل ورزشکاران (درصد)	۲۲/۸۷	۲۴/۹۷	۹/۱۸
۵	تعداد کل مربیان فعال ورزشی (زن و مرد)	۳۳۰۷	۳۳۹۷	۲/۷۲
۶	داوران ورزشی	۲۰۶۰	۲۲۶۰	۹/۷۱
۷	ناجی غریق	۴۶۲	۵۰۲	۸/۶۶
۸	نسبت ورزشکاران به مربیان (نفر)	۱۴/۹۹	۱۴/۲۶	-۴/۸۷
۹	سرانه فضای ورزشی سرباز و پوشیده تربیت بدنی استان (متر مربع برای هر نفر)	۰/۶۸۹۰	۰/۶۹۱۵	۰/۳۶
۱۰	نسبت ورزشکاران به جمعیت (درصد)	۳/۹۶	۳/۸۵	-۲/۷

مأخذ: اداره کل ورزش و جوانان استان

جدول (۲۰-۵) -تعداد ورزشکاران استان در سال ۱۳۹۲ که عضو ملی می باشند

رتبه در کشور	جمع کل	تعداد ورزشکاران استان عضو تیم های ملی		کشور
		زن	مرد	
اعلام نشده است				استان
اعلام نشده است	۴۹	۴	۴۵	

مأخذ: اداره کل ورزش و جوانان استان

جدول (۲۰-۶) -تعداد ورزشکاران شرکت کننده در اردوهای تیم ملی به تفکیک جنسیت در سال ۱۳۹۲

رتبه در کشور	تعداد ورزشکاران شرکت کننده در تیم های ملی			کشور
	جمع کل	زن	مرد	
اعلام نشده است				استان
اعلام نشده است	۱۲۳	۹	۱۱۴	

مأخذ: اداره کل ورزش و جوانان استان

جدول (۲۰-۷) - تعداد اماکن ورزشی روباز استان در سال ۱۳۹۲

رتبه در کشور	تعداد اماکن ورزشی روباز				کشور
	جمع کل	متعلق به بخش خصوصی	متعلق به بخش دولتی	متعلق به وزارت ورزش و جوانان	
اعلام نشده است					کشور
اعلام نشده است	۱۴۷	۰	۱۴	۱۳۳	استان

مأخذ: اداره کل ورزش و جوانان استان

جدول (۲۰-۸) - تعداد اماکن ورزشی سرپوشیده استان در سال ۱۳۹۲

رتبه در کشور	تعداد اماکن ورزشی سرپوشیده				کشور
	جمع کل	متعلق به بخش خصوصی	متعلق به بخش دولتی	متعلق به وزارت ورزش و جوانان	
اعلام نشده است					کشور
اعلام نشده است	۳۲۸	۱۱۴	۷۰	۱۴۴	استان

مأخذ: اداره کل ورزش و جوانان استان

جدول (۲۰-۹) - تعداد مجموعه های ورزشی استان در سال ۱۳۹۲

رتبه در کشور	تعداد مجموعه های ورزشی				کشور
	جمع کل	متعلق به بخش خصوصی	متعلق به بخش دولتی	متعلق به وزارت ورزش و جوانان	
اعلام نشده است					کشور
اعلام نشده است	۱۲	اعلام نشده است	اعلام نشده است	۱۲	استان

مأخذ: اداره کل ورزش و جوانان استان

فصل بیست و یکم

فرهنگ و هنر

۲۱- فرهنگ و هنر

۲۱-۱- فرهنگ

فرهنگ و هنر عبارتست از ارزش هایی که اعضای یک گروه معین دارند، هنجارهایی که از آن پیروی می کنند و کالاهای مادی که تولید می کنند. به طور خلاصه فرهنگ را می توان مجموعه دستاوردهای معرفتی انسان در عرصه های عقلی- عملی و هنری دانست که قدرت نقادی، پرورش ذوق و خلاقیت انسانی را ارتقاء می بخشد.

فعالیت های بخش فرهنگ به مجموعه فعالیت هایی اطلاق می شود که دستگاه های اجرایی خاص در دولت، هدایت و اداره و حمایت از آنها را برعهده دارد. مجموعه فعالیت هایی که بخش فرهنگ را شکل می دهد، در تمام کشورها مشابه و شامل اموری همچون کتاب و کتابخوانی، اداره کتابخانه های عمومی و مراکز فرهنگی و هنری و میراث فرهنگی، سینما و تئاتر، رسانه های جمعی به ویژه مطبوعات، فعالیت های دینی و غیره است.

۲۱-۱-۱- بررسی وضعیت کتاب و کتابخانه های استان

بر اساس اطلاعات سالنامه آماری استان اردبیل در سال ۱۳۹۲، در سطح استان ۶۳ کتابخانه به صورت عمومی فعالیت می کردند که نسبت به سال ۱۳۹۱ کاهشی معادل ۳ درصد داشته است. تعداد کتاب های موجود در کتابخانه های عمومی استان در سال ۱۳۹۲ برابر با ۸۱۲۹۴۷ جلد و تعداد اعضای کتابخانه ها ۵۹۰۱۸ نفر بوده است. در سال مذکور ۱۵۵۱۱۱۹ مورد مراجعه به کتابخانه های عمومی استان صورت گرفته است.

بر اساس اطلاعات دریافت شده از اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان اردبیل در سال ۱۳۹۱ معادل ۲۶۶۰۰۰ جلد کتاب در استان اردبیل منتشر شده است که این رقم در سال ۱۳۹۲ معادل ۱۷۶۰۰۰ جلد بوده است که کاهشی معادل ۳۳/۸ درصد را نشان میدهد.

همچنین در سال ۱۳۹۲ در سطح استان ۱۳۲ عنوان کتاب منتشر شده است که نسبت به سال ۱۳۹۱ (با ۱۴۲ عنوان) ۷ درصد کاهش داشته است.

۲۱-۱-۲- نشریات

با توجه به اطلاعات جدول شماره (۲۱-۱) در سال ۱۳۹۲ تعداد ۵۶ عنوان نشریه در استان اردبیل انتشار یافته است که نسبت به سال قبل بدون تغییر بوده است. در سال ۱۳۹۲ تعداد ۴۸ چاپخانه در استان فعالیت داشته است که نسبت به سال قبل ۷/۶ درصد کاهش نشان میدهد. در سال ۱۳۹۱ تعداد ۵۲ چاپخانه در استان فعالیت داشته است.

۲۱-۱-۳- موسسات فرهنگی و هنری

بر اساس اطلاعات دریافت شده از سازمان فرهنگ و ارشاد اسلامی استان اردبیل، تعداد ۵۷ موسسه فرهنگی و هنری در سال ۱۳۹۲ در استان اردبیل فعال بوده اند در همان سال تعداد ۳۰ نمایشگاه فرهنگی و هنری در استان برگزار شده است با آنکه تعداد موسسات فرهنگی و هنری استان نسبت به سال ۱۳۹۱ افزایشی معادل ۵/۵ درصد داشته است اما تعداد نمایشگاه های فرهنگی و هنری برگزار شده در استان نسبت به سال ۱۳۹۱ معادل ۳۰/۲ درصد کاهش داشته است.

تعداد سینماهای فعال استان در سال ۱۳۹۲ معادل ۶ باب با ۲۷۷۶ صندلی بوده است. بررسی توزیع شهرستانی سینماها در استان نشان میدهد که تعدادی از شهرستان های استان فاقد سالن سینما می باشند که لازم است در خصوص احداث و راه اندازی سالن های سینما در این شهرستان ها برنامه ریزی و اقدامات لازم انجام گیرد.

جدول (۲۱-۱) عملکرد بخش فرهنگ و هنر استانی در طول سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

ردیف	عنوان	واحد	۱۳۹۱	۱۳۹۲	درصد تغییرات
۱	هفته نامه عمومی مجوز داده شده	تعداد	۲۰	۲۰	۰
۲	کتاب منتشر شده	جلد	۲۶۶۰۰۰	۱۷۶۰۰۰	-۳۳/۸
۳	تعداد عناوین کتاب های منتشر شده	عنوان	۱۴۲	۱۳۲	-۷
۴	تعداد عناوین نشریات استان	تعداد	۵۶	۵۶	۰
۵	چاپخانه های استان	تعداد	۵۲	۴۸	-۷/۶
۶	سالن های تئاتر و نمایش	تعداد	۱۴	۱۴	۰
۷	موسسات فرهنگی و هنری	تعداد	۵۴	۵۷	+۵/۵
۸	سینما	تعداد	۶	۶	۰
۹	ظرفیت سینماهای استان	صندلی	۲۷۷۶	۲۷۷۶	۰
۱۰	نمایشگاه های فرهنگی و هنری برپا شده	تعداد	۴۳	۳۰	-۳۰/۲
۱۱	سالن های وابسته به اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی	تعداد	۱۴	۱۴	۰
۱۲	تیراژ روزنامه های محلی به ازای هر هزار نفر	نسخه	۴۰	۴۰	۰

مأخذ: اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان-۱۳۹۴

۲۱-۲- میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

۲۱-۲-۱- امکانات گردشگری در استان

بر اساس اطلاعات دریافت شده از سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان اردبیل در سال ۱۳۹۲ تعداد ۲۸ باب هتل در استان اردبیل فعال بوده است. ظرفیت این تعداد هتل ۲۱۶۳ نفر بوده و ضریب اشتغال تخت هتل در سال مذکور ۵۰ درصد بوده است.

از دیگر امکانات گردشگری استان در سال ۱۳۹۲ میتوان به تعداد ۹۸ باب مهمانپذیر با ظرفیت ۴۶۲۵ تخت اشاره نمود. با توجه به کاهش ۱۸ درصدی تعداد مهمانپذیرها در استان نسبت به سال ۱۳۹۱، ظرفیت پذیرش آنها نیز ۱۰ درصد کاهش یافته است.

۲۱-۲-۲- جاذبه های تاریخی و گردشگری استان

محیط طبیعی چشم نواز و شرایط اقلیمی مساعد، وجود چشمه های آب گرم معدنی و نیز برخی آثار تاریخی موجب شده است تا استان اردبیل یکی از مهمترین کانونهای گردشگری کشور باشد. به طور کلی از جاذبه های تاریخی و گردشگری استان اردبیل در سال ۱۳۹۲ میتوان به موارد زیر اشاره نمود:

۱- تعداد بناهای تاریخی استان ۱۹۳ اثر می باشد این بناها شامل مساجد، مدارس، گرمابه ها، آرامگاه ها، بازارها، تکایا، کاروانسراها، پلها، کلیساها، خانقاه ها، قلعه ها، امامزاده ها، خانه ها و سایر بناهای تاریخی می باشد.

۲- این استان دارای یک بنای تاریخی واجد ارزش بین المللی می باشد. بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی به عنوان یک بنای تاریخی بین المللی به ثبت رسیده است.

۳- همانگونه که در بالا نیز اشاره شد محیط طبیعی این استان با چشم اندازهای زیبا و بکر و منحصر به فردش که با شرایط اقلیمی مساعد نیز همراه گردیده است که یکی از جاذبه های گردشگری این استان می باشد همراه شدن این دو با چشمه های آب های گرم و سرد معدنی در نقاط مختلف استان علی الخصوص شهرستان سرعین که در نوع خود بی نظیر و کم نظیر هستند جذابیتی صد چندان برای گردشگران به وجود آورده است. به طوری که سالیانه میلیونها نفر از سراسر کشور و حتی از سایر کشورها به

این استان مسافرت می کنند. بر اساس اطلاعات دریافت شده از طرف سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان اردبیل در سال ۱۳۹۲ تعداد مسافران اقامتی در استان در حدود دو میلیون نفر و تعداد جهانگردان اقامتی ۸۳۴۱۵ نفر بوده است.

جدول (۲۱-۲) عملکرد شاخص های بخش میراث فرهنگی و گردشگری استان طی در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

عنوان	واحد	۱۳۹۱	۱۳۹۲	درصد تغییرات
تعداد موزه ها	باب	۱۱	۱۱	۰
تعداد بازدید کنندگان از موزه ها	نفر	۳۱۸۰۰۰	۲۹۵۰۰۰	-۷/۲
تعداد جاذبه های تاریخی واجد ارزش بین المللی	اثر	۱	۱	۰
نسبت جمعیت به موزه در استان	نفر	۱/۱۱۰۰۰۰	۱/۱۱۰۰۰۰	۰
تعداد بناهای تاریخی	اثر	۱۹۳	۱۹۳	۰
تعداد بازدید کنندگان از بناهای تاریخی	نفر	۸۲۰۰۰	۹۸۵۰۰	۰/۳
هتل	تعداد	۲۶	۲۸	+۷
ضریب اشتغال تخت هتل	درصد	۴۸	۵۰	+۵
مهمانپذیر	تعداد	۱۲۰	۹۸	-۱۸
ظرفیت هتل ها	نفر	۲۰۴۸	۲۱۶۳	+۶
ظرفیت مهمانپذیرها	نفر	۵۰۵۵	۴۶۲۵	-۱۰
رستوران ها و چلوکبابی های بین راهی	تعداد	۲۴	۲۴	۰
مسافران اقامتی در استان	نفر	۲۰۷۸۵۲۸	۲۰۰۰۰۰۰	-۴
جهانگردان اقامتی در استان	نفر	۶۴۷۷۵	۸۳۴۱۵	+۲۵
کارت شناسایی	تعداد	۱۳۰۰	۱۰۱۴	-۲۸
صدور مجوزهای کارگاهی	تعداد	۱۳۰۰	۱۰۱۴	-۲۸
صنایع دستی	پروانه	۸	۷	-۱۴
تولید کارگاهی	تعداد	۸	۸	۰
تعداد دفترهای آموزشی	تعداد	۸	۸	۰
ایجاد و توسعه مراکز آموزشی در استان	تعداد	۸۸۱	۱۱۰۹	+۲۶
تعداد هنرآموزان مراکز آموزشی	تعداد	۸۸۱	۱۱۰۹	+۲۶
برگزاری نمایشگاه های صنایع دستی	تعداد	۳	۶	+۵۰
تعداد رشته های صنایع دستی رایج استان	درصد	۱۶	۱۶	۰

مأخذ: اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان-۱۳۹۴

۲۱-۳- صدا و سیما

بر اساس اطلاعات دریافت شده از طرف سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران مرکز اردبیل، درصد پوشش جمعیتی شبکه های سراسری سیما، در استان اردبیل به تفکیک شهرستان نشان می دهد که در سال ۱۳۹۲ شاخص مذکور در شهرستان های اردبیل، بيله سوار، پارس آباد، سرعین، مشکین شهر و نمین حداقل بالای ۹۴ درصد بوده است بیشترین مقدار این شاخص در شهرستان سرعین با صد درصد پوشش جمعیتی می باشد. اما در شهرستان های خلخال، کوثر و مغان این شاخص به ترتیب برابر با ۷۳ درصد، ۶۵ درصد و ۷۵ درصد است.

بررسی درصد پوشش جمعیتی شبکه های سراسری و استانی صدای جمهوری اسلامی ایران مرکز اردبیل نشان می دهد که در سال ۱۳۹۲ شاخص درصد پوشش جمعیتی شبکه سراسری صدا (راديو ايران) روی موج ۹۳AM درصد و درصد پوشش جمعیتی شبکه استانی صدا روی موج ۹۲AM درصد بوده است.

بر اساس اطلاعات جدول شماره (۲۱-۴) در سال ۱۳۹۲ مدت تولید برنامه های صدای جمهوری اسلامی ایران مرکز اردبیل در مجموع ۳۰۵ ساعت و ۲۵ دقیقه و مدت تولید برنامه های سیما در مرکز اردبیل ۱۴۲۲ ساعت و ۱۲ دقیقه و ۳۹ ثانیه بوده است. در سال مذکور در حدود ۴۸۹ ساعت و ۲۵ دقیقه برنامه های با موضوع اجتماعی در سیما مرکز اردبیل تولید شده است که بیشترین مدت زمان برنامه های تولیدی در سیما مرکز اردبیل می باشد. موضوعات تاریخی با ۳۱ ساعت و ۳۸ دقیقه کمترین مدت زمان برنامه های تولید شده در سیما مرکز اردبیل را داشته است

بررسی مدت زمان پخش برنامه های صدا و سیما مرکز اردبیل در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد که در مجموع ۹۳۰۴ ساعت و ۴ دقیقه از طریق صدای جمهوری اسلامی مرکز اردبیل برنامه پخش گردیده است. مدت پخش برنامه از طریق سیما مرکز اردبیل ۸۷۷۹ ساعت و ۱۷ دقیقه و ۳۹ ثانیه بوده است. اطلاعات بیشتر در این خصوص در جداول شماره (۲۱-۵) و (۲۱-۶) آمده است.

جدول (۲۱-۳) درصد پوشش جمعیتی شبکه های سراسری به تفکیک شهرستان های استان در سال ۱۳۹۲

نمین	نیر	مشکین شهر	مغان	سرعین	کوثر	خلخال	پارس آباد	بيله سوار	اردبیل	
۹۶	۹۷	۹۴	۷۵	۱۰۰	۶۵	۷۳	۹۹.۸	۹۹.۸	۹۹.۹	درصد پوشش شبکه یک سیما
۹۶	۹۷	۹۴	۷۵	۱۰۰	۶۵	۷۳	۹۹.۸	۹۹.۸	۹۹.۹	درصد پوشش شبکه دو سیما
۹۶	۹۷	۹۴	۷۵	۱۰۰	۶۵	۷۳	۹۹.۸	۹۹.۸	۹۹.۹	درصد پوشش شبکه سه سیما
۹۶	۹۷	۹۴	۷۵	۱۰۰	۶۵	۷۳	۹۹.۸	۹۹.۸	۹۹.۹	درصد پوشش شبکه چهار سیما
۹۶	۹۷	۹۴	۷۵	۱۰۰	۶۵	۷۳	۹۹.۸	۹۹.۸	۹۹.۹	درصد پوشش شبکه استانی سیما
۹۶	۹۷	۹۴	۷۵	۱۰۰	۶۵	۷۳	۹۹.۸	۹۹.۸	۹۹.۹	درصد پوشش شبکه خبر سیما
۹۶	۹۷	۹۴	۷۵	۱۰۰	۶۵	۷۳	۹۹.۸	۹۹.۸	۹۹.۹	درصد پوشش شبکه آموزش سیما
۹۶	۹۷	۹۴	۷۵	۱۰۰	۶۵	۷۳	۹۹.۸	۹۹.۸	۹۹.۹	درصد پوشش شبکه قرآن سیما

مأخذ : سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران-مرکز اردبیل -۱۳۹۴

جدول (۲۱-۴) مدت تولید برنامه های محلی صدا و سیما در سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲ (ثانیه:دقیقه:ساعت)

سیما		صدا		نوع رسته	موضوع
۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۱		
۴۸۹:۲۵:۱۷	۶۰۶:۵۸:۵۶	۷۴۶:۰۵:۰۹	۹۹۷:۴۵:۳۹	اجتماعی	
۵۰۰:۰۶:۳۲	۴۸:۵۹:۱۹	۷۷:۴۷:۴۸	۱۰۵:۵۵:۵۷	ارزشهای دفاع مقدس	
۶۸:۰۳:۳۲	۸۱:۳۶:۴۵	۲۸۴:۴۵:۰۰	۳۵۳:۵۸:۰۰	اطلاعات عمومی	
۱۸۲:۵۶:۵۵	۱۹۲:۳۰:۵۸	۲۹۸:۰۹:۱۲	۳۳۷:۰۶:۱۸	اقتصادی	
۳۱:۳۸:۱۶	۰۸:۴۸:۰۳	۶۱:۵۵:۵۴	۷۶:۲۳:۰۶	تاریخی	
۴۷:۳۲:۵۰	۱۵۹:۰۹:۰۹	۶۱:۰۱:۰۰	۱۰۶:۳۴:۳۳	سیاسی	
۵۷:۵۵:۴۹	۵۸:۳۲:۵۹	۱۳۴:۲۶:۱۵	۱۳۴:۴۷:۰۰	علم و فن	
۱۰۸:۴۴:۰۷	۱۸۲:۳۲:۵۲	۵۵۱:۵۳:۰۶	۶۲۸:۴۷:۵۱	فرهنگی	
۲۹۶:۵۸:۰۴	۳۴۵:۴۴:۱۴	۴۹۵:۰۱:۵۴	۸۴۲:۴۹:۴۸	معارف اسلامی	
۸۸:۵۱:۱۷	۶۱:۵۰:۰۲	۲۹۴:۱۹:۴۲	۳۲۰:۵۲:۴۸	ورزش و تفریحات سالم	
۱۴۲۲:۱۲:۳۹	۱۷۴:۴۳:۱۷	۳۰۰۵:۲۵:۰۰	۳۹۰۵:۰۱:۰۰	جمع کل	

مأخذ: سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران-مرکز اردبیل -۱۳۹۴

جدول (۲۱-۵) درصد پوشش جمعیتی شبکه های سراسری و استانی مرکز اردبیل در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

ردیف	عنوان	۱۳۹۱	۱۳۹۲	درصد تغییرات
۱	درصد پوشش جمعیتی شبکه سراسری صدا (راديو ايران) روی موج AM	۹۲	۹۳	۱۰
۲	درصد پوشش جمعیتی شبکه استانی صدا روی موج AM	۹۲	۹۲	۰
۳	درصد پوشش جمعیتی شبکه جوان صدا روی موج اف ام	۸۲	۹۹.۸	۱۷.۸
۴	درصد پوشش جمعیتی شبکه قرآن روی موج اف ام	۶۵	۶۵	۰
۵	درصد پوشش جمعیتی شبکه معارف روی موج اف ام	۶۵	۶۵	۰
۶	درصد پوشش جمعیتی شبکه ورزش صدا روی موج اف ام	۶۵	۶۵	۰
۷	درصد پوشش جمعیتی شبکه پیام صدا روی موج اف ام	۸۲	۹۷	۱۵
۸	درصد پوشش جمعیتی شبکه فرهنگ صدا روی موج اف ام	۸۲	۹۵	۱۳
۹	درصد پوشش جمعیتی شبکه استانی صدا روی موج اف ام	۶۰	۶۰	۰
۱۰	تعداد فرستنده پر قدرت تلویزیونی در استان	۱۴	۱۷	۳۰
۱۱	تعداد ایستگاه های موج متوسط رادیویی	۳	۳۰	۰
۱۲	درصد پوشش شبکه یک سیما	۹۹.۸	۹۹.۸	۰
	درصد پوشش شبکه دو سیما	۹۹.۸	۹۹.۸	۰
	درصد پوشش شبکه سه سیما	۹۹.۸	۹۹.۸	۰
	درصد پوشش شبکه چهار سیما	۷۳	۷۳	۰
	درصد پوشش شبکه استانی سیما	۹۹/۸	۹۹.۸	۰
	درصد پوشش شبکه خبر سیما	۸۳	۸۳	۰
	درصد پوشش شبکه آموزش سیما	۵۵	۵۵	۰
	درصد پوشش شبکه قرآن سیما	۶۵	۶۵	۰

مأخذ : سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران-مرکز اردبیل -۱۳۹۴

جدول (۶-۲۱) مدت پخش برنامه های صدای جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل (ساعت و دقیقه)

طی سال های ۱۳۹۱ - ۱۳۹۲

سال	شرح	اخبار	برنامه	میان برنامه	جمع
۱۳۹۱		۲۵۸:۲۳:۰۰	۳۹۰:۵۰:۱۰:۰۰	۴۲۳۹:۱۰:۰۰	۸۴۰۲:۳۴:۰۰
۱۳۹۲		۲۵۵:۴۴:۰۰	۳۰۰:۵:۲۵:۰۰	۵۴۴۸:۵۱:۰۰	۹۳۰۴:۰۴:۰۰

مأخذ: سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل - ۱۳۹۴

جدول (۷-۲۱) مدت پخش برنامه های سیمای جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل (ساعت و دقیقه)

طی سال های ۱۳۹۱ - ۱۳۹۲

سال	شرح	اخبار	برنامه	میان برنامه	جمع
۱۳۹۱		۳۹۶:۳۱:۰۰	۱۷۴۶:۴۳:۱۷	۶۶۴۰:۵۵:۴۳	۸۷۸۴:۱۰:۰۰
۱۳۹۲		۴۶۲:۱۲:۰۰	۱۴۲۲:۱۲:۳۹	۶۸۹۴:۵۳:۰۰	۸۷۷۹:۱۷:۳۹

مأخذ: سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل - ۱۳۹۴

جدول (۸-۲۱) مدت پخش برنامه های برون مرزی جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل (ساعت و دقیقه)

طی سال های ۱۳۹۱ - ۱۳۹۲

سال	شرح	اخبار	برنامه	میان برنامه	جمع
۱۳۹۱		۲۹۲:۰۲:۰۰	۱۵۳۰:۰۵:۰۰	۵۵:۲۷:۰۰	۱۵۸۵:۳۲:۰۰
۱۳۹۲		۲۰۷:۰۵:۰۰	۱۰۶۵:۴۸:۰۰	۵۹۴:۰۴:۰۰	۱۸۶۶:۵۷:۰۰

مأخذ: سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل - ۱۳۹۴

فهرست منابع:

- ۱- آمار و اطلاعات گزارشات و مطالعات دستگاه های اجرایی استان
- ۲- گزارش اقتصادی- اجتماعی سال ۱۳۹۱ استان اردبیل
- ۳- مطالعات آمایش استان اردبیل
- ۴- سالنامه آماری استان اردبیل سال ۱۳۹۱
- ۵- سالنامه آماری استان اردبیل سال ۱۳۹۲
- ۶- سالنامه آماری کشور سال ۱۳۹۲
- ۷- سالنامه آماری کشور سال ۱۳۹۱
- ۸- سایت مرکز آمار ایران به آدرس www.amar.org.ir